

ניר דגן, ת"ז [REDACTED]
ע"י ב"כ עוה"ד יגאל קווה ובר הולנדר
ממשרד עוה"ד רו"ן גזית, רוטנברג ושות'
משדרות רוטשילד 46, תל אביב 6688312
טל': 03-7111711; פקס: 03-7111700

המבקש;

- נגד -

בנק אגוד לישראל בע"מ – סניף
פולג, ח"צ 520018649
מרחוב גיבורי ישראל 24, נתניה 4250422
טל': 076-8003521; פקס: 09-8635801

המשיב;

המרצת פתיחה

המבקש מתכבד להגיש לבית המשפט הנכבד המרצת פתיחה מטעמו, במסגרתה מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן למבקש סעד הצהרתי לפיו: **סירובו הגורף של המשיב להפקדת כספים שמקורם במטבעות דיגיטליים מסוג ביטקוין בחשבונו של המבקש – מהווה סירוב בלתי סביר בהתאם להוראות סעיף 2(א) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הבנקאות").**

כמו כן, מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן כל סעד אחר הנראה לו דרוש בנסיבות העניין.

בנוסף מתבקש בית המשפט הנכבד להשית על המשיב, בנק אגוד לישראל בע"מ – סניף פולג (להלן: "הבנק" או "בנק אגוד") את הוצאות המבקש בגין ההליך דן.

המבקש יהיה מיוצג ע"י באי כוחו כמפורט בכותרת לעיל, וכתובתם תהא המען להמצאת כתבי-בי-דין בתיק זה.

כל הטענות העובדתיות נטענות באופן משלים ומצטבר. הטענות המשפטיות נטענות אף לחלופין. אין המבקש נוטל על עצמו את נטל השכנוע או את נטל הראיה מקום שאלו אינם מוטלים עליו על פי כל דין.

אלא אם כן צוין אחרת, ההדגשות להלן הוספו על ידי הח"מ.

א. פתח דבר

1. עניין לנו בהפרה בוטה של חוק הבנקאות – חוק אשר מטרתו ותכליתו היא להגן על הציבור הבא במגע עם התאגיד הבנקאי וזקוק לשירותים בנקאיים ולאפשר פעילות תקינה של המשק בכללותו עם שירותים בנקאיים זמינים.

2. מוסד הבנקאות מהווה בימנו חלק בלתי נפרד מחיי הכלכלה והמסחר. מתוקף חשיבותם ותפקידם של התאגידים הבנקאיים בחברה, הכוח המרוכז בידיהם, ומעמדם כגופים דו מהותיים מוטלות עליהם חובות מוגברות כלפי לקוחותיהם.

בין חובות אלה מצויה החובה לספק שירותים אשר המחוקק מצא לנכון להחשיבם כשירותים אלמנטריים לציבור. מקורה של חובה זו, בין היתר, הוא בפער הכוחות המובנה שקיים בין הבנק לבין הלקוח, ומכך שללקוח תלות אינהרנטית במוסד הבנקאי לקבלת שירותים הכרחיים אלו, אשר ייוחדו למוסד זה.

משמעותה של חובה זו היא כי תאגיד בנקאי יהיה רשאי לסרב ליתן את השירותים הללו, אך ורק כאשר מדובר בסירוב סביר.

3. בענייננו, בנק אגוד סרב באופן גורף להפקיד בחשבון המבקש כספים שמקורם במטבעות דיגיטליים מסוג ביטקוין, וזאת "בהתאם לניהול הסיכונים ומדיניות הבנק". כך, הבנק לא ערך בדיקה הבוחנת את נסיבותיו הספציפיות של המבקש. **לדידו של הבנק די בכך שמקורם של הכספים במכירת ביטקוין על מנת לפסול מראש כל אפשרות להפקדת הכספים בחשבוננו של המבקש.**

4. דא עקא, למצער, על הבנק לבחון בחינה קונקרטיית של כל לקוח או של כל סוג פעילות, טרם קבלת החלטה השוללת מתן שירות כה בסיסי כגון הפקדת כספים בחשבון הבנק. כך, נקבע בפסיקה כי קביעת מדיניות גורפת ואחידה, מבלי לערוך יישום למקרה הפרטני ובחינת הסיכון הכרוך בו – אינה סבירה.

5. ויובהר כי ישנה קשת של אפשרויות שונות לפעילות במטבעות דיגיטליים, כאשר כל פעילות שונה מהאחרת, וכך גם הסיכון הכרוך בה (אם בכלל). ומשכך כל פעילות המגיעה לפתחו של הבנק מחייבת התייחסות ובחינה פרטנית.

ברי אפוא, כי סירובו של הבנק בענייננו מהווה סירוב בלתי סביר בהתאם להוראות חוק הבנקאות.

6. במצב דברים זה, לא נותר למבקש מנוס מלפנות לבית המשפט הנכבד לשם שמירה והגנה על זכויותיו הבסיסיות.

ב. הצדדים להליך

7. המבקש, מר ניר דגן, מנהל יחד עם אשתו חשבון בנק משותף בבנק אגוד לישראל בע"מ – סניף פולג, משנת 2012.

8. המשיב, בנק אגוד לישראל בע"מ – סניף פולג (להלן: "הבנק"), הוא סניף של בנק אגוד, הבנק השישי בגודלו במערכת הבנקאות בישראל, אשר מספק שירותי בנקאות ללקוחות פרטיים ועסקיים.

ג. הרקע העובדתי

9. בחודש נובמבר בשנת 2012 המבקש ואשתו פתחו חשבון בנק משותף בסניף פולג בבנק איגוד.
- נספח 1** העתק טופס פתיחת חשבון מצ"ב **כנספח 1**
10. במהלך שנת 2014 רכש המבקש מטבעות דיגיטליים מסוג ביטקוין באמצעות חברת ביטוסי בע"מ (להלן: "ביטוסי").
- למעלה מן הצורך נציין כי המבקש שירת כאיש צוות אוויר בחיל האוויר ובזמנים הרלוונטיים לרכישת הביטקוין עבד בחברת טכנולוגיה. מקור הכספים בהם נרכשו הביטקוין כמתואר לעיל, היה כספי פידיון קרן השתלמות של המבקש.
11. בשלהי שנת 2017 החל המבקש למכור את מטבעות הביטקוין שבבעלותו, ולהפקיד את תמורתם בחשבונו בבנק.
12. בחודש ינואר 2018, לאחר שבוצעו מספר הפקדות בחשבונו, פנתה טלפונית נציגת לקוחות פרטיים מטעם הבנק וביקשה לברר את מקור הכסף שהופקד. המבקש השיב לה כי מקור ההפקדות שבוצעו בחשבונו הוא במכירת מטבעות ביטקוין שבבעלותו, ונציגת הבנק ציינה בתגובה כי עליה להתייעץ עם המחלקה המשפטית בעניין.
13. בסמוך לכך, הנציגה יצרה קשר טלפוני עם המבקש, והציגה בפניו כי הבנק אוסר על הפקדת כספים שמקורם במטבעות ביטקוין. עוד ציינה כי הכספים שכבר הופקדו יותרו בבנק, אך מעתה ואילך עליו להפסיק להפקיד כספים שמקורם במטבעות ביטקוין, אחרת יסגרו את חשבונו בבנק. המבקש ציין בפני הנציגה כי קיימות שתי העברות נוספות שכבר בוצעו וטרם נכנסו לחשבונו בפועל.
- בהמשך לכך, אחת מן העברות הנוספת הופקדה ואושרה, ואילו את ההפקדה השנייה הבנק סרב לקבל, והשיב את הכספים לחשבון ממנו הועברו.
14. בחודש דצמבר 2018 פנה המבקש לבנק בבקשה להפקיד כספים בחשבונו שמקורם בביטקוין, וזאת לצורך מימון תשלום מס רווח הון על הכנסותיו מהביטקוין, למס הכנסה כנדרש בחוק. דא עקא, הבנק סרב להפקיד את הכספים לחשבונו והותיר את המבקש עומד בפני שוקת שבורה; כאשר מחד המבקש נדרש לשלם לרשות המיסים בעבור הכנסותיו מהביטקוין ומאידך, לא יכול לעשות זאת באמצעות הכספים שבידו.
15. ביום 12.5.19 פנה המבקש באמצעות בא כוחו לבנק. במסגרת פנייתו ציין המבקש כי הוא מחזיק במטבעות ביטקוין, וברצונו למכור אותם ולהפקיד את התמורה ממכירתם בשקלים חדשים בחשבונו בבנק. כאשר הובהר כי מקור הכספים ששימשו אותו לרכישת המטבעות הוא הכנסותיו כשכיר, וכי הוא הסדיר את תשלום המס בגין אחזקת המטבעות.

עוד צוין כי המבקש מתעתד למכור את המטבעות באמצעות חברת ביטוסי, והתמורה צפויה לעבור לחשבונו מחשבון הבנק של ביטוסי המתנהל בבנק דיסקונט.

יתרה מכך, במסגרת פנייתו הטעים המבקש כי חברת ביטוסי, פועלת בכפוף לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016, והיא מחזיקה באישור המשך עיסוק מאת המפקח על נותני שירותים פיננסיים.

נספח 2

העתק פנייתו של המבקש מיום 12.5.19 מצ"ב כנספח 2

16. ביום 19.5.19 השיב הבנק תשובה לקונית השוללת את בקשתו של מר דגן להפקדת הכספים, בזו הלשון:

"בהתאם לניהול הסיכונים ומדיניות הבנק, לא ניתן לאשר את בקשתכם לקבלת כספים שמקורם במכירת ביטקוין בהעברה מחשבון הבנק של חברת ביטוסי המתנהל בבנק דיסקונט".

נספח 3

העתק תשובתו של הבנק מיום 19.5.19 מצ"ב כנספח 3

ג.1. ביטקוין

17. טרם פתיחת המסגרת המשפטית בענייננו נוכח חשיבות הבנת התחום ומושגיו לענייננו, נסקור בקצרה מספר מושגי יסוד בתחום המטבעות הדיגיטליים בכלל, ומטבע הביטקוין בפרט.

18. בית המשפט העליון הגדיר את 'הביטקוין' במסגרת החלטתו בבקשה לסעד זמני בע"א 6389/17 **ביטס אוף גולד בע"מ נ' בנק לאומי לישראל בע"מ**, פס' 2 (החלטה) (פורסם בנבו, 25.2.18) (להלן: "**עניין ביטס אוף גולד**"), כדלקמן:

"הביטקוין (Bitcoin) הוא סוג של נכס דיגיטאלי בעל ערך, הנכלל בקבוצה המכונה "מטבעות וירטואליים" ומשמש בהסכמת קהילת המשתמשים בו כאמצעי תשלום עבור סחורות או שירותים, להמרה למטבעות אחרים ואף לצורך השקעה. יחידה דיגיטלית זו היא יחידה פרטית המונפקת על ידי מערכת מחשבים מבוזרת שאינה נמצאת בשליטת גורם מרכזי או רשמי; וזאת בשונה ממטבע "רגיל", שלגביו נקבע כי הוא אמצעי תשלום שלא ניתן לסרב לקבלו על פי דין (הילך חוקי). העברת ביטקוין בין משתמשים נעשית במישרין מבלי שנדרש גורם מתווך, כדוגמת מוסד פיננסי, שיבצע את העסקה."

19. כך, הביטקוין מהווה מטבע דיגיטלי ומשמש כרשת תשלום בעולם. הביטקוין מבוסס על פרוטוקול קוד פתוח אותו פיתח אדם אלמוני בשם "סאטושי נאקמוטו"¹ (קוד המקור של התוכנה זמין ונגיש לצפייה, עריכת שינויים ולהפצה מחודשת).

בהתאם לפרוטוקול הביטקוין, יונפקו אט אט 21 מיליון מטבעות ביטקוין בלבד, כאשר תהליך ההנפקה עתיד להסתיים בשנת 2140. בכל ביטקוין וכל חלק ממנו קיים מספר סידורי, כך שניתן לעקוב לכאורה אחר ההיסטוריה שלו מיום יצירתו ועד היום – למי היה שייך, לאן עבר

¹ יצוין כי לא ידוע אם מדובר באדם אחד או בקבוצת אנשים.

ומתי (ת"א (מחוזי ת"א) 14643-04-18 **ישראלמינרס בע"מ נ' בנק אגוד הרצליה סניף איזור התעשייה 13079**, פס' 7 (פורסם בנבו, 17.03.2019) (להלן: "**עניין ישראלמינרס**")).

20. הטכנולוגיה העומדת בבסיס הביטקוין היא טכנולוגיית רישום מבוזר (Distributed ledger Technology - DLT), המאפשרת ניהול מסד נתונים מבוזר בין צדדים מרובים, ללא גורם מרכזי.

מאגר המידע של הביטקוין מנוהל באמצעות טכנולוגיית הבלוקצ'יין (Blockchain), טכנולוגיה המממשת DLT. המידע בספר החשבונות (ledger) נשמר בצורת בלוקים שנחתמים דיגיטלית, כאשר כל בלוק מאגד בתוכו אוסף עסקאות שביצען אושר והן עברו תהליך אימות. כל בלוק מזוהה באמצעות חתימה דיגיטלית ומחובר לבלוקים הקודמים דרך שמירת חתימותיהם הדיגיטליות (ראה: דוח מסכם של הצוות ללימוד ובחינה של נושא המטבעות הדיגיטליים בהנפקת בנקים מרכזיים של בנק ישראל, בעמ' 8 (להלן: "**דוח מסכם – בנק ישראל**")). כך נוצרת מעין שרשרת בלוקים מבלי שבלוק מאוחר ישנה בדיעבד את בסיס הנתונים. כאשר המידע מתעדכן במאגר, הוא מתעדכן באופן סימולטני אצל כל המחשבים המחוברים לרשת (הנקראים גם צמתים – Nodes) (**עניין ישראלמינרס**, פס' 10).

בלוקצ'יין, הטכנולוגיה שביסוד הביטקוין, מתקיימת בתחום הביטקוין כרשת ציבורית ללא מנגנון הרשאות מיוחד כך שכל אחד יכול להשתתף בה ולאמת עסקאות (דוח מסכם – בנק ישראל, בעמ' 28).

נספח 4

דוח מסכם של בנק ישראל מצ"ב כנספח 4

21. על מנת לעשות שימוש בביטקוין, יש להתקין יישומון (אפליקציה) הקרוי "ארנק ביטקוין"². אפליקציה זו מאפשרת הפקה של מפתחות: מפתח פרטי ומפתח פומבי. המפתח הפומבי הוא למעשה כתובת הביטקוין של האדם שאליה הוא מקבל וממנה הוא שולח ביטקוין, הכתובת מורכבת מרצף של אותיות וספרות ללא פרטי זיהוי אישיים, והיא שקופה לכולם כך שכל משתמש ברשת יכול לראות כמה כסף מצוי בה.

לכל מפתח פומבי יש מפתח פרטי אשר מתפקד כחתימה אלקטרונית ייחודית. על מנת לשלוח ביטקוין ממפתח פומבי מסוים, נדרשת חתימה של המפתח הפרטי התואם (**עניין ישראלמינרס**, פס' 11-12; דוח ביניים של הרשות לניירות ערך – הוועדה לבחינת אסדרה של הנפקת מטבעות קריפטוגרפים מבוזרים לציבור, מרץ 2018, עמ' 104 (להלן: "**דוח הרשות לניירות ערך**")).

בהפשטה מסוימת ניתן לומר, שהעברת ביטקוין היא למעשה בקשה לעדכן את הרשת שכמות מסוימת של ביטקוין שייכת כעת למפתח פומבי אחר.

---

² ישנו מגוון רב של אפליקציות מסוג זה.

22. **אימות העסקאות וכריית ביטקוין** – כל העסקאות החדשות מצורפות ל-"בלוק חדש", וכל עסקת העברה נבדקת. כך למשל אם בעל הביטקוין מעביר ביטקוין לאדם אחר, יש לוודא כי יש ברשותו את הסכום שהוא מבקש להעביר, שכתובתו של המקבל נכונה, וכי בעל הביטקוין משתמש במפתח הפרטי הנכון (**עניין ישראמינרס**, פס' 13).

כל המשתמשים יכולים לקחת חלק בתהליך האימות, ולנסות לבנות בלוק חדש שיצורף לרשימת הבלוקים הקודמת. כאשר אחד המשתמשים מצליח ליצור בלוק מתאים, הוא שולח מעין "הודעה" (proof of work) לשאר המשתמשים ברשת. המחשבים האחרים בודקים כי אכן הצליח, אם הוא עמד בדרישות הבלוק מצורף לרשימת הבלוקים והמאגר החדש מתעדכן אצל כל המשתמשים ברשת. אותו מחשב שהוסיף 'בלוק' לשרשרת מתוגמל באמצעות כמות מסוימת של ביטקוינים חדשים הנרשמים לזכותו או באמצעות עמלות (שם).

כך, כריית מטבעות ביטקוין חדשים (Mining) נעשית באמצעות אימות עסקאות על רשת הבלוקצ'יין באמצעות כוח מחשוב בתמורה ליצירת מטבעות חדשים או עמלות. לאור האמור, גורמים רבים ברשת הבלוקצ'יין מתחרים על הרכבת בלוקים של עסקאות תוך פתרון חידה מתמטית הדורשת משאבים רבים (Proof of work) (דוח ביניים של הרשות לניירות ערך, עמ' 10).

23. למעשה עסקה בביטקוין מתבצעת כאשר בעל הביטקוין (המוכר) משתמש באפליקציה ממוחשבת כדי לשדר מסר פומבי לקהילת הכורים, שכמות מסוימת של ביטקוין מועברת מחשבונו לחשבון אחר (לקונה).

24. **אפיקי מסחר והשקעה בישראל** – בישראל קיימות כיום שתי חברות מרכזיות שמובילות בתחום המסחר במטבעות דיגיטליים: חברת ביטוסי וחברת ביטס אוף גולד בע"מ.

יצוין כי, כאמור, חברת ביטוסי פועלת בכפוף לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016, והיא מחזיקה באישור המשך עיסוק מאת המפקח על נותני שירותים פיננסיים. כמו כן, היא נמצאת כיום בתהליך לקבלת רישיון כנותן שירותים בנכס פיננסי.

ד. עילות התביעה והסעד המבוקש

1. סימן ב' לפרק כ' לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן: "התקנות") מסדירות את הנושאים בהם ניתן לדון במסגרת המרצת פתיחה. תקנה 253 לתקנות קובעת כדלקמן:

"תובענה לסעד הצהרתי גרידא מותר להגיש בדרך המרצת פתיחה."

³ מפאת גודלו של הדוח ובכדי לא להכביד על בית המשפט הנכבד מצורפים רק העמודים הרלוונטיים.

וראה בעניין זה בספרו של המלומד אורי גורן **סוגיות בסדר דין אזרחי** 723 (מהדורה שתיים עשרה, 2015) (להלן: "גורן"):

"תקנה 253 קובעת כי תובענה לסעד הצהרתי גרידא מותר להגיש בדרך של המרצת פתיחה. קיימת אפוא הזכות לבחור, בכל הקשור לבקשה לסעד ההצהרתי, בין בקשה לסעד זה בדרך של המרצת פתיחה לבין בקשה לסעד זה בדרך של כתב תביעה רגיל. פסק דין הצהרתי הוא סעד מקובל ליישוב סכסוכים, וניתן להפיג ספקות באמצעותו בדבר זכויותיהם וחובותיהם של הצדדים לחוזה. בין שאר הדברים ניתן להצהיר אם על פי פירושו הנכון של החוזה זכאי התובע לזכויות שהוא טוען להן."

2. יחד עם זאת, רשימת העניינים שניתן לדון בהם בהמרצת פתיחה אינה רשימה סגורה. ככל שחולפות השנים, הולך מגוון הנושאים ומתרחב.
3. במסגרת שיקולי בית המשפט האם ההליך מתאים לבירור במסגרת המרצת פתיחה, השיקול העיקרי אותו יבחן בית המשפט הוא האם הדרך שנבחרה לבירור ההליך היא דרך שלא תקפח את בעלי הדין ואם דרך זו הינה דרך נאותה להגיע להכרעה צודקת, יעילה ומהירה (ראה ע"א 2106/91 **מזור נ' וחידי**, פ"ד מז(5) 788, 792 (1993); גורן, 722-723).
- ככל שנתבע מתנגד לקיום הליך במסגרת זו, הרי שעליו מוטל הנטל להראות כי סוג הליך זה יקפח אותו (רע"א 8269/07 **גונן נ' מע"צ - החברה הלאומית לדרכים בישראל בע"מ** (פורסם בנבו, 21.10.07); גורן, 721-722).
4. כמפורט לעיל, במסגרת המרצת פתיחה זו מבוקש סעד הצהרתי לפיו סירובו הגורף של המשיב להפקדת כספים שמקורם במטבעות דיגיטליים מסוג ביטקוין בחשבונו של המבקש – מהווה סירוב בלתי סביר בהתאם להוראות סעיף 2(א) לחוק הבנקאות. סוגיה זו אינה מורכבת מהבחינה העובדתית, ומדובר אפוא ברקע עובדתי קצר, אשר מתאים לניהול ההליך בדרך של המרצת פתיחה.

1.ד. סעיף 2 לחוק הבנקאות

5. מושכלות יסוד במשפטנו הן כי על תאגיד בנקאי מוטלות חובות כלפי הציבור בכלל וכלפי הלקוח בפרט, וזאת מתוקף היותו ספק שירות חיוני, ייחודי ובעל עוצמה רבה. כאשר תכליתו של חוק הבנקאות היא להבטיח מתן שירות ראוי ללקוח, לגשר על פערי הכוחות בין הבנק ללקוח, לרסן ולהגביל את כוחו ולהבטיח התנהגות הגונה ביחסי הבנק עם לקוחותיו (ראה ע"א 3352/07 **בנק הפועלים בע"מ נ' קריסטין הורש**, סג(3) 248, פס' 12 (2009) (להלן: "עניין בנק הפועלים"); רע"א 9617/16 **בנק דיסקונט לישראל בע"מ נ' מיה (מוגרבי) לפינר**, פס' 17-18 (פורסם בנבו, 28.10.18)).
6. בשל מעמדם המרכזי של התאגידים הבנקאיים בחיי הכלכלה והמסחר, הם נחשבים כגופים "ידו מהותיים" מעין ציבוריים (ע"א 1691/11 **בנק לאומי למשכנתאות נ' רחל צוברי** (פורסם בנבו, 15.12.15), עמ' 42 (להלן: "עניין צוברי"); עניין **בנק הפועלים** פס' 13). ובשל כך מוטלות עליהם בין היתר החובות לנהוג בהגינות, בסבירות, בשוויון, במידתיות, לקיים הליך תקין אל

מול הלקוחות והכל תוך קיום כללי הצדק הטבעי ת"א (ת"א) 262-04-17 טויגה און ליין בע"מ
נ' בנק מזרחי טפחות בע"מ, פס' 28 (פורסם בנבו, 6.12.18) (להלן: עניין טויגה)).

7. מלבד זאת, אחת מהחובות המרכזיות אשר מוטלות על התאגידים הבנקאיים היא החובה
לספק שירותים מסוימים אשר נתפסו בעיני המחוקק כשירותים אלמנטאריים. כך סעיף 2(א)
לחוק הבנקאות קובע כדלקמן:

**(א) לא יסרב תאגיד בנקאי סירוב בלתי סביר לתת שירותים מהסוגים
הבאים:**

(1) קבלת פקדון כספי במטבע ישראלי או במטבע חוץ;

**(2) פתיחת חשבון עובר ושב במטבע ישראלי וניהולו כל עוד מתקיימת אחת
מאלה:**

(א) החשבון ביתרת זכות לטובת הלקוח;

(ב) הלקוח עומד בתנאי ההסכם בינו לבין התאגיד הבנקאי בקשר
לניהול החשבון;

(3) מכירת שיקים בנקאיים במטבע ישראלי ובמטבע חוץ;

(4) (נמחקה);

אולם אין חובה לתת שירות שיש בו משום מתן אשראי ללקוח."

8. הוראה זו אשר אוסרת על תאגיד בנקאי לסרב "סירוב בלתי סביר" למתן שירותים בנקאיים
נובעת, בין היתר, מהכרת המחוקק כי לתאגידים הבנקאיים הוענק מונופולין על שירות שהוא
חיוני לכלל הציבור, ומשכך עליהם לפעול בסבירות במתן שירות זה, כמו גם בשלילתו. כך,
שעה שקיים לתאגידים הבנקאיים יתרון המצוי בייחוד השירות הנחוץ שהם מעניקים לציבור,
יש בכך לחייבם במתן שירות לכל הרוצה בו (ראה: רע"א 2407/19 ישראל זיו נ' בנק לאומי
לישראל, פס' 15 (החלטה)(פורסם בנבו, 14.5.19); בג"ץ 8886/15 רפובליקנים מחו"ל בישראל
(ע"ר) נ' ממשלת ישראל (פורסם בנבו, 2.1.18), פסקה 59 (להלן: "עניין הרפובליקנים"); דברי
ההסבר להצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, ה"ח 1497, 106)).

9. התפיסה היא כי אורח החיים המודרני אינו מאפשר (או למצער - מאד מקשה) לקיים משק
בית מבלי לנהל חשבון בנק, וכך נותר הלקוח הפרטי שבו בידי המערכת הבנקאית. ויובהר כי
הזכות לספק את שירותים המנויים בגדרי הוראת סעיף 2 יוחדה לתאגידים הבנקאיים ומשכך,
אין באפשרות הציבור לקבלם אלא מתאגיד בנקאי כדין (הצעת חוק הבנקאות שירות ללקוח
(תיקון 12) קידום התחרות, התשס"ז-2007, ה"ח 76,77; עניין טויגה, פס' 14)).

ד.1.א. החלטת הבנק מהווה סירוב בלתי סביר

10. הוראת סעיף 2(א) לחוק הבנקאות קובעת כי תאגיד בנקאי יהיה רשאי לסרב ליתן את
השירותים המנויים בסעיף, ובלבד שמדובר בסירוב סביר. על מתי ייחשב סירוב בנק בגדר
"סירוב סביר", עמד בית המשפט העליון במסגרת רע"א 6582/15 עמותת איעמאר לפיתוח
וצמיחה כלכלית נ' בנק הדואר, פס' 13-14 (החלטה) (פורסם בנבו, 1.11.15).

שם נקבע, בין היתר, כי נטל ההוכחה לסבירות הסירוב מוטל על הבנק ובכדי שהחלטתו תכנס תחת "סירוב סביר" אין די בחשש ערטילאי או בטענה כללית וסתמית כי קיים חשש ממשי להתנהלות בלתי תקינה בחשבון, על הבנק להצביע על מעשים ופעולות קונקרטיים שיש בהן להצביע על קיומו של חשש ממשי להתנהלות בלתי תקינה בחשבון.

11. ובלשונו של בית המשפט הנכבד :

"בית משפט זה טרם עסק במישרין בשאלה מתי יחשב סירוב כסירוב סביר, ואולם השאלה נדונה בספרות ונתעוררה במספר פרשות שנדונו בבתי המשפט המחוזיים (ביחס לאיסור הנקוב בחוק הבנקאות). ממקורות אלו עולה כי ההלכה שנתגבשה מסתייעת בעקרונות המשפט המנהלי, ומעניקה לבנק מתחם סבירות כדי להפעיל את שיקול דעתו בעניין. באשר לקשת המקרים האופייניים לקבלת החלטה סבירה בדבר סגירת חשבון, הוזכרו מקרים של התנהגות בלתי הוגנת או רשלנית מצד הלקוח בניהול חשבונו, באופן הגורם נזק לבנק או לציבור – בין אם מדובר בפעילות בלתי חוקית הקשורה להלבנת הון, מימון טרור, פעילות ספקולטיבית וכיוצא באלה. מקרים נוספים קשורים להתנהגותו הספציפית של בעל החשבון ויחסו לפקידי הבנק, כגון התנהגות לא הוגנת, שימוש באלימות פיזית או מילולית מצדו כלפי פקידי הבנק, או אפילו איום בנקיטת אלימות פיזית או מילולית [...] בכל המקרים האמורים, נטל ההוכחה לסבירות הסירוב מוטל על הבנק. אין די בחשש ערטילאי ואין די בטענה כללית וסתמית, כי קיים חשש להתנהלות בלתי תקינה בחשבון, אלא על הבנק להצביע על מעשים ופעולות קונקרטיים שיש בהם כדי להצביע על קיומו של חשש ממשי."

וראה גם: עניין הרפובליקנים, פס' 59.

12. במסגרת עניין ישראלמינרס דן בית המשפט בשאלה האם סירובו של בנק איגוד לישראל, למתן שירותים לחברת ישראלמינרס בע"מ, ובכלל זה לקבלת תקבולים לחשבונה, כמו גם להמשיך פעילות בחשבונה ולא לסגור אותו וזאת, בהינתן שמקורם של התקבולים בחשבונה הוא בהמתם לש"ח של מטבעות דיגיטליים מסוג ביטקוין אשר "כרתה" החברה – מהווה סירוב סביר בהתאם להוראות סעיף 2 לחוק הבנקאות.

שם נקבע "בפה מלא" כי מדינות גורפת בלי בחינה קונקרטית של הלקוח, נסיבותיו ופעילותו, היא אינה סבירה ולא מידתית :

"סבורתני כי מדיניותו הגורפת של הבנק, האוסרת לחלוטין פתיחת חשבון ללקוח העוסק במטבעות דיגיטליים, אינה סבירה.

קביעתי זו שורשיה ראשית, בכך שבאופן מובנה וכפי שפורט לעיל, המתודולוגיה הכרוכה בקיום חובותיו של הבנק, בהתאם לחקיקה הנוגעת להלבנת הון, אין בה בכדי לתמוך באי מתן שירות באופן גורף. אלא שכפי שפורט לעיל, היא מלמדת על חובה לבחינה קונקרטיית של כל לקוח או של כל סוג פעילות, קטלוגם והתאמת הפעולות הקונקרטיים המונעות הסיכון

אשר יש לנקוט באשר אליהם, לאחר בחינה כאמור. כיוון שכך, הרי שבאופן עקרוני ניתן לקבוע כי מדיניות גורפת ואחידה, אשר אינה מבוססת על בחינה קונקרטי, אינה תואמת את המתודולוגיה, באשר אין בה יישום של כלים פרטניים למקרה פרטני. למצער ניתן לומר כי, קביעה כאמור שהיא גורפת ואחידה, תקים חשש להעדר סבירות מפאת העדר בחינה והתאמה פרטנית. זאת אף זאת, כעיקרון אף ניתן להוסיף ולקבוע כי מדיניות אחידה אשר תוצאתה מניעת מתן שירות מלכתחילה – קרי אשר ביטויה בסירוב לפתוח חשבון – מעלה חשש כפול להעדר סבירות – ראשית, כאמור משום שהיא גורפת ואינה פרטנית ויתרה מכך, בהינתן שמניעת שירות היא הסנקציה החריפה ביותר והאחרונה אשר שומה על הבנק לנקוט כלפי לקוחו. בהתאמה, הרי שקביעה במסגרת מדיניות ולפיה זו הפעולה מונעת הסיכון אשר תינקט מלכתחילה ובלא בדיקה וניסיון להתאמה פרטני של פעולות מונעות סיכון חריפות פחות - הינה על פניו לא סבירה ולא מידתית."

13. עוד הוסיפה כב' השופטת לימור ביבי כי באשר לפעילות במטבעות דיגיטליים כי מדיניות אחידה אשר אינה מבחינה בין סוגי הפעילות השונים, היקפם, וסוגי הלקוחות – היא אינה סבירה וכי אין מנוס מהתערבות שיפוטית בהחלטת הבנק:

"מבלי לגרוע מקביעותי העקרוניות, בכל הנוגע למדיניות האחידה כפי שנקטה על ידי הבנק, הרי שבאופן פרטני ובאשר לפעילות במטבעות דיגיטליים, הנני סבורה כי המדיניות הגורפת, אשר אינה מאבחנת בין סוגי פעילויות שונים, היקפי פעילות שונים וסוגי לקוחות שונים – בתחום המטבעות הדיגיטליים - אינה סבירה. כך, בהקשר זה, הקדשתי יריעה נרחבת, בפתח פסק הדין, על מנת להבהיר את אופן הפעילות במטבעות דיגיטליים ובפרט בביטקוין, הואיל והנני סבורה כי נדרש מידע מפורט על מנת שזה יישמש כמצע להצגת קשת האפשרויות השונות לפעילות במטבעות דיגיטליים, פעילויות אשר כל אחת מהן שונה מרעותה בסיכון הכרוך בה ובהתאמה לכך הרי שכל אחת מחייבת התייחסות שונה של הבנק.

[...] הנני סבורה כי אין מנוס מהתערבות שיפוטית בנושא באשר - עיננו הרואות - שתיקת הרגולטורים באשר לאופן בו על התאגידים הבנקאים לנהוג באשר ללקוחותיהם המתעסקים במטבעות דיגיטליים, יש בה בכדי להוביל לשיתוקם של התאגידים הבנקאיים, אשר מונעים מתוך חשש מפני הטלת סנקציות ומשכך, אין מנוס - שאם לא כן, יפגע ציבור הלקוחות שלא יזכה לקבלת שירות חיוני – מהתערבות שיפוטית, קביעת התוויות וביקורת שיפוטית באשר למדיניות הראויה ואשר בה יש לנהוג."

14. משכך, נקל להיווכח כי המשיב, בנק אגוד, יודע היטב כי החלטתו אינה סבירה, ויחד עם זאת בוחר להתעלם מפסק דינו של בית המשפט הנכבד בעניין ישראמינרס – אשר ניתן באופן ספציפי כלפיו – ובוחר לשלול שירות חיוני והכרחי מהמבקש, מבלי שבחן את המצב העובדתי בעניינו.

ונזכיר כי המשיב דחה על הסף את בקשתו של המבקש להפקיד כספים שמקורם במטבעות ביטקוין ללא בדיקה קונקרטי של הנסיבות, ללא דרישת מסמכים כלשהם, ואף ללא קיום פגישה ושיח בעניין. כל שעשה הוא מתן מענה לאקוני השולל באופן גורף את בקשתו "בהתאם לניהול הסיכונים ומדיניות הבנק".

החלטה זו חותרת תחת פסק הדין שניתן במסגרת ישראמינרס, אשר ביקש למנוע מפורשות מדיניות מסוג זה. כך, בית המשפט הנכבד הטעים במסגרת פסק דינו על אודות החשיבות בבדיקת הנסיבות הספציפיות, לנוכח קשת האפשרויות השונות בפעילות במטבעות דיגיטליים,

כאשר כל פעילות כרוכה בסיכון אחר, ולכן מחייבת התייחסות פרטנית של הבנק. אין אלא לראות החלטה זו כעל ניסיון מפורש לעקוף פסק דין ברור של ערכאה שיפוטית – דבר בלתי מתקבל על הדעת.

ברי אפוא, כי במצב דברים זה יש ליתן את הצו ההצהרתי המבוקש ולהשית הוצאות משמעותיות על הבנק.

ד.1.1.ב. הרחבת הביקורת השיפוטית על החלטות הבנק

15. לפני סיום ולאחר שפרסנו את המסגרת העובדתית והמסגרת הנורמטיבית בענייננו, לא ניתן שלא לציין את המגמה ההולכת וגוברת בפסיקה בעת האחרונה, הקוראת להרחיב את ההתערבות השיפוטית בהחלטותיהם של הבנקים. וזאת לנוכח תמורות ושינויים באינטרסים ובמערך השיקולים של התאגידים הבנקאיים, הנובעים מהחקיקה למניעת הלבנת הון.

16. כך, עד כה, בתי המשפט אשר בחנו החלטת תאגיד בנקאי, הפעילו ביקורת שיפוטית הדומה לביקורת על רשות מנהלית. כאשר אופן ביקורת זה נבע, בין היתר, מההנחה כי החובה לתת שירות עולה בקנה אחד עם מטרתו של התאגיד הבנקאי, וכי אין לבנק אינטרסים אחרים מלבד למקסם את רווחיו.

יחד עם זאת, המתח שנוצר בין החובה של התאגיד הבנקאי למתן שירות לבין החובות המוטלות עליו בהתאם לחקיקה למניעת הלבנת הון וכן, לשינוי אשר חל במערך השיקולים של התאגיד הבנקאי, אשר מונע תחת איום מפני סנקציות פליליות או כספיות אשר יוטלו עליו, ככל שלא יקיים החובות המוטלות עליו בהתאם לחקיקה למניעת הלבנת הון וטרור – מוביל למסקנה כי אין אנו נמצאים עוד בנקודת המוצא האמורה (עניין טויגה, פסי' 29-30).

17. לפיכך, במסגרת מספר פסקי דין עמדו בתי המשפט על הדילמה העומדת בפני הבנקים, שמחד רוצים לשרת את לקוחותיהם אך מאידך מתפקדים כ'שומרי הסף' בכל הקשור להלבנת הון ומימון טרור, תוך חשיפתם לסנקציות פליליות וכספיות ניכרות. ועל הצורך לנוכח דילמה זו, להרחיב את ההתערבות השיפוטית המופעלת על החלטותיהם, בייחוד על החלטות הנוגעות להגבלת פעילות, חסימה וסגירת חשבונות לקוחותיהם (ראה לעניין זה: עניין טויגה, פסי' 25-31; עניין ישראלמינרס, פסי' 63-69; ה"פ (מחוזי חי') 9110-11-18 אבי אהרון דוד נ' בנק הפועלים בע"מ, פסי' 24 (פורסם בנבו, 14.04.2019)).⁴

18. תימוכין לגישה ניתן למצוא זו גם בהחלטת בית המשפט העליון בבקשה לסעד זמני בעניין ביטס אופ גולד (שנסובה על השאלה האם החלטת הבנק לסרב לאפשר פעולות מסחר במטבעות דיגיטלים בחשבון בנק, היא סבירה). במסגרתה נקבע ביחס לסיכויי הערעור – כי הגם שפסק דינו של בית המשפט המחוזי נסמך על ממצאים עובדתיים בהם לא נוטה ערכאת הערעור

---

⁴ יצוין כי הנושא לא הוכרע, היות שבכל אחד מן הממקרים הללו היה ניתן להגיע לאותה הכרעה גם באמצעות הפעלת ביקורת שיפוטית מצומצמת.

להתערב, מדובר בסוגיה אשר משלבת בקרבה הן הכרעה באשר לאופי הסיכון שנשקף ממסחר במטבעות וירטואליים, ובפרט לנוכח מאפייני פעילות החברה והצעדים שננקטים על ידה להקטנת הסיכון; והן שאלות משפטיות בדבר האיזון הראוי בין היקף חובת הבנק לספק שירותי בנקאות, אל מול אחריותו למנוע פעילות אסורה בדמות הלבנת הון או מימון טרור (עניין ביטס אוף גולד, פסי 12).⁵

19. מתוך קביעה זו ניתן ללמוד כי בית המשפט נדרש לכאורה, בעת בחינת שיקול הדעת של החלטת התאגיד הבנקאי, להיכנס בנעליו ולבחון את האיזון הראוי בין החובה לספק שירות אל מול אחריותו למניעת פעילות אסורה. לפיכך, ניתן לראות בהחלטה זו משום תימוכין לשינוי באופן בו תועבר החלטת התאגיד הבנקאי תחת שבט ביקורתו של בית המשפט (עניין טויגה, פסי 30).

ה. סיכומו של דבר

20. נוכח כל המפורט לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן למבקש את הסעד ההצהרתי כמפורט ברישא לבקשה.

עוד מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיב בתשלום הוצאותיו של המבקש, לרבות שכ"ט עו"ד.

21. המרצת פתיחה זו נתמכת בתצהירו של המבקש, מר ניר דגן.

22. לבית המשפט הנכבד הסמכות העניינית והמקומית לדון בתביעה, נוכח הסעד המבוקש ותניית השיפוט הקבועה בתנאים הנלווים לטופס פתיחת חשבון.

בר הולנדר, עו"ד

יגאל קווה, עו"ד

רון גזית, רוטנברג ושות'
ב"כ המבקש

תל אביב, יום 14 באוגוסט 2019

⁵ יצוין כי הצדדים הגיעו לידי פשרה, לצורך אותו תיק ספציפי, במסגרתה הוסכם כי חברת ביטס אוף גולד תוכל להמשיך ולנהל את חשבונה בבנק לצרכי פעילות למסחר מטבעות דיגיטליים. כאשר הסכמה זו ביטלה את פסק דינו של בית המשפט המחוזי.

כרך נספחים

מס'	פירוט הנספח	עמוד
1	העתק טופס פתיחת חשבון	1
2	העתק פנייתו של המבקש מיום 12.5.19	72
3	העתק תשובתו של הבנק מיום 19.5.19	74
4	דוח מסכם של בנק ישראל	76
5	עמודים רלוונטיים מתוך דוח הרשות לניירות ערך	119

נספח 1

העתק טופס פתיחת חשבון

בקשה לפתיחת חשבון ותנאי אשראי כלליים (תאכ"ל)

תוכן עניינים

<u>פרק:</u>	<u>תוכן הפרק:</u>	<u>עמוד</u>
מבוא	מבוא	5
א'	תנאים כלליים לניהול חשבון	6
	1. הגדרות	6
	2. כללי פרשנות	8
	3. כותרות	8
	4. תחולת תנאים	8
	5. שיקים ושטרות	8
	6. יום עסקים	9
	7. בטחונות וערובות	10
	8. עיכבון וקיצוז	10
	9. הליכים משפטיים	11
	10. חיוב וזיכוי חשבונות הלקוחות והעברות ביניהם	12
	11. גביית עמלות, הוצאות וריביות	12
	12. א. צבירת ריבית	12
	12. ריבית על יתרת זכות	12
	13. פטור לבנק בנסיבות מיוחדות	12
	14. זכות הבנק שלא לבצע הוראות מסוימות	12
	15. הסדר עם הבנק	13
	16. רישומי הבנק, הודעותיו ואישוריו	13
	17. משלוח הודעות ופניות לבנק	13
	18. קבלת מידע באמצעות מסופי מחשבים	13
	19. שינויים טכניים בחשבון	14
	20. שינוי תנאי החשבון	14
	21. העברת זכויות	14
	22. סגירת חשבון	14
	23. מועד ביצוע פעולות	14
	24. קורספונדנטים	14
	25. שינוי פרטי הלקוחות בחשבון	14
	26. הפרה על ידי הלקוח או הצהרה כוזבת	14
	27. מקום שיפוט	14
	28. הדין החל	15
	29. שיפוי הבנק על ידי הלקוחות	15
	30. מסירת פרטים	15
	31. משלוח הודעות ללקוחות באמצעים אלקטרוניים	15
	32. חשבון צעיר	16
	33. זכות הפעולה בחשבון משותף	16
	34. הוראות הלקוחות בדבר זכות חתימה	16
	35. אריכות ימים	16
	36. חשבון קטין שמנוהל על ידי הוריו – אפוסטרופסיו הטבעיים	16
	37. תחולת התנאים המיוחדים הנכללים בכתב זה	16

מבוא

- (1) מסגרת אשראי/אשראי בלתי צמוד
- 17 .1 הענקת מסגרת אשראי/אשראי בלתי צמוד
  - 17 .2 ריבית
  - 17 .3 חישוב הריבית ושינויים בגין מסגרת האשראי
  - 18 .4 סילוק יתרות חובה בחשבון
  - 18 .5 הפחתה או ביטול מסגרת האשראי
- (2) חשבונות אשראי במט"י ובמט"ח – כללי
- 18 .6 אופן ומועד העמדת האשראי
  - 18 .7 אופן הפרעון
- (3) תנאים מיוחדים שיחולו לגבי אשראי צמוד למדד
- 19 .8 חישוב הריבית בגין האשראי
  - 19 .9 ריבית פיגורים
  - 19 .10 תנאי הצמדה לעניין אשראי צמוד מדד
- (4) תנאים מיוחדים שיחולו לגבי אשראי במט"ח או צמוד לשער המט"ח
- 20 .11 אופן פרעון האשראי
  - 20 .12 ריבית
  - 20 .13 ריבית פיגורים
  - 21 .14 זכותו של הבנק לדרוש תוספת עלות או להקדים פרעון
  - 22 .15 הפרשי הצמדה לשער המט"ח לעניין אשראי צמוד לשער המט"ח
  - 23 .16 המרת המט"י למט"ח
- (5) תנאים כלליים שיחולו על כל סוגי האשראי בפרק זה
- 23 .17 העמדה לפירעון מיידי
  - 23 .18 עמלת הקצאה
  - 24 .19 סילוק הריבית והעמלות
  - 24 .20 התחייבות לא להעביר שליטה בתאגיד, לא להתמזג ולא להעביר נכסים
  - 24 .21 ניהול פנקסי חשבונות על ידי הלקוחות
  - 24 .22 תביעות משפטיות והוצאות
  - 24 .23 ריבית שלילית
  - 24 .24 החלת תנאים

תנאים מיוחדים שיחולו על ניהול חשבון במטבע חוץ

- 25 .1 תחולת תנאים
- 25 .2 היווצרות יתרה דביטורית וסילוקה
- 25 .3 שימוש בטופסי שיקים ותשלומים
- 25 .4 הליכים משפטיים

תנאים מיוחדים שיחולו על ניהול פקדון ניירות ערך

- 26 .1 שמירת ני"ע ואחזקתם
- 26 .2 מתן הוראות לבנק ודרך ביצוען
- 26 .3 ני"ע הנסחרים ו/או הרשומים בחו"ל
- 27 .4 הגשה לפדיון וגביית הכנסות
- 27 .5 הוראות הלקוחות לקניה ומכירה על ידי הבנק במקרה של חריגות
- 27 .6 דמי ניהול ועמלות
- 27 .7 רישומי הבנק והודעותיו
- 27 .8 מסירת מידע
- 28 .9 ייעוץ לעסקה בניירות ערך
- 28 .10 פטור מאחריות
- 28 .11 הפסקת מסחר
- 28 .12 רכישה/מכירה של ניירות ערך הנסחרים בארץ
- 28 .13 הוראת קבע לרכישת יחידות בקרן נאמנות ("היחידות")
- 28 .14 הוראה להשקעה מחדש של תשלומים שיתקבלו בגין ניירות ערך
- 29 .15 הזמנת ני"ע מהנפקה
- 29 .16 תנאים לעסקאות באופציות ובחוזים עתידיים במסלוקת מעו"ף
- 29 .17 מכירת מניות במסגרת הצעת רכש
- 29 .18 מיסוי
- 29 .19 ניכוי מס במקור מפעילות בני"ע זרים

30	תנאים כלליים לניהול פקדונות וחשכונות	ה'
30	1. מבוא	
30	2. מונחים והגדרות	
31	3. הפקדת הפיקדון	
31	4. תקופת הפיקדון	
31	5. הריבית על הפיקדון	
32	6. תנאים מיוחדים שיחולו לגבי פיקדון במט"י צמוד מט"ח או צמוד מדד	
32	7. פירעון קרן הפיקדון	
33	8. שינוי מועדי הפירעון	
33	9. כללים מיוחדים שיחולו על פיקדונות שונים	
33	9.1 תנאים מיוחדים שיחולו לגבי פיקדון בתשלומים	
34	9.2 הוראות נוספות המיוחדות לפיקדון מט"ח	
34	9.3 הוראות מיוחדות לניהול פק"פ	
35	10. מסים וניכויים שונים	
35	11. קיזוז	
35	12. שינוי תנאים	
35	13. מתן הודעות ללקוחות	
35	14. כללי	
36	כתב התחייבות לכתבי ערבויות/שיפוי למיניהם	ו'
36	1. הוצאת כתב ערבות	
36	2. הוצאת כתב ערבות על ידי כתבים	
36	3. תחולת כללים אחידים לאשראים דוקומנטריים	
36	4. "עצמאות" כתב ערבות	
36	5. ויתור ופטור מאחריות	
36	6. שיפוי	
37	7. ריביות	
37	8. עמלות	
37	9. הארכת תוקף, שינוי וביטול כתב ערבות	
37	10. ערובות ובטחונות	
38	הוראות ובקשות באמצעות פקסימיליה	ז'
40	תנאים כלליים לשימוש בשירותי בנקאות בתקשורת	ח'
40	1. הגדרות	
40	2. קבלת השירותים	
42	3. ביטול הוראה/בקשה	
42	4. הגבלת סכומים	
42	5. תנאים נוספים החלים על ביצוע כל פעולה/עסקה	
42	6. מועדי קבלת השירותים	
42	7. תוקף ההוראות	
42	8. מידע לגבי ביצוע פעולות/עסקאות באמצעות המערכות ומידע המשודר באמצעות המערכות	
43	9. אבטחת מידע	
43	10. תקלות ובדיקת המערכות	
43	11. סיכונים ואחריות	
44	11א. עקרונות אבטחת מידע והגנת פרטיות המומלצים ליישום בידי הלקוחות	
45	12. התקנת, הפעלת ותחזוקת המכשיר	
45	13. תוכנת המערכות	
46	14. פעולות על פי פניות טלפוניות	
48	15. פעולות טלפוניות באמצעות "אגוד ישיר"	
48	16. אמצעי התקשרות חילופיים	
48	17. הפסקת השירותים	
49	18. קבלת השירותים על ידי מורשים	
49	19. זכות הלקוח לשימוש באמצעים חלופיים	
49	20. רישומי הבנק ומשלוח הודעות	

50	תנאי הצטרפות להסדר כרטיס אשראי ו/או כרטיס כספומט "ויזה"/"דיינרס"	ט'
50	1. הגדרות	
51	2. הכרטיס	
52	3. כרטיס אשראי	
55	4. שירותים שונים באמצעות מכשירים אוטומטיים	
56	5. גניבה או אובדן או שימוש לרעה בכרטיס	
57	6. עיכבון וקיזוז	
57	7. דיינרס ו-כ.א.ל	
57	8. הודעות טלפוניות	
57	9. משלוח הודעות ופניות	
57	10. חשבון צעיר	
58	תנאים כלליים לקבלת אשראיים באמצעות כרטיס אשראי מסוג "ויזה" ו/או "דיינרס"	י'
58	1. בקשת אשראי	
58	2. סכום האשראי	
58	3. תחילת תקופת האשראי	
58	4. מסגרת האשראי	
58	5. העמדת/אי העמדת האשראי	
59	6. אופן ומועד העמדת האשראי	
59	7. הריבית	
59	8. אופן הפירעון	
59	9. אשראי מסוג ויזה/דיינרס קרדיט, ויזה פלוס וויזה עדיף	
60	10. פירעון מוקדם	
60	11. חיוב החשבון	
60	12. פרסום הודעות	
60	13. כללי	
61	נספח א' – זכות הפעולה בחשבון משותף	
63	נספח ב' – אריכות ימים בחשבון משותף	
64	נספח תנאים כלליים לשימוש בשירותי בנקאות בתקשורת	
65	נספח – משלוח הודעות ללקוחות באמצעים אלקטרוניים	
66	נספח לתנאי הצטרפות לכרטיס אשראי/כספומט בחשבון צעיר	
67	טבלת סוגי השירותים המתבקשים ע"י הלקוחות	

מספר החשבון: _____ תאריך: _____
שם הסניף: _____ מספר הסניף: _____
שם החשבון: _____
החלטת התאגיד מיום: _____ לפתוח חשבון _____
שמות מורשי החתימה בחשבון תאגיד _____
שמות מיופי כח _____
שמות הורים - אפוטרופוסים _____
מען להמצאת דברי דואר _____ טלפון _____

לכבוד: **בנק אגוד לישראל בע"מ**

א.ג.נ.,

בקשה לפתיחת חשבון, תנאי אשראי כלליים ותנאי ניהול חשבונות אשראי [תאכ"ל]

אנו החתומים מטה: _____
שם _____ מספר זהות / דרכון / רישום* _____ מען _____
שם _____ מספר זהות / דרכון / רישום* _____ מען _____
שם _____ מספר זהות / דרכון / רישום* _____ מען _____

* מחק את המיותר

שמעננו המשותף לצורך כתב זה הוא:

רחוב _____ מספר _____ ישוב _____ מיקוד _____

אצל מר/גב': _____

רחוב _____ מספר _____ ישוב _____ מיקוד _____

(שנקרא להלן: "הלקוחות"), מבקשים בזה מאת בנק אגוד לישראל בע"מ (להלן: "הבנק") לפתוח לנו חשבון במטבע ישראלי ו/או במטבע חוץ ו/או פיקדון ניירות ערך ו/או חשבון בקשר למסמכים אחרים (להלן: "החשבון/החשבונות") אשר יתנהלו בהתאם לתנאים הבאים:

בכתב זה יתפרשו המונחים הבאים כמפורט בצידם, אלא אם ניתן להם פירוש אחר בסעיף או בפרק הרלוונטי:

- א. **"איש" "אדם", או "אחר"** - יתפרש ככולל גם תאגיד, חבר בני-אדם וגוף בלתי מאוגד.
- ב. **"בטוחה/ות" או "בטחון/ות"** או **"ערובה/ות"** - כל נכס או זכות שניתנו או יינתנו עבור הבנק או לזכותו ע"י הלקוח או אחר ונועדו להבטיח התחייבויות כלפי הבנק, לרבות מקרקעין, מטלטלין מכל סוג שהוא, שטר, תעודת קניין, נייר ערך, פיקדון כספי, והתחייבות מכל סוג שהוא.
- ג. **"בנק"** - בנק אגוד לישראל בע"מ, כל אחד מסניפיו או משרדיו - בין בישראל ובין מחוץ לישראל, וכל מכותב או שליח של הבנק.
- ד. **"דין"** - כהגדרתו בחוק הפרשנות, התשמ"א - 1981, וכן כל חוק, תקנה, צו, הוראה, דרישה או בקשה של רשות שלטונית מוסמכת לרבות הוראות, היתרי והנחיות בנק ישראל, הכל כפי שיחולו ויהיו בתוקף מפעם לפעם.
- ה. **"החוב"** - כל סכום במטבע ישראלי ו/או במטבע חוץ (לרבות קרן, ריבית - כולל הפרשי הצמדה או הפרשי שער, אם יהיו כאלה, עקב הצמדת הקרן והריבית או אחת מאלה לשער חליפין כלשהו או למדד המחירים לצרכן או לכל מדד אחר), הרשום או שיהיה רשום לחובת הלקוחות בכל חשבון של הלקוחות אצל הבנק או שמגיע או שייגיע לבנק מאת הלקוחות בכל סניף מסניפיו, לפי כל חוזה, ערבות, התחייבות, שטר או כתב ובכל אופן אחר שהוא, בין שהסכום מגיע או יגיע מאת הלקוחות לבד או מאת הלקוחות ביחד עם אחר או אחרים, בין שהוא מגיע או שפירעונו חל לפניו או בעת חתימת כתב זה או שייגיע או שפירעונו יחול בעתיד, בין שהסכום מגיע או יגיע באופן מסוים או בתנאי, במישרין או בעקיפין, בין שהסכום קצוב או בלתי קצוב, בין שהוא מגיע או יגיע לבנק במפורש או מכללא, בין שהוא נוצר או יוצר בקשר להלוואות מכל סוג שהוא, אשראים, משיכות יתר, מפרעות, כתבי שיפוי, ערבויות, מכתבי אשראי דוקומנטריים או אחרים, בין שהוא נוצר או יוצר בקשר עם שירותים בנקאיים מכל סוג שהוא, ריבית, עמלה, דמי שירותים, הוצאות, אגרות משפט, הוצאות משפטיות, בין שהוא נוצר או יוצר בקשר עם שטרות שהלקוחות חבים בהם או יהיו חבים בהם בכל אופן שהוא ובין אם הוא נוצר או יוצר מכל סיבה אחרת שהיא.
- ו. **"הריבית הבסיסית"** - הריבית הידועה גם כריבית "פריים", הנקבעת על ידי הבנק, מפעם לפעם, לפי שיקול דעתו, ומפורסמת על ידי הבנק, בין היתר, במודעה בסניפיו, כפי שתהא ותשתנה מפעם לפעם.
- ז. **"הריבית החריגה"** - ריבית בשיעור העולה על הריבית המירבית שיהיה נהוג בבנק מידי פעם בפעם לגבי יתרות חובה שיחרגו ממסגרת האשראי המאושרת על ידי הבנק או לגבי יתרות חובה בחשבון בו לא אושרה מסגרת אשראי, או שהיתה בו מסגרת אשראי והיא בוטלה או פג תוקפה או על סכומים או יתרות חובה שחלף מועד פירעונם.
- ח. **"הריבית המירבית" או "שעור הריבית המירבי" או כל מונח אחר שמשמעו קביעת שעור מירבי לריבית** - לגבי הזמן בו לא תהא כל הגבלה חוקית על שעור הריבית משמעו - שעור הריבית המירבי שיהיה נהוג בבנק מידי פעם בפעם לגבי מסגרת אשראי שהבנק אישר ללקוחות בחשבונית כלשהם, על פי סוג החשבון. לגבי הזמן בו תהא הגבלה חוקית על שעור הריבית, משמעו, שעור הריבית המירבי שהחוק יתיר על מסגרת אשראי שהבנק אישר ללקוחות.
- ט. **"השער היציג של המט"ח" או "שער יציג"** - השער היציג של המט"ח המתפרסם מדי פעם בפעם על ידי בנק ישראל, ובלבד שבתקופה שבה אין בנק ישראל נוהג לקבוע את השערים היציגים, למעט ימי ראשון וחגים שאין בהם עסקאות במט"ח, יקבע בנק ישראל מהו השער היציג לצורך תנאים אלה. ובלבד - שאם לא פורסם ביום כלשהו שער יציג כאמור, יהיה "השער היציג של המט"ח" או "שער יציג" לצורך תנאים אלו השער היציג שפורסם לאחרונה לפני אותו יום - במקרה של משיכת כספים, או, במקרה של הפקדת כספים לתוכניות מט"ח - השער היציג שפורסם לאחרונה לפני אותו יום, או כל שער אחר שייקבע על ידי הבנק. חדל בנק ישראל לפרסם שערים יציגים למט"ח, יהיה "השער היציג של המט"ח" או "שער יציג" - הממוצע בין שער הצהריים למכירה ובין שער הצהריים לרכישה, במועדים הרלבנטיים.
- י. **"חודש"** - תקופה שמתחילה ביום כלשהו בחודש גרגוריאני מסוים ומסתיימת באותו היום של החודש הגרגוריאני הראשון שלאחריו (להלן: "היום החופף"); וכל התייחסות "לחודשים" תפורש כמתייחסת לתקופה שמתחילה ביום כלשהו בחודש גרגוריאני מסוים ומסתיימת ביום החופף של החודש הגרגוריאני שבו מסתיימת אותה תקופה. אם היום החופף חל ביום שאינו יום עסקים בנקאי, תסתיים התקופה של חודש או חודשים, לפי המקרה, ביום העסקים הבנקאי הראשון שלאחר אותו היום החופף. אולם אם יום העסקים הראשון הנ"ל חל בחודש גרגוריאני שלאחר החודש הגרגוריאני בו חל היום החופף רשאי הבנק לקבוע כי התקופה תסתיים ביום העסקים הבנקאי הראשון שלפני היום החופף. למרות האמור לעיל, אם איזה תקופה תתחיל ביום העסקים הבנקאי האחרון של איזה חודש גרגוריאני, או ביום שאין לו חופף בחודש גרגוריאני שבו מסתיימת אותה התקופה, היא תסתיים ביום העסקים הבנקאי האחרון של החודש הגרגוריאני בו מסתיימת אותה תקופה.
- יא. **"יום עסקים"** -
  1. לעסקאות במטבע ישראלי - כל יום, למעט יום שבת, ימי שבתון, שני ימי ראש השנה, ערב יום כיפור ויום כיפור, ראשון ושמיני עצרת של סוכות, פורים, ראשון ושביעי של פסח, יום העצמאות, חג השבועות ותשעה באב.
  2. לעסקאות במטבע חוץ - יום שבו הבנקים בישראל וכן הבנקים במדינה שבה מטבע החוץ נשוא העסקה מהווה הילך חוקי פתוחים לביצוע עסקאות בנקאיות והמרות כספים, ואשר לגביו נוהגים תאגידים בנקאיים לקיים סליקה של הממסרים הבנקאיים.

3. לקביעת שיעור ה"ליבור" - יום שבו הבנקים במדינה שבה מטבע החוץ נשוא העסקה מהווה הילך חוקי והבנקים שהגדרת "ליבור" מתייחסת אליהם מבצעים עסקאות בפיקדונות בשוק הכספים הבינבנקאי בלונדון.
4. לעסקאות בניירות ערך - יום שבו פועלים עיקר עסקי הבנק וכן הבורסה לניירות ערך בת"א בע"מ פתוחה לביצוע עסקאות בני"ע, ולגבי עסקאות בני"ע הנסחרים ו/או הרשומים בחו"ל - יום שאף בורסות במדינות אחרות פתוחות בו לביצוע עסקאות בניירות ערך.
- הגדרת "יום עסקים" תהא כפופה להוראות כל דין לרבות הוראות בנק ישראל כפי שתהיינה מעת לעת.
- יב. **"ליבור"** - (London Interbank Offered Rate), משמעו - שיעור הריבית הגבוה ביותר בו מוצעים בשוק הבינבנקאי בלונדון פיקדונות בינבנקאיים במטבע שהאשראי צמוד לו לתקופה המקבילה לתקופת הריבית, כפי שיצוטט בשעה 11:00 (שעון לונדון) או סמוך לה ויפורסם על ידי שירות הידיעות של רויטרס. אם במועד רלוונטי כלשהו לא יפורסם שיעור הליבור על ידי שירות הידיעות של רויטרס כאמור לעיל, ייקבע שיעור הליבור באופן האמור לעיל בהתאם לפרסומים של שירות ידיעות אחר או בהתאם לכל פרסום אחר שיהיה בהם לדעת הבנק בכדי להוות תחליף נאות לפרסום על ידי רויטרס. על אף האמור לעיל, בכל מקרה שהבנק יקבע כי במועד רלוונטי כלשהו לקביעת שיעור הליבור הוא אינו יכול להשיג פיקדונות בשוק הבינבנקאי בלונדון בשיעור הליבור המפורסם כאמור לעיל, או במקרה בו לדעת הבנק לא נמצא תחליף נאות לפרסום על ידי רויטרס כאמור, כי אז שיעור הליבור לצורך קביעת שיעור הריבית על פי כתב זה יהיה השיעור שייקבע ע"י הבנק מפעם לפעם כשיעור הריבית שבו יכול היה הבנק להשיג בשוק הבינבנקאי בלונדון פיקדונות בינבנקאיים במטבע שהפיקדון צמוד לו לתקופה המקבילה לתקופת הריבית.
- יג. **"מדד"** או **"מדד המחירים לצרכן"** - מדד המחירים הידוע בשם "מדד המחירים לצרכן" (אינדקס יוקר המחיה) הכולל ירקות ופירות המפורסם על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, והכולל אותו מדד אף אם יפורסם על ידי כל גוף או מוסד רשמי אחר, וכן כולל כל מדד רשמי שיבוא במקומו, בין אם יהיה בנוי על אותם הנתונים שעליהם בנוי המדד הקיים ובין אם לאו. אם יבוא מדד אחר שיפורסם על ידי כל גוף או מוסד כאמור ואותו גוף או מוסד לא קבע את היחס שבינו לבין המדד המוחלף, ייקבע היחס על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ובמקרה ואותו יחס לא ייקבע כאמור, יקבע הבנק בהתייעצות עם מומחים כלכליים שייבחרו על ידו את היחס שבין המדד האמור למדד המוחלף.
- יד. **"מטבע חוץ"** - כמשמעותו בחוק הפיקוח על המטבע, התשל"ח - 1978.
- טו. **"נייר ערך"** - כמשמעותו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968, ובנוסף, זכויות, אופציות, חוזים עתידיים, זהב ומטבעות או נכסים אחרים שהרישום לגביהם בבנק במסגרת פיקדונות מסוג של פיקדון ני"ע, ולרבות ניירות ערך הנסחרים ו/או הרשומים בבורסה כלשהי מחוץ לישראל, תעודת מלווה, תלוש ריבית, או דיבידנד או זכות וכל נייר ערך אחר סחיר או בלתי סחיר, עביר או בלתי עביר ואף כל זכות או הטבה (כספית או אחרת) שתתווספה על ניירות הערך או בגינם במשמע.
- טז. **"ספרי הבנק"** יתפרש ככולל גם - כל ספר, פנקס, דף חשבון, העתק מדף חשבון, חוזה, כתב התחייבות, שטר בחתימת הלקוחות, כרטסת, גיליון, כל אמצעי לאחסון נתונים לצורכי מחשבים אלקטרוניים וכן כל אמצעי אחר לאחסון נתונים, שנעשו במהלך העסקים הרגיל של הבנק.
- יז. **"ריבית"** - אחד או יותר מסוגי הריבית המנויים בכתב זה ואשר שיעורם ואופן הזיכוי בהם יפורטו בכתב זה. אלא אם כן נכתב מפורשות אחרת, "ריבית" הינה ריבית שנתית.
- יח. **"רישומים"** יתפרש ככולל גם - כל רישום או העתק של רישום, בין שנרשם או הועתק בכתב יד או במכונת כתיבה ובין שנרשם או הועתק בדרך הדפסה, שיכפול, צילום (לרבות מיקרופילם או מיקרופיש) או באמצעות כל מכשיר מכני, חשמלי או אלקטרוני או באמצעי רישום של מחשבים אלקטרוניים או בכל אמצעי אחר של רישום או הצגת מילים או ספרות או סימנים אחרים כלשהם הנהוגים בבנק.
- יט. **"שטר"** - כל שטר חוב, שטר חליפין, שטר מטען, שטר פיקדון, שיק, משיכה, פקודת תשלום וכן כל מסמך סחיר מכל סוג שהוא.
- כ. **"שער החליפין המקובל"** או **"השער המקובל בבנק"** - משמעו - לגבי כל רכישה של מטבע חוץ לחשבון הלקוחות - השער הגבוה ביותר שבו ינהג הבנק בעת הרלוונטית למכור ללקוחותיו את מטבע החוץ הרלוונטי תמורת מטבע ישראלי, בתוספת עמלת חליפין וכל מס, היטל, תשלומי חובה, או תשלומים אחרים כיו"ב, ולגבי כל מכירה של מטבע חוץ מחשבון הלקוחות - השער הנמוך ביותר שבו ינהג הבנק בעת הרלוונטית לקנות מלקוחותיו תמורת מטבע ישראלי את מטבע החוץ הרלוונטי, בניכוי עמלת חליפין וכל מס, היטל, תשלומי חובה או תשלומים אחרים כיו"ב.
- כא. **"שער הצהריים"** - שער שייקבע על ידי הבנק מידי יום עסקים בנקאי, בשעה שתיקבע על ידי הבנק, לרכישה או למכירה, לפי העניין, של המט"ח נשוא ההוראה. ובלבד - שאם לא נקבע שער צהריים כאמור, יהיה "שער הצהריים" לצורך תנאים אלו - שער הצהריים שנקבע על ידי הבנק לאחרונה לפני אותו יום.
- כב. **"תעודת קניין"** - שטר מטען, תעודת בעלות על נכס, תעודת אחסנה, תעודת משלוח, פוליסה, תעודת ביטוח, קבלת דואר וכל מסמך אחר המעיד על משלוח, רישום רשמי לגבי זכויות קניין, אחסון או בעלות או זכות אחרת על נכס כלשהו.
- כג. **"תקופת הריבית"** - לעניין קבלת אשראי - מספר החודשים שיצוין בבקשה לקבלת אשראי.

2. כללי פרשנות

- א. האמור בכתב זה יחול רק על החתומים עליו בפועל, ביחד ולחוד, וזאת אף אם צוינו בין שמות הלקוחות אנשים נוספים שלא חתמו עליו.
כל אזכור של "הלקוחות" בכתב זה יתייחס רק לאותם לקוחות אשר בפועל חתמו עליו.
המונח "הלקוחות" יתפרש ככולל גם את היורשים, מבצע הצוואה ומנהלי העזבון של כל אחד מהלקוחות.
- ב. כל זכות מוקנית או שתהיה מוקנית לבנק כלפי הלקוחות תחשב גם כאילו הוקנתה לבנק הן כלפי כל הלקוחות ביחד, הן כלפי אחדים מהלקוחות והן כלפי כל אחד מהלקוחות לחוד וכל אזכור של הלקוחות בכתב זה - ייחשב כמתייחס הן ללקוחות ביחד והן לאחדים מהלקוחות והן לכל אחד מהלקוחות לחוד, וכל התחייבות והצהרה של הלקוחות תחייב הן את הלקוחות ביחד והן את כל אחד מהם לחוד.
- ג. נחתמו תנאי כתב זה על ידי לקוח אחד, יראו את כל האמור בהם - עד כמה שהם מתייחסים ללקוחות - כאילו נכתב בלשון יחיד.
- ד. כל מונח בתנאי כתב זה המובא בלשון רבים גם היחיד במשמע, וכל מונח בתנאי כתב זה המובא בלשון יחיד גם הרבים במשמע; כל מונח בתנאי כתב זה המובא בלשון מין זכר כולל לשון מין נקבה, לפי הענין.
- ה. כל מונח בכתב זה הבא להבדיל, גם לחבר במשמע וכל מונח בכתב זה הבא לחבר, גם להבדיל במשמע;
- ו. הוראות כתב זה באות להוסיף ולא לגרוע מכל זכות אחרת של הבנק לפי כל דין או לפי כתב, הסכם או מסמך אחר שהלקוחות חתמו עליו ו/או יחתמו עליו.

3. כותרות

כותרות הסעיפים בכתב זה הינן לשם הנוחות בלבד, ואין להתחשב בהן בפירוש תנאי כתב זה.

4. תחולת תנאים

התנאים המפורטים בכתב זה יתייחסו לכל חשבון ופיקדון אשר יפתח על ידי הלקוחות ו/או יתנהל על שמם או עבורם תחת אותו מספר ראשי המפורט בתחילת כתב זה, גם אם ספרות הביקורת או הספרות האחרונות של מספר החשבון יהיו שונות ממספר החשבון המפורט בתחילת כתב זה, וכל החשבוניות ביחד וכל אחד מהחשבוניות הנ"ל לחוד יקראו בכתב זה - "החשבון".

5. שיקים ושטרות

א. שימוש בטפסי שיקים ושמירתם

1. לשם משיכות מהחשבון על ידי שיקים, על הלקוחות להשתמש אך ורק בטפסי שיקים שיקבלו או שיאשרו על ידי הבנק לשם משיכות מהחשבון, כשמוטבעים עליהם מספר החשבון ופרטי הלקוחות. הלקוחות לא ישנו פרט כלשהו המודפס או מוטבע באיזה שיק כנ"ל, וידוע להם, שאף אם ימחק או ישונה מספר החשבון המוטבע על טופס השיק, החשבון עלול להיות מחויב בגינו.
2. על הלקוחות לשמור על טפסי השיקים באופן סביר ולפעול באופן סביר על מנת שלא לאפשר שימוש בהם על ידי מי שאינו מורשה לכך.

ב. אובדן וביטול שיקים

1. אבד או נגנב איזה טופס שיק או טפסי שיקים כאמור, על הלקוחות להודיע על כך לבנק מיד לאחר שיוודע להם על כל גניבה או אבדן של טפסי שיקים כאמור, ולאשר את הודעתם בכתב - לרבות באמצעות פקסימיליה - מיד לכשיתאפשר להם לשלוח הודעה בכתב, ולתת הודעה ביטול לגבי השיקים הנ"ל, כמפורט להלן, ואולם הבנק יהיה רשאי, לפי שיקול דעתו, לכבד הודעה כאמור בטרם, או גם אם לא, התקבלה הודעה בכתב כאמור. בעת קבלת הוראת ביטול שיקים מן הסיבה שלדברי הלקוחות הם אבדו/נגנבו כאמור, יהיה הבנק רשאי לדרוש מהלקוחות הצגת אישור הגשת תלונה למשטרה על אבדן/גניבה כאמור.
2. בכל מקרה בו יבקשו הלקוחות לבטל טופס או טפסי שיק או לבטל הוראה לשלם, בין שנחתמו על ידי הלקוחות ובין שלא נחתמו על ידם, יהיו חייבים הלקוחות לתת הוראת ביטול בכתב, תוך ציון פרטי השיקים הנ"ל.
3. בכל מקרה בו יבקשו הלקוחות לבטל טופס או טפסי שיק או לבטל הוראה לשלם, בין שנחתמו על ידי הלקוחות ובין שלא נחתמו על ידם ופרטיהם לא יהיו ידועים ללקוחות, יהיה על הלקוחות לתת הוראה בכתב לביטול שיקים, ויהיה בהוראה זו משום הוראת ביטול כללית לגבי כל השיקים המשוכים או הנחזים להיות משוכים על חשבוניות הלקוחות המפורטים בבקשת הביטול, החל מתאריך הודעת הביטול ועד שיוסכם אחרת בין הלקוחות לבנק.

ג. חיובים על פי שיקים והוראות קבע

1. כל שיק משוך כדין על חשבון הלקוחות שיוצג לבנק לתשלום ייזקף ביום הצגתו ארעית לחובת החשבון, והבנק יהיה רשאי בכל מקרה שימצא זאת לנכון על פי כל דין, כולל חוסר כיסוי, לבטל את החיוב הנ"ל ולהחזיר את השיק הנ"ל כבלתי נפרע לבנק המציג; הסתיימה התקופה הדרושה לבנק לבדיקת השיק על פי דין, הסכם או נוהג - יהפוך החיוב מארעי לקבוע.
2. כל חיוב בחשבון הלקוחות בגין תשלום על פי הוראת קבע של הלקוחות או על פי כל הוראה עתידית אחרת, ייזקף ארעית לחובת החשבון ביום התשלום, והבנק יהיה רשאי, אך לא חייב, בכל מקרה שימצא זאת לנכון מכל סיבה שהיא, כולל חוסר כיסוי, לבטל את החיוב הנ"ל ולא לבצע את התשלום על פי ההוראה של הלקוחות. הסתיימה התקופה הדרושה לבנק לבדיקת החיוב על פי דין, הסכם או נוהג - יהפוך החיוב מארעי לקבוע.

ד. זיכויים בגין שיקים ושטרות

כל זיכוי של איזה חשבון של הלקוחות בגין שיקים או שטרות בש"ח (לרבות שיק משוך על חשבון אחר בבנק) יחשב כארעי בלבד ויהפוך סופי בתום 3 ימי עסקים נוספים מיום העסקים בו הופקד או הוצג מחדש השיק או השטר בכפוף להוראות כל דין ותקנות המסלקה הבין-בנקאיות. בכפוף לאמור לעיל, הלקוחות לא יהיו רשאים למשוך את תמורתו לפני גבייתו על ידי הבנק והבנק יהיה רשאי לחייב את החשבון שזוכה בגין כל שיק ושטר כנ"ל שהבנק לא קיבל בפועל את תמורתו, בין אם עקב החזרתו כבלתי נפרע ובין אם אי קבלת התמורה נבעה מסיבה אחרת, לרבות במקרים המנויים בסעיף 5(4), (5) שלהלן - וזאת מבלי לפגוע בזכויות הבנק לפי כל דין. הבנק רשאי לזכות את חשבון הלקוחות או חשבונם של אחרים על פי הוראת הלקוחות אף אם לא תופיע על גב השיק חתימת הסבה של הלקוחות.

ה. אחריות הלקוחות על שטרות ומסמכים שימסרו לבנק

הלקוחות יהיו אחראים כלפי הבנק אחריות מלאה לאמיתותן ונכונותן של כל החתימות המופיעות על כל שטר או מסמך אחר כלשהו שימסרו לבנק בקשר לכל עניין ועניין שהוא וכן לאמיתות ונכונות שאר הפרטים הכלולים בהם.

ו. הוראות נוספות בנוגע לשטרות

בכל מקרה שהבנק קיבל או יקבל מאת הלקוחות או עבורם או לזכותם שיקים או שטרות בחתימת הלקוחות, הסבתם או ערבותם, תחולנה ההוראות הבאות:

1. הלקוחות משחררים את הבנק, עובדיו וסוכניו מכל חובות האוחז בכל שיק או שטר בחתימת או בהסכמת הלקוחות, כגון הצגה לקיבול או לפירעון, העדה, מתן הודעת חילול וכל פורמליות משפטית אחרת שתחול מעת עת.
2. הבנק יהיה רשאי להעביר ולנכות שיקים או שטרות שנמסרו לו לניכיון אצל אחר או אחרים או לקנותם בעצמו, הכל לפי ראות עיניו.
3. הבנק זכאי שלא לכבד שיק שנמשך בידי הלקוח, אפילו קיימת בחשבונו יתרת זכות, אם זו נובעת ממסירת שיקים או שטרות לגביה שטרם נפרעו.
4. הבנק ישלח לגבייה את השיקים או השטרות, ללא ביטוח, ובכל דרך שימצא לנכון. הלקוחות משחררים בזה את הבנק מכל אחריות בגין כל מקרה של גניבת שטרות או שיקים, אובדנם, השמדתם או השחתתם, לרבות במקרה בו השטרות יאבדו בדרך, לא יגיעו ליעדם או שיאבדו אצל סוכנים של הבנק מאיזו סיבה שהיא, או שיגנבו והתמורה לא תסולק לבנק, או אם הבנק יקבל זיכוי ממכותביו אך לפי מצב חשבוניתו של אותו מכותב, או מכל טעם אחר שהוא, הבנק לא יוכל להתחשב בזיכוי כזה ולא יסלק ללקוחות את התמורה, אלא אם יקבע כי נגרם נזק כתוצאה מרשלנות של הבנק או עקב נסיבות שהיה על הבנק לחזות מראש ואשר היה יכול למנוע את תוצאותיהן. אין באמור בסעיף זה כדי להעביר את עול ההוכחה על מי שעול זה איננו חל עליו.
5. לעניין שטרות המופקדים בבנק לבטחון - הלקוחות משחררים בזה את הבנק מכל אחריות בגין כל מקרה של גניבת שטרות או שיקים, אובדנם, השמדתם או השחתתם, לרבות במקרה בו השטרות יאבדו בדרך, לא יגיעו ליעדם או שיאבדו אצל סוכנים של הבנק מאיזו סיבה שהיא, או שיגנבו והתמורה לא תסולק לבנק, או אם הבנק יקבל זיכוי ממכותביו אך לפי מצב חשבוניתו של אותו מכותב, או מכל טעם אחר שהוא, הבנק לא יוכל להתחשב בזיכוי כזה ולא יסלק ללקוחות את התמורה, אלא אם יקבע כי נגרם נזק כתוצאה מרשלנותו של הבנק. אין באמור בסעיף זה כדי להעביר את עול ההוכחה על מי שעול זה איננו חל עליו.
6. כל שטר שהבנק ימצא לנכון להחזיר ללקוחות מכל סיבה שהיא, ישלח על ידי הבנק בדואר רשום, אלא אם כן יוסכם בין הלקוחות לבין הבנק אחרת.

ז. יום עסקים

בכל מקרה שתשלום או חיוב כלשהו יחול ביום שאינו יום עסקים - ידחה מועד התשלום או החיוב ליום העסקים הראשון שלאחריו. ואולם, אם מועד התשלום או החיוב, החל ביום שאינו יום עסקים, יהא גם היום האחרון בחודש גרגוריאני כלשהו, יוקדם אותו מועד תשלום או חיוב ליום האחרון באותו חודש גרגוריאני שהוא גם יום עסקים.

במקרה שמועד החיוב הראשון יחול ביום האחרון של חודש גרגוריאני כלשהו או ביום שאין לו יום חופף באחד החודשים הרלבנטיים שלאחר מכן, בהתאם, אזי כל מועד חיוב לאחר מכן יחול ביום האחרון של החודש הרלוונטי, בהתאם לאמור בבקשה לקבלת האשראי.

לעניין אשראי צמוד למדד, אם במועד אליו ידחה תשלום כלשהו, כמפורט לעיל, יפורסם מדד המחירים לצרכן, לא יחול אותו מדד על התשלום שנדחה אלא אם כן יחויב הבנק בתשלום מדד זה בגין אשראי שקיבל מצד שלישי כלשהו לצורך העמדת האשראי ללקוחות. במקרה זה, ישלמו הלקוחות את התשלום ביום אליו הוקדם מועד התשלום והפרשי ההצמדה על אותו תשלום ישולמו על ידם על פי החישוב ובאופן המפורט בסעיף 10 בפרק ב' שלהלן.

כל האמור בסעיף זה כפוף להוראות הבנקאות (שירות ללקוח) (דרכי חישוב ריבית), התשנ"א-1990.

7. בטחונות וערובות

- א. כערובה לתשלום המלא והמדויק של כל חוב מהלקוחות לבנק, ישמשו לבנק כל הערובות והבטוחות מכל מין או סוג שהם, אשר ניתנו או תינתנה, מפעם לפעם, לטובת הבנק, על ידי הלקוחות, או על ידי צד שלישי כלשהו בעבורם, והכל בהתאם לתנאים שיוסכמו בין הלקוחות לבנק במסמכים היוצרים או הנלווים לערובות ו/או הבטוחות הנ"ל.
- ב. הבנק יהיה רשאי בכל עת לדרוש מאת הלקוחות ליתן לבנק בטחונות מכל סוג שהוא, על פי שיקול דעת הבנק, לצורך הבטחת החוב – כולו או חלקו. הלקוחות ימסרו לבנק את הבטחונות הנדרשים לפי דרישתו הראשונה של הבנק ויעשו את כל הפעולות הדרושות לשם כך, לרבות חתימה על כל מסמכי הבנק הנדרשים לשם יצירת בטוחות כאמור - הכל בכפוף לכל הסכמה אחרת אליה הגיעו הלקוחות והבנק בכתב.
- ג. בכל מקרה שהבנק יווכח לדעת שנכס נשוא בטוחה כלשהיא כאמור התקלקל, עלול להתקלקל או איבד או עלול לאבד שיעור ניכר מערכו, או שאירע מאורע העלול לפגוע ביכולתו הכספית של ערב כלשהו, אשר ערב כלפי הבנק לסילוק כל או חלק מהסכומים המגיעים או שיגיעו לבנק כאמור, ימציאו הלקוחות לבנק, מיד לפי דרישתו הראשונה, בטוחות או ערובות נוספות להנחת דעתו של הבנק. הלקוחות מתחייבים לבטח את הבטחונות אשר מטבעם מקובל לבטחם, כנגד כל הסיכונים אשר מקובל לבטח כנגדם בטחונות מעין אלה, ולכלול בפוליסה סעיף שעבוד הפוליסה לטובת הבנק או להוסיף את הבנק כמוטב, הכל לפי בחירת הבנק, כאשר כל סכום שיתקבל מכח פוליסת ביטוח כאמור ישמש בראש ובראשונה לסילוק כל חוב של הלקוחות לבנק.

8. עיכובן וקיזוז

- א. לבנק תהיה זכות עיכובן על כל הכספים (בין במטבע ישראלי ובין במטבע חוץ) המגיעים ללקוחות מאת הבנק (לרבות סכומים אשר הגיע מועד פרעונם עקב העמדת חובם של הלקוחות לפרעון מיידי), בכפוף לכל דין, בכל חשבון, אופן או עילה שהם ועל כל השטרות, ניירות הערך, שטרי המטען, המסמכים, המטלטלין והנכסים האחרים, מכל מין או סוג שהם, של הלקוחות (בין שהלקוחות מסרו או ימסרו לבנק או למי מטעמו, או שצד שלישי כלשהו מסר או ימסור לבנק עבורם, בין שנמסרו לגביה ובין שנמסרו לביטחון או לשמירה על תמורתם או לכל מטרה אחרת) ועל תמורתם - ולרבות על זכויות הלקוחות בקשר עם כל אלה (להלן: "הסכומים המגיעים") - והבנק יהיה רשאי לעכבם תחת ידו עד לסילוק החוב, והכל בתנאי כי קיים יחס סביר, על פי שיקול דעת הבנק, בין הכספים, המטלטלין, המסמכים או הנכסים האחרים המעוכבים לבין החוב, וכי קיים לבנק חשש סביר כי החוב לא יפרע וכן בכל מקרה שהלקוחות לא יסלקו לבנק סכום כלשהו שיגיע לו מהם במועד שנקבע לתשלומם בכתב זה או בבקשה לקבלת אשראי, או לפי דרישתו הראשונה של הבנק במקרה של העמדה לפרעון מיידי של כל חוב של הלקוחות לבנק או במקרה של תביעות משפטיות והוצאות בגין אי תשלום של חוב כלשהו של הלקוחות לבנק. הבנק יודיע ללקוחות על הפעלת זכות העיכובן כאמור לאחר הפעלתה.
- ב.
1. כמו כן, ומבלי לגרוע מזכות העיכובן של הבנק כאמור, יהיה הבנק רשאי (אך לא חייב) בכל עת:
- (א) לקזז כל חוב כנגד סכומים המגיעים ללקוחות מהבנק במועד ביצוע הקיזוז (לרבות עקב העמדת חוב הלקוחות לפרעון מיידי) בכל חשבון, פיקדון, אופן או עילה שהם (וזאת אף לפני מועד פרעונם של הסכומים המגיעים ללקוחות מהבנק כאמור שנגדם יעשה קיזוז, אך בקיזוז שנעשה כנגד פיקדונות בתכניות חסכון – לא לפני המועד שבו הלקוחות היו רשאים למשוך כספים מהתכנית על פי תנאיה המוקדמים).
- (ב) לקזז כל חוב עתידי של הלקוחות כלפי הבנק במקרים בהם קיים חשש סביר לאי קיום החוב, ובכפוף להעמדתו של החוב לפרעון מיידי.
- (ג) לרכוש כל סכום במטבע חוץ שיהיה דרוש לשם סילוק כל חוב או למכור מחשבון הלקוחות מטבע חוץ כלשהו שיעמוד אצל הבנק לזכות הלקוחות ולהשתמש בתמורת המכירה לשם סילוק כל חוב או, לפי המקרה, לשם רכישת מטבע חוץ אחר שיהיה דרוש לשם סילוק החוב.
- (ד) לחייב כל חשבון של הלקוחות בסכום כלשהו על חשבון החוב, בין אם יתרת החשבון תהיה בעת החיוב קרדיטורית ובין אם תהיה דביטורית או תעשה דביטורית כתוצאה מהחיוב, ובמקרה בו החוב או חלקו הינו בגין אשראי במט"ח – לחייב כל חשבון המתנהל במטבע של האשראי, או כל חשבון של הלקוחות המתנהל במטבע ישראלי או במטבע חוץ אחר בתמורתו לפי השער המקובל בבנק ביום חיוב החשבון. יתרה דביטורית שתהיה (אם תהיה) בחשבון או בפיקדון תשא ריבית מירבית וכן ריבית חריגה כנהוג בבנק לגבי חשבון או פיקדון כאמור.
2. בכל מקרה יהיה הבנק רשאי לבצע קיזוז ללא כל הודעה מוקדמת, אולם הבנק יודיע על דבר הקיזוז ללקוחות בסמוך לאחר ביצועו. אולם, במקרים הבאים יהא הבנק רשאי לבצע הקיזוז בהודעה מוקדמת ללקוחות של 7 (שבעה) ימים, וזאת מבלי לגרוע מזכויות העיכובן של הבנק:
- (א) במקרה של קיזוז מסכומים המגיעים ללקוחות מהבנק שמועד פרעונם טרם הגיע.
- (ב) במקרה של קיזוז מפיקדון קבוע שלולא הקיזוז היה מתאריך או מתחדש באופן אוטומטי, כך שללקוחות היו נובעות זכויות או טובות הנאה מסוימות.
3. על אף האמור בפסקה 2 לעיל, הרי שאם הדחייה בביצוע הקיזוז עלולה, לפי שיקול דעת הבנק עובר לביצוע הקיזוז, להרע את מצב הבנק או לפגוע בזכות כלשהי מזכויותיו – יתבצע הקיזוז מיידי. כמו כן, במקרה שנשלחה הודעה כאמור ובמהלך שבעת הימים יגיע צו עיקול, הודעה על כינוס נכסי הלקוחות או מאורע כיו"ב – יהיה הבנק רשאי לבצע את הקיזוז מיידי.
- ג. כל רכישה או מכירה כאמור בסעיף 1'ב8 (ג) לעיל תעשה (אם תעשה) לפי השער המקובל בבנק, מתוך סכומים במטבע ישראלי או מתוך סכומים במטבע חוץ, לפי המקרה, שיעמדו אצל הבנק לזכות הלקוחות או שיתקבלו ממימוש בטוחות כלשהן שניתנו או תינתנה לבנק על ידי הלקוחות או בעבורם.

- ד. במקרים שבהם הבנק ישתמש בזכויות קיזוז כאמור לפני מועד פירעונו של איזה פיקדון של הלקוחות, כולו ו/או מקצתו, עלולים לחול שינויים לרעת הלקוחות בכל הנוגע לזכויותיהם בגין או בקשר עם אותו הפיקדון (כגון, לעניין שיעורי ריבית, הפרשי הצמדה, הפרשי שער, זכויות למענקים או הלוואות, פטור או הנחה ממש הכנסה וניכויים במקור – במידה שלפי תנאי אותו הפיקדון היו ללקוחות זכויות כנייל). הלקוחות ישאו בכל ההוצאות והתשלומים הנהוגים באותה שעה בבנק בגין ביצוע פעולה זו.
- ה. בכל מקרה שיוטל עיקול על נכס כלשהו של הלקוחות שבידי הבנק או על סכום כלשהו שיגיע ללקוחות מהבנק – תהיה לבנק זכות עיכוב לגבי אותו הנכס או הסכום, לפי המקרה, וזאת עד להסרתו של העיקול האמור ובלבד שזכות העיכוב על פי פסקה זו תחול רק לגבי נכסים וכספים שסכומם או שוויים הכולל לא יעלה, לפי שיקול דעת הבנק, על היתרה הבלתי מסולקת של החוב כפי שתהיה מעת לעת. זכות העיכוב של הבנק לפי פסקה זו תהיה נוספת על זכויותיו על פי פסקאות א-ד לעיל.
- ו. כל חיוב האמור בפסקה (ב)(1)(ד) לסעיף זה לעיל וכל חיוב, כאמור לעיל ולהלן, יעשה (אם יעשה) בין בחשבון קיים ובין בחשבון שייפתח לצורך זה על ידי הבנק על שם הלקוחות, בין אם החשבון שיחויב יהיה קרדיטורי ובין אם יהיה דביטורי או שיעשה לדביטורי כתוצאה מחיובו כאמור; והיתרה הדביטורית שתהיה (אם תהיה כזו) בחשבון שיחויב כאמור תישא ריבית בשיעור המירבי, וריבית כנייל שתתרבה במשך כל חודש גרגוריאני, או, לפי בחירת הבנק, במשך כל תקופה אחרת שבגינה תותר על פי הדין צבירת ריבית, תשא אף היא ריבית באותו שיעור. ברם, אם כתוצאה מאיזה חיוב בגין מטבע חוץ כאמור לעיל או כאמור להלן יעשה חשבון כלשהו דביטורי או שהיתרה הדביטורית שבו תגדל, כי אז, אם אותו חשבון יתנהל במטבע ישראלי, יהיה הבנק רשאי, בכל עת, לזכות את אותו חשבון ולחייב בתמורה כל חשבון של הלקוחות במטבע חוץ הרלבנטי, לפי השער המקובל בבנק ביום חיוב החשבון במטבע חוץ כאמור, ואם אותו חשבון יתנהל במטבע חוץ יהיה הבנק רשאי, בכל עת, לזכות את אותו חשבון ולחייב בתמורה כל חשבון של הלקוחות במטבע ישראלי לפי השער המקובל בבנק ביום חיוב החשבון כאמור.
- ז. כל עוד לא סולק סכום כלשהו מן החוב, הלקוחות לא יהיו זכאים לאיזה מן הסכומים הרשומים לזכותם בחשבוניתיהם ו/או לנכסים שלהם המופקדים בידי הבנק, מכל מין וסוג שהוא. מבלי לפגוע בכלליות האמור לעיל, חובת הבנק לשלם ללקוחות כל יתרת זכות הרשומה לזכותם בחשבון כלשהו בבנק והעולה על סכום החוב תידחה עד לסילוק כל חוב, והבנק יהא רשאי לעכב כל תשלום ללקוחות בכל חשבון שהוא עד לסילוק כל החוב. הלקוחות לא יהיו זכאים לדרוש או למשוך איזה מן הכספים הרשומים לזכותם או לפעול בהם או ביחס אליהם בכל אופן אחר ללא הסכמת הבנק – אלא לגבי אותו חלק בהם שיעלה על סכום החוב.

9. הליכים משפטיים

- א. במקרה שתוגש על ידי הבנק תביעה נגד הלקוחות לתשלום סכום חוב כלשהו כלפי הבנק, ישא אותו סכום ריבית מירבית וריבית חריגה בגין התקופה שהחלה מיום הגשת התביעה ועד התשלום המלא בפועל, וריבית כנייל שתתרבה במשך כל חודש, או, לפי בחירת הבנק, במשך כל תקופה אחרת שבגינה תותר על פי הדין צבירת ריבית – תשא אף היא ריבית מירבית וריבית חריגה, והרשות השיפוטית מוסמכת בזה לפסוק לחובתם ריבית כנייל.
- ב. הלקוחות מתחייבים לשלם לבנק את ההוצאות הסבירות הקשורות במימוש זכויותיו לגביית החוב לבנק על פי תנאי כל חשבון של הלקוחות, לרבות שכר טרחת עורך דין, והבנק יהיה רשאי לזקוף הוצאות אלו לחובת חשבון הלקוחות ולצרפן לחוב או לנהלן בחשבון נפרד, לפי שקול דעתו. כל הוצאה כאמור תיגבה בהתאם להוראות בנק ישראל כפי שתהיינה מעת לעת. ההוצאות תהיינה מובטחות אף הן על ידי הבטוחות שתהיינה בידי הבנק בעת נקיטת ההליכים המשפטיים על ידי הבנק.
- ג. הבנק יהיה רשאי בכל עת לממש את הבטוחות, כולן או מקצתן, מכל סוג שהוא, שיהיו בידי או תחת מרותו אותה שעה, בדרך של מכירה, העברה, השכרה או בדרך אחרת כלשהי, לפי מיטב שיקול דעתו וכנגד כל תמורה שימצא כהולמת בנסיבות העניין, מבלי כל צורך בצו או ברשות מבית משפט, ומתמורת המימוש לכסות את החוב או כל חלק ממנו, והכל בכפוף להוראות כל דין. לשם פעולות המימוש יהיה הבנק רשאי על ידי כל עובד או סוכן לתפוס בשם הלקוחות כל בטוחה שנמצאת באותה שעה בידי או בידי צד ג'. הלקוחות מייפים בזה את כוחו של הבנק ושל כל עובד או סוכן שימונה על ידו למטרה זו לתפוס בשמם ובמקומם את הבטוחות הנ"ל כאמור לעיל או בכל דרך אחרת שתראה לבנק.
- ד. הבנק יהיה רשאי בכל עת ולפי שיקול דעתו למכור או לפדות כל נייר ערך העומד או שיעמוד אצלו לזכות הלקוחות בחשבון כלשהו, לרבות תוספות, הענקות וכיוצא באלה שישולמו ללקוחות עקב המכירה או הפדיון האמורים, ולזקוף את תמורת המכירה או הפדיון האמורים ואת התוספות וההענקות האמורות לזכות חשבון החוב.
- ה. הבנק יהיה רשאי, בכל עת, לפי ראות עיניו, להתפשר עם כל צד לשטר, בטוחה, תעודת קניין או כל מסמך אחר מכל סוג שהוא שהבנק מחזיק או יחזיק בו, על ידי קבלת תשלומים בשעורין או על ידי קבלת סכום קטן מהסכום הנקוב במסמך, לשם סילוקו המוחלט כלפי המשלם או כל צד אחר למסמך או על ידי שחרור או ויתור על כל או חלק מזכויות ובטוחות הבנק או על ידי מתן ארכה או הנחה או על ידי עשיית כל סידור אחר שהוא כפי שהבנק ימצא לנכון. כל הפעולות הנ"ל לא תגרענה או תפגענה, בכל אופן שהוא, בתוקפן המלא של התחייבויות הלקוחות לפי כתב זה או לפי מסמך אחר או בתוקפה של בטוחה כלשהי.

10. חיוב וזיכוי חשבונות הלקוחות והעברות ביניהם

- הבנק יהיה רשאי בכל עת, לפי שיקול דעתו ובכפוף לכל דין –
- א. לחייב כל חשבון של הלקוחות בחוב או בכל חלק ממנו, לרבות סכומים שהבנק ערב בעדם לפי הוראות הלקוחות ולרבות שטרות שהלקוחות אחראים לפירעונם ושנמסרו לבנק או נוכו על ידו;
- ב. להעביר מדי פעם בפעם כל סכום שיעמוד לזכות הלקוחות או לחובת הלקוחות בכל חשבון שהוא – כולו או מקצתו – לכל חשבון אחר של הלקוחות כפי שימצא לנכון. כל חיוב או העברה כאמור, לפי המקרה, יחשבו כמשיכה על ידי הלקוחות על החשבון;

ג. לזקוף כל סכום שישולם לו על ידי הלקוחות או עבורם או לזכותם, לזכות אותו חשבון או אותם החשבונות כפי שיררו הלקוחות, ובהיעדר הוראה כאמור - כפי שהבנק ימצא לנכון.

11. גביית עמלות, הוצאות וריביות

בנוסף על האמור, בקשר לסילוק עמלות, הוצאות וריביות בתנאים המיוחדים לניהול חשבונות בכתב זה, תחולנה ההוראות הבאות:

- א. עמלות בעד אחזקת כל חשבון או ניהולו, הוצאות, חיובים ותשלומים אחרים הקשורים בשירות הבנקאי (להלן: "העמלות") יהיו לפי התעריף הנהוג בבנק מדי פעם בפעם, ישולמו על ידי הלקוחות או יזקפו לחובת החשבון ויצורפו לקרן. לקוחות לגביהם ייקבעו מסלולי עמלות מיוחדים, ישלמו העמלות בהתאם למסלול שנבחר על ידם מעת לעת והבנק רשאי לזקוף עמלות אלה לחובת החשבון. תעריף העמלות יעמוד לעיון הלקוחות בסניף. בנוסף, הבנק יהיה רשאי לחייב כל חשבון של הלקוחות בשכר טרחת עורך הדין של הבנק, כפי שיפסק על ידי בית המשפט או ראש ההוצאה לפועל.
  - ב. כל הסכומים שיוזקפו לזכות החשבון ישמשו - ראשית לסילוק עמלות והוצאות בקשר לחשבון, שנית לסילוק הריבית, הפרשי הצמדה למדד או למט"ח, ככל שיהיו, ופיצוי בגין עמלות פרעון מוקדם, ולבסוף להפחתת יתר הסכומים שהלקוחות יהיו חייבים אותה שעה בחשבון כלשהו המתנהל על שמם.
  - ג. הבנק יהיה רשאי לחייב כל חשבון של הלקוחות בכל הוצאה סבירה שתידרש או שתגרם לבנק בקשר עם החשבון המחויב או כל חשבון אחר של הלקוחות, כגון משלוח פקסים, טלקסים, שיחות טלפוניות וכד', וכן בקשר עם כל אשראי שיינתן בחשבון ובעמלות בקשר עם האשראי, וזאת לפי תעריף שיהיה נהוג בבנק מפעם לפעם.
- תעריף העמלות יעמוד לעיון הלקוחות בסניפי הבנק.

11א. צבירת ריבית

כל ריבית הנזכרת בכתב זה, לרבות ריבית פיגורים, שתתרבה במשך כל חודש או, לפי בחירת הבנק, במשך כל תקופה אחרת שבגינה תותר על פי הדין צבירת ריבית, תישא אף היא ריבית באותו שעור.

12. ריבית על יתרת זכות

אם יחליט הבנק, מעת לעת, לשלם ריבית על יתרת זכות בחשבונות במטבע ישראלי ובחשבונות שוטפים וקבועים במטבע חוץ, תהא הריבית בשעורים שיהיו נהוגים מדי פעם בפעם בבנק לגבי חשבונות כאלה, אלא אם כן יוסכם בכתב בין הבנק והלקוחות על ריבית בשיעור שונה. שעורי הריבית והתנאים לזיכוי החשבונות בה יומצאו ללקוחות על פי דרישתם המפורשת.

יובהר כי תשלום ריבית יהא כפוף להוראות בדבר ניכוי מס במקור, כפי שתהיינה מעת לעת.

במקרה של ריבית שלילית, תחוייב יתרת הזכות בחשבון העו"ש בריבית כאמור.

13. פטור הבנק מאחריות בנסיבות מיוחדות

הלקוחות פטורים את הבנק ואת סוכניו ועובדיו מכל אחריות בגין כל נזק או הפסד, הוצאות ותשלומים העלולים להיגרם ללקוחות, במישרין או בעקיפין:

- א. כתוצאה ישירה מנסיבות שעליהן אין לבנק שליטה, ובלבד שהבנק נקט בכל מאמץ סביר על מנת לעמוד בהתחייבותיו.
- ב. כתוצאה משימוש הבנק באופן סביר באמצעי תקשורת שונים כגון דואר, טלפון, טלקס, פקסימיליה או בכל שיטות תקשורת או הובלה אחרות, בין פרטיות ובין ציבוריות, וכתוצאה מכל גניבה, אובדן, עיכוב, אי הבנה, השחתה או קלקול בשל שימוש כאמור, או הפחתת ערך, פחת, נזק והפסד אחר שאירעו לכל תעודת קניין, נייר ערך, בטוחה, שטר וכל מסמך או חפץ אחר או סחורה שהם שנמסרו או ימסרו לבנק כבטוחה, לגוביינא, למשמרת או באופן אחר כלשהו ולמטרה אחרת כלשהי, בין שהנזק ארע בתחומי הבנק עצמו או בתהליך משלוח, בין בידי הבנק עצמו ובין בידי עובדיו, סוכניו, מורשיו, שליחיו ועושי דברו, ובלבד שהבנק לא יהיה פטור אם הנזק, ההפסד או ההוצאה האמורים הם תוצאה של רשלנות הבנק.

14. זכות הבנק שלא לבצע הוראות מסוימות

בכל אחד מן המקרים הבאים, יהיה הבנק רשאי, לפי שיקול דעתו, שלא לבצע הוראה כלשהי של הלקוחות או לדחות את ביצועה או לבצעה באופן חלקי בלבד, הכל לפי העניין;

- א. אם ההוראה ניתנה שלא על פי הטופס המקובל בבנק;
- ב. אם ההוראה אינה ברורה או אינה מובנת לבנק;
- ג. אם ההוראה ניתנה בעניין שטרות לביטחון, לגוביינא או לזכות איזה חשבון והשטרות או חלק מהם לא צורפו להוראה זו או שהם לוקים בפגם כלשהו (כגון: חוסר היסבים, היסב ראשון או היסב מיוחד שאינו ברור, חוסר התאמה בין המלים לספרות וכיו"ב) או שפרטיו של איזה שטר כאמור לא התאימו לתיאור המופיע בטופס.
- ד. אם ההוראה ניתנה ב"תיבת שירות" או בתיבת הסניף והיא בעניין פעולה שהבנק אינו נוהג לעשותה על יסוד הוראה שניתנה באמצעות תיבת שירות או תיבת הסניף כאמור.
- ה. אם ביצוע ההוראה כרוך בחיוב איזה חשבון של הלקוחות ומצב החשבון לא יאפשר חיובו.
- ו. אם זו הוראה שעניינה פעולה שאין הבנק נוהג לבצעה.
- ז. במקרה שהלקוחות יורו לבנק על ביצוע תשלומים שונים לחובת איזה חשבון שהוא ומצב החשבון לא יאפשר חיובו בכל התשלומים כאמור - יהיה הבנק רשאי (אך לא חייב), לפי שיקול דעתו, לבצע את אותם תשלומים מבין התשלומים האמורים שהוא ימצא לנכון.

- ח. אם ההוראה הגיעה לבנק לאחר המועד הקבוע למסירתה, או שנבצר מהבנק לבצעה עקב גורמים שאינם תלויים בו, פרט לגורמים בסעיף קטן א-ז לעיל.
- ט. אם ביצוע ההוראה אסור או מנוע על פי כל דין.
- י. אם ביצוע ההוראה עלול לגרום נזק לבנק או לצד ג' כלשהו, הכל לפי שיקול דעת הבנק.

הבנק יודיע ללקוחות על אי ביצוע, ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב של הוראה כלשהי. אין באמור לעיל כדי לגרוע מחובת הלקוחות לוודא ביצוע, אי ביצוע, ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב של הוראה כלשהי.

15. הסדר עם הבנק

- א. ויתור הבנק ללקוחות על הפרה קודמת או על אי קיום קודם של אחד או יותר מתנאי כתב זה, לא ייחשב כהצדקה או כאמתלא להפרה נוספת או לאי-קיום נוסף של איזה תנאי מתנאי כתב זה.
- ב. הימנעות מצד הבנק או הלקוחות משימוש בזכות כלשהי, הניתנת על פי תנאי כתב זה או לפי כל בטוחה או מסמך, לא תפורש כויתור על אותה זכות ולא תשמש כטענה או כמניעה לתביעה או פעולה מצד הבנק או הלקוחות, בהתאמה, בכל עת.
- ג. כל ויתור מצד הבנק, וכן פשרה עם הבנק, לא יחייבו את הבנק זולת אם נעשו בכתב.

16. רישומי הבנק, הודעותיו ואישוריו

- א. כל הרישומים בספרי הבנק ייחשבו נכונים וישמשו ראיות קבילות להוכחת אמיתות תוכן, על פרטיהם, והעתק מהרישומים הנ"ל או מכל קטע של הרישומים הנ"ל או מהדף האחרון של הרישומים הנ"ל, שיאשרו על ידי הבנק על גבי ההעתק של הרישומים או של הקטע או של הדף האמור או במסמך נפרד, ישמש ראיה קבילה להוכחת קיומם של הרישומים הנ"ל, ולנכונות כל הפרטים הנקובים בהעתק האמור;
- ב. הלקוחות יבדקו כל העתק חשבון, כל הודעה וכל מכתב שישלחו או יימסרו להם באופן כלשהו על ידי הבנק או באמצעות מכשיר אוטומטי, וימצאו לבנק את הערותיהם בכתב לגביהם - אם תהינה כאלה - תוך 45 (ארבעים וחמישה) יום מתאריך המסירה או המשלוח על ידי הבנק, ויראו העתקי חשבון, הודעה או מכתב שנמסרו ללקוחות באמצעות מכשיר אוטומטי כאילו נמסרו ללקוחות על ידי הבנק. אם לא יודיעו על השגותיהם לבנק תוך המועד הנ"ל וירצו לחלוק על האמור במסמכים הנ"ל, יהיה על הלקוחות להוכיח את טענותיהם על ידי המצאת ראיות כפי שתידרשנה על ידי הבנק.
- ג. אישור בכתב של הבנק בדבר שעורי הריבית החריגה, הריבית המירבית או בדבר עמלת הקצאת אשראי או חיובים בנקאיים, הוצאות ועמלות בעד החזקת החשבונות וניהולם - בתקופה או בתקופות שאליהן יתייחס אותו אישור - ישמש ראיה קבילה להוכחת אמיתות האמור בו.

17. משלוח הודעות ופניות לבנק

- א. מען הלקוחות לצורך המצאת הודעות, דברי דואר וכתבי בי דין הוא המען המצוין לעיל כמענם המשותף של הלקוחות לצורך חשבון זה או כל מען אחר בישראל שהלקוחות יודיעו עליו לבנק בכתב - על גבי טופס של הבנק שהעתקו החתום על ידי הלקוחות יימסר לבנק או בדואר רשום אשר נתקבל בבנק - כעל מענם המשותף של הלקוחות לצורך חשבון זה.
- ב. הבנק רשאי לשלוח או למסור ללקוחות כל הודעה או דרישה, העתק חשבון או מסמך אחר מסוג כלשהו (ובכלל זה מסמך סחיר כלשהו), בין בדואר רגיל, בין באמצעות מסוף של מחשב ובין בכל אופן אחר לפי בחירתו. כל הודעה או דרישה, העתק חשבון או מסמך אחר מסוג כלשהו (ובכלל זה מסמך סחיר כלשהו) שהבנק ישלח ללקוחות בדואר רגיל לפי מענם כנ"ל יחשבו כאילו התקבלו על ידי הלקוחות תוך 72 שעות ממועד המשלוח. אישור בכתב של הבנק על דבר איזה משלוח או מסירה כאמור ומועד שמשמ ראיה קבילה כלפי הלקוחות באשר למשלוח או המסירה הנזכרים בו ומועדם.
- ג. מבלי לפגוע באמור לעיל, הלקוחות מתחייבים להודיע לבנק מייד לאחר כל שינוי במענם על גבי טופס של הבנק שהעתקו החתום על ידי הלקוחות יימסר לבנק או בדואר רשום אשר יתקבל בבנק. כל הודעה ופניה מהלקוחות או מאחרים לבנק בנוגע לחשבון, לניהולו או לכל דבר אחר הקשור בו תופנה ותשלח אך ורק למשרדי סניף הבנק ששמו רשום בתחילת כתב זה, וכל פניה שעניינה טענה בנוגע לחשבון, ניתן יהיה להפנות גם להנהלת הבנק או ללשכה לפניות הציבור של הבנק. למרות האמור לעיל, אם הוסכם בכתב בין הבנק ללקוחות כי הלקוחות יפעלו ישירות מול מרכז של הבנק לפעילות מסוימת, יפנו וישלחו הלקוחות את פניותיהם והודעותיהם באותו עניין לאותו מרכז.
- ד. הלקוחות נותנים בזה הרשאה לבנק לפנות אליהם באמצעי תקשורת שונים על מנת להציע להם מוצרים שונים של הבנק או לחשוף בפניהם מבצעים שונים שהבנק עורך.

18. קבלת מידע באמצעות מסופי מחשבים

- א. הלקוחות יוכלו לקבל באמצעות מסופי מחשבים המוצבים בסניפי הבנק לשרות עצמי (להלן: "מידע אישי") הודעות לגבי פעולות שונות שיבצעו בחשבונם בסמוך למועד ביצוען של אותן הפעולות, וזאת על ידי הקשה במקש מיוחד. הודעות שיוצאו ב"מידע אישי" לא יישלחו למען הלקוחות הרשום בבנק לצורך משלוח הודעות בקשר עם חשבון הלקוחות. אולם, הודעות כאמור שלא יוצאו על ידי הלקוחות במשך תקופה מסוימת באמצעות "מידע אישי", ישלחו למען האמור והלקוחות לא יוכלו לקבלן באמצעות "מידע אישי" לאחר מכן.

באותם מקרים שיופק באמצעות "מידע אישי" דף חשבון המתייחס לחשבונם וישבו יופיעו יותר ממספר פעולות, כפי שיקבע על ידי הבנק מפעם לפעם, לא יישלח למענם של הלקוחות דף חשבון בגין אותן פעולות. הלקוחות יבדקו את רציפות המספור בין דפי החשבון שיוצאו ב"מידע אישי" לבין דפי החשבון שיישלחו למענם.

ב. הלקוחות יוכלו להודיע לבנק שברצונם שההסדר המפורט בסעיף א' לעיל לא יחול עליהם ואם יודיעו כן בכתב יוכלו לבקש מהבנק שההודעות שיישלחו למען הרשום יודפסו באופן מרוכז כאמור.

19. שינויים טכניים בחשבון

תוקפם של תנאי כתב זה ותנאי ערבויות ובטחונות אחרים שיינתנו בחשבון או בקשר עם הפעילות בו לא ייגרע גם אם, מסיבה כלשהי, הבנק ישנה את מספר החשבון, בין על ידי הוספת ספרות או באופן אחר, והם ימשיכו לחול גם ביחס לחשבון לפי מספרו החדש. הבנק יהיה רשאי לשנות מספרו של החשבון או להעביר את היתרה שבו, בין בזכות בין בחובה, לחשבון אחר, בכל מקרה שלדעתו שינוי כזה יהיה דרוש או רצוי מסיבות משרדיות, ניהוליות או טכניות.

ככל שיפעל הבנק בהתאם לאמור בסעיף זה, הדבר יבוצע בכפוף למסירת הודעה ללקוחות אודות ביצוע השינוי, תוך אישור כי מדובר בשינוי טכני בלבד שאין בו כדי לפגוע בזכויות הלקוחות.

עם חתימת הלקוחות על תנאי כתב זה, יחולו תנאיו במקום התנאים שעל פיהם התנהלו בבנק עד היום חשבונות על שם הלקוחות.

20. שינוי תנאי חשבון

א. הבנק יהיה רשאי לשנות, מפעם לפעם, את תנאי כתב זה או להוסיף הוראות חדשות, על ידי מתן הודעה מוקדמת בכתב על כך ללקוחות של 30 יום לפחות, ובלבד שהשינוי או ההוראה החדשים יחייבו את הלקוחות רק מתום התקופה של ההודעה המוקדמת הנ"ל.

ב. עם חתימת הלקוחות על תנאי כתב זה, יחולו תנאיו במקום התנאים שעל פיהם התנהלו בבנק החשבונות שמספריהם מפורטים בכתב זה המתנהלים על שם הלקוחות עד ליום החתימה כאמור.

21. העברת זכויות

הלקוחות לא יהיו רשאים להעביר לזולתם את זכויותיהם ו/או חיוביהם, לפי תנאי כתב זה או על פי כל בקשה לקבלת אשראי, כולם או מקצתם, ללא הסכמת הבנק מראש ובכתב לכך.

22. סגירת חשבון

א. הבנק יהיה רשאי, בכל עת, לסגור את החשבונות המתנהלים על שם הלקוחות או לשלול מהלקוחות את זכותם לפעול בחשבון באמצעות שיקים או מסמכים דומים. סגירת החשבון תבצע על פי הנהלים שנקבעו ויקבעו מעת לעת על ידי בנק ישראל. הלקוחות מתחייבים להחזיר לבנק את כל פנקסי השיקים, כרטיסי האשראי וכרטיסי הכספומט שברשותם מיד לאחר קבלת הודעת הבנק על סגירת החשבון וכן בכל מקרה בו יבקשו לסגור את חשבונם מיוזמתם, הכל בכפוף להוראות הדין.

ב. בכל מקרה של סגירת החשבון - בין על ידי הבנק ובין על ידי הלקוחות, תסולק יתרת החוב בחשבון, לרבות הריבית המירבית וכן הריבית החריגה שהצטברו עד אז, אם תהיינה כאלה, בטרם סגירת החשבון כאמור.

23. מועד ביצוע פעולות

קיבל על עצמו הבנק לבצע פעולה כלשהי בעבור הלקוחות שלא נקבע מועד לביצועה, יבצעה הבנק תוך פרק זמן סביר הדרוש בדרך כלל לביצוע פעולה כזו.

24. קורספונדנטים

הבנק יהיה רשאי להשתמש לצורך ביצוע הוראות הלקוחות בשרותי קורספונדנטים בישראל או מחוצה לה.

25. שינוי פרטי הלקוחות בחשבון

הלקוחות מצהירים כי הפרטים אשר נמסרו על ידם לבנק ואשר נרשמו בכתב זה או בטופס בו נחתמה דוגמת החתימה או בכל טופס או מסמך אחר שנמסרו על ידי הלקוחות לבנק, הינם נכונים, מלאים ומדויקים והם מתחייבים להודיע לבנק באופן מיידי, בכתב, על כל שינוי שיקרה באחד או יותר מן הפרטים הללו. כל עוד לא הודיעו הלקוחות לבנק על שינוי כלשהו, לא יחייב השינוי את הבנק.

26. הפרה על ידי הלקוח או הצהרה כוזבת

הלקוחות מתחייבים בזה לשלם לבנק את כל הנזקים וההפסדים שיגרמו לו אם יפרו או לא ימלאו כל תנאי מתנאי כתב זה או כל הסכם, כתב או מסמך אחר שנחתם או ייחתם על ידם וכן במקרה שכל הצהרה שהיא שניתנה או שתינתן על ידם או על ידי אחד מהם או על ידי מי מטעמם אינה נכונה, מדויקת או מלאה.

27. מקום שיפוט

מקום השיפוט הייחודי לצורך תנאי כתב זה יהיה בית המשפט בעיר הקרובה ביותר לסניף בו מתנהל החשבון מבין הערים הבאות: תל-אביב-יפו, פתח-תקוה, חיפה ובאר-שבע או - לפי בחירת התובע - בית המשפט הקרוב ביותר לסניף בו מתנהל החשבון.

28. הדין החל

- א. דיני מדינת ישראל יחולו על כתב זה, על המסמכים הנזכרים בו ועל כל כתב, התחייבות, טופס או מסמך אחר שיחתמו הלקוחות כלפי הבנק ועל פירושים, אלא אם הוסכם בין הלקוחות לבנק בכתב כי יחול דין אחר.
- ב. ככל שתנאי הניהול הקבועים בכתב מתייחסים לחשבונות, פיקדונות, עסקאות אשראי, עסקאות בכרטיסי אשראי וכל פעולה אחרת במטבע חוץ, יחולו בנוסף להוראות אלה אף הוראות הדין העוסק בפיקוח על מטבע חוץ, ככל שיהיו מעת לעת.

29. שיפוי הבנק על ידי הלקוחות

הוגשה על ידי צד שלישי נגד הבנק, בארץ או בחו"ל, תביעה, הליך או דרישה כלשהי בקשר לחשבון כלשהו של הלקוחות בבנק, או הבנק נעשה מעורב בתביעה, דרישה או הליך בעניין המהווה כולו סכסוך בין הלקוחות לבין צד שלישי, או סכסוך בין הלקוחות לבין עצמם, ובכלל אלו הליכי עקול וסעדים זמניים אחרים, הלקוחות ישפו ויפצו את הבנק בעד כל הפסד, נזק או הוצאה סבירים שייגרמו לבנק כתוצאה מאיזה תביעה, דרישה או הליך כאמור, בהתאם לקביעת הערכאה השיפוטית בפניה יתנהלו הליכים כאמור. היה והבנק לא ייטול חלק פעיל בהליכים כאמור, יהא הבנק רשאי לגבות אך ורק הוצאות מנהליות סבירות בהן נשא בקשר עם ההליך.

30. מסירת פרטים וסודיות בנקאית

- א. על הלקוחות מוטלת החובה למסור לבנק פרטי זיהוי אישיים ומסמכים, הכל כמפורט בכל דין, לרבות חוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"א-1981, וחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000.
- ב. הלקוחות רשאים למסור לבנק פרטים אחרים מרצונם החופשי. הפרטים הנמסרים על ידי הלקוחות לבנק דרושים לו לצורך עבודתו בקשר עם שירות הלקוחות ולצורך קבלת החלטות בדבר מתן השירות, היקפו ואופן נתינתו, לרבות קבלת החלטות בדבר מתן אשראי או הוצאת כרטיס אשראי, חידושו ותנאי חידושו.
- ג. הלקוחות מאשרים לבנק לפנות, ביזמתו, לכל מי שימצא לנכון על מנת לקבל מידע הנוגע להם.
- ד. הפרטים והנתונים שיימסרו לבנק, יוחזקו כולם או חלקם במאגרי מידע אצל הבנק או אצל גופים העוסקים בעניינים הטכניים בלבד של אותם נתונים עבור הבנק ואשר חבים כלפי הבנק בחובת סודיות.
- ה. הלקוחות מאשרים לבנק למסור לצדדים שלישיים פרטים בדבר נתונייהם האישיים לצורך מתן שירות בנקאי כלשהו ללקוחות, כגון לצורך עיבוד נתונים, קבלת נתונים על לקוחות, הדפסת שיקים וביצוע פעולות אחרות הנחוצות לצורך מתן השירות, ובלבד שלא יועבר מידע מעבר לנדרש לשם מתן השירות, וכן במקרים בהם מסירת מידע כאמור נחוצה לצורך קיום אינטרס ציבורי חיוני, לצורך הגנה על אינטרס חיוני של הבנק או לטובת הלקוחות וכן אגב מכירת חוב ו/או הלוואות כלשהן ו/או הסבת בטחונות במהלך העסקים השוטף של הבנק. כמו כן, לעתים נדרש הבנק למסור מידע אודות הלקוחות וחשבונותיהם לגופים רגולטורים שונים, כנדרש על פי דין.
- ו. **הסכמת הלקוחות למסירת מידע לערבים**
הלקוחות מורים בזאת לבנק למסור לכל ערב אשר יחתום על כתב ערבות להבטחת חובותיהם לבנק כל מידע אשר יתבקש על ידו או אשר יהא על הבנק למסור לו לפי הוראות כל דין או רשות מוסמכת ואשר נוגע לחשבונותיהם ולחובותיהם והתחייבותיהם מכל מין וסוג שהוא בבנק. ללקוחות לא תהיינה טענות או תביעות כלשהן כלפי הבנק בגין מסירת מידע כאמור והם פוטרם בזה את הבנק מכל אחריות או חבות בגין שימוש לרעה שיעשה במידע, אם ייעשה, ע"י הערבים או צד שלישי כלשהו.

31. משלוח הודעות בתקשורת ללקוחות

- א. ככל שהלקוחות יבקשו לקבל מידע אשר הבנק מחויב למסור להם על פי כל דין באמצעות הודעות דואר אלקטרוני או דרך אתר האינטרנט של הבנק ("הודעות בתקשורת") במקום באמצעות דואר, יחולו על משלוח הודעות כאמור הכללים המפורטים בסעיף זה להלן.
- ב. הודעות מן הסוגים שלהלן יישלחו ללקוחות, ככל שהבנק נדרש לשלוח, גם באמצעות דואר ישראל, במקביל למשלוח הודעות בתקשורת כפי שביקשו הלקוחות:
1. הודעות הקשורות לנקיטת פעולה משפטית כנגד הלקוח או העלולות להביא לנקיטת הליך משפטי נגדו, כגון הודעה על חוב פיגורים, התראה לפני נקיטת הליכים משפטיים, הודעה על ביטול, הקטנה או אי חידוש מסגרת אשראי, הודעת קיזוז או עיכוב.
  2. הודעה על סיום חוזה כרטיס חיוב או על השעיית זכות הלקוח להשתמש בכרטיס חיוב.
- ג. אם הלקוחות לא עשו שימוש בפועל בשירות הודעות בתקשורת או לא נתנו הסכמה מתועדת להמשך קבלת השירות במשך 9 חודשים, תישלח ללקוחות בדואר הודעה המבהירה כי אם לא יעשו שימוש בהודעות בתקשורת במהלך תקופה של 3 חודשים נוספים ממועד משלוח ההודעה, יפסק השירות. לאחר 3 חודשים נוספים בהם הלקוחות לא עשו שימוש בהודעות בתקשורת או לא נתנו הסכמה מתועדת להמשך קבלת השירות - יפסק השירות. בחשבון עו"ש המתנהל רק לצורך חשבונות אחרים של הלקוחות, תשלח הודעת ההתראה לפני הפסקת השירות בתום תקופה של 15 חודשים.
- ד. הלקוחות יוכלו להפסיק שירות זה בכל עת, לפי בקשתם.
- ה. **בחשבון משותף**, בקשה לקבלת הודעות בתקשורת או לשינוי כתובת לקבלתן תעשה תוך מתן הודעה ליתר השותפים בחשבון, בסמוך למועד ההיענות לבקשה. ההודעה תכלול מידע אודות מהות השינוי שבוצע, מועד ההיענות לבקשה וכן פרטי התקשורת עם הבנק לצורך קבלת מידע נוסף. כל אחד מהשותפים בחשבון יוכל להפסיק שירות זה, בכל עת, לפי בקשתו.

1. **נגישות למידע בהליך משפטי או לאחר סיום ההתקשרות**
בהליך משפטי בין הבנק לבין לקוח, ימשיך הבנק לאפשר ללקוח גישה להודעות בתקשורת שנשלחו אליו באתר הבנק ו/או באפליקציה לפני ההליך המשפטי.
אם יבקשו הלקוחות לקבל הודעות שנשלחו אליהם כאמור גם לאחר סיום ההתקשרות עם הבנק, יאפשר להם הבנק גישה להודעות שנשלחו אליהם במהלך תקופה של שישה חודשים שקדמה למועד סיום ההתקשרות, וזאת לכל הפחות למשך תקופה של שישה חודשים מיום סיום ההתקשרות. לחלופין, ימסור הבנק ללקוחות העתק מכל אחת מההודעות האמורות, במהלך תקופה של שישה חודשים מיום סיום ההתקשרות.

32. חשבון צעיר
במקרה שהבנק הסכים לפתוח חשבון ללקוחות קטינים אשר רשאים לפתוח חשבון בעצמם ושלא באמצעות אפוטרופוסים (להלן: "חשבון צעיר"), ינוהל חשבונם בכפוף להוראות כל דין החל, לרבות הוראות בנק ישראל, כפי שתהיינה מעת לעת.

33. זכות הפעולה בחשבון משותף
במקרה שנחתמו תנאי כתב זה על ידי שני אנשים או יותר, תחול הוראת סעיף 2 לעיל, ובנוסף, זכות הפעולה בחשבון המשותף תהיה כמפורט בנספח א' לכתב זה ובכפוף לכל החרגה או שינוי המצוינים בפרקים אחרים לכתב זה, במידה ומצוינים.

34. הוראות הלקוחות בדבר זכות חתימה
כל ההוראות בדבר זכויות חתימה בחשבון שנמסרו לבנק עם פתיחת החשבון או במועד מאוחר יותר, אם נמסרו, תעמודנה בעינם כל עוד לא קיבל הבנק הודעה בכתב מאת הלקוחות או מאת מי מהלקוחות על שינוי בזכויות החתימה.
למרות האמור לעיל, רשאי הבנק, לפי שיקול דעתו, לפנות לכל בעלי החשבון ולדרוש קבלת הסכמתם המשותפת לביצוע פעולות בחשבון ככלל, או לצורך ביצוע פעולה חריגה כלשהי, אשר תיחשב ככזו על פי שיקול דעת הבנק, וללקוחות או מי מהם לא תהא כל טענה או תביעה כלפי הבנק בשל כך.

35. אריכות ימים
במקרה שנחתמו תנאי כתב זה על ידי שני אנשים או יותר, הרי שזכויות בעלי החשבון שנותרו בחיים לאחר פטירת מי מבעלי החשבון האחרים תיקבענה בהתאם למפורט בנספח ב' לכתב זה.

החלופה שנבחרה על ידי הלקוחות כמפורט בנספח הנ"ל תחול על כל חשבונות הלקוחות שתנאיהם מפורטים בכתב זה, אלא אם כן ינקבו על ידי הלקוחות במפורש שמות חשבונות שלגביהם תחול החלופה האחרת.

36. חשבון קטין שמנוהל על ידי הוריו - אפוטרופוסיו הטבעיים
במידה שהחשבון שמספרו נקוב בראש כתב זה מתנהל ע"ש קטין באמצעות הוריו - אפוטרופוסיו הטבעיים, הרי שזכות הפעולה בחשבון תהיה כמפורט בטופס בקשה לפתיחת חשבון על שם קטין ובכפוף לכל החרגה או שינוי המצוינים בפרקים אחרים לכתב זה, במידה ומצוינים.

37. תחולת התנאים המיוחדים הנכללים בכתב זה
הוראות פרקים א' ו-ב' לכתב זה יחולו על כל הלקוחות החתומים על כתב זה. כל יתר ההוראות והתנאים הכלולים בכתב זה יחולו רק על סוגי השירותים שיפורטו בסוף כתב זה או במסמך נפרד כ-"סוגי השירותים המתבקשים ע"י הלקוחות" ושאושרו בחתימתם.

פרק ב' – תנאים מיוחדים שיחולו על אשראי בחשבון

מבוא

הלקוחות מעוניינים בכך שהבנק יקצה להם בחשבון, מפעם לפעם, לפי בקשתם, כשהדבר יראה לבנק, הלוואות, אשראים או מסגרות אשראי במטבע חוץ (מט"ח) ובמטבע ישראלי (מט"י), לא צמוד ו/או צמוד למדד המחירים לצרכן, ו/או במט"י צמוד לשער המט"ח (ניתן להמרה למט"ח) (כל הלוואה או אשראי שהלקוחות יקבלו כאמור יקראו להלן: "האשראי", והמטבע בו ניתן או יינתן האשראי יקרא להלן: "המטבע של האשראי").

(1) מסגרת אשראי/אשראי בלתי צמוד

1. הענקת מסגרת אשראי/אשראי בלתי צמוד

- א. הבנק יהיה רשאי לתת מפעם לפעם בחשבון זה, לבקשת הלקוחות ועל פי שקול דעתו, סכום אשראי כלשהו ולהתנותו בתנאים (להלן: "מסגרת האשראי").
- ב. בנוסף, הבנק יהיה רשאי, על פי שקול דעתו, להעמיד ללקוחות מסגרת אשראי חד צדדית בסכום ולתקופה העשויים להיות שונים ממסגרת האשראי שהועמדה לבקשת הלקוחות, באם הועמדה. ללקוחות תימסר הודעה על העמדת מסגרת האשראי החד צדדית ועל תנאיה לאחר העמדתה (להלן: "מסגרת האשראי החד צדדית").
- ג. מסגרת האשראי ומסגרת האשראי החד צדדית תיקראנה להלן, ביחד ולחוד: "מסגרת האשראי". הבנק לא יהיה חייב לתת או לחדש או להגדיל את מסגרת האשראי, כולה או מקצתה, והעמדת מסגרת אשראי, בין אם לפי בקשת הלקוחות ובין אם באופן חד-צדדי, לא תתפרש כהסכמה מצד הבנק לעשות כן בעתיד.
- ד. הלקוחות רשאים ומתחייבים למשוך כספים וליתן הוראות לחיוב החשבון אך ורק בגבול יתרת הזכות שתעמוד לרשותם בחשבון, אלא אם כן תאושר להם מסגרת אשראי וזאת בגבול המסגרת שאושרה ולמשך התקופה שאושרה. כן מתחייבים הלקוחות לוודא כי במועד/ים הקבועים לחיוב החשבון בחיובים כלשהם, תעמוד בחשבון יתרת זכות מספקת או יתרת מסגרת אשראי לכיסוי חיובים אלה.
- ה. הבנק לא יהא חייב לכבד משיכה, הוראה או בקשה כלשהי של הלקוחות אשר כתוצאה ממנה תיווצר או תגדל יתרת החובה בחשבון (להלן: "חיובים") אלא אם תהיה יתרת החובה בתוך מסגרת האשראי. במקרה בו ניתן לקיים חלק מהחיובים בלא ליצור או להגדיל את יתרת החובה בחשבון, רשאי הבנק, על פי שקול דעתו, לחייב את החשבון בחלק מן החיובים וללקוחות לא תהיה במקרה שכזה טענה כלפי הבנק, לרבות בגין העדפת חיוב אחד על פני חיובים אחרים או בגין אי ביצוע העדפה כאמור.
- ו. במקרה בו נוצרה יתרת חובה בחשבון בהעדר מסגרת אשראי או שנוצרה חריגה ממסגרת האשראי מסיבה כלשהי, הלקוחות מתחייבים לפעול לכיסוי מיידי של יתרת החובה או של החריגה, לפי העניין, ולחדול מיצירת חיובים נוספים שכיבודם יצור יתרת חובה בחשבון או חריגה ממסגרת האשראי או הגדלת החריגה, לפי העניין.
- ז. על אשראי בלתי צמוד שיקבלו הלקוחות מהבנק יחולו התנאים המופיעים בפרק א' ובפרק ב' לכתב זה. למרות האמור לעיל, היתרה הבלתי מסולקת של אשראי בלתי צמוד שיועמד ללקוחות לפי פרק זה או היתרה הדביטורית שתצטבר בחשבון הלקוחות תשא ריבית נומינלית בגין התקופה שהחלה מהמועד בו הועמד האשראי לרשות הלקוחות או נוצרה היתרה הדביטורית בחשבונם ועד לסילוקו של האשראי בפועל לבנק, שתחושב על פי מספר הימים שחלפו בפועל חלקי 365 או 366, בהתאם למספר הימים שבשנה בה חלה אותה תקופה. אם חלק מתקופת החישוב הינו בשנה בת 365 ימים וחלקה האחר בשנה בת 366 ימים, החישוב ייעשה לגבי כל חלק מתקופה זו בהתאם, באופן יחסי לגבי חלק התקופה החל בכל שנה, או, לחילופין, אם מוסכם כי פרעון הקרן והריבית יעשה בשיטת לוח שפיצר, תחושב הריבית על פי מספר הימים שחלפו בפועל חלקי 360 (לפי 30 ימים בחודש).

2. ריבית

- א. הסכומים שהלקוחות יהיו חייבים בחשבון, בתוך מסגרת האשראי שהועמדה לפי בקשת הלקוחות, ישאו ריבית מירבית שהבנק יודיע עליה ללקוחותיו מעת לעת או ריבית בשעור שיקבע במסמך שנערך או ייערך בין הלקוחות לבין הבנק.
- ב. הסכומים שהלקוחות יהיו חייבים בחשבון, בתוך מסגרת האשראי החד צדדית, במידה והבנק יאשר מסגרת כזו ללקוחות, ישאו ריבית בשיעור שנקבע למדרגת האשראי האחרונה שאושרה ללקוחות.
- ג. אותם סכומים מיתרת החשבון אשר מסיבה כלשהי יעלו על מסגרת האשראי וכן כל הסכומים שהלקוחות יהיו חייבים בחשבון במקרה בו לא קיימת ללקוחות מסגרת אשראי כלשהי בחשבון, ישאו בגין התקופה שמיום אי תשלום סכומים אלה במועד ועד לתשלומם המלא בפועל ריבית מירבית וריבית חריגה, כל זאת מבלי שהדבר ייחשב כאישור או הסכמה מצד הבנק למתן מסגרת אשראי, או, לפי העניין, להגדלת מסגרת האשראי.
- ד. ריבית מירבית ו/או ריבית חריגה שהצטברה במשך כל רבעון או תקופה אחרת, קצרה או ארוכה יותר, לפי בחירת הבנק, שבגינה תותר על פי הדין צבירת ריבית, תשולם על ידי הלקוחות או תיזקף לחובת חשבון הלקוחות.
- ה. למניעת ספק, מובהר בזה, כי זכותו של הבנק לריבית חריגה כאמור – ואף גבייתה בפועל או חיוב החשבון או איזה חשבון אחר של הלקוחות בגינה – לא יגרעו מזכותו של הבנק לנקוט (או להמשיך בנקיטת) כל האמצעים לשם גביית כל סכום שלא שולם לו על ידי הלקוחות על פי דרישתו.

3. חישוב הריבית ושינויים בגין מסגרת האשראי

- א. הריבית המירבית והריבית החריגה יחושבו על פי מספר הימים שחלפו בפועל מהמועד שיתרת החשבון הפכה לדביטורית ועד לסילוקה חלקי מספר הימים בשנה הרלבנטית.
- ב. הבנק יהיה רשאי לשנות בכל עת את שיעור הריבית המירבית ו/או את שיעור הריבית החריגה ו/או כל מרכיב שלהם, את מועד חיובו ו/או דרך חישובו – הכל בכפוף לדין, והודעה על כל שינוי כנייל תינתן בדרך הקבועה בדין. כל יתרת חובה בחשבון הקיימת במועד השינוי וכל יתרת חובה שתיווצר לאחר מכן ישאו ריבית מירבית, או ריבית מירבית וריבית חריגה, לפי העניין, בשעור כפי ששונה על ידי הבנק, החל מהתאריך שנקבע בהודעת הבנק.

4. סילוק יתרות חובה בחשבון

- א. כל יתרת חובה שתיווצר בחשבון בתוך מסגרת האשראי תסולק לבנק במועד שנקבע לכך לפי דרישתו של הבנק, כמפורט לעיל, וכל יתרת חובה אחרת תסולק לבנק מיד עם היווצרה.
- ב. כל סכום כאמור שלא ישולם לבנק במועדו, כמפורט לעיל, ישא ריבית מירבית וריבית חריגה.
- הדרישה לפי סעיף זה לא תפגע מחמת שחסרו בה פרטים כלשהם בקשר עם החוב או כל חלק ממנו, לרבות אם לא צוין בה הסכום הנכון המגיע מאת הלקוחות.

5. הפחתה או ביטול מסגרת האשראי

הבנק יהיה רשאי להפחית או לבטל את מסגרת האשראי בהודעה של 21 ימים מראש (או תקופה קצרה יותר שיקבע הבנק בכפיפות להוראות כל דין) או באופן מיידי וללא הודעה מוקדמת, במקרים שבהם הוא עלול להסתכן באי יכולת לגבות את האשראי עקב שינוי לרעה בכושר הפרעון של הלקוחות, או עם היווצרותם של תנאים אחרים המחייבים הקטנה מיידידת או ביטול של מסגרת האשראי או במקרים אחרים המותרים על פי כל דין ו/או שבהם עלול להיגרם נזק לבנק. במקרה של ביטול או הפחתה מסגרת האשראי באופן מיידי כאמור לעיל, תישלח הודעה על כך ללקוחות בד בבד עם הביטול או ההפחתה.

(2) חשבונות אשראי במט"י ובמט"ח - כללי

6. אופן ומועד העמדת האשראי

באם הבנק יסכים להעמיד ללקוחות אשראי, הלקוחות מבקשים מהבנק להעביר את סכום האשראי לזכות חשבון הלקוחות שמספרו נזכר בבקשה לקבלת האשראי. מועד העמדת האשראי יהיה המועד שבו יזוכה החשבון הנ"ל באשראי כאמור. הבנק לא יהיה חייב לתת או לחדש ללקוחות אשראי כלשהו.

7. אופן הפרעון

- א. האשראי, הריבית בגינו, הפרשי ההצמדה למדד, הפרשי הצמדה לשער המט"ח, עמלות והוצאות הבנק יסולקו לבנק במועדים שיקבעו בכתב זה ו/או בבקשה לקבלת האשראי.
- הלקוחות לא יהיו רשאים לסלק את הסכומים האמורים לפני מועד פרעונם אלא אם הבנק יסכים לכך מראש ובכתב. הסכים הבנק לפרעון מוקדם כאמור, הוא יבוצע בכפיפות לתנאים שיקבעו על ידי הבנק, כולל תשלום עמלת פרעון מוקדם, לפי קביעת הבנק. לגבי הלוואות לפי צו הבנקאות (פרעון מוקדם של הלוואה לדיור), התשס"ב-2002, לא יסרב הבנק לתת הסכמתו לפרעון מוקדם, בכפוף למילוי התנאים המפורטים בצו או במסמכי ההלוואה על ידי הלקוחות, ובכפוף לכל דין.
- ב. הסכומים האמורים בסעיף קטן א' לעיל יסולקו על ידי חיוב חשבון הלקוחות שמספרו נזכר בבקשה לקבלת אשראי. אם חשבון הלקוחות יהיה דביטורי או שיעשה דביטורי כתוצאה מסילוק האשראי או מביצוע תשלום כלשהו על חשבון האשראי - קרן ו/או ריבית, הלקוחות מורים לבנק בהוראה בלתי חוזרת לחייב את חשבונם או חשבון אחר כלשהו במועד פרעון האשראי או כל תשלום על חשבון האשראי כאמור לעיל, בסך הדרוש לסילוק אותו סכום.
- יתרת החובה, בגובה הסכום בו יחויב חשבון הלקוחות או חשבון אחר כלשהו כאמור בסעיף זה לעיל, תשא ריבית בשיעור הריבית המירבית שיהיה מקובל באותה עת ביחס למסגרת האשראי המאושרת על פי תנאי אותו חשבון שיחויב ויחולו עליה יתר התנאים החלים על העמדת אשראי באותו חשבון.
- ג. אם לאחר חיוב חשבון הלקוחות בסכום האשראי או התשלום על חשבון האשראי כאמור יהיה חשבונם בחריגה ממסגרת אשראי שאושרה להם קודם לכן או במקרה שלא אושרה להם מסגרת אשראי, ישא חשבונם לרבות הסכום בו חויב החשבון ריבית חריגה לפי תנאי אותו חשבון, בכפוף לצו הריבית (קביעת שיעור הריבית המקסימלי), התש"ל-1970, אם יחול צו זה על האשראי שקיבלו הלקוחות מהבנק, ובכפוף לכל דין.
- אם יתברר, בין לפני ביצוע חיוב כאמור ובין לאחריו, כי מצב החשבון לא מאפשר או לא אפשר את חיובו בסכום האמור או שהבנק יחליט, לפי שיקול דעתו, כי מכל סיבה שהיא אינו מעוניין לחייב את חשבון הלקוחות בסכום בו חויב כאמור לעיל, או שיש מניעה חוקית כלשהיא לחייב את החשבון כאמור לעיל, מרשים הלקוחות לבנק באופן בלתי חוזר לחייב חשבון מיוחד שהבנק יפתח על שםם באותו סכום והחשבון המיוחד כאמור ישא ריבית הנהוגה באותו חשבון, בכפוף לצו הריבית (קביעת שיעור הריבית המקסימלי), התש"ל-1970, אם יחול צו זה על אשראי מהסוג שקיבלו הלקוחות מהבנק, ובכפוף לכל דין.
- אין באמור בסעיף זה כדי לגרוע מהאמור בסעיף 8 לפרק א' לעיל.
- ד. כל הסכומים שיוקפו לזכות החשבון, ישמשו – ראשית: לסילוק הוצאות לבנק, שנית: לסילוק עמלות, שלישית: לסילוק הריבית והפרשי ההצמדה למדד ו/או למט"ח והפיצוי הנזכר בסעיף 14 להלן, ולבסוף: לסילוק קרן האשראי; או, לפי כל סדר אחר שהבנק יבחר בו.

8. חישוב הריבית בגין האשראי

היתרה הבלתי מסולקת של כל אשראי תישא ריבית נומינלית שנתית בשעור עליו יוסכם בין הבנק לבין הלקוחות בגין התקופה שהחלה מהמועד בו הועמד האשראי לרשות הלקוחות ועד לסילוקו בפועל לבנק, שתחשוב על פי מספר הימים שחלפו בפועל חלקי 365 או 366 בהתאם למספר הימים שבשנה בה חלה אותה תקופה (אם חלק מתקופת החישוב הינו בשנה בת 365 ימים בשנה וחלקה האחר בשנה בת 366 ימים החישוב יעשה לגבי כל חלק מתקופה זו בלבד) או 360 יום בשנה (30 יום בחודש) - אם הוסכם כי פרעון הקרן והריבית ייעשה בשיטת לוח שפיצר. שעור הריבית יצוין בבקשה לקבלת האשראי. הריבית תסולק לבנק במועדים שייקבעו בבקשה לקבלת האשראי (וכל מועד לתשלום הריבית כנ"ל יקרא להלן: "תאריך תשלום ריבית").

תשלום ראשון של הריבית יעשה בגין התקופה שהחלה ביום העמדת כל אשראי לרשות הלקוחות ועד לתאריך תשלום הריבית הסמוך ביותר שלאחר יום העמדת האשראי ועד בכלל. בכל תאריך תשלום ריבית שלאחר התשלום הנ"ל תשלום ריבית בגין התקופה שחלפה מתאריך תשלום הריבית שקדם לתשלום הריבית האמור ועד לאותו תאריך תשלום הריבית ועד בכלל.

9. ריבית פיגורים

כל סכום המגיע או שיגיע לבנק על פי כתב זה או על פי הבקשה לקבלת אשראי שלא שולם על ידי הלקוחות במועד שנקבע או שיקבע לתשלום בכתב זה או בבקשה לקבלת אשראי, או שלא שולם לפי דרישתו הראשונה של הבנק על פי סעיפים 17 או 22 להלן, לפי המקרה, ישא בגין התקופה מהתאריך שבו היה על הלקוחות לשלם ועד לתשלום בפועל, ריבית נומינלית שנתית (שתחשוב כאמור בסעיף 8 לעיל), בשעור כמפורט להלן:

- א. ריבית פיגורים בשיעור החוקי המקסימלי שיהיה קיים מפעם לפעם לגבי הלוואות צמודות מדד/מטבע, לפי העניין, או, לפי בחירת הבנק -
- ב. ריבית מירבית שתהיה מקובלת בבנק מעת לעת, בצירוף ריבית חריגה בשיעור המירבי, בכפוף להוראות צו הריבית (קביעת שעור הריבית המקסימלי), התש"ל-1970, ובמקרה זה הסכום האמור לא ישא הפרשי הצמדה בתקופה בה יחול שיעור ריבית זה.

מובהר בזה כי זכותו של הבנק לריבית כאמור לעיל ואף גבייתה בפועל לא יגרעו מזכותו של הבנק לנקוט (או להמשיך בנקיטת) כל האמצעים לשם גביית כל סכום שלא סולק לו על ידי הלקוחות במועדו או לפי דרישתו כאמור.

10. תנאי הצמדה לעניין אשראי צמוד מדד

תשלומי הקרן והריבית על אשראי, הנזכרים בהקשר לפרק זה בסעיף 7, 8 ו-9 א' לעיל, יהיו צמודים למדד המחירים לצרכן והלקוחות מתחייבים לשלם לבנק, במקום הסכומים הקבועים בסעיפים 7, 8 ו-9 א', סכומים שיחושבו בהתאם לתנאי ההצמדה של סעיף זה.

- א. לעניין הלוואות על פי פרק זה -
"המדד החדש" - משמעו - מדד המחירים לצרכן שפורסם לאחרונה לפני המועד שבו חל זמן פרעונו של תשלום הקרן או הריבית הרלבנטית.
"המדד היסודי" - משמעו - מדד המחירים לצרכן שפורסם לאחרונה לפני העמדת האשראי או כל חלק ממנו, לגבי אותו חלק מהאשראי.

- ב. (1) אם במועד הפרעון של תשלום כלשהו של קרן או ריבית יתברר כי חל שינוי במדד החדש לעומת המדד היסודי, אזי ישלמו הלקוחות לבנק אותו תשלום, כשהוא מוגדל או מוקטן באופן יחסי למידת העלייה/הירידה של המדד החדש לעומת המדד היסודי.
(2) בנוסף לאמור בסעיף קטן ב' (1) לעיל, הרי אם יפגרו הלקוחות בסילוק תשלום כלשהו של קרן או ריבית, אזי ישלמו הלקוחות את אותו תשלום כשהוא מוגדל באופן יחסי למידת העלייה של המדד החדש לעומת המדד היסודי או למידת העלייה של המדד שהתפרסם לאחרונה לפני מועד הפרעון בפועל לעומת המדד היסודי, הכל לפי הסכום הגדול יותר. הוראות סעיף זה אינן גורעות מכל הוראה אחרת שבכתב זה הנוגעת לפיגורים בסילוק התשלומים.

- ג. למרות האמור בהגדרת "המדד החדש" בסעיף קטן א' לעיל, במקרה שבגין חודש כלשהו לא פורסם מדד (להלן: "המדד החסר") ולאחר התאריך שבו היה אמור להתפרסם חל זמן פרעונו של תשלום קרן או ריבית כלשהו, אזי ישלמו הלקוחות את אותו תשלום כשהוא מוגדל/מוקטן על בסיס ארעי של המדד שפורסם לאחרונה לפני אותו מועד. אם יתברר כי המדד החסר שיפורסם לאחר מועד הפרעון כאמור עלה/ירד לגבי המדד ששימש בסיס ארעי לפרעון אותו תשלום, אזי ישלמו הלקוחות במועד הפרעון הבא של תשלום קרן או ריבית כלשהו, או לפי בחירת הבנק, בתום 7 (שבעה) ימים מיום פרסום המדד החסר, את ההפרשים, בצירוף הפרשי הצמדה בגינם וריבית בשיעור השווה לשעור הריבית (או יזוכו בגין הפרשים אלה), על האשראי, כמפורט בבקשה לקבלת האשראי.

- ד. בפרק זה, הביטוי "הפרשי הצמדה" או "הפרשי הצמדה למדד" משמעו הסכומים אשר יגיעו לבנק (ככל שיגיעו) לפי תנאי ההצמדה המפורטים בסעיף זה בנוסף לסכומי הקרן או הריבית המגיעים או שיגיעו לבנק בגין כל אשראי.

11. אופן פרעון האשראי

- כל הסכומים המגיעים או שיגיעו מאת הלקוחות לבנק על חשבון האשראי, ריבית, עמלות והוצאות יסולקו לבנק כדלהלן:
1. לעניין אשראי במט"ח (לרבות מט"ח כתוצאה מהמרה) - על ידי תשלום תמורתם במטבע ישראלי, בהתאם לשער הצהרים, כפי שיהיה ביום התשלום בפועל, או במטבע של האשראי.
  2. לעניין אשראי צמוד לשער המט"ח - על ידי תשלום תמורתם במטבע ישראלי בצירוף הפרשי הצמדה למט"ח, כאמור בסעיף 15 להלן ובסעיף 7 לעיל.

12. ריבית

- א. בכפוף לאמור בסעיף 13 להלן, היתרה הבלתי מסולקת של האשראי תישא ריבית כדלהלן:
1. לעניין אשראי במט"ח - ריבית נומינלית שנתית בשעור עליו יוסכם בין הבנק לבין הלקוחות שתחושב על מספר הימים שחלפו בפועל, בגין התקופה שתחל ביום בו הועמד האשראי לרשות הלקוחות ועד לסילוקו המלא בפועל, חלקי 360. הריבית תסולק במועדים שיקבעו בבקשה לקבלת אשראי.
  2. לעניין אשראי צמוד לשער המט"ח - ריבית נומינלית שנתית בשעור עליו יוסכם בין הבנק לבין הלקוחות שתחושב על מספר הימים שחלפו בפועל, בגין התקופה שתחל ביום בו הועמד האשראי לרשות הלקוחות ועד לסילוקו המלא בפועל, חלקי 365 או 366, בהתאם למספר הימים בשנה בה חלה אותה תקופה. אם חלק מהתקופה חל בשנה בת 365 ימים וחלקה חל בשנה בת 366 ימים, החישוב ייעשה בהתאם, באופן יחסי לגבי חלק התקופה החל בכל שנה או, לחילופין, 360 בשנה (לפי 30 ימים בחודש), אם הוסכם כי פרעון הקרן והריבית יעשה בשיטת לוח שפיצר. הריבית תסולק במועדים שיקבעו בבקשה לקבלת אשראי.
- בתקופות בהן יהיה האשראי/ההלוואה במט"ח עקב המרתם, תחושב הריבית כמפורט בס"ק א' 1 לעיל וכמפורט בס"ק ב' להלן.

ב. תשלום ראשון של הריבית יעשה בגין התקופה שהחלה ביום העמדת כל אשראי לרשות הלקוחות ועד תאריך תשלום הריבית הסמוך ביותר שלאחר יום העמדת האשראי ועד בכלל. בכל תאריך תשלום ריבית שלאחר התשלום הנ"ל, תשלום ריבית בגין התקופה שחלפה מתאריך תשלום הריבית שקדם לתשלום הריבית האמור ועד לאותו תאריך תשלום הריבית ועד בכלל.

ג. שיעור הריבית על האשראי יהיה שיעור קבוע שיצוין בבקשה לקבלת אשראי; או - במקרה שלא צוין שיעור כנ"ל - שיעור שיעלה באחוז מסוים (כפי שיצוין בבקשה לקבלת אשראי) מעל לליבור.

ד. ביום העסקים הבנקאי הקודם בשני ימי עסקים בנקאיים ליום תחילת תקופת הריבית הראשונה או, לפי בחירת הבנק, ביום תחילת תקופת הריבית הראשונה וכן ביום העסקים הבנקאי הקודם בשני ימי עסקים לתחילתה של כל תקופת ריבית אחרת, יקבע הבנק את שיעור הליבור ועל יסוד קביעתו הנ"ל יחשב ויקבע מהו שיעור הריבית שעל הלקוחות לשלם בגין היתרה הבלתי מסולקת של האשראי, ושיעור הריבית שנקבע כאמור יחול בעד התקופה שמתחילתה של תקופת ריבית רלבנטית ועד לסיומה.

ה. בכל מקרה בו שיעור הריבית יהא שלילי, מודגש כי הלקוחות לא יזוכו בגין ריבית שלילית ויראו את שיעור הריבית כעומד על 0%.

ו. כל קביעה וחישוב שיעשו על ידי הבנק על פי האמור בסעיף זה לעיל יחייבו את הלקוחות.

13. ריבית פיגורים

א. כל סכום המגיע או שיגיע לבנק על פי כתב זה או על פי הבקשה לקבלת אשראי, שלא שולם על ידי הלקוחות במועד שנקבע או שיקבע לתשלומם בכתב זה או בבקשה לקבלת אשראי, או שלא שולם לפי דרישתו הראשונה של הבנק על פי סעיפים 17 או 22 להלן, לפי המקרה, ישא בגין התקופה שמהתאריך שבו היה על הלקוחות לשלמו ועד לתשלומם בפועל, ריבית נומינלית שנתית שתחושב כאמור בסעיף 12 א' (1) ו-12 ב' לעיל, בשיעור כמפורט להלן:

(1) ריבית בשיעור הגבוה ביותר מבין השיעורים שיהיו נהוגים בבנק מפעם לפעם לגבי הלוואות ואשראים במטבע ישראלי צמוד לשער המט"ח או במט"ח הרלוונטי, שלא סולקו לבנק במועד, או לפי בחירת הבנק;

(2) ריבית בשיעור הגבוה ביותר מבין השיעורים שיהיו נהוגים בבנק מפעם לפעם לגבי הלוואות ואשראים במטבע ישראלי צמוד למט"ח או במט"ח הרלוונטי, בתוספת 10% לשנה או, לפי בחירת הבנק;

(3) ריבית בשיעור הקבוע בבקשה לקבלת אשראי, בתוספת 10% לשנה, לפי בחירת הבנק;

(4) ריבית בשיעור העולה ב- 13% לשנה מעל לליבור לתקופה של 24 שעות, כמוסבר בסעיף 12 ג' לעיל (והמונח "תקופת ריבית" המוזכר בסעיף הנ"ל יתפרש כתקופה של עשרים וארבע שעות).

- ב. למרות האמור בסעיף קטן א' לעיל, לענין אשראי צמוד לשער המט"ח, במקרה שסכום כלשהו המגיע או שיגיע לבנק על פי כתב זה לא שולם על ידי הלקוחות במועד הקבוע בכתב זה לפי דרישתו הראשונה של הבנק כאמור, לפי המקרה, הבנק יהיה רשאי לגבות - במקום ריבית כמפורט בסעיף קטן א' לעיל - ריבית בשיעור המירבי, בגין התקופה שמתאריך שבו היה על הלקוחות לשלם את הסכום הנ"ל ועד לתשלומם בפועל. בחר הבנק ריבית כאמור בסעיף קטן ב' זה, לא יחולו לגבי אותה הריבית ולגבי הסכומים שבגינם תגבה ריבית כנ"ל הוראות סעיף 15 להלן, בגין התקופה שהחלה מהמועד שסכומים אלו ישאו ריבית בשיעור המירבי.
- ג. זכותו של הבנק לריבית כאמור בסעיף זה לעיל ואף גבייתה בפועל, לא יגרעו מזכותו של הבנק לנקוט (או להמשיך בנקיטת) כל האמצעים לשם גביית כל סכום שלא סולק לו על ידי הלקוחות במועדו או לפי דרישתו כאמור.
- ד. קבע הבנק כי הריבית בתקופת הפיגור תהיה בשיעור המוזכר באחת מהפסקאות דלעיל - יהיה הבנק רשאי לקבוע מפעם לפעם לאחר מכן כי יחול שיעור ריבית אחר מבין השיעורים הנ"ל.

14. זכותו של הבנק לדרוש תוספת עלות או להקדים פרעון

- א. בכל מקרה שבזמן כלשהו הבנק יקבע (וכל קביעה כנ"ל של הבנק תחייב את הלקוחות) כי כתוצאה משינויים בשוק הבינבנקאי בלונדון אין בידי אמצעים לשם קביעת שיעור הליבור באופן הוגן, אזי יודיע על כך הבנק ללקוחות, ואזי, במשך תקופה של עד שלושים יום שלאחר תאריך הודעתו הנ"ל של הבנק (התקופה הנ"ל של עד 30 יום תקרא להלן: "תקופת המו"מ") יקיימו הבנק והלקוחות, בתום לב, משא ומתן לשם מציאת הסדר מוסכם בכתב אשר יהיה בו לדעת הבנק, מבחינה פיננסית, משום תחליף נאות לתנאים אלו ותוקפו של הסדר כנ"ל שעליו יסכימו הבנק והלקוחות בכתב (אם יסכימו), בתוך תקופת המו"מ, יהיה רטרואקטיבי החל מהיום הראשון של תקופת המו"מ.

אולם, במקרה שלא יעלה בידי הצדדים להגיע להסדר מוסכם בכתב כאמור עד תום תקופת המו"מ כי אז יהיה זכאי הבנק לסרב להעמיד את האשראי, כולו או מקצתו, ללקוחות, ובמקרה שהאשראי או כל חלק ממנו כבר הועמד לרשות הלקוחות ולא עלה בידי הצדדים להגיע להסכם בכתב כאמור עד תום תקופת המו"מ, יסלקו הלקוחות לבנק, בתום תקופת המו"מ, בלא דרישה כלשהי מצד הבנק, את היתרה הבלתי מסולקת של האשראי (בצירוף ריבית) ובלבד שאם בתוך תקופת המו"מ יחול מועד פרעון של איזה תשלום ריבית, ישלמו הלקוחות לבנק במקום ריבית כאמור בבקשה לקבלת אשראי סכום שיהיה בו, לדעת הבנק, כדי לפצותו בגין המשך קיומו של האשראי במשך אותו חלק מתקופת המו"מ שיחול לאחר מועד הפרעון של תשלום הריבית כאמור, ובמקרה שהלקוחות לא יסלקו לבנק את היתרה הבלתי מסולקת של האשראי ואת סכום הפיצוי או חלק מהם במועדם כאמור לעיל ישלמו הלקוחות בגינם לבנק סכום כזה שיהיה בו, לדעת הבנק כדי לפצותו בגין תקופת הפיגור בתוספת סכום של 10% (עשרה אחוז) על סכום הפיצוי כאמור.

- ב. בכל מקרה שכתוצאה משינוי כלשהו בחוק (כמוגדר להלן) או כתוצאה ממילוי דרישה, הוראה או בקשה כלשהי - שניתנה או הופנתה לבנק על ידי בנק ישראל או על ידי רשות מוסמכת אחרת או כתוצאה ממילוי התחייבות כלשהי של הבנק כלפי בנק ישראל או כלפי רשות מוסמכת אחרת, בין אם מילוי ההתחייבות, ההוראה, הדרישה או הבקשה האמורים נובע משינוי כלשהו בחוק כאמור ובין אם הוא נובע מהסכם שנעשה או יעשה, מפעם לפעם, בין הבנק לבין בנק ישראל או רשות מוסמכת אחרת:
- (1) הבנק יחויב להחזיק או להפקיד מטבע חוץ או נכסים נזילים לא ישראליים או שיועלו סכומי מטבע חוץ או שווים של הנכסים הנזילים הלא ישראליים שעל הבנק להחזיק או להפקיד; או
  - (2) יוגבלו או יפחתו סכומי האשראים במטבע חוץ שהבנק רשאי ליתן או להמשיך לקיים או סכומי הפקדונות במטבע חוץ שהבנק רשאי להפקיד אצל אחרים; או
  - (3) יוטלו או יחולו על הבנק דרישות כלשהן (או שיחול שינוי שלדעת הבנק תהיה בו, מבחינתו של הבנק, משום החמרה בדרישות כלשהן) באשר ליחס שבין הרזרבות של הבנק - מצד אחד, לבין האשראים במטבע חוץ שהבנק רשאי ליתן או לקיים או הנכסים הלא ישראליים או הפקדונות במטבע חוץ שהבנק רשאי להחזיק או לקבל - מצד שני; או
  - (4) יוטלו או יחולו על הבנק תנאי או הגבלה כלשהם או שיחול שינוי שלדעת הבנק תהיה בו מבחינתו של הבנק, משום החמרה בתנאי או הגבלה כלשהם בקשר עם שוק היורו הבינבנקאי בלונדון או בקשר עם עסקיו אם פעולותיו של הבנק בשוק הנ"ל; או
  - (5) יוטלו או יחולו על הבנק או שהבנק יידרש לשלם תשלומי ריבית, קנסות, היטלים או תשלומים אחרים (או שיחול שינוי שלדעת הבנק תהיה בו, מבחינתו של הבנק, משום החמרה בדרישות התשלום הללו) והבנק יקבע כי כתוצאה מכל אלה (היינו מהאמור בפסקאות (1), (2), (3), (4) לעיל ובפסקה (5) זו או מחלק מאלה תגדלנה העלות או ההוצאות של הבנק בקשר עם מתן האשראי, כולו או מקצתו, או בקשר עם המשך קיומו של האשראי, כולו או מקצתו, או שיפחתו סכומי הקרן והריבית שהבנק זכאי לקבל בקשר עם האשראי, כי אז (היינו בכל אחד מהמקרים הנזכרים בפסקאות (1), (2), (3), (4) דלעיל ובפסקה (5) זו יהיה בנק רשאי לסרב להעמיד את האשראי, כולו או מקצתו, לרשות הלקוחות (במקרה שטרם העמיד את האשראי לרשות הלקוחות) ובמקרה שהבנק העמיד את האשראי או כל חלק ממנו לרשות הלקוחות ישלמו הלקוחות לבנק, מדי פעם בפעם, לפי דרישתו הראשונה, סכום כזה, שיהיה בו, לדעת הבנק, כדי לפצותו על הגדלת העלות וההוצאות של הבנק בקשר עם האשראי או על הפחתת הקרן והריבית כאמור, וסכום הפיצוי כפי שיקבע על ידי הבנק מדי פעם כאמור, יחייב את הלקוחות.
- בכל מקרה שהבנק ידרוש מהלקוחות פיצוי כאמור בפסקה זו, יהיו הלקוחות רשאים לסלק לבנק את כל היתרה הבלתי מסולקת של האשראי, ובלבד שיתקיימו שלושת התנאים דלהלן:

- i. הלקוחות ימסרו לבנק, לפחות 15 (חמישה עשר) יום מראש, הודעה בכתב על כוונתם לסלק לבנק את כל היתרה הבלתי מסולקת של האשראי (בצירוף ריבית) ו-
- ii. סילוק כל היתרה הבלתי מסולקת של האשראי (בצירוף ריבית) על ידי הלקוחות יעשה במועד הפרעון של איזה תשלום ריבית (אך לא לפני 15 יום כאמור בפיסקה (i) לעיל) ו-
- iii. יחד עם סילוק היתרה הבלתי מסולקת של האשראי (בצירוף ריבית) ובנוסף לה, ישלמו הלקוחות לבנק את הפיצוי הנזכר לעיל, בגין התקופה שמקרות האירוע - כפי שיצוין בדרישת הבנק האמורה - ועד לסילוק כל היתרה הבלתי מסולקת של האשראי (בצירוף ריבית).

לצורך כתב זה המונח "שינוי כלשהו בחוק" משמעו - שינוי, במדינה כלשהי, של איזה חוק, תקנה, צו או הוראה של מדינה כאמור פירושם או שינוי פירושם של איזה חוק, תקנה, צו או הוראה כאמור על ידי או מצד בית משפט, בית דין או רשות אחרת של מדינה כאמור. המוסמכת לכך או המופקדת על ביצועם או על קיומם של איזה חוק, תקנה, צו או הוראה כאמור.

ג. אם בכל עת שהיא הבנק יקבע (וקביעה כאמור של הבנק תחייב את הלקוחות) כי כתוצאה משינוי כלשהו בחוק, העמדת האשראי, כולו או מקצתו, לרשות הלקוחות או - במקרה שהאשראי, כולו או מקצתו, הועמד לרשות הלקוחות, המשך קיומו של האשראי יעשה עבור הבנק לבלתי חוקי, לבלתי אפשרי או לבלתי מעשי, כי אז יהיה בנק רשאי לסרב להעמיד את האשראי, כולו או מקצתו, לרשות הלקוחות או (במקרה שהאשראי, כולו או מקצתו, כבר הועמד לרשות הלקוחות), יהיה בנק רשאי לדרוש מהלקוחות את סילוק היתרה הבלתי מסולקת של האשראי (בצירוף ריבית והפרשי הצמדה לשער המט"ח כמפורט להלן) והלקוחות מתחייבים בזה לסלק לבנק את כל הסכומים הנ"ל תוך שלושים יום ממועד דרישתו הראשונה של הבנק ובלבד שבדרישה האמורה יצוין כי היא מבוססת על הוראות פיסקה זו.

ד. בכל מקרה שבו תגדל עלות המימון לבנק במטבע הרלבנטי, הנגזרת ממקורות המימון השונים העומדים לרשותו, יהא הבנק רשאי, על פי שיקול דעתו, לשנות את שיעורי הריבית בהם מחויב האשראי או לחייב את הלקוחות בסכום שיהיה בו לדעת הבנק כדי לפצותו על הגדלת עלויותיו כאמור. הבנק יודיע על כך מראש ובכתב ללקוחות.

בכל מקרה בו ישנה הבנק את שיעורי הריבית או ידרוש מהלקוחות פיצוי כאמור בפיסקה זו, יהיו הלקוחות רשאים לסלק לבנק את כל היתרה הבלתי מסולקת של האשראי (להלן: "סילוק היתרה") ובלבד שימסרו לבנק הודעה בכתב על כוונתם זו בתוך 14 ימים מיום משלוח הודעת הבנק. סילוק היתרה (בצירוף ריבית) על ידי הלקוחות יעשה במועד שינוי הריבית הקרוב הנהוג לגבי האשראי הרלבנטי.

במקרה של חריגה מן המועדים הנקובים לעיל, יהא הבנק רשאי לחייב את הלקוחות, יחד עם סילוק היתרה כאמור, בתשלום הסכום היחסי של הריבית בגין התקופה שלאחר ביצוע השינוי ועד לסילוק היתרה או בסכום הפיצוי - לפי העניין.

15. הפרשי הצמדה לשער המט"ח לעניין אשראי צמוד לשער המט"ח

א. תשלומי הקרן והריבית של כל אשראי צמוד לשער המט"ח שהועמד על פי פרק זה, יהיו צמודים לשער המט"ח הרלבנטי ולצורך חישוב הסכומים אשר יומרו מעת לעת למט"ח כאמור בסעיף 16 א' להלן או לצורך ביצוע תשלומי הקרן והריבית של האשראי אשר ישולמו במט"ח צמוד לשער המט"ח, יחושבו סכומי האשראי במט"ח והריבית בגינם, בהתאם לתנאי ההצמדה של סעיף זה.

ב. המונח "שער המט"ח" משמעו - השער הנהוג בבנק לעסקאות (שלא סוכם בהן על שער אחר ולהמרות שמבוצעות לפי סעיף 16) לקניה או למכירה של מט"ח מסוים כנגד מטבע ישראלי, כפי שיקבע על ידי הבנק מדי יום עסקים ("שער צהריים בנק אגוד"), או השער היציג של המט"ח הרלוונטי המתפרסם על ידי בנק ישראל מדי פעם בפעם, או כל שער חליפין רשמי אחר שיבוא במקומו (אם בכלל), או בכפוף להסכמת הבנק, שער אחר שיצוטט על ידי הבנק לבקשת הלקוחות ויסוכם עמם, הכל לפי המקובל בבנק ובכפוף להוראות כל דין.

המונח "שער המט"ח החדש" משמעו - שער המט"ח שיחול בגין יום התשלום בפועל של הקרן או הריבית הרלבנטית ו/או בגין יום בו תבוצע המרת אשראי כאמור בסעיף 16 א' לעיל, לפי העניין. המונח "שער המט"ח היסודי" משמעו - שער המט"ח שיחול בגין היום בו יועמד האשראי.

ג. אם במועד התשלום בפועל של תשלום כלשהו של קרן או ריבית או במועד ביצוע המרה יתברר כי שער המט"ח החדש עלה לעומת שער המט"ח היסודי, אזי ישלמו הלקוחות לבנק את אותו תשלום או תחושב ההמרה כשהסכומים מוגדלים באופן יחסי למידת העלייה של שער המט"ח החדש לעומת שער המט"ח היסודי. אולם, אם שער המט"ח החדש יהיה שווה לשער המט"ח היסודי או נמוך ממנו, יסלקו הלקוחות לבנק או לפקודתו את אותו התשלום, או תחושב ההמרה, כשהם מחושבים לפי שער המט"ח היסודי.

ד. בכתב זה, הביטוי "הפרשי הצמדה" משמעו - הסכומים אשר יגיעו לבנק (ככל שיגיעו) לפי תנאי ההצמדה המפורטים בסעיף זה, בנוסף לסכומי הקרן או הריבית המגיעים או שיגיעו לבנק בגין כל אשראי.

16. המרת המט"י למט"ח

- א. הבנק יהיה רשאי בכל עת, על פי שיקול דעתו, להמיר אשראי שהועמד במט"י צמוד לשער המט"ח לאשראי במט"ח ולחזור ולהמיר את האשראי שהומר כאמור למט"י צמוד לשער המט"ח וחוזר חלילה, וזאת על ידי העמדת אשראי במט"ח או במט"י, לפי המקרה, בסכום שיהיה דרוש לכיסוי כל הסכומים המגיעים באותה עת על חשבון האשראי הרלבנטי שתמורתו תועבר לזכות חשבון האשראי הקיים באותה עת. בכל מקרה, המרת האשראי תעשה לפי שער המט"ח החדש הרלבנטי כאמור בסעיף 15 ב' ו- ג' לעיל, ובלבד שאם במועד ביצוע ההמרה שער המט"ח החדש יהיה שווה או נמוך משער המט"ח היסודי שהגדרתו בסעיף 15 ב' לעיל, תבוצע המרת האשראי על פי שער המט"ח היסודי.
- ב. הלקוחות מסכימים בזה שהבנק יפתח חשבונות במט"י ובמט"ח על שמם לצורך ביצוע האמור לעיל.
- ג. לצורך ביצוע ההמרות הנזכרות בסעיף קטן א' לעיל בלבד, הלקוחות לא יחויבו בתשלום עמלת החליפין הנגבית על ידי הבנק בעת רכישת או מכירת מט"ח והבנק ישא בתשלום ההיטל על קניית מטבע חוץ המשולם לאוצר, או כל היטל חובה אחר כפי שיהיה באותה עת.
- ד. מובהר בזה כי שעור הריבית על האשראי לא ישתנה עקב ביצוע ההמרות הנזכרות בסעיף קטן א' לעיל.

(5) תנאים כלליים שיחולו על כל סוגי האשראי בפרק זה

17. העמדה לפירעון מיידי

מבלי לגרוע מזכותו של הבנק להפחית או לבטל אשראי או מסגרת אשראי על פי תנאי כתב זה, בכל אחד מהמקרים המפורטים להלן, יהיה הבנק רשאי לדרוש את סילוקה המיידי ולהעמיד לפירעון מיידי את היתרה הבלתי מסולקת של כל אשראי או חלק ממנו, בצירוף הפרשי ההצמדה למדד או למט"ח לפי הענין, ריבית מירבית ו/או ריבית מירבית וריבית חריגה, לפי העניין, שהצטברה עד לאותה עת ולא סולקה, הוצאות, חיובים אחרים ועמלות שהצטברו עד לאותה עת ולא סולקו, וכן בצירוף כל סכום אשר יהיה בו, לדעת הבנק, כדי לפצות את הבנק בגין כל נזק שיגרם לו עקב הסילוק המיידי כאמור:

- א. אם הלקוחות לא ישלמו לבנק סכום כלשהו שגייע לו מהם על פי כתב זה או על פי הבקשה לקבלת אשראי במועד שנקבע לתשלומו או על פי דרישתו הראשונה של הבנק.
- ב. אם יוטל עיקול על נכסי הלקוחות או על חלק מהם או אם יתנקט פעולת הוצאה לפועל נגדם והעיקול או הפעולה האמורים לא יבוטלו תוך 7 ימים.
- ג. אם תתקבל על ידי הלקוחות ו/או על ידי ערב לחובות הלקוחות החלטת פירוק או אם תוגש על ידם בקשה להקפאת הליכים או אם תוגש נגד הלקוחות או כנגד כל ערב לחובותיהם בקשה לפירוק או למינוי מפרק זמני, כונס, כונס נכסים זמני או לפתיחת הליכי שיקום, מתן צו קבלת נכסים, הגשת בקשת כינוס נכסים נגד נכס כלשהו שלהם, עשיית מעשה פשיטת רגל או בקשה למשלוח התראת פשיטת רגל ומינוי נאמן לפשיטת הרגל או זימון אסיפת נושים על ידי הלקוחות ו/או כל ערב לחובותיהם לשם סידור עימם, פטירתם של הלקוחות או של כל ערב לחובותיהם, אם ימחק שם הלקוחות מפנקס כלשהו המתנהל על פי דין או יעמוד להימחק או אם הלקוחות או כל ערב לחובותיהם יוכרזו כפסולי דין.
- ד. אם תתקבל על ידי הלקוחות החלטה בדבר מיזוג או בדבר הסדר לפי סעיף 350 לחוק החברות, התשמ"ט-1999, או אם תועבר השליטה בלקוחות (כל אלה אם הלקוחות הינם תאגיד) בלי שהלקוחות קיבלו את הסכמת הבנק בכתב ומראש לכך.
- ה. אם יופסקו עבודות הייצור או עסקי המסחר של הלקוחות ולא יחודשו תוך ששים יום מאותה ההפסקה.
- ו. אם הלקוחות יפרו או לא יקיימו התחייבות כלשהי מהתחייבויותיהם כלפי הבנק, בין שהתחייבות כלולה בכתב זה או בבקשה לקבלת אשראי ובין שהיא כלולה או תיכלל בכל מסמך אחר שנחתם ו/או ייחתם על ידי הלקוחות לבנק או אם יתברר שהצהרה או אישור כלשהם של הלקוחות, בין אם ניתנו בע"פ ובין אם בכתב, אינם נכונים או מדויקים.
- ז. אם הלקוחות יפרו דין כלשהו שיש בהפרתו כדי לסכן את פרעון האשראי ו/או לפגוע בתוקף ו/או במעמד ו/או בערך הבטוחות שנמסרו לבנק ו/או לפגוע באינתנותם הפיננסית של הלקוחות ו/או לגרום נזק לבנק.
- ח. אם, לדעת הבנק, אירע שינוי מהותי לרעה במצב הכספי, בפעולותיהם או בעסקיהם של הלקוחות ו/או של הערבים לחובותיהם או ביחסים הפיננסיים שלהם.
- ט. אם נשקפת סכנה לבטוחה כלשהי אותה קיבל הבנק מן הלקוחות או להמשך תוקפה או אם ערכה ו/או שוויה של כל בטוחה שניתנה פחת.
- י. אם יארע מאורע כלשהו אשר תוצאתו עלולה לזכות כל גורם שהוא, בארץ ו/או בחו"ל, על פי מסמך כלשהו שנחתם ו/או שיחתם על ידי הלקוחות, בזכות להעמדה לפירעון מיידי של החובות והתחייבויות, של הלקוחות כלפי אותו גורם, כולן או חלקן, גם אם אותו גורם לא ישתמש בזכותו זו להעמדה לפירעון מיידי.

18. עמלת הקצאה

- א. על סכומי האשראי שהבנק יקצה מפעם לפעם ללקוחות בחשבון ישלמו הלקוחות לבנק עמלת הקצאה בסכומים או בשעורים ובמועדים כפי שצוינו בבקשה להקצאת מסגרת אשראי, ובהעדר בקשה ו/או ציון כאמור בסכומים או בשעורים ובמועדים שיקבעו על ידי הבנק מפעם לפעם, אלא אם תהיה מניעה כלשהי עפ"י דין לעשות כן;
- ב. ביטל הבנק הקצאת אשראי ללקוחות או הפחית את סכום האשראי לפני תום רבעון כלשהו, יזוכה החשבון בחלק המתאים מעמלת הקצאת האשראי שהבנק גבה מראש כאמור לעיל.

19. סילוק הריבית והעמלות

- א. הריבית לפי סעיפי פרק זה תשולם על ידי הלקוחות או תיזקף לחובת החשבון ותצטרף לקרן בתום כל רבעון או תקופה אחרת, כפי שיהיה נהוג בבנק מפעם לפעם. הבנק יהיה רשאי בכל עת לשנות את מועד תשלומה (או זקיפתה לחובת חשבון) של כל ריבית או עמלה. הודעה על כך תימסר בדרך הקבועה בדין.
- ב. סילוק העמלות והריבית יעשה בהתאם להוראות סעיף 11 לפרק א' של כתב זה והסכומים שיזקפו לחשבון ישמשו על פי הסדר כמפורט בסעיף 11 כאמור.

20. התחייבות לא להעביר שליטה בתאגיד, לא להתמזג ולא להעביר נכסים

מבלי לגרוע מהאמור בסעיף 17 לעיל, במקרה בו מי מהלקוחות הינו תאגיד, הלקוחות מתחייבים בזה כלפי הבנק כי כל עוד יעמיד להם הבנק אשראי כלשהו וכן כל עוד יהיו ללקוחות חובות או התחייבויות כלשהם כלפי הבנק, לא יעשו הלקוחות כל פעולה שתוצאתה העברת השליטה בתאגיד, מיזוג עם תאגיד אחר או העברת נכסי התאגיד לגורם אחר כלשהו, אלא אם כן נתנו על כך הודעה לבנק וקיבלו את הסכמתו לכך, מראש ובכתב.

21. ניהול פנקסי חשבונות על ידי הלקוחות

הלקוחות מתחייבים לנהל פנקסי חשבונות בהתאם לכל דין, ולהרשות לבנק, בכל עת סבירה, לבדוק ולעיין בכל הפנקסים, המסמכים והחשבונות הנוגעים ללקוחות ולמסור לבנק ולבאי כוחו, מיד לפי דרישתם הראשונה, את כל המאזנים, הדו"חות הכספיים, המסמכים והידיעות הנוגעים ללקוחות.

22. תביעות משפטיות והוצאות

- א. מבלי לגרוע מהאמור בתנאים אלה באשר לריבית פיגורים, במקרה שתוגש על ידי הבנק תביעה נגד הלקוחות לתשלום סכום כלשהו המגיע או שייגיע מהם לבנק על פי כתב זה ו/או על פי הבקשה לקבלת אשראי, יהיה הבנק רשאי לתבוע על אותו סכום, בגין התקופה שהחלה מיום הגשת התביעה, או - לפי בחירת הבנק - מיום שבו יגיע לבנק אותו סכום ועד התשלום המלא בפועל, ריבית כלהלן:
1. במקרה של אשראי לא צמוד - ריבית מירבית בתוספת ריבית חריגה.
  2. במקרה של אשראי צמוד למדד - הפרשי הצמדה למדד, כאמור בסעיף 10 לעיל, וכמו כן ריבית פיגורים כאמור בסעיף 9 א' לעיל, או, לפי בחירת הבנק, ריבית בשיעור המירבי כאמור בסעיף 9 ב' לעיל.
  3. במקרה של אשראי צמוד למט"ח ו/או במט"ח כתוצאה מהמרה - הפרשי הצמדה לשער המט"ח כאמור בסעיף 15 לעיל, וכמו כן ריבית פיגורים כאמור בסעיף 13 א' לעיל, או, לפי בחירת הבנק, ריבית בשיעור המירבי כאמור בסעיף 13 ב' לעיל.
  4. כמו-כן, בכל מקרה שבו התביעה כאמור בגין איזה מהאשראים הנ"ל תהיה לתשלום סכום כלשהו במטבע ישראלי, הבנק יהיה רשאי, לפי בחירתו, לתבוע ריבית והפרשי הצמדה על פי חוק פסיקת ריבית והצמדה או כל חוק אחר שיבוא במקומו.
- ב. כל ההוצאות הכרוכות בכל תביעה כנ"ל או במימוש הבטוחות או הערובות הנזכרות בסעיף 7 לפרק א' לעיל, ובכלל זה שכר טרחת עורך הדין של הבנק, תחולנה על הלקוחות. הלקוחות ישלמו לבנק, מיד לפי דרישתו הראשונה, כל הוצאה כנ"ל, והבנק יהיה רשאי לחייב כל חשבון של הלקוחות אצלו בכל סכום שייגיע לו מהלקוחות כתוצאה מכל תביעה או דרישה או הליך כמפורט לעיל.
- ג. הלקוחות מסכימים כי בין אם נפתח הליך משפטי ובין אם לאו, שכר טרחת עו"ד והוצאות משפטיות יהיו בסכום המקובל בתעריף הבנק, כפי שיהיה מעת לעת, אך אם החלו הליכים משפטיים בבית משפט, יחויב חשבונם לאחר קבלת פסק דין, ובהליכי הוצאה לפועל - בסכום שיפסק על ידי ראש הוצאה לפועל.

23. ריבית שלילית

בכל מקרה בו שעור הריבית יהא שלילי, מודגש כי הלקוחות לא יזוכו בגין ריבית שלילית ויראו את שעור הריבית כעומד על 0%.

24. החלת תנאים

אם אישר הבנק בקשה להענקת מסגרת אשראי או הלוואה, יחולו על ניהול החשבון, בנוסף לתנאים אלו, התנאים שבהם אושרה הבקשה להקצאת מסגרת האשראי או ההלוואה, אשר מפורטים בכתב הבקשה, והתנאים הכלליים החלים על הבקשה להקצאת מסגרת האשראי או ההלוואה, לפי סוגה.

פרק ג' - תנאים מיוחדים שיחולו על ניהול חשבון במטבע חוץ

אם יסכים הבנק להיענות לבקשת הלקוחות ולפתוח עבורם חשבון במטבע חוץ, יחולו על חשבונות במטבע חוץ (להלן: "חשבון המט"ח") תנאי כתב זה, תוך התייחסות למטבע חוץ במקום למטבע ישראלי ובשינויים המחויבים, וכמו כן יחולו הוראות הדין העוסק בפקוח על מט"ח, כפי שתהיינה מפעם לפעם, והתנאים המפורטים להלן:

1. תחולת תנאים

במקרים בהם הבנק יאשר בקשה להענקת הלוואה במטבע חוץ, יחולו על ניהול החשבון, בנוסף לתנאים אלו, התנאים שבהם הבקשה להעמדת הלוואה אושרה והתנאים הכלליים המצורפים אליה.

2. היווצרות יתרה דביטורית וסילוקה

א. כל יתרה דביטורית באיזה חשבון במט"ח שתתהווה מסיבה כלשהי, כולל עקב ניצול על ידי הלקוחות של זכות למשיכת יתר בחשבון המט"ח, אם יקבלו כזו, ו/או הלוואות/אשראים במט"ח, תשא ריבית מירבית לגבי הלוואה או אשראים באותו מטבע בו מתנהל אותו חשבון, מחושבת לפי מספר הימים שחלפו מהמועד בו הועמדו האשראי או ההלוואה לרשות הלקוחות ועד לסילוקם בפועל, חלקי 360 ותשולם על ידי הלקוחות או תיזקף לחובת החשבון המתאים בסוף כל רבעון.

ב. הבנק יהיה רשאי, לפי שיקול דעתו ובמועד שיבחר, מבלי לקבל אשור מוקדם לכך מאת הלקוחות, לקנות מטבע חוץ ככל שיידרש לו לסילוק חוב הלקוחות בחשבון במטבע חוץ או חלקו, ולשם כך יהיה רשאי לחייב ולזכות כל חשבון של הלקוחות אצלו.

ג. כל נזק או הפסד שיתהווה בקשר עם כל עסקה, חשבון או חוב של הלקוחות אצל הבנק במטבע חוץ כתוצאה משינוי ערך מטבע כלשהו, יחול על הלקוחות בלבד והלקוחות מתחייבים לשפות את הבנק בגין כל נזק או הפסד שיגרם לו בקשר לכל מקרה כנ"ל מיד עם דרישתו הראשונה. כל נזק והפסד כזה יצורפו אל החוב ויהיו חלק בלתי נפרד ממנו.

3. שימוש בטופסי שיקים ותשלומים

הוראות סעיף 5 לתנאי פרק א' של כתב זה תחולנה לגבי חשבון המט"ח, וזאת בשינויים המחויבים, בתנאי שניתן יהיה למשוך שיקים מחשבון המט"ח על פי הוראות הדין.

4. הליכים משפטיים

בנוסף לאמור בסעיף 9 לתנאי פרק א' לכתב זה, תחול לעניין הליכים משפטיים בקשר לחוב במט"ח ההוראה הבאה: במקרה שהבנק ינקוט נגד הלקוחות בהליכים משפטיים בגין חוב במטבע חוץ, תחייב אותם הרשות השיפוטית לשלם את הסכום במטבע חוץ או בשקלים ישראליים לפי שער החליפין ביום התשלום בפועל, וזאת בהתאם לבחירת הבנק.

פרק ד' - תנאים מיוחדים שיחולו על ניהול פיקדון ניירות ערך

אם יסכים הבנק להיענות לבקשת הלקוחות ולפתוח עבורם פיקדון ניירות ערך, לפי שיקול דעתו, ומבלי שתהא עליו חובה לעשות כן, יחולו על פיקדון ניירות הערך אשר נפתח/ייפתח בבנק על שם הלקוחות במסגרת החשבון שמספרו נקוב במסמך זה, בשינוי מספר הביקורת, בו מוחזקים/יוחזקו עבורם ניירות ערך שהם מפיקדים/יפקידו מפעם לפעם בבנק וכן ניירות ערך שירכשו מפעם לפעם על ידי הבנק לפי הוראות הלקוחות או בהרשאתם (להלן: "הפיקדון"), הוראות פרק א' לכתב זה בשינויים המחויבים תוך התאמת הקשרן של ההוראות לפיקדון ניירות ערך והחלפת המלים "חשבון" ב-"פיקדון". כמו כן, יחולו על ניהול הפיקדון התנאים וההוראות שיפורטו להלן:

1. שמירת ני"ע ואחזקתם

- א. הבנק רשאי להחזיק את ניירות הערך אצלו או בכל מקום שיראה בעיניו, לשמור כל סוג של ניירות ערך (לרבות ניירות ערך שמספרם קובע לגבי תאריך פדיונם) בצובר עם ניירות ערך אחרים מאותו סוג הנשמרים על ידי הבנק ולחלקם מדי פעם בפעם למטרת פדיון או למטרות אחרות לקבוצת לפי שיקול דעת הבנק ובהתאם לנוחות הטיפול בניירות ערך אלה. הבנק יקיים הפרדה רישומית בספריו בין ניירות הערך שלו (בחשבונו העצמי) ובין ניירות ערך של כל לקוח ולקוח.
  - ב. לגבי ניירות ערך המוחזקים בצובר כאמור, יהיה הבנק רשאי להחזיר ללקוחות במקום ניירות ערך שנמסרו לבנק על ידי הלקוחות ניירות ערך אחרים מהצובר, בתנאי שניירות ערך אלה יהיו מאותו סוג.
  - ג. הבנק יהיה רשאי לנהוג בעניין רישום הבעלות על ניירות הערך בספרי החברה המנפיקה ע"ש החברה לרישומים לפי ההסדרים הנהוגים על פי הנחיות הבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ (להלן: "הבורסה") והמקובלים בבנקים.
- כמו כן, יהיה הבנק רשאי להפקיד על שמו במסלקת הבורסה את ניירות הערך שיהיו מופקדים בכל עת בפיקדון.

2. מתן הוראות לבנק ודרך ביצוען

- א. הלקוחות או מי שמורשה מטעמם רשאים לתת לבנק בקשר לפיקדון הוראות בכתב כנהוג בבנק מעת לעת, בכפוף לאמור בפרק ז' לכתב זה.
- ב. קניה או מכירה של ניירות ערך לזכות הפיקדון או לחובתו יבוצעו בכפיפות לתקנון הבורסה, כלליה, הוראותיה ונוהלי המסחר הקיימים בה ובכפיפות לחוקי העזר ולהוראות מסלקת הבורסה לני"ע בע"מ (התקנון, הכללים, ההוראות, נוהלי המסחר, חוקי העזר האמורים וההוראות לפיהם יקראו להלן כולם ביחד: "הוראות הבורסה"); והוא הדין לגבי ביצוע פעולות אחרות בפיקדון עליהן חלות הוראות הבורסה.
- ג. חשבונו המט"י של הלקוחות יחויבו או יזוכו בהתאם לפעולות הכספיות הדרושות לביצוע הקניה/המכירה של ני"ע או בגין פעולות אחרות בקשר עם הפיקדון.
- ד. בכפוף לחובות המוטלות עליו על פי דין, הבנק לא ישלח ללקוחות כל הודעה או נתונים לגבי ניירות הערך, לרבות בקשר עם הדברים הבאים:
  - (1) הודעות שבדרך כלל ניתנות לציבור המחזיקים על ידי חברות ציבוריות בפרסומים של הבורסה או של רשות אחרת או באמצעי התקשורת.
  - (2) הודעות בדבר דיבידנד עתי על ידי קרנות הנאמנות.
  - (3) הודעות בדבר תשלום ריבית/דיבידנד ב"סכומים קטנים" - שמשמעותם סכומים שיוכרוזו על ידי הבנק מעת לעת ויפורסמו על לוחות המודעות בסניפי הבנק.
  - (4) הודעות בדבר קיום אסיפות בחברות.
  - (5) מאזנים ודו"חות שנתיים ואחרים.
- ה. במקרה שיש ללקוחות הברירה לממש אופציות או זכויות שנקבעו לגבי נייר ערך כלשהו, מוטלת על הלקוחות האחריות הבלעדית לפעול, אם ברצונם בכך, למימוש או למכירת אופציות או זכויות אלה בטרם פקיעתן. חרף האמור לעיל, אם מסיבה כלשהי לא יודיעו הלקוחות על החלטתם לבנק בעוד מועד - יהיה הבנק רשאי, אך לא חייב, לפעול בשם הלקוחות ובמקומם - על פי הוראות הבורסה, אם יש כאלה, ובהעדרן - על פי שיקול דעתו, וזאת לצורך מכירת האופציות בלבד. האמור לעיל יחול גם לגבי זכות ברירה אחרת שתהיה ללקוחות בגין ני"ע כלשהו.

3. ני"ע הנסחרים ו/או הרשומים בחו"ל

- א. בכפוף להוראות כל דין, יחולו תנאי ניהול אלה גם על ניירות ערך הנסחרים ו/או הרשומים בחו"ל בשינויים המחויבים.
- ב. הבנק רשאי להפקיד ניירות ערך הנסחרים ו/או הרשומים בחו"ל אצל מכותבים מחוץ לארץ לפי בחירתו (להלן: "המכותבים") ולנהוג לגביהם בכפוף לכל דין.
- ג. הבנק יפעל בזהירות ביחס לבחירה ולהתקשרות עם קסטודיאן אצלו יפקיד הבנק את נכסי הלקוח. "קסטודיאן" משמעו - מי שמספק לבנק שירותי משמורת על נכסי לקוח או מי מטעמו.
- ד. **הבנק רשאי להעניק לקסטודיאן זכות עיכוב, קיזוז, שעבוד או זכות אחרת על נכסי ו/או כספי הלקוחות המוחזקים על ידי הקסטודיאן או מי מטעמו, לרבות בקשר עם דמי שמירה, עמלות ותשלומים אחרים המגיעים לקסטודיאן בקשר עם ניירות ערך של הלקוחות המופקדים אצלו על ידי הבנק וסכומים המגיעים לקסטודיאן, המהווים את תמורת העסקה בניירות ערך של הלקוחות.** הבנק נוקט אמצעים ועורך בדיקות על מנת לוודא כי נכסי לקוחותיו וכספיהם יישמרו אצל קסטודיאנים המעמידים רמת שירות נאותה. עם זאת, אין בכך כדי למנוע באופן מוחלט סיכונים הכרוכים בשימוש בשירותי קסטודיאן. הלקוחות פוטרים בזה את הבנק מאחריות למעשיו ולמחדלו של הקסטודיאן, אם הנזק ו/או ההפסד הנובעים ממעשהו או ממחדלו של הקסטודיאן כאמור אינם בשליטת הבנק, והבנק עשה מאמץ סביר למנוע אותם, ובלבד שהבנק פעל באופן סביר בבחירת הקסטודיאן לשם העמדת השירותים כאמור.

ה. כל פעולה בני"ע הנסחרים ו/או הרשומים בחו"ל תבוצע בכפיפות לתקנות, לכללים, להוראות ולכללי המסחר של הבורסה הזרה ו/או המסלקה הזרה הרלוונטית בה בוצעה ההוראה, ובכפוף לחוקים ולתקנות של הרשויות הזרות המתאימות ו/או גופים המסדירים את פעילותם באופן עצמאי אשר יחולו על ניירות הערך הנסחרים ו/או הרשומים בחו"ל ועל הבורסה הזרה ו/או המסלקה בהם בוצעה הפעולה.

ו. אם נייר הערך שלגביו ניתנה ההוראה, נסחר ביותר מבורסה אחת או שוק אחד בחו"ל, והלקוחות לא הורו לבנק אחרת, יהא הבנק זכאי, על פי שיקול דעתו, לבחור את הבורסה בחו"ל או השוק בו תבוצע ההוראה.

4. הגשה לפדיון וגביית הכנסות

הבנק רשאי לגבות עבור הלקוחות ריבית, דיבידנדים, סכומי קרן שיגיעו לפדיון וזכויות אחרות שיגיעו בגין ניירות הערך או בקשר איתם כאשר יגיע זמן פירעונם או כאשר יוצאו לפירעון, ואת התמורה יעביר הבנק לזכות החשבון או לזכות חשבון עו"ש או חח"ד אחר המתנהל ע"ש הלקוחות (להלן: "חשבון המט"י").

5. הוראות הלקוחות לקניה ומכירה על ידי הבנק במקרה של חריגות

א. בכל מקרה בו הלקוחות נותנים לבנק הוראת מכירה, לא מוטלת על הבנק חובת בדיקת תכולת הפיקדון. אי לכך, אם יתברר כי בפיקדון לא היו ניירות הערך המפורטים בהוראת המכירה או לא היתה הכמות המפורטת בהוראת המכירה, הבנק יהיה רשאי, מבלי לפגוע בזכותו לפעול בכל דרך אחרת, לרכוש בחזרה את ניירות הערך החסרים וזאת במועד שיראה לבנק לפי שיקול דעתו הבלעדי, ולחייב בתמורה ובתוספת עמלה והוצאות את חשבון המט"י.

ב. הלקוחות נותנים בזאת הרשאה לבנק למכור את ניירות הערך בפיקדון, כולם או חלקם, וזאת בלא הודעה מוקדמת, כל אימת שייווצר חוב בחשבון, לרבות בגין דמי ניהול ועמלות בגין ני"ע בפיקדון, ולהשתמש בתמורה (בניכוי עמלות הבנק וכל מס או תשלום חובה שיוטל על מכירה כאמור) לסילוק מלא או חלקי של כל יתרת חובה שתיווצר בחשבון, והכל בכפוף לשיקול דעת הבנק.

ג. הלקוחות לא ירכשו נייר ערך, שתמורתו הנדרשת גבוהה מיתרת הזכות בחשבון ו/או ממסגרת האשראי שאושרה בחשבון, ככל שאושרה, אלא אם אושר להם אשראי. ביצוע רכישה באשראי לא ייחשב כהסכמת הבנק למתן אשראי במקרה אחר.

ד. כל קניה או מכירה שהבנק יבצע בחריגה מהוראות הלקוחות, לא יזכו ולא יחייבו את הלקוחות ויראו פעולה חריגה כזו לזכות ולחובת הבנק, והלקוחות לא יוכלו לאשר בדיעבד כל חריגה כאמור.

ה. מבלי לגרוע מזכותו של הבנק לנקוט באמצעי הגביה העומדים לרשותו לשם גביית יתרת החובה של הלקוחות כלפיו, מתחייבים הלקוחות לדאוג לכיסוי מתאים בחשבון לצורך ביצוע הוראותיהם. אם כתוצאה מביצוע הוראה של הלקוחות, באופן מלא או באופן חלקי, תיווצר או תגדל יתרת החובה בחשבונם, או שיתרת החובה בחשבונם תחרוג ממסגרת האשראי אשר אושרה להם, אם אושרה, יהיה הבנק רשאי בכל עת, לרבות לאחר קבלת הוראה כאמור, ללא צורך במתן הודעה מוקדמת על כך, לפעול באילו מן הדרכים הבאות:

1. לא לבצע את ההוראה, באופן מלא או חלקי.
2. במקרה של הוראת קבע לרכישת ני"ע – להפסיקה.
3. למכור את ניירות הערך שיירכשו או יוקצו ללקוחות על פי אותה הוראה, או כל ני"ע אחרים שיש או שיהיו בידי הלקוחות, כולם או מקצתם, בכל עת ובכל מחיר על פי שיקול דעת הבנק, ולהשתמש בתמורה (בניכוי עמלות ותשלומי חובה) לסילוק מלא או חלקי של יתרת החובה האמורה, וזאת אף אם יהא בכך כדי לגרום הפסד כספי ללקוחות.

6. דמי ניהול ועמלות

בנוסף לאמור בסעיף 11 לפרק א' של כתב זה, יחולו על הפקדון ההוראות הבאות:

א. חשבון הלקוחות במט"י יחויב בדמי ניהול מעת לעת וכן יחויב חשבון זה בעמלה בגין כל פעולה שתבוצע בפיקדון על פי הוראת הלקוחות או על פי הוראה כמפורט בסעיף 5 לפרק זה לעיל, וכן יחויב חשבונם בהוצאות בגין הפעולות בפיקדון אם תהיינה.

ב. אם יקבלו הלקוחות ייעוץ, רשאי הבנק לחייב את חשבון המט"י בעמלה בגין הייעוץ, כפי שתהיה נהוגה בבנק מעת לעת.

7. רישומי הבנק והודעותיו

בנוסף לאמור בסעיף 16 לפרק א' בכתב זה, יחולו על הפיקדון ההוראות הבאות:

א. הודעה בכתב על כל עסקה אשר בוצעה עבור הלקוחות תשלח כנהוג בבנק מעת לעת.

ב. רשימת ניירות הערך המוחזקים בפיקדון הלקוחות תשלח אליהם כנהוג בבנק מעת לעת. בפני הלקוחות האפשרות לקבל דו"ח כאמור בסעיף קטן זה בכל עת, וזאת באמצעים ממוכנים הנהוגים בבנק או על פי דרישה ספציפית.

8. מסירת מידע

יובהר כי על אף חובת הסודיות המוטלת על הבנק בקשר עם מסירת מידע לגבי הלקוחות, יהיה הבנק חייב למסור מידע כאמור על פי דרישת הבורסה ו/או רשות ניירות ערך ו/או כל רשות מוסמכת אחרת – בארץ או בחו"ל, או כל גורם אחר אליו נדרש הבנק להעביר מידע כלשהו על מנת לאפשר את ביצוע סוגי הפעילות אותם מבקשים הלקוחות לבצע בחשבונם (קסטודיאנים, ברוקרים, מסלקות וכו') והלקוחות נותנים בזאת הסכמתם לכך שמסירת מידע על ידי הבנק כאמור לא תחשב כהפרת חובת סודיות בנקאית.

9. ייעוץ לעסקה בניירות ערך

- א. הלקוחות יודיעו לבנק אם יהיו מעוניינים בייעוץ לעניין עסקה כלשהי, ובכל מקרה שלא יודיעו כי הם מעוניינים בייעוץ, תעשה העסקה ללא ייעוץ מהבנק.
- ב. לשם קבלת ייעוץ הולם, מתחייב הלקוח למסור פרטים כמבוקש על ידי הבנק ולחתום על המסמכים המקובלים בבנק לשם כך.

10. פטור מאחריות

הלקוחות פוטרים בזה את הבנק מאחריות לכל נזק, הוצאה או הפסד העלולים להיגרם להם כתוצאה מאיחור בהעברה לביצוע של הוראה כלשהי שלהם בקשר עם ני"ע, או בשל איחור בביצועה, אלא אם יוכח כי הנזק, ההוצאה או ההפסד האמורים הינם תוצאה ישירה של רשלנות הבנק.

11. הפסקת מסחר

בכל מקרה של הפסקת מסחר בבורסה, ובעיקר במקרים בהם הפסקת מסחר כאמור מתבצעת מיד עם פתיחת יום המסחר, מתחייבים הלקוחות לבדוק את תוקפה של כל הוראה לביצוע שניתנה על ידם בקשר עם ניירות ערך, ובמידת הצורך לאשרר את ההוראה המקורית או לתת מחדש את ההוראה.

12. רכישה/מכירה של ניירות ערך הנסחרים בארץ

- א. הוראה לרכישת יחידות השתתפות בקרן להשקעות משותפות בנאמנות תבוצע לפי "מחיר יחידה", בתוספת שיעור הוספה, במידה ויהיה, והוראה למכירת יחידות כאמור תבוצע לפי "מחיר פדיון", כפי שיקבע בתאריך ביצוע ההוראה.
- ב. במידה וההוראה ניתנה ללא הגבלת שער או כנגד תמורה כספית, יתכן ותמורת הרכישה/המכירה תהיה בסכום שונה מהסכום המצוין בהוראה כסכום התמורה.
- ג. ביטול הוראת קניה/מכירה של ני"ע ייעשה אך ורק אם ההוראה טרם בוצעה. אם בוצע חלק ממנה, יבוטל החלק הנותר - הכל בתנאי שסדרי העבודה בבנק יאפשרו זאת.
- ד. הבנק יהא רשאי לבצע את רכישת/מכירת ניירות הערך עבור הלקוחות עם עצמו (נוסטרו), בכפוף למותר על פי דין.
- ה. אם ההוראה שניתנה היא לביצוע סוחר, מסמיכים הלקוחות את הבנק לבחור על פי שיקול דעתו את אופן ביצוע ההוראה, לרבות בחירת שלב המסחר ומועד הביצוע, ולא תהיה ללקוחות כל טענה, דרישה או תביעה נגד הבנק בשל הפעלת שיקול דעת כאמור.

13. הוראת קבע לרכישת יחידות בקרן נאמנות ("היחידות")

- א. רכישת יחידות תהיה בהתאם לתשקיף שבתוקף שפורסם בגין אותן יחידות.
- ב. כל המידע שקבלו הלקוחות לגבי היחידות הינו נכון לתאריך חתימתם על הוראת רכישתן של יחידות כאמור. לפיכך, על הלקוחות לבדוק את כדאיות המשך רכישת היחידות באמצעות הוראת קבע, זאת, לאור השינויים שיהיה בהם להשפיע על כדאיות המשך ההשקעה, לרבות שינויים בשוק ההון, במדיניות ההשקעות של הקרן, בהרכב נכסי הקרן ובצרכי ההשקעה שלה.
- ג. ההוראה תבוצע לפי "מחיר יחידה". הוראה לרכישת יחידות תתבצע ביחידות שלמות בלבד. אם ההוראה היא לרכישה בתמורה כספית, יתכן והתמורה החודשית בפועל תהיה קטנה במעט מהסכום המצוין בהוראה כסכום התמורה, בהתאם למחיר היחידה ביום הרכישה.
- ד. הלקוחות מורים בזאת לבנק להשקיע מחדש עבורם, באותה קרן, כל דיבידנד שיגיע ללקוחות בגין היחידות שהבנק ירכוש עבורם כאמור.
- ה. במקרה של הוראה לרכישת יחידות בערך נקוב: בכל מקרה של חלוקת יחידות הטבה, יוגדל סך הערך הנקוב שיירכש עפ"י הוראה זו בשיעור השווה לשיעור חלוקת יחידות הטבה.
- ו. במקרה של הוראה לרכישת יחידות בתמורה כספית, יוגדל/יוקטן סכום התמורה הכספית, בתדירות שצוינה בכתב זה, בשיעור שבו עלה/ירד מדד המחירים לצרכן שפורסם לאחרונה לפני מועד הגדלת/הקטנת הסכום, לעומת המדד היסודי. המדד היסודי - לגבי ההגדלה/ההקטנה הראשונה של התמורה - המדד שפורסם לאחרונה לפני ביצוע הרכישה הראשונה של היחידות לפי הוראות אלה, ולגבי כל הגדלה/הקטנה של התמורה שלאחר מכן - המדד שפורסם לאחרונה לפני מועד הגדלת/הקטנת התמורה שקדם להגדלה/הקטנה הנדונה.
- ז. הלקוחות רשאים להורות על הפסקת ביצוע הוראה כאמור, בכל עת, בהודעת מוקדמת שתתקבל אצל הבנק 3 ימי עסקים מראש.
- ח. הבנק יהא רשאי בכל עת להפסיק ביצוע הוראת קבע לרכישת יחידות, בהודעה מוקדמת של 14 ימים מראש, וזאת מבלי לגרוע מיתר זכויות וסמכויות הבנק בהתאם לתנאים אלה.

14. הוראה להשקעה מחדש של תשלומים שיתקבלו בגין ניירות ערך

בכל מקרה של הוראה להשקעה מחדש של תשלומים שיתקבלו בגין ניירות ערך, אזי תמורת הסכום שלו יהיו הלקוחות זכאים מדי פעם בפעם בגין ני"ע שיפורטו בהוראה, כולו או חלקו, כפי שצוין בהוראה, מורים הלקוחות לבנק לרכוש עבורם ני"ע כמצוין בהוראת הלקוחות, בסמוך לאחר מועד התשלום.

15. הזמנת ני"ע מהנפקה

- א. הזמנת ניירות ערך מהנפקה תהיה בהתאם לתנאי ההנפקה כפי שנקבעו ויקבעו ע"י המנפיק ועפ"י התשקיף/ תקנות מלוות המדינה (להלן: "התקנות") בסכום (להלן: "התמורה הכספית של ההזמנה"), בכמות, ובהגבלת מחיר/ ריבית כמפורט במסמך ההזמנה כאמור.
- ב. אם התמורה הכספית של ההזמנה אינה מהווה כפולה מדויקת של המחיר ליחידה/ לנייר הערך/ לכמות ניירות ערך הקבועה בתשקיף/ בתקנות, כפי שהם מוצעים בתשקיף/ בתקנות, תוקטן על ידי הבנק התמורה הכספית של ההזמנה כך שהיא אכן תהווה מכפלה כזאת (עיגול כלפי מטה).
- ג. החשבון יחויב במועדים ובסכומים המגיעים או שיגיעו מאת הלקוחות בהתאם לתנאי ההנפקה ועל פי החלטות הבורסה הרלוונטית.
- ד. מובהר בזה כי לפי תנאי ההנפקה רשאי המנפיק לדחות או לקבל כל בקשה, כולה או מקצתה, לפי ראות עיניו.

16. תנאים לעסקאות באופציות ובחוזים עתידיים במסלוקת מעו"ף

במקרה של הוראה הניתנת לעסקאות באופציות ובחוזים עתידיים המוצאים במסגרת מיתאר שפורסם על ידי מסלוקת מעו"ף, יחולו גם תנאי "אופציות וחוזים עתידיים במסלוקת מעו"ף", בנוסח אשר יהא מקובל בבנק מעת לעת.

17. מכירת מניות במסגרת הצעת רכש

- א. מכירת מניות במסגרת הצעת רכש תהיה בהתאם ובכפופות לתנאי הצעת הרכש, שפורסמו במיפרט הצעת הרכש.
- ב. הלקוחות מצהירים, שהמניות הנמכרות על ידם במסגרת הצעת הרכש נקיות מכל שעבוד, עיקול, חוב, ערבון או זכות כלשהי לטובת צד שלישי כלשהו במועד מתן הוראת המכירה.

18. מיסוי

אם בגין ביצוע הוראת קניה/מכירה כלשהי חלה חובת ניכוי במקור של מס כלשהו ו/או תשלום היטל או כל תשלום חובה אחר, יבצע הבנק את הניכוי או התשלום, אלא אם ימצאו הלקוחות לבנק פטור מתאים מאת הרשות המוסמכת.

אם יסתבר כי ההוראה בוצעה מבלי שהבנק ביצע ניכוי תשלום כאמור, וזאת מבלי שהומצא לו פטור כאמור, רשאי הבנק לחייב את החשבון בסכום הניכוי/ התשלום, עם ערך מתאים למועד בו היה עליו לבצע את הניכוי/ התשלום.

19. ניכוי מס במקור מפעילות בני"ע זרים

הבנק כמוסד כספי מבצע ניכוי במקור של מס רווחי הון.

ניכוי במקור מבוצע בהתאם לרווח המחושב על פי הנתונים בספרי הבנק ובכפוף להנחיות ותקנות מס הכנסה.

במידה וניתן לקזז את הניכוי במקור מפעולה כנגד "סל קיזוז" (בהתאם להנחיות ותקנות רשות המסים), יבוצע קיזוז זה על ידי הבנק בסמוך לאחר ביצוע ניכוי המס במקור.

כאשר ניכוי המס נובע מרווח שנוצר בפעילות בני"ע זרים, יבוצע תשלום המס במטבע העסקה בהתאם לשווי השקלי המחושב.

במידה והנחיות הלקוח בפעולה זו הינה לבצע המרה לשקלים, יבוצע תשלום המס בשקלים לאחר המרתם, בהתאם לתנאי הניהול והטבות של הלקוח.

היה וניתן לקזז תשלום מס זה כנגד "סל הקיזוז" יבוצע הזיכוי במטבע המקור של העסקה לאחר המרה משקלים בהתאם לתנאי הניהול והטבות של הלקוח.

פרק ה' - תנאים כלליים לניהול פיקדונות וחשבונות

1. מבוא

ביקשו ו/או יבקשו הלקוחות להפקיד בבנק, מפעם לפעם, פיקדונות במט"י ו/או פיקדונות מט"ח, כהגדרתם להלן, והבנק הסכים לכך - יחולו על כל פיקדון כאמור התנאים הבאים, בהתאם לסוג הפיקדון ובכפוף לתנאיו הספציפיים של כל פיקדון כאמור, כפי שיהיו נהוגים בבנק בעת הפקדת הפיקדון או חידושו ו/או בהתאם לתנאים אחרים ו/או נוספים כפי שישוכמו בכתב בין הבנק לבין הלקוחות.

תנאיו הספציפיים של כל פיקדון יפורטו בטופס ההפקדה ויחייבו את הלקוחות אף אם לא נחתמו על ידם.

2. מונחים והגדרות

לצרכי פרק זה יפורשו המונחים הבאים כמפורט בצידם:

- "ההוראה" - הוראתם של הלקוחות להפקיד בבנק פיקדון כלשהו, בין אם על גבי טופס הפקדה ובין אם בדרך אחרת שתוסכם מראש על ידי הבנק.
- "החשבון" או "החשבון העו"ש" - חשבון העו"ש או המט"ח של הלקוחות שמספרו נקוב בכתב זה.
- "יום ההפקדה" - תאריך מתן ההוראה, בכפוף לאמור בסעיף 3 ג' להלן, או תאריך ביצוע ההפקדה בפועל, לפי המאוחר מבין שני המועדים.
- "יום תום הפיקדון" או "מועד הפירעון" - היום המצויין בהוראה כיום תום תקופת הפיקדון או היום בו נסתיימה תקופת הפיקדון המצוינת בהוראה.
- "מדרג" - כל טווח סכומים שבעבורם מופיע שעור ריבית על פיקדונות, או, לפי העניין, שעור מרווח מהריבית הבסיסית (הפריים) כמופיע בלוח שעורי ריבית.
- "מט"ח" או "המטבע" - מטבע החוץ, או סל המטבעות, שייבחר על ידי הלקוח מבין סוגי המטבעות אשר יהיה רלוונטי לפיקדון מסוג כלשהו המצויין בטופס ההפקדה.
- "נקודת יציאה" - מועד למשיכת כספים מהפיקדון בפיקדון אשר לגביו הודיע הבנק בכתב ומראש ללקוחות כי הדבר אפשרי ונקב לגביו במועד נקודת היציאה. בנקודת היציאה יוכלו הלקוחות למשוך את כספי הפיקדון, לרבות מלוא הפרשי ההצמדה והריבית שנוקפו לזכותם עד לאותו מועד על-פי תנאי הפיקדון, ובלבד שהלקוחות נתנו על כך הודעה בכתב ומראש לבנק לפחות 10 ימי עסקים לפני מועד המשיכה או מספר אחר של ימי עסקים כפי שיודיע הבנק בכתב ומראש ללקוחות. מועד נקודת היציאה, אם בכלל, ייקבע על-פי הבנק באופן ובדרך שיקבע, על-פי שיקול דעתו. יכול שהבנק יקבע מספר נקודות יציאה לפיקדון, כאמור לעיל.
- "סכום ההפקדה" - סכום ההפקדה המצויין בהוראה.
- "סל המטבעות" - צירוף יחידות של מטבעות חוץ שהרכבו ומספר היחידות מכל מטבע בו הם כנקבע מידי פעם בידי בנק ישראל או על ידי הבנק, כמפורט בטופס ההפקדה.
- "פיקדון" - פיקדון במט"י או במט"ח, יהא כינויו אשר יהא, לרבות "חיסכון", "תוכנית חיסכון" וכיוצא באלה, בין אם בתשלומים ובין אם להכנסה חודשית, ולתקופה כפי שייקבע בטופס ההפקדה.
- "פיקדון מט"ח" - פיקדון במט"ח.
- "פיקדון במט"י" - פיקדון במטבע ישראלי, לרבות פיקדון במט"י צמוד מט"ח או צמוד מדד.
- "פק"פ" - פיקדון פתוח במט"י, לרבות פדיוס על-פי הוראות בנק ישראל.
- "ריבית קבועה" - ריבית בשיעור נומינלי מיום ההפקדה ועד יום פירעון הפיקדון, או נקודת היציאה, לפי העניין.
- "ריבית הבסיס למט"ח" - שיעור הריבית הנקבע על ידי הבנק מפעם לפעם, לפי שיקול דעתו, למטבע הפיקדון, לכל תקופה שתקבע על ידי הבנק. לעניין זה "ריבית" - לרבות ריבית שלילית.

3. הפקדת הפיקדון

א. הלקוחות מורים בזאת לבנק, באופן בלתי חוזר, לחייב ביום ההפקדה את חשבון העו"ש בסכום ההפקדה, לפתוח חשבון פיקדון, ובסכום החיוב להפקיד לזכותם פיקדון לתקופה ובתנאים המפורטים בהוראה ובכתב זה להלן.

ב. כל הוראה ו/או הפקדה לפיקדון לא תפחת מסכומי מינימום ולא תעלה מסכומי מקסימום, כפי שייקבעו מפעם לפעם על ידי הבנק.

ג. ניתנה הוראה לאחר השעה שנקבעה לסיום יום העסקים בסניף, או ביום שאינו יום עסקים (ולגבי פיקדון במט"י צמוד למט"ח ופיקדון מט"ח - ביום שאינו יום עסקים במט"ח), תבוצע ההוראה ביום העסקים הסמוך שלאחר מכן (ולגבי פיקדון במט"י צמוד מט"ח ופיקדון מט"ח - ביום העסקים במט"ח הסמוך שלאחר מכן), ויום זה ייחשב כיום ההפקדה.

במקרה כאמור בס"ק זה, שיעור הריבית ו/או שער הצהריים, לפי העניין, יהיו כמפורט להלן:

1. פיקדון במט"י - שיעור הריבית (ולגבי פיקדון בשקלים צמוד מט"ח - גם שער הצהריים להפקדה) יהיה כנהוג בבנק ביום העסקים (ולגבי פיקדון בשקלים צמוד מט"ח - ביום העסקים במט"ח) הסמוך שלאחר היום בו ניתנה ההוראה לגבי פיקדון זהה, מאותו סוג וסכום.

2. פיקדון מט"ח - שיעור הריבית על הפיקדון יהיה כנהוג בבנק לגבי פיקדון זהה ומאותו סוג וסכום ביום בו ניתנה הוראת ההפקדה. ואולם אם אותו יום קלנדרי אינו יום עסקים במט"ח יהיה שיעור הריבית כנהוג בבנק לגבי פיקדון זהה ומאותו סוג ביום העסקים במט"ח הסמוך שלאחר מכן.

ד. הבנק יהיה רשאי, לפי שיקול דעתו, לא לבצע ההוראה בהעדר יתרה בחשבון העו"ש במועד החיוב בגובה סכום החיוב או אם תהא מניעה חוקית או אחרת לחיוב חשבון העו"ש ו/או לביצוע האמור.

בכל מקרה של שיהוי בהעברת הוראות שלא ברשלנות הבנק, לא תחול על הבנק כל אחריות לנזק שיגרם בשל כך.

4. תקופת הפיקדון

הפיקדון יופקד החל מיום ההפקדה עד ליום תום הפיקדון הנקוב בהוראה או לתקופה קצובה הנקובה בהוראה.

5. הריבית על הפיקדון

א. חישוב הריבית

הפיקדון ישא ריבית שתחושב על ידי הבנק בשיעורים ובאופן כמפורט להלן בגין תקופות פיקדון שלמות בהן היה הפיקדון מופקד בחשבון הפיקדון.

חישוב הריבית יערך לפי מספר ימי הפיקדון בפועל, מחולק ב- 365 יום בשנה רגילה או 366 בהתאם למספר הימים שבשנה בה חלה אותה תקופה. אם חלק מתקופת החישוב הינו בשנה בת 365 ימים בשנה וחלקה האחר בשנה בת 366 ימים החישוב יעשה לגבי כל חלק מתקופה זו בלבד.

אם הפיקדון נושא ריבית בשיטת לוח שפיצר, תחושב הריבית על פי מספר ימי הפיקדון בפועל חלקי 360 יום בשנה (לפי 30 ימים בחודש).

ב. ריבית משתנה על פיקדון במט"י

היה ויסכים הבנק להיענות לבקשת הלקוחות להפקיד פיקדון במט"י לזמן קצוב בריבית משתנה, ישא הפיקדון ריבית שתחושב על ידי הבנק בשיעור ריבית הבסיס למט"י (בחישוב לפי תקופות ריבית) או כל ריבית בסיס אחרת שתיקבע על ידי הבנק, בתוספת שיעור ההוספה או בניכוי שיעור ההפחתה שיהיה נהוג בבנק על פיקדונות מהסוג הנדון ביום ההפקדה ויצוין בבקשה.

ג. ריבית קבועה על פיקדון במט"י

היה ויסכים הבנק להיענות לבקשת הלקוחות להפקיד פיקדון במט"י לזמן קצוב בריבית קבועה, ישא הפיקדון ריבית קבועה בשיעור שיהיה נהוג בבנק ביום ההפקדה על פיקדון מהסוג הנדון.

ד. ברירת ריבית ו/או סוג הצמדה בפיקדון במט"י

היה ויסכים הבנק להיענות לבקשת הלקוחות להפקיד פיקדון במט"י בברירת ריבית ו/או הצמדה לתקופה כלשהי, ישא הפיקדון ריבית בשיעור הגבוה מבין מספר חלופות שיקבעו על ידי הבנק. קביעת החלופה הגבוהה מבין החלופות הנ"ל תבוצע על ידי הבנק בתום תקופת הפיקדון.

ה. שיעור הריבית על פיקדון מט"ח

היה ויסכים הבנק להיענות לבקשת הלקוחות להפקיד פיקדון מט"ח לתקופה כלשהי, ישא הפיקדון ריבית בשיעור הנהוג בבנק במועד הפקדתו לגבי פיקדונות המט"ח מסוגו שיופקדו בבנק באותו מועד, באותו סכום ולאותה תקופה ובאותו מטבע. הריבית תהא בשיעור קבוע לכל תקופת הפיקדון, או בשיעור משתנה, כגון על בסיס ריבית הבסיס למט"ח, כפי שיקבע על ידי הבנק מפעם לפעם בגין תקופות ריבית. הריבית שנצטברה על הפיקדון במט"ח כאמור, תשולם על-ידי זיכוי הפיקדון במט"ח או החשבון במט"ח, על פי הוראת הלקוחות, ובהעדר הוראה כאמור - לפי בחירת הבנק.

1. מועדי ואופן תשלום הריבית

הריבית על פיקדון, בצירוף הפרשי ההצמדה עליה (בפיקדון במט"י צמוד מט"ח/מדד), ישולמו ללקוחות במועדי הפירעון או בתשלומים תקופתיים כמפורט בהוראה, על ידי זיכוי חשבון העו"ש או על ידי זיכוי חשבון הפיקדון, לפי קביעת הבנק.

במקרה של ריבית שלילית, יחויבו הלקוחות בגין הריבית השלילית על פיקדון במועדי הפירעון או בתשלומים תקופתיים כמפורט בהוראה, על ידי חיוב חשבון העו"ש או על ידי חיוב חשבון הפיקדון, לפי קביעת הבנק.

6. תנאים מיוחדים שיחולו לגבי פיקדון במט"י צמוד מט"ח או צמוד מדד

היה ויסכים הבנק להיענות לבקשת הלקוחות להפקיד פיקדון במט"י צמוד לשער החליפין של המט"ח או צמוד למדד המחירים לצרכן, יחולו בנוסף ההוראות הבאות, לפי העניין, ו/או כפי שייקבע בטופס ההפקדה. למען הסר ספק, הקבוע בטופס ההפקדה גובר על תנאים אלה.

א. הגדרות

"**השער היסודי**" - השער לפי אחת החלופות הבאות, לפי קביעת הבנק, בגין אותו פיקדון:

1. השער היציג של המטבע כהגדרתו לעיל ביום ההפקדה; או -
2. שער הצהריים כמוגדר לעיל; או -
3. כל שער אחר שייקבע על ידי הבנק.

"**השער החדש**" - השער לפי אחת החלופות הבאות, לפי קביעת הבנק, בגין אותו פיקדון:

1. השער היציג של המט"ח ביום העסקים במט"ח הקודם ליום מועד פירעון כלשהו; או -
2. שער הצהריים שנקבע על ידי הבנק ביום מועד פירעון שהוא יום עסקים במט"ח; או -
3. כל שער אחר שייקבע על ידי הבנק.

"**המדד היסודי**" - מדד המחירים לצרכן שפורסם לאחרונה לפני יום ההפקדה.

"**המדד החדש**" - מדד המחירים לצרכן שפורסם לאחרונה לפני מועד הפירעון של תשלום הקרן או הריבית הרלוונטית.

מובהר בזה, כי שינוי כלשהו במועד פרסום המדד, בין קבוע ובין אקראי, לאחר הפקדת פיקדון כלשהו, לא ישנה את "המדד החדש" לו היו זכאים הלקוחות על פי הגדרה זו, אילו פורסם המדד במועד הפרסום הנהוג בעת הפקדת הפיקדון.

ב. תנאי ההצמדה לעניין פקדונות

קרן הפיקדון והריבית עליה יהיו צמודים לשער החליפין של המט"ח או למדד המחירים לצרכן (כקבוע לאותו פיקדון), בהתאם למפורט להלן:

הצמדה לשער החליפין של המט"ח -

אם יתברר במועד הפירעון כי השער החדש גבוה מהשער היסודי, ישולמו סכום קרן הפיקדון הנ"ל והריבית עליו (אם הוסכם על תשלום ריבית) כשהם מוגדלים באופן יחסי לשיעור העלייה של השער החדש לעומת השער היסודי. אם יתברר במועד הפירעון כי השער החדש ירד לעומת השער היסודי, ישולמו סכום קרן הפיקדון הנ"ל והריבית עליו (אם הוסכם על תשלום ריבית) כשהם מוקטנים באופן יחסי לשיעור הירידה של השער החדש לעומת השער היסודי. היה השער החדש זהה לשער היסודי, ישולמו הסכומים הנ"ל ללא הפרשי הצמדה.

הצמדה למדד המחירים לצרכן -

אם יתברר במועד הפירעון כי המדד החדש גבוה מהמדד היסודי, ישולמו סכום קרן הפיקדון הנ"ל והריבית עליו (אם הוסכם על תשלום ריבית) כשהם מוגדלים באופן יחסי לשיעור העלייה של המדד החדש לעומת המדד היסודי. אם יתברר במועד הפירעון כי המדד החדש ירד לעומת המדד היסודי, ישולמו סכום קרן הפיקדון הנ"ל והריבית עליו (אם הוסכם על תשלום ריבית) כשהם מוקטנים באופן יחסי לשיעור הירידה של המדד החדש לעומת המדד היסודי. היה המדד החדש זהה למדד היסודי, ישולמו הסכומים הנ"ל ללא הפרשי הצמדה.

7. פירעון קרן הפיקדון

א. אופן הפירעון

קרן הפיקדון (בצירוף או בהפחתת הפרשי ההצמדה והריבית עליה בפיקדון במט"י צמוד מט"ח ו/או מדד, לפי תנאי הפיקדון) תשולם ללקוחות במועד הפירעון או בתשלומים תקופתיים כמפורט בהוראה או בנקודת יציאה, אם קיימת לפי תנאי הפיקדון, שלגביה התקבלה בבנק הודעת משיכה על ידי הלקוחות לפחות 10 ימים מראש או מספר אחר של ימי עסקים כפי שיודע הבנק בכתב ומראש ללקוחות, על ידי זיכוי חשבון העו"ש או באופן אחר, לפי קביעת הבנק.

ב. איסור משיכה לפני מועד הפירעון

אלא אם כן הוסכם בכתב ומראש אחרת בין הבנק ללקוחות, יחולו התנאים הבאים -

1. הלקוחות לא יהיו זכאים למשוך או לקבל את כספי הפיקדון, כולם או מקצתם, או את הריבית ו/או הפרשי ההצמדה בגינם, לפני מועדי הפירעון או שלא בנקודת יציאה (להלן: "**שבירת הפיקדון או חלק ממנו**"), אלא בהסכמת הבנק מראש ובכתב - ובתנאים שקבע הבנק לפי שיקול דעתו ובכפוף לכל דין ולהוראות בנק ישראל.

במקרה שהבנק יסכים לשבירת הפיקדון או חלק ממנו כאמור לעיל, הדבר יהיה כרוך בתשלום של הוצאות, עמלות ונזקים לבנק, ובמקרה כזה יתכן והלקוחות יקבלו אף סכומים נמוכים מהסכום המקורי אותו הפיקדון בפיקדון.

בכפוף לאמור לעיל, הלקוחות יהיו רשאים לקבל מידע, על-פי בקשתם וכפי שימסור להם הבנק, מה הם הסכומים שיעמדו לרשותם במידה ויהיו מעוניינים למשוך הכספים במועד כלשהו, בניכוי אותם תשלומים בגין הוצאות, עמלות ונזקים.

2. מבלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף קטן ב(1) לעיל, אם הסכים הבנק לשבירת הפיקדון או חלק ממנו, הלקוחות לא יהיו זכאים, על אף האמור בהסכם זה לעיל -

2א. לריבית על הסכום הנמשך, בגין התקופה שחלפה מיום ההפקדה או מיום תחילת תקופת הפיקדון הרלבנטית, לפי העניין, ועד ליום משיכת הפיקדון.

2ב. להפרשי הצמדה על סכום קרן הפיקדון הנמשך ו/או הריבית עליו בגין עליית השער/המדד החדש לעומת השער/המדד היסודי, אולם במקרה של ירידת השער/המדד החדש לעומת השער/המדד היסודי, ישולמו סכומי הקרן והריבית הנ"ל כשהם מוקטנים באופן יחסי לשיעור הירידה של השער/המדד החדש לעומת השער/המדד היסודי.

ג. היה ולפיקדון נקבעו נקודות יציאה, כמפורט בטופס ההפקדה, יוכלו הלקוחות למשוך את הפיקדון, לרבות מלוא הפרשי ההצמדה והריבית שנוקפו לזכותו עד לאותו מועד על-פי תנאי הפיקדון, ובלבד שהלקוחות נתנו על כך הודעה בכתב ומראש לבנק לפחות 10 ימי עסקים לפני מועד המשיכה או מספר אחר של ימי עסקים כפי שיודיע הבנק בכתב ומראש ללקוחות. מועדי נקודות היציאה, אם בכלל, ייקבעו על-פי הבנק, על-פי שיקול דעתו. לא משכו הלקוחות את הפיקדון בנקודת היציאה, ימשיך הפיקדון להיות מופקד ותנאים כלליים אלו ימשיכו לחול עליו.

ד. שולמו ללקוחות, לפני מועד הפירעון, ריבית ו/או הפרשי הצמדה כלשהם בגין הסכום הנמשך, הלקוחות מייפיים בזה את כוחו של הבנק, באופן בלתי חוזר, לקזז סכומי הריבית ו/או הפרשי ההצמדה ששולמו להם כאמור, מסכום קרן הפיקדון הנמשך.

8. שינוי מועדי הפירעון

א. חל מועד הפירעון של תשלום כלשהו על חשבון קרן פיקדון ו/או הריבית ו/או הפרשי השער/הפרשי ההצמדה ביום שאינו יום עסקים (וביחס לפיקדון מט"ח ביום שאינו יום עסקים במט"ח), ידחה מועד הפירעון של אותו תשלום ליום העסקים (וביחס לפיקדון מט"ח ליום העסקים במט"ח) הראשון שלאחריו, והריבית תחושב בהתאם. דחיית מועדים לפי סעיף זה לא תגרום לשינוי בחישוב הפרשי ההצמדה למדד המחירים לצרכן בפיקדון בשקלים צמוד מדד.

ב. במקרה שתום תקופת הפיקדון (להלן: "המועד המקורי") חל ביום שאינו יום עסקים, יידחה אותו מועד ליום העסקים הראשון שלאחריו (להלן: "מועד המשיכה בפועל"), ואולם במקרה שבמהלך התקופה שבין המועד המקורי לבין מועד המשיכה בפועל אמור להתפרסם המדד, יוקדם אותו מועד ליום העסקים הראשון שלפניו.

ג. במקרה שהמועד המקורי חל ביום שבו מתפרסם המדד או במקרה שהמועד המקורי חל ביום האחרון של חודש קלנדרלי כלשהו, יוקדם אותו מועד ליום העסקים הראשון שלפניו ולא יחושבו הפרשי הצמדה בגין אותו מדד.

9. כללים מיוחדים שיחולו על פיקדונות שונים

9.1 תנאים מיוחדים שיחולו לגבי פיקדון בתשלומים

היה והבנק יסכים לנהל עבור הלקוחות פיקדון בתשלומים, יחולו, בנוסף לתנאי הסכם זה, התנאים שיקבע הבנק לעניין זה בהוראה ו/או בטופס ההפקדה.

בכל מקרה של סתירה או אי התאמה בין התנאים בהסכם זה לבין התנאים שיקבע הבנק בהוראה ו/או בטופס ההפקדה, יגברו התנאים שיקבע הבנק בהוראה ו/או בטופס ההפקדה.

היה והבנק יקבע זאת במפורש ובכתב בטופס ההפקדה, בין אם תוך הפניה לסעיף זה או בכל דרך אחרת בכתב ובמפורש, יחול ההסדר המפורט להלן בסעיף 9.1 זה:

א. הלקוחות יפקידו לפיקדון תשלומים חודשיים רצופים מדי חודש, בסכום שלא יפחת ולא יעלה על הסכום שיקבע הבנק מעת לעת.

ב. הלקוחות רשאים להקטין את סכום ההפקדה החודשי מעת לעת ובלבד שבכל מקרה הסכום שיופקד בכל הפקדה שהיא לא יפחת מהסכום שיקבע הבנק מעת לעת.

ג. מועד תחילת תקופת הפיקדון יהיה ביום שבו הופקדה ההפקדה הראשונה בפיקדון.

ד. הריבית תחושב על כל הפקדה בנפרד בגין התקופה שממועד ההפקדה ועד יום לפני מועד הוצאת הכספים מהפיקדון.

ה. הלקוחות ייתנו לבנק הוראה חתומה על ידם לחייב את חשבונם, שיצוין בהוראה, בסכום ההפקדה החודשי ומתחייבים בזה לדאוג שיתרת חשבונם כאמור תאפשר ביצוע החיובים.

סכום ההפקדה יצוין בהוראה ויהיה ניתן לשינוי על ידי הלקוחות מפעם לפעם בהוראה אחרת בכתב שימסרו הלקוחות לבנק, במידה והבנק אפשר זאת במפורש בטופס ההפקדה ו/או בהוראה ו/או כפי שיודיע הבנק ללקוחות מעת לעת.

9.2 הוראות נוספות המיוחדות לפיקדון מט"ח

א. כל סכום במט"ח שיופקד לזכות החשבון ללא ציון ייעוד ההפקדה, יופקד, לפי בחירת הבנק ובכפוף להוראות כל דין, לזכות חשבון המט"ח או לפיקדון מט"ח או יומר לשקלים.

ב. כספי שילומים ו/או רנטה ו/או פנסיה לנפגעי הנאצים

1. כאשר מזוכה החשבון מפעם לפעם בכספי שילומים לנפגעי הנאצים ו/או בסכומי רנטה/פנסיה כנ"ל, תוקפן של הוראות שנתן בעל הזכות לגבי כספים אלה (להלן: "המוטב") יפוג עם פטירתו. יודגש, כי זכויות מסוימות, אם הוקנו, לכספים בחשבון/פיקדון במט"ח שהתקבלו כשילומים לנפגעי הנאצים, פוקעות עם פטירת המוטב.
2. לאור האמור לעיל, מתחייבים הלקוחות כדלהלן:
  - א. להודיע לבנק באופן מיידי על פטירת המוטב.
  - ב. לא למשוך מתוך החשבון/פיקדון במט"ח כל סכום אשר הופקד לזכות החשבון/פיקדון במט"ח כרנטה/פנסיה כנ"ל החל מהחודש שאחרי החודש בו נפטר המוטב, או כל סכום המהווה הטבה כלשהי בגין היות הכספים בחשבון/פיקדון במט"ח כספי שילומים לנפגעי הנאצים ו/או סכומי רנטה/פנסיה כנ"ל.
  - ג. אם יבוצעו משיכות מהחשבון/פיקדון במט"ח באופן המנוגד להתחייבותם בסעיף קטן (2) (ב) לעיל, הלקוחות ישלמו לבנק, לפי דרישתו הראשונה, כל סכום שיהיה דרוש, לדעת הבנק, כדי להחזיר את סכומי הרנטה/הפנסיה/ההטבות בהם זוכה החשבון/פיקדון במט"ח בגין התקופה שהחל מחודש לאחר החודש בו נפטר המוטב, ואם לשם כך יהיה צורך לרכוש מט"ח, הלקוחות ישלמו לבנק את אותו סכום בשקלים שיהיה דרוש אותה עת כדי לרכוש את הסכום הנדון במט"ח.
  - ד. הלקוחות נותנים בזאת הרשאה לבנק במקרה של פטירת המוטב למסור למשרד המטפל בשילומים בחו"ל או לכל גוף אחר המטפל בשילומים בחו"ל או בנושא הרנטה/פנסיה את שמו וכתובתו ו/או את השם והכתובת של כל צד ג' אחר, אשר אליו הועברו כספים מהחשבון/פיקדון במט"ח לאחר פטירת המוטב. זאת, מבלי לגרוע מזכותו של הבנק להחזיר במקומו למשרד או לגוף כאמור כל סכום שיידרש על ידי אותו משרד או גוף ולחזור בדרישה ו/או בתביעה ללקוחות לתשלום הסכומים הנ"ל, בתוספת כל הוצאה ו/או הפסד שיהיו לבנק.

9.3 הוראות מיוחדות לניהול פק"פ

בכל מקרה שהלקוחות יבקשו מהבנק להפקיד פק"פ, יחולו ההוראות הבאות:

א. יתרת זכות מינימלית

1. יתרת הפק"פ, כפי שתהא מפעם לפעם (להלן: "יתרת הפק"פ"), לא תפחת בכל עת מהסכום המינימלי שייקבע על ידי הבנק מפעם לפעם ליתרות פק"פ (להלן: "הסכום המינימלי").
2. פחתה במועד כלשהו יתרת הפק"פ מהסכום המינימלי, רשאי הבנק לפרוע את הפקדון ולהעביר היתרה כאמור החל מאותו מועד למסגרת חשבון העו"ש.

ב. ריבית על יתרות פק"פ

1. יתרת הפק"פ תישא ריבית בשיעור משתנה, כפי שיהיה נהוג בבנק מפעם לפעם לגבי המדרג המתאים של פיקדונות מסוג פק"פ, בהתאם לגובה יתרת הפק"פ, כפי שיהיה מעת לעת (להלן: "ריבית הפק"פ"). למען הסר ספק, מובהר בזה כי שיעור ריבית הפק"פ עשוי להשתנות מדי יום או מדי כל תקופה אחרת, הכל לפי שיקול דעת הבנק.
2. שיעורי ריבית הפק"פ שיהיו נהוגים בבנק מפעם לפעם לגבי מדרגים שונים בפיקדונות מסוג פק"פ בהתאם ליתרת הפיקדון, יפורסמו על ידי הבנק. שיעור הריבית הנהוג בבנק במועד ההפקדה לגבי המדרג המתאים ליתרת הפק"פ הינו שיעור הריבית המופיע בטופס ההפקדה או, אם לא צוין שיעור הריבית בטופס ההפקדה, השיעור המפורסם על ידי הבנק במועד ההפקדה בלוח שיעורי הריבית.
3. בכל פעם שיחול שינוי בשיעור הריבית הנהוג לגבי פיקדונות מסוג פק"פ או בכל מקרה שתשתנה יתרת הפק"פ, ישתנה בהתאם שיעור הריבית על הפק"פ. סכום הריבית עבור כל יום יחושב בהתאם לשיעור הריבית באותו יום חלקי 365 ימים או 366 ימים, בהתאם למספר הימים בשנה בה חל היום לגבי מבוצע חישוב הריבית. אם הפקדון נושא ריבית בשיטת לוח שפיצר, תחושב הריבית על פי מספר ימי הפקדון בפועל חלקי 360 יום בשנה (לפי 30 ימים בחודש).
4. הריבית תחושב כריבית דריבית יומית על כל סכום שיהיה מופקד בפק"פ עבור מספר ימי ההפקדה בפועל של אותו סכום. לצורך האמור: "ריבית דריבית יומית" - ריבית שתחושב כלהלן: מדי יום יבוצע חישוב של סכום הריבית בגין יתרת הפק"פ עבור אותו יום, סכום ריבית זה, בתוספת יתרת הפיקדון, יהווה את הבסיס לחישוב הריבית בגין היום הבא אחריו, וחוזר חלילה.
5. סכום הריבית שהצטבר בפק"פ יצורף בפועל לסכום קרן הפק"פ (הסכום הכולל שיתקבל לאחר צירוף כאמור ייקרא להלן: "סכום הקרן החדשה") ותנאי הפק"פ ימשיכו לחול עליו בכל מועד משיכה של חלק מיתרת הפק"פ.
6. כל סכום, מתוך סכום הקרן החדשה, שלא נמשך מהפק"פ, ישא ריבית משתנה כמפורט לעיל, בהתאם לריבית הפק"פ התואמת את סכום הקרן החדשה.

ג. משיכת הפק"פ

1. הלקוחות יהיו זכאים למשוך בכל יום עסקים את הפק"פ, כולו או מקצתו, בניכוי מסים והיטלים כדין, אם יחולו, וזאת בהוראה שיתנו לבנק לזכות בסכום המשיכה את חשבון העו"ש. ההוראה יכולה שתינתן במועד ההפקדה או במועד מאוחר יותר (מועד מתן ההוראה כאמור ייקרא להלן: "מועד המשיכה").
2. במשיכת חלק מן הפק"פ, יוכלו הלקוחות למשוך עד גובה קרן הפק"פ. אין אפשרות למשיכת מלוא הקרן ועוד חלק מהריבית. חשבון העו"ש יזוכה בסכום הוראת המשיכה, ללא תוספת החלק היחסי של הריבית שנצברה. הריבית המגיעה בגין התקופה שקדמה למשיכה תצורף לקרן הנוותרת בפק"פ.
3. משיכת חלק מסכום הפק"פ אפשרית כל עוד הסכום הנוותר מתוך קרן הפק"פ לאחר המשיכה יעלה על סכום המינימום להפקדה בפק"פ, כפי שיהיה נהוג בבנק באותה עת.
4. חל מועד המשיכה ביום שאינו יום עסקים, תבוצע המשיכה ביום העסקים הראשון שאחריו.

ד. העדר הצמדה

הפק"פ אינו נושא הפרשי הצמדה.

ה. תקופת הפק"פ

הפק"פ יהיה מופקד עד למועד הפירעון המצויין בטופס ההפקדה, אם צוין, או עד למועד משיכתו, כמפורט לעיל, ולא יאוחר משנה.

ו. פירעון הפק"פ

במועד תום תקופת הפק"פ, בין שחל במועד הפירעון כפי שצוין בטופס ההפקדה, בין שניתנה הוראת משיכה מלאה ובין בתום שנה ממועד ההפקדה, יעביר הבנק את סכום הפק"פ והריבית בגינו, בניכוי מסים והיטלים כדין, אם יחולו, לזכות חשבון העו"ש.

ז. הפקדה ביום שאינו יום עסקים

חל מועד ההפקדה ביום שאינו יום עסקים, יידחה מועד ההפקדה ליום העסקים הראשון שאחריו.

10. מסים וניכויים שונים

היה ובגין פיקדון כלשהו, הריבית עליו ו/או הפרשי הצמדה ו/או הפרשי השער עליהם יוטלו מסים, היטלים או תשלומי חובה על פי כל דין ו/או הוראה, הבנק ינכה סכום זה במקור בהתאם לדין, אלא אם הלקוחות ימצאו לבנק אישור מתאים מאת הרשויות על פטור מניכוי כאמור.

11. קיזוז

בכל מקרה בו הלקוח חתם או יחתם על שטר משכון או כתב קיזוז מיוחד לגבי פיקדון כלשהו, יהיה הבנק רשאי (אך לא חייב), לחדש את הפיקדון הרלוונטי בצירוף הריבית לתקופה נוספת בכל פעם, וזאת עד לתקופה מקסימלית כפי שיקבע מפעם לפעם על ידי הבנק. בכל מקרה, יראו את שטר המשכון או כתב הקיזוז המיוחד כחל גם על הפקדון שחדש כאמור לעיל, וכן על כספים הנובעים מהפיקדון שיועברו לחשבון ו/או לחשבון אחר ו/או לפיקדון אחר.

12. שינוי תנאים

- א. הבנק יהיה רשאי מפעם לפעם, לפי שיקול דעתו, לשנות תנאי פקדונות כלשהם ו/או להוסיף להם תנאים חדשים, וכן לבטל סוג מסוים של פיקדון ו/או לשנות תנאיו, כולם או חלקם, לרבות שינוי שיעור הריבית, אופן קביעתה ודרכי חישובה, בהודעה ללקוחות.
- ב. הבנק יהא רשאי לבצע, לפי שיקול דעתו, איחוד פיקדונות מאותו סוג ובאותו מטבע, לפי הכללים הנהוגים ושיהיו נהוגים בבנק מפעם לפעם, ובכפוף לכל דין.

13. מתן הודעות ללקוחות

כל הודעה ללקוח בקשר עם פרק זה תינתן על ידי הבנק בכל דרך שתיראה לבנק מפעם לפעם, או בדרך שתתחייב על פי הוראות הדין. הודעה שיהיה על הבנק על פי דין לתיתה מראש, תינתן בהתאם להוראות אותו דין.

14. כללי

- א. למען הסר ספק, כל ההרשאות לביצוע פעולות בחשבון העו"ש וההוראות למקרה פטירה שניתנו, אם ניתנו, לגבי החשבון, יחולו גם על הפיקדונות.
- ב. בכל סתירה בין תנאים אלה לתנאיו הספציפיים של כל פיקדון המפורטים בטופס ההפקדה או בהוראות הלקוח, יגברו התנאים הספציפיים המפורטים בטופס ההפקדה ו/או בהוראות הלקוח.
- ג. בכל סתירה בין תנאי ניהול פיקדון אלה או תנאי והספציפיים של כל פיקדון המפורטים בטופס ההפקדה לבין האמור בכל עלון או פרסום מאיזה מין או סוג שהוא, יכריעו תנאי ניהול פיקדון אלה או תנאיו הספציפיים של הפיקדון כאמור.

פרק ו' – כתב התחייבות לכתבי ערבויות/שיפוי למיניהם

במידה ומדי פעם בפעם יבקשו הלקוחות מהבנק להוציא - או לגרום לבנקים או לתאגידים אחרים (להלן: "כתבים") להוציא - לטובת צדדים שלישיים (להלן: "המוטבים") כתבי ערבות, כתבי שיפוי, התחייבויות אחרות או מכתבים אחרים (כל כתב, התחייבות או מכתב כאמור ייקרא להלן: "כתב ערבות/ערבויות") יחולו ההוראות הבאות:

1. הוצאת כתב ערבות
הבנק יהיה רשאי, לפי שיקול דעתו, לסרב לכל בקשה של הלקוחות לפי פרק זה או להתנות את היענותו לאותה בקשה בתנאים שהבנק ימצא לנכון.

2. הוצאת כתב ערבות על ידי כתבים
בכל מקרה בו יבקשו הלקוחות מהבנק להוציא איזה כתב ערבות, הבנק יהיה רשאי, לפי שקול דעתו - במקום להוציא את כתב הערבות - לגרום להוצאתו על ידי כתב כלשהו שהבנק יבחר בו, אלא אם בבקשת הלקוחות צוין במפורש כי אין הבנק רשאי לעשות כן; לכל צרכי כתב זה, דינו של כל כתב ערבות שהבנק גרם להוצאתו על ידי איזה כתב על יסוד הרשות הנתונה לו בסעיף זה, כדין כתב ערבות שהבנק גרם להוצאתו על ידי הכתב לפי בקשת הלקוחות.

3. תחולת כללים אחידים לאשראים דוקומנטריים
על כתב ערבות המוצא כמכתב אשראי דוקומנטרי יחולו הכללים האחידים לאשראים דוקומנטריים (תיקון 1993) פרסום מס. 500 של לשכת המסחר הבינלאומית, לרבות כל תיקונים, עדכונים ושינויים שיחולו בכללים אלו מעת לעת, וזאת בנוסף ומבלי לפגוע בזכויות הבנק על פי כתב זה או על פי כל התחייבות או מסמך אחר עליהם חתמו הלקוחות בקשר עם אשראי דוקומנטרי כאמור.

4. "עצמאות" כתב ערבות
ידוע ללקוחות, והם מסכימים לכך, שהתחייבויותיו של הבנק ושל כל כתב על פי כל כתב ערבות שיוצא לבקשתם תהיינה אוטונומיות ובלתי תלויות באופן כלשהו בהסכמים כלשהם שנעשו או יעשו ביניהם ו/או בין מי מטעמם לבין המוטב ו/או אחרים או בהתחייבויות שניתנו או יינתנו על ידם ו/או על ידי מי מטעמם כלפי המוטב/ים ו/או אחרים ו/או מי מטעמם, או בקיום תנאים כלשהם על ידי המוטב/ים - זולת התנאים שצוינו בכתב הערבות עצמו במפורש, ושום תשלום על ידי הבנק או על ידי כתב למוטב/ים של כל כתב ערבות או על ידי הבנק לכתב, לא יהיה טעון הסכמת הלקוחות או מותנה במתן הודעה להם או בדרישה מוקדמת מהם.

5. ויתור ופטור מאחריות
א. הלקוחות מוותרים בזאת מראש על כל זכות, טענה, דרישה או תביעה כלפי הבנק בקשר עם קיום הערבויות, תוקפן או תשלום על פיהן, לרבות - אך מבלי לגרוע מהאמור לעיל, טענות בגין עסקת היסוד או כל טענה או הגנה כלשהי על פי חוק הערבות, התשכ"ז-1967, או על פי כל חוק אחר.
ב. הלקוחות פוטרם את הבנק מכל אחריות או חובה לבדוק את זהותם או סמכותם של האנשים, הגופים או התאגידים הפועלים בשם מוטבי כתב הערבות או מטעמם והבנק יהיה רשאי להסתמך על כל דרישה, הודעה, הצהרה או מצג של מוטבי כתב הערבות או מי שנחזה לפעול בשםם או מטעמם.
ג. הלקוחות מתחייבים בזה לבדוק כל כתב ערבות המוצא לבקשתם ולמסור לבנק כל השגה שתהיה להם, טרם מסירת כתב הערבות לידי המוטב, והם מוותרים בזאת על כל טענה, דרישה או תביעה כלפי הבנק לרבות בקשר עם נוסח כתב הערבות או כל עניין אחר שניתן היה לאתר טרם מסירת כתב הערבות לידי המוטב.

6. שיפוי
בכל מקרה שהבנק יוציא או יגרום להוצאת איזה כתב ערבות (שהלקוחות בקשו הוצאתו) ישלמו, ישפו ויפצו הלקוחות את הבנק בגין כל אחריות והתחייבות שהבנק נטל על עצמו, או שתוטלנה עליו - במישרין או בעקיפין - בגין או בקשר עם אותו כתב ערבות, וכמו כן, בגין כל התביעות והדרישות שיופנו כלפיו ובגין כל התשלומים ההוצאות והנזקים שיוצאו על ידו או יגרמו לו כתוצאה מכל אחריות והתחייבות כאמור.

מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל:

א. ישלמו הלקוחות לבנק, מיד לפי דרישתו הראשונה, כל סכום שהבנק יידרש לשלם או ישלם למוטב/ים או לכתב על פי או בקשר עם כל כתב ערבות שהוצא לבקשת הלקוחות וזאת באותו מטבע שהבנק נדרש לשלם או שילם כאמור; אם עקב צו של בית משפט הבנק לא ישלם במועד סכום כלשהו על פי כתב הערבות, ולאחר מכן הצו יבוטל, יפצו הלקוחות את הבנק מיד עם דרישתו הראשונה גם בגין סכומים נוספים שהבנק ישלם בקשר עם כתב הערבות עקב העיכוב.

ב. בכל מקרה שינקטו נגד הבנק ו/או נגד איזה כתב צעדים משפטיים או אחרים כלשהם בקשר עם איזה כתב ערבות שהוצא לבקשת הלקוחות - וכמו כן, בכל מקרה שהבנק ו/או כתב (בהסכמת הבנק) ימצאו לנכון לנקוט באיזה צעדים בקשר עם איזו ערבות כני"ל - ישלמו הלקוחות לבנק, מיד לפי דרישתו הראשונה, כל סכום, לרבות שכ"ט עו"ד שהבנק והכתב הוציאו בגין או בקשר עם נקיטת צעדים כאמור, וכן כל סכום שהבנק והכתב חויבו לשלם לצד שלישי כלשהו בעקבות איזה צעדים כני"ל או כתוצאה מהם, ובנוסף לכך ריבית כאמור בסעיף 7 (א) להלן בעד התקופה שהחלה מהיום בו הבנק או הכתב הוציאו או שילמו את הסכום האמור ועד לתשלומם על ידי הלקוחות לבנק.

ג. בכל מקרה בו ערבות כלשהי תינתן על ידי הבנק להבטחת מספר תשלומים במועדי פירעון שונים, והבנק יידרש לשלם תשלום כלשהו מהתשלומים הנ"ל, או במקרה ותחול הרעה בכושר הפירעון של הלקוחות, או במקרה בו הבנק רשאי, על פי דין או על פי הסכם, להעמיד לפירעון מידיי אשראי כלשהו שניתן ללקוחות, או במקרה והבנק יהיה סבור כי קיימת אפשרות סבירה לדרישת תשלום בגין הערבות, יהיה הבנק רשאי לדרוש מהלקוחות את מלוא סכום הערבויות שהוצאו על ידו, לרבות סכומי ערבויות שטרם נפרעו או לא נדרשו, בין אם הגיע מועד פירעון ובין אם טרם הגיע, והלקוחות ישלמו לבנק את סכומי הערבויות הנ"ל, מיד עם דרישתו הראשונה, או ימציאו לבנק בטוחות להנחת דעתו להבטחת תשלום הסכומים הנ"ל.

ד. אם ישלמו הלקוחות לבנק, לפי דרישתו, תשלומים בגין סכומי ערבויות שטרם נפרעו או לא נדרשו, בין אם הגיע מועד פירעון ובין אם טרם הגיע, ולאחר מכן התברר כי המוטבים לא דרשו מהבנק את סכומי הערבויות הנ"ל באופן שהסתיים תוקפן של הערבויות או שלא ניתן לדרוש את הסכומים האמורים מהבנק בגין הערבויות הנ"ל, ישיב הבנק ללקוחות, בכפוף לכל מניעה חוקית, את סכומי הערבויות ששולמו על ידם ואשר לא נדרשו כאמור, בתוספת ריבית בשיעור שיהיה נהוג בבנק בעת התשלום לידי הלקוחות, לגבי פיקדונות בסכומים דומים לתקופה דומה לזו שממועד תשלום של הסכום הנ"ל על ידי הלקוחות לבנק ועד להחזרתו לידי הלקוחות כאמור. היו הערבויות נקובות במטבע חוץ או צמודות לו, ישיב הבנק את סכומי הערבויות במטבע ישראלי לפי השער המקובל בבנק ביום התשלום, והכל מבלי לגרוע מזכויותיו של הבנק על פי כתב זה, לרבות זכויות קיזוז ועכבון.

7. ריביות

א. כל סכום במטבע ישראלי שלא ישולם על ידי הלקוחות לפי דרישתו הראשונה של הבנק, לרבות דרישה לפי סעיף 6 לעיל, ישא ריבית מירבית וריבית חריגה; וכל סכום במטבע חוץ שלא ישולם על ידי הלקוחות לפי דרישתו הראשונה של הבנק ישא ריבית בשיעור הגבוה ביותר שיהיה נהוג בבנק, מפעם לפעם, לגבי משיכות יתר, אשראים או הלוואות במטבע חוץ.

ב. זכותו של הבנק לריבית כאמור בפסקה א' לסעיף זה לעיל ואף גבייתה בפועל, לא יגרעו מזכותו של הבנק לנקוט (או להמשיך בנקיטת) כל האמצעים לשם גביית כל סכום שלא סולק לו על ידי הלקוחות במועדו או לפי דרישתו כאמור.

8. עמלות

א. עמלת הבנק בגין כל כתב ערבות שהלקוחות יבקשו להוציא - בשיעור/ים שיהיה/שיהיו נהוגים בבנק מפעם לפעם - תשולם על ידם במזומן או על ידי זקיפתה לחובת חשבונם אצל הבנק.

ב. בכל מקרה שעקב שינוי כלשהו בחוק, תקנה, צו, הוראה או נוהל ממשלתי או בפירושים או עקב הוראה של איזו רשות מוסמכת תגדל העלות של הבנק בקשר עם הוצאת כתבי הערבות ו/או הבנק יחויב לגבות מלקוחותיו היטל, מס או כל תשלום חובה אחר בקשר עם הוצאת כתבי הערבות, כי אז ישלמו הלקוחות, מיד לפי דרישתו הראשונה, סכום אשר יהיה בו, לפי קביעת הבנק, כדי לפצותו על הגדלת העלות כאמור לעיל או כדי למלא אחר חובת הגביה כאמור.

9. הארכת תוקף, שינוי וביטול כתב ערבות

א. הבנק יהיה רשאי, לפי שיקול דעתו, להאריך את תוקפו של כל כתב ערבות שהוצא לבקשת הלקוחות, ובמקרה שהבנק יעשה כך וכן במקרה שהבנק יתקן בהסכמת הלקוחות בכתב את תנאי כל כתב ערבות, יחולו התנאים המפורטים בפרק זה לגבי כל כתב ערבות מוארך או מתוקן כאמור.

ב. ללקוחות לא מוקנית כל זכות לדרוש מהבנק את ביטולו של כל כתב ערבות שהוצא לבקשתו והבנק יהיה רשאי, לפי שיקול דעתו, להחליט באשר לביטול ערבות לבקשת הלקוחות כאמור, ובתנאי כי בביטול כתב הערבות לא יהא כדי לפגוע בבנק או בצדדים שלישיים. הסכים הבנק להיענות לבקשת הלקוחות לביטול הערבות, יהא הבנק רשאי להתנות את הסכמתו בתנאים ובהתחייבויות שיראו לו, לרבות המצאת כתב ערבות מקורי, קבלת הסכמה בכתב מהמוטב או דרישת בטוחות מהלקוח.

10. ערובות ובטחונות

כערובה לתשלום המלא והמדויק של כל הסכומים המגיעים או שגיעו מאת הלקוחות לבנק על פי פרק זה, ישמשו לבנק כל הערובות והביטחונות מכל סוג שהוא, אשר ניתנו או יינתנו, מפעם לפעם, לטובת הבנק, על ידי הלקוחות ו/או על ידי צד שלישי כלשהו בעבורם.

פרק ז' – הוראות ובקשות באמצעות פקסימיליה

במידה שהבנק יסכים לקבל מהלקוחות בקשה, הוראה או הודעה באמצעות פקסימיליה, ובכל מקרה שהבנק יענה לאיזו הוראה של הלקוחות (כל בקשה, הוראה והודעה שתועבר באמצעות הפקסימיליה, תקרא להלן: "הוראה", ובלשון רבים: "הוראות"), יחול האמור להלן:

1. האמור בכתב זה יחול על כל הוראה שתתייחס לפעולה, עסקה או דבר שיהיה נהוג לבצע עם הבנק או באמצעותו – לרבות הוראות תשלום, העברת כספים, קניות, מכירות והעברות של ניירות ערך, מסמכים, זכויות ודברים אחרים שנהוג או ניתן יהיה לקנותם, למכרם או להעבירם לבנק או באמצעותו – וכן על בקשות לאשראי מכל הסוגים, לרבות בקשות להוצאת ערבויות בנקאיות ומכתבי אשראי.

2. בכל מקרה שתימסר לבנק איזו הוראה כאמור, הבנק יהיה רשאי לנקוט בכל הפעולות שיתחייבו מכך, לפי שיקול דעתו, וכל פעולה שהבנק ינקוט כאמור תחייב את הלקוחות.

3. הוראות אלו יחייבו את הלקוחות גם אם ההוראה שתועבר באמצעות הפקסימיליה כאמור תהיה חתומה ע"י צד שלישי כלשהו שהורשה לפעול באיזה חשבון או פיקדון של הלקוחות בבנק. ובמקרה שהלקוחות – החותמים על מסמך זה או אחד מהם הם תאגיד כלשהו, לרבות חברה, אגודה שיתופית או שותפות, הרי יראו כהוראה של אותו תאגיד כל הוראה שתימסר לבנק חתומה על ידי המורשים לחתום בשם התאגיד או מטעמו בחשבון או בפיקדון הרלבנטי של הלקוחות הבנק.

4. כל רישומי הבנק ביחס לקיומה של איזה הוראה ותוכנה יישמשו ראיה קבילה להוכחת אמיתות תוכנה.

5. הלקוחות פוטרים את הבנק מכל אחריות בגין הוצאות, הפסדים ונזקים שייגרמו ללקוחות, במישרין או בעקיפין, כתוצאה מביצוע – לרבות ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב – של כל הוראה כאמור, של אחד הלקוחות או של איזה מורשה כאמור בסעיף קטן 3 לעיל, אלא אם ייקבע כי נגרמו כתוצאה מרשלנות הבנק.

6. אין האמור בפרק זה מחייב את הבנק לקבל מסמכים באמצעות פקסימיליה, שעה שלדעתו אין אפשרות לקבל מסמך כלשהו בפקסימיליה ונחוץ באותו מקרה כי יומצא לו מסמך מקורי.

7. בכל מקרה שבו, לפי שיקול דעת הבנק, תהיה מניעה לביצועה של איזו בקשה או הוראה שניתנה באמצעות פקסימיליה, וזאת – בהעדר הסכם רלוונטי לגבי השרות הבנקאי המבוקש או עקב כל סיבה חוקית או אחרת למניעה האמורה, תחשב הבקשה כמבוטלת. הבנק יודיע ללקוחות על אי ביצוע, ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב של בקשה או הוראה כלשהי. אין באמור לעיל כדי לגרוע מחובת הלקוחות לוודא ביצוע, אי ביצוע, ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב של בקשה או הוראה כלשהי.

8. בכל מקרה שהבנק יהיה סבור כי ביצועה של איזו הוראה עלול לחשוף את הבנק בפני סיכון ניכר או בלתי סביר, הבנק יהיה רשאי לסרב לקבל את ההוראה באמצעות הפקסימיליה, כולה או מקצתה, והוא הדין בכל מקרה שביצועה של הפעולה עלול להצריך חיוב הלקוחות בסכום שייקבע ע"י הבנק מפעם לפעם, ויהיה ניתן לשינוי ע"י הבנק לפי שיקול דעתו. הבנק יהיה רשאי להודיע ללקוחות על הסכום האמור, בין בהודעה כללית ובין בהודעה ספציפית, בסמוך לאחר קבלת ההוראה כאמור.

9. הבנק יהיה רשאי שלא לבצע הוראה או בקשה שניתנה ע"י הלקוחות באמצעות פקסימיליה או לבצע באופן חלקי בלבד, בכל מקרה שבו, לפי שיקול דעת הבנק, תהיה מניעה כלשהי כאמור לביצועה של אותה בקשה או הוראה בשלמותה או שיתרת החשבון או הפיקדון הרלבנטי, ביחד עם סכום האשראי/משיכת היתר שהבנק במפורש אישר ללקוחות והלקוחות טרם ניצלו, אינם מספיקים לשם ביצועה של הבקשה בשלמותה או בחלקה.

10. בכל מקרה שהבנק יקבל מהלקוחות הוראה או בקשה באמצעות פקסימיליה מתוך הנחה שהלקוחות חתומים על מסמך/טופס יסוד או כללי אשר לפי הנהוג בבנק יש לחתום עליו לפני מתן הוראה זהה בתוכנה בכתב, ולאחר מכן יתברר לבנק כי הלקוחות אינם חתומים כאמור, וכמו כן, בכל מקרה שלאחר קבלת הוראה באמצעות פקסימיליה יגיע הבנק למסקנה כי הבקשה או ההוראה שנמסרה לבנק איננה ברורה במידה מספקת או שלדעת הבנק אין זה מן הראוי לבצע בשלמותה בלא לקבל מהלקוחות פרטים, מידע או הסברים נוספים, יהיה הבנק רשאי, לפי בחירתו, שלא לבצע כלל את הבקשה או ההוראה האמורה או לבצע באופן חלקי בלבד או לנהוג בדרך אחרת שיהיה בה, לפי שיקול דעת הבנק ובנסיבות המקרה, משום מילוי אותה בקשה או הוראה בקירוב.

11. אי בהירות הינה בתוכן ההוראה ו/או בצורה בה נקלטה ההוראה, לרבות אם אי הבהירות מקורה בשיבוש שיחול במכשירי הפקסימיליה שבבנק.

12. על אף האמור בסעיף קטן 8 לעיל, הבנק יהיה רשאי לבצע את הבקשה או ההוראה בשלמותה או בחלקה למרות שיתרת החשבון/פיקדון/הרלוונטיים לא הספיקה כאמור, ובכל מקרה שהבנק יעשה כן, הדבר יחייב את הלקוחות.

13. הבנק יודיע ללקוחות על אי ביצוע, ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב של הוראה או בקשה כלשהי כאמור לעיל בפרק זה. אין באמור לעיל כדי לגרוע מחובת הלקוחות לוודא ביצוע, אי ביצוע, ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב של הוראה או בקשה כלשהי.

14. בכל מקרה שהבנק יבצע איזו בקשה או הוראה שניתנה באמצעות פקסימיליה – לרבות ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב – יחולו כל התנאים שהיו חלים אילו היו הלקוחות מוסרים לבנק בקשה זהה בתוכנה בכתב (שלא באמצעות הפקסימיליה). ואם באותה העת נהוג בבנק שבקשה או הוראה כנ"ל בכתב שנמסרה שלא באמצעות הפקסימיליה נמסרת לבנק על פי טופס או נוסח שנקבעים על ידי הבנק, יחול על כל בקשה או הוראה כנ"ל שניתנה באמצעות פקסימיליה כל האמור בטופס/נוסח כאמור חתום על ידי הלקוחות.

15. הבנק יהיה רשאי, בכל עת, להודיע ללקוחות כי לא יסכים עוד לקבל מהם הוראות באמצעות הפקסימיליה, בכלל או לגבי נושאים מסוימים. כמו כן, רשאי הבנק להתנות את היענותו להוראה בפקס בכל אמצעי אימות לזהות הלקוחות, על פי שיקול דעתו.

16. **פקסימיליה משמשת ככלי נוסף לקבלת שירותים בנקאיים.**
היה ומסיבה כלשהי לא ניתן יהיה לבצע הוראות שנתקבלה בפקס עקב שיבושים במערכות הבנק, על הלקוחות לפנות ישירות לסניפם בימי ובשעות פעילות הסניף או להשתמש באמצעי התקשרות חילופיים.

פרק ח' - תנאים כלליים לשימוש בשירותי בנקאות בתקשורת

הלקוחות מבקשים לקבל מהבנק שירותים הניתנים באמצעות מערכות בנקאות בתקשורת של הבנק (להלן: "השירותים"), המבוססות על תקשורת מחשבים ישירה ו/או תקשורת מחשבים באמצעות אינטרנט ו/או באמצעות דואר אלקטרוני, ערוצי טלפוניה קווית וסלולרית (לרבות מענה אנושי, מענה קולי אינטראקטיבי (IVR) ומסרונים (SMS) ולמעט פקס) וכל אמצעי תקשורת אחר שהבנק יחליט לאפשר מתן השירותים באמצעותו (להלן: "המערכות"). השירותים עשויים לכלול – עפ"י סוג המערכת – קבלת והעברת מידע ו/או מתן הוראות/העברת בקשות לביצוע פעולות/עסקאות בחשבון (להלן: "פעולות/עסקאות בחשבון הלקוחות") ו/או מתן הוראות העברת בקשות לפעולות/עסקאות המהוות חיוב חשבון הלקוחות וזיכוי חשבונית של אחרים בבנק ו/או בבנקים אחרים (להלן: "פעולות/עסקאות לטובת צד שלישי") ו/או מתן הוראות/העברת בקשות לפעולות/עסקאות בניירות ערך (להלן: "פעולות בניירות ערך"), הכול בכפוף לתנאים המפורטים להלן.

ערוצי התקשורת באמצעותם מבקשים הלקוחות לקבל השירותים מהבנק ורמות השירות מצוינים בנספח ל"תנאים כלליים לשימוש בשירותי בנקאות בתקשורת – סוגי שירותים ורמות שירות" המצורף בסוף כתב זה ומהווה חלק בלתי נפרד ממנו (להלן: "הנספח").

במידה והבנק יאשר את הצטרפות הלקוחות למערכות או לחלק מהם ואת מתן השירותים כפי שסומנו בנספח, יינתנו השירותים ללקוחות לגבי חשבון הלקוחות המפורט בנספח, בהסתמך על התחייבויות הלקוחות כמפורט להלן ובכפוף לתנאים כדלקמן:

1. הגדרות

בפרק זה יתפרשו המונחים הבאים כמפורט בצידי:

"המכשיר" –

המחשב, ציוד התקשורת (לרבות המודם), קורא כרטיסים (אופציונלי) וכל ציוד, חומרה ותוכנה שבשימוש הלקוחות לצורך ביצוע ההתקשרות למחשב הבנק, וכן כל הפונקציות הנלוות, לרבות לצורך אבטחת מידע.

"ציוד הבנק" – כל רכיבי המכשיר אשר יימסרו ללקוחות ע"י הבנק.

"מתן הוראות" –

מתן הוראות לביצוע של פעולות ועסקאות בנקאיות מסוגים שונים (לרבות קבלת מידע) באמצעות המערכות, בהתאם לסוגי הפעולות ו/או העסקאות אותן יחליט הבנק לאפשר ללקוחות לבצע באמצעות כל אחת מהמערכות מפעם לפעם.

"נכסי בסיס" –

ניירות ערך, מטבעות וכל סחורה אחרת, לגביה ניתן יהיה לסחור באופציות ובחוזים עתידיים בבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ.

"נגזרים" – אופציות וחוזים עתידיים שיסחרו מעת לעת בבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ.

"העברת בקשות" –

שימוש במערכות לצורך העברת בקשות לבנק, לביצוע פעולות ועסקאות בנקאיות מסוגים שונים, על מנת שהבנק יאשרן ויבצען, בהתאם לסוגי העסקאות והפעולות אותן החליט הבנק לאפשר באמצעות כל אחת מהמערכות.

"יום עסקים" – כהגדרתו בפרק א' לכתב זה.

2. קבלת השירותים

א. הלקוחות יהיו רשאים לקבל מהבנק באמצעות המערכות אך ורק את אותם סוגי שירות שהבנק יאשר מפעם לפעם לבצע באמצעות המערכות, ובכפוף לאמור בנספח לעניין סוגי ורמות השירות שיבחרו על ידי הלקוחות. האמור בכתב זה יחול על כל הוראה ו/או בקשה אשר תתייחסנה לכל פעולה, עסקה, או דבר שיהיה נהוג לבצע מעת לעת עם הבנק או באמצעותו – לרבות ומבלי לפגוע בכלליות האמור לעיל:

(1) הפקדת כספים בפקדונות מכל סוג, כפי שיאפשר הבנק מעת לעת, ובתמורת ההפקדה או המשיכה לחייב או לזכות את חשבון המט"י או המט"ח של הלקוחות.

(2) קבלת מידע על מצב חשבון הלקוחות ויתרות בחשבון.

(3) הוראת תשלום, העברת כספים מחשבון המט"י ו/או מחשבון המט"ח המתנהל על שם הלקוחות, בכפוף לאמור בנספח.

(4) עשיית עסקאות עתידיות במט"ח, לרבות פרוורד, ספוט, אופציות, קומודיטיס, הבטחת ריבית וכדומה, לפי התנאים שעליהם יוסכם בין הבנק והלקוחות, ובתמורת העסקאות לחייב או לזכות את חשבון המט"ח.

(5) מסחר בניירות ערך, זכויות, אופציות, חוזים עתידיים או נכסים אחרים אשר מקובל לרכשם מהבנק או באמצעותו לזכות או לחובת פיקדון ניירות הערך וזיכוי או חיוב החשבון הכספי על שם הלקוחות, בהתאמה, לרבות קניות, מכירות והעברות של ניירות ערך, מסמכים וזכויות וכן דברים אחרים שנהוג או ניתן יהיה לקנותם, למוכרם, לעשותם או להעבירם לבנק או באמצעותו.

(6) קבלת ייעוץ בקשר עם נכסים פיננסיים לסוגיהם, לגביהם יאפשר הבנק ייעוץ באמצעות המערכות או איזו מהן מעת לעת.

(7) בקשות לאשראי מכל הסוגים, לרבות בקשות להוצאת ערבויות בנקאיות ומכתבי אשראי.

(8) פעולות בנקאיות נוספות אשר הבנק יאפשר בעתיד לבצע באמצעות המערכות.

ב. קבלת השירותים המפורטים לעיל מותנית בחתימת הלקוחות על ההסכמים הנדרשים לכך על ידי הבנק ועל התנאים המקובלים לביצוע עסקאות או לקבלת איזה מהשירותים הנזכרים לעיל והינה כפופה לתנאים.

מבלי לגרוע מהאמור לעיל, במידה וינתן לבקשת הלקוחות איזה מהשירותים ו/או תבוצע לבקשתם פעולה או עסקה כלשהי, יחולו עליהם ויחייבו אותם התנאים וההוראות שיחולו על שירות זה ו/או עסקה ו/או בקשה זו בבנק במועד קבלתו ויראו את הלקוחות כמי שחתמו על הטפסים בנוסח המקובל בבנק באותה עת לצורך ביצוע אותה פעולה/עסקה או קבלת אותו שירות אף אם לא חתמו עליהם.

ג. הפעלת השירותים ותפעול ציוד הבנק על ידי הלקוחות יבוצעו בהתאם להנחיות הבנק, כפי שיימסרו ללקוחות מפעם לפעם.

ד. ניתן לעיין בתנאי הניהול החלים על כל סוג חשבון ותנאי כל פעולה/עסקה בכל אחד מסניפי הבנק בימים ובשעות שבהם הסניף פתוח לקבלת קהל.

ה. לפני מתן הוראה לביצוע כל פעולה/עסקה ו/או העברת בקשה לביצוע פעולה/עסקה, על הלקוחות לוודא קיומה של יתרה מספקת ו/או מסגרת אשראי מספקת ו/או מסגרת לפעילות בנכסי בסיס ו/או בנגזרים לכיסוי אותה פעולה/עסקה בחשבון הרלוונטי, או קיומם של בטחונות מתאימים שהבנק הסכים להתחשב בהם, ואשר יאפשרו לבנק לפעול בהתאם. הבנק יהיה רשאי – אך לא חייב – לבצע הפעולה/עסקה, אף אם אין בחשבון הרלוונטי יתרה מספקת או לא קיימים בטחונות מתאימים, הכל לפי שיקול דעתו, וזאת בדרך של הקצאת מסגרת אשראי חד-צדדית זמנית, בכפוף ובהתאם להוראות כל דין.

להסרת ספק מובהר כי הסכמת הבנק לביצוע פעולה/עסקה כלשהי, אין בה כדי לחייבו להסכים לביצוע פעולות/עסקאות נוספות כאמור או כדי לגרוע מזכות הבנק לנקוט כל פעולה עקב החריגה מהמסגרות ו/או מדרישת הבטחונות.

ו. מתן הוראה/העברת בקשה לביצוע פעולה/עסקה אינו מבטיח ביצועה בפועל והינו תלוי בכל התנאים הנזכרים בכתב זה.

ז. הלקוחות נותנים בזה לבנק הרשאה לחייב את החשבון בכל הסכומים שיידרשו לצורך ביצוע הפעולות/עסקאות, כולל לצורך ביצוע העברות ותשלום היטלים ומיסים על פי כל דין, עמלות וכל תשלום אחר לבנק, ככל שיהיו.

ח. בכל מקרה שתועבר לבנק בקשה לביצוע פעולה/עסקה כלשהי, הבנק יהיה רשאי לנקוט בכל הפעולות שיתחייבו מכך, לפי שיקול דעתו, וכל פעולה שהבנק ינקוט כאמור, תחייב את הלקוחות.

ואולם מובהר בזה כי:

(1) בכל מקרה שהבנק יהיה סבור כי ביצוע בקשה כלשהי עלול לחשוף את הבנק בפני סיכון ניכר או בלתי סביר, בין עקב סיבות הקשורות בלקוח ובין עקב נסיבות אחרות, הבנק יהיה רשאי לסרב לקבל את הבקשה, כולה או מקצתה.

(2) הבנק יהיה רשאי, לפי שיקול דעתו, שלא לבצע בקשה כלשהי או לבצעה באופן חלקי בלבד או לבצעה באופן הסוטה בצורה שאינה מהותית מהבקשה, בכל מקרה שיתברר לו כי קיימת מניעה חוקית או אחרת לבצעה בשלמותה או באופן שבו ניתנה או כאשר היתרות והמסגרות כאמור בכתב זה לעיל אינן מספיקות לשם ביצועה בשלמותה. על אף האמור בסעיף קטן זה לעיל, הבנק יהא רשאי לבצע כל בקשה, בשלמותה או בחלקה, למרות שהיתרות ו/או מסגרת כלשהי בחשבון לא הספיקה כאמור, ובכל מקרה שהבנק יעשה כן, הדבר יחייב את הלקוחות.

(3) בכל מקרה שהבנק יגיע למסקנה, כי בקשה שנמסרה לו אינה ברורה במידה מספקת, או שלדעת הבנק אינו רשאי לבצעה בשלמותה בלא לקבל מהלקוחות פרטים, מידע או הסברים נוספים, יהא הבנק רשאי, לפי בחירתו, שלא לפעול כלל על פי הבקשה האמורה או לבצעה באופן חלקי בלבד או לנהוג בכל דרך אחרת שיהיה בה, לפי שיקול דעת הבנק, בנסיבות המקרה, משום מילוי אותה בקשה בקירוב.

3. ביטול הוראה/בקשה
מתן הוראה, מכל סוג שהוא, במערכת לביצוע פעולות ועסקאות הינה סופית ומחייבת את הלקוחות, ובלתי ניתנת לביטול.

למרות האמור לעיל, בקשה המועברת במתכונת של העברת בקשות, תהיה ניתנת לביטול באותן מערכות המאפשרות זאת, כל עוד לא אושרה על ידי הבנק. סטטוס הבקשה, כפי שיוצג בדו"ח הסטטוס, במידה וקיים במערכות אלה במועד הרלוונטי, יקבע ויחייב לגבי אפשרות או אי אפשרות ביטול הבקשה.

4. הגבלת סכומים

א. הבנק רשאי לקבוע מפעם לפעם תקרת סכום יומית ו/או תקרת סכום חודשית ו/או תקרת סכום בגין פעולה/עסקה לביצוע באמצעות המערכות (להלן: "התקרות"), בנוסף למגבלות המוטלות על ביצוען על פי התנאים שהגדרתם לעיל. הלקוחות מתחייבים לפעול אך ורק במסגרת התקרות המותרות, כפי שתהיינה מפעם לפעם.

אם יקבל הבנק הוראות או בקשות באמצעות המערכות לבצע פעולות/עסקאות החורגות מהתקרות שנקבעו על ידי הבנק, הבנק יהיה רשאי, אך לא חייב, לבצען, ופעולות/עסקאות כאמור, אם תבוצענה, תחייבנה את הלקוחות.

כל עוד הבנק לא יודיע אחרת, הגבלת תקרת הסכום היומית מתייחסת ליממה המתחילה בשעה 24:00 ומסתיימת בשעה 24:00 שלמחרת.

ב. סיכום סכומי פעולות/עסקאות לצורך בדיקת אי-חריגה מהתקרות יתבצע על בסיס ימי הערך שתקבלנה אותן פעולות/עסקאות או מועדים ספציפיים אחרים לגביהם מחושבות תקרות וחריגות אם יודע במפורש ללקוחות על כך לגבי סוג פעילות מסוימת.

ג. מבלי לגרוע מהאמור לעיל, לגבי קניית ניירות ערך, תתבצע בדיקת אי החריגה מתקרת הסכום היומית כנגד סה"כ התמורה הכספית בגין כל ההוראות לקניית ניירות ערך שתינתנה על ידי הלקוחות באמצעות המערכות ביום מסחר אחד, בתוספת הוראות אחרות לקניית ניירות ערך שניתנו על ידי הלקוחות וטרם בוצעו, ללא התחשבות בהוראות מכירה שהועברו על ידי הלקוחות וטרם בוצעו.

5. תנאים נוספים החלים על ביצוע כל פעולה/עסקה

א. כל פעולה ו/או עסקה תבוצע ע"י הבנק בכפוף להוראות כל דין, הסכם, הוראות והנחיות כל רשות מוסמכת, לרבות הוראות הבורסה לניירות ערך הרלוונטית, הוראות בנק ישראל, הוראות הרשות לניירות ערך וכל רשות אחרת, כפי שתהיינה בתוקף מעת לעת.

ב. הלקוחות מתחייבים להמציא לבנק את כל המסמכים והאישורים הדרושים, על פי כל דין, לביצוע כל פעולה ו/או עסקה לגביה נתנו הוראה או שלגביה העבירו בקשה לביצוע, וזאת במועד שבו על פי אותו דין על הלקוחות להמציא אישור כאמור לבנק.

6. מועדי קבלת השירותים

א. ביצוע הפעולות והעסקאות הבנקאיות באמצעות המערכות יבוצע בפועל ויקבל את ערך יום העסקים (במט"י או במט"ח – לפי העניין) שיחול מעת לעת, על פי נוהלי הבנק ונוהלי בנק ישראל ובכפופות לכל דין.

ב. רישומי הבנק לגבי זמני מתן ההוראות/העברת הבקשות יחייבו את הלקוחות והבנק לכל דבר ועניין, כולל לגבי קביעת ערך הפעולות והעסקאות.

ג. על הלקוחות מוטלת החובה לוודא מהו המועד בו תבוצע בקשה המועברת באמצעות המערכות.

7. תוקף ההוראות

בחירת סוג פעולה באיזו מהמערכות ע"י הקלדתה במערכת הרלוונטית, תחייב את הלקוח לעניין בחירת סוג הפעולה, תוכנה ונתונה.

8. מידע לגבי ביצוע פעולות/עסקאות באמצעות המערכות ומידע המשודר באמצעות המערכות

א. מידע לגבי פעולות/עסקאות שתבוצענה באמצעות המערכות יופיע בדפי החשבון הרלוונטיים של הלקוחות. למעט במקרים לגביהם נאמר אחרת בכתב זה או במקרים המחויבים על פי דין, מעבר לרישום הפעולות/העסקאות שבוצעו בדף החשבון והצגת דו"ח סטטוס, במידה וקיים במערכות, לא ישלחו ללקוחות הודעות על ביצוע או אי ביצוע של פעולות/עסקאות לגביהן נתנו הוראות או העבירו בקשות באמצעות המערכות.

ב. לאחר כל העברת בקשה, על הלקוחות לוודא את ביצועה או אי ביצועה, בין אם בדו"ח סטטוס, במידה וקיים במערכות, ובין אם באמצעות יצירת קשר עם הבנק או בכל אופן אחר.

ג. במידה ומידע שודר אל הלקוחות באמצעות המערכות, לרבות לתיבות דואר אלקטרוניות, בתנאי שהבנק יאפשר שידור מידע לתיבות דואר אלקטרוניות, לא יהיה הבנק חייב לשלוח ללקוחות את המידע פעם נוספת בכל אופן אחר. במערכות בהן נעשה שימוש בתיבות דואר אלקטרוניות תוטל האחריות לקבלת המידע המשודר לתיבות הדואר האלקטרוניות על הלקוחות. היה ונבצר מהלקוחות למשוך את המידע כאמור לעיל, עליהם להודיע על כך מיידית בכתב לבנק, על מנת שימסור להם את המידע בדרך חלופית.

9. אבטחת מידע

- א. המערכות, מעצם היותן מבוססות על רשתות תקשורת, חשופות לסיכונים הטבועים בהן, לרבות הסיכונים המפורטים בסעיף 11 להלן. הבנק משקיע מאמצים רבים בהגנה מפני סיכונים אלה, אך אין אפשרות לבטל כל סיכון הכרוך בשימוש במערכות. על מנת להקטין את הסיכון, על הלקוחות להקפיד על ההוראות בדבר אבטחת מידע, כפי שתהיינה מעת לעת בכלל, וכמפורט להלן בפרט. אין באמור לעיל ולהלן כדי לגרוע מאחריותו של מי מהצדדים, על פי הוראות כל דין, בהתרחש איזה מן האירועים אשר הינם בגדר הסיכונים המפורטים להלן.
- ב. במערכות אשר לשם הפעלתן נדרש קוד סודי/מספר מנוי/מספר ת.ז./דרכון/סיסמא ו/או PERSONAL IDENTIFICATION NUMBER (PIN) ו/או מפתחות פרטיים וציבוריים (להלן: "אמצעי אבטחת מידע"), הכל כמפורט בהנחיות שהבנק ימסור ללקוחות מפעם לפעם, הלקוחות יהיו חייבים לפעול עפ"י הנחיות הבנק, לרבות החלפה - לפחות בתדירות שיוורה להם הבנק - של הקוד או הסיסמא בקוד או סיסמא חדשים, אקראיים וקשים לניחוש ככל האפשר.
- ג. הלקוחות מתחייבים לשמור את אמצעי אבטחת המידע (לרבות האמצעים הפיסיים עליהם הם רשומים) בסודיות מוחלטת ובאופן בלתי נגיש למי שאינו מורשה מטעמם להשתמש במערכות, לא למסרם אלא למורשים מטעמם כאמור, ולדאוג לכך שכל מי שיימסרו לו אמצעי אבטחת המידע על ידם או בהסכמתם, ינהג באופן המפורט בסעיף זה, זאת על מנת למנוע שימוש לרעה באמצעי אבטחת המידע ובמערכות ע"י מי שאינו מוסמך על ידם לעשות בהם שימוש. הלקוחות מתחייבים להודיע לבנק ללא דיחוי על אבדנם של אמצעי אבטחת המידע, או על קבלת או העברת מידע או ביצוע פעולה/עסקה שלא בהרשאה, על מנת שיהיה באפשרותו של הבנק לחסום את השימוש במערכות באמצעות אמצעי אבטחת מידע אלה בהקדם האפשרי.
- ד. אם יימסרו ללקוחות מספר ערכות נפרדות של אמצעי אבטחת מידע לשימוש במערכות (להלן: "ערכות אבטחת מידע" או "ערכות"), מוטלת עליהם האחריות לדאוג לכך כי כל ערכה תימסר ותישאר אך ורק ברשותו של המוסמך לכך מטעמם.
- ה. במקרה שהלקוחות, או אחד מהם, הינם תאגיד מכל סוג שהוא, תימסר ערכה לאדם/אנשים אשר התאגיד יודיע לבנק כי הם מורשים לקבלה בשם התאגיד ויקבעו לגבי כל אחד מהמורשים אמצעי זיהוי אישיים. אם התאגיד לא ימסור לבנק הודעה אודות הסמכת אדם/אנשים מסוימים במיוחד לקבלת הערכה, יהיה הבנק רשאי למסור את הערכה לכל אחד מהמורשים לחתום בשם התאגיד בחשבונות הקשורים למערכות.
- ו. הלקוחות מתחייבים למלא בדיוקנות אחר הוראות הבנק, כפי שתהיינה מעת לעת, בעניין השימוש והשמירה על אמצעי הזיהוי ואבטחת המידע וההנחיות בקשר עימם. אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריות מי מהצדדים על פי דין.

10. תקלות ובדיקת המערכות

- א. הלקוחות מתחייבים להודיע לבנק אודות כל מקרה של מתן הוראה או העברת בקשה לביצוע פעולה או עסקה כלשהי בחשבונותיהם ו/או מידע שהתקבל או הועבר בקשר עמם שלא בהרשאתם, וכן על כל מקרה של שיבוש ו/או תקלה ו/או שגיאה ו/או קבלת מידע על צד ג' או הקשור לצד ג' כלשהו ו/או על חשבונות המתנהלים על שם אחרים, באמצעות המערכות.
- ב. הלקוחות מתחייבים לבדוק באופן שוטף כי המערכות מתפקדות כראוי וכן אם ישנן התראות על תקלות בשידור, בקליטה ו/או בהעברת הוראות הקיימות במערכות, ובכל מקרה שמתקיימות התראות כאמור, לחדול מיידיית מלפעול באמצעות המערכות ולהודיע מיידיית לבנק ולמרכז המידע, כמפורט בסעיף קטן 10 ד' להלן, על התקלה.
- ג. הבנק אינו אחראי למתן שירותי תיקון תקלות ללקוחות והלקוחות לא יעלו כלפי הבנק כל טענה, דרישה או תביעה בקשר לכך.
- ד. בכל מקרה של תלונה, בירור ו/או גילוי כאמור בסעיף 10א' לעיל, יפנו הלקוחות ללא דיחוי למרכז המידע שיצוין במדריך למשתמש, כפי שיעודכן מפעם לפעם, או למוקד לקבלת פניות שיצוין במדריך למשתמש או במערכת או בכל אופן אחר, ובאם לא יצוין מרכז מידע או מוקד במדריך למשתמש או שלמערכת לא יצורף מדריך למשתמש - לסניף הבנק.

11. סיכונים ואחריות

- א. המערכות, מעצם היותן מבוססות על רשתות תקשורת, חשופות לסיכונים הטבועים בהן, לרבות אך מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל, לסיכונים המפורטים להלן:
- (1) שימוש לרעה על ידי מי שאינו מורשה לכך ו/או גילוי ו/או שינוי מידע הזורם בהן ע"י מי שאינו מורשה לכך; ניסיונות להונאות באינטרנט וגניבת זהויות של לקוחות על ידי גורם זדוני (Phishing).
- (2) ניסיונות חדירה לחשבון הלקוח והתחקות אחר פעולות הלקוח בחשבונות על ידי גורם זדוני.
- (3) שיבוש מסרים מהלקוח לבנק במהלך התקשורת ו/או שיבושים באמצעי התקשורת ו/או אי זמינות של אמצעי התקשורת.
- (4) תקלות טכניות.
- (5) שימוש שלא כדין במערכות, בין תוך שימוש באמצעי אבטחת המידע ובין בכל דרך אחרת.
- (6) שימוש במערכות שלא על פי הוראות כתב זה או הנחיות שיומצאו ללקוחות מהבנק.
- (7) שידור של הוראות ו/או נתונים שגויים ו/או בלתי סבירים ע"י הלקוחות.
- (8) חבלה, שינויים, העתקות, שימושים ללא רשות באמצעי אבטחת המידע או במכשיר.
- (9) שיבוש בנתונים או בהוראות/בקשות לקבלת שירותים מהמערכות, או אי ביצוע או ביצוע באיחור של הוראה/בקשה כתוצאה מתקלות או שיבושים כלשהם בקווי התקשורת ו/או תפקוד אלקטרוני או

- מכני לקוי, בין אם אצל הלקוחות, בין אם בבנק ובין אם אצל צד שלישי כלשהו באמצעות עוברים ההוראות והמידע.
- (9) תקלות ברשת האינטרנט ו/או הטלפון ו/או בציוד הבנק ו/או במכשיר ו/או בתוכנה ו/או חומרה המצויה בבנק או אצל הלקוחות או אצל צד שלישי עבור הבנק או הלקוחות.
- (10) חשיפה וגילוי מידע על הלקוחות לצד שלישי כלשהו, כתוצאה משימוש במערכות.
- (11) הפסקה, השבתה, שיבוש, איחור ו/או עיכוב בקבלת השירותים או בביצועם.
- (12) תקלות שמקורן בגורמים הנובעים מכוח עליון או בגורמים אחרים שאין לבנק שליטה עליהם.
- (13) ביצוע הוראה שהועברה באמצעות המכשיר באופן חלקי או באופן שונה בצורה שהינה מהותית מהאמור בהוראה.
- (14) ביצוע פעולה על ידי הלקוחות כתוצאה ממידע שגוי או חלקי שהיה בידי הלקוחות.
- (15) ביטול הוראה של הלקוחות לאחר שבוצעה בפועל, בין על ידי הבורסה ובין על ידי כל גורם אחר.
- (16) תקלות ו/או שיבושים ו/או הפסקות בתקשורת המבוצעת או מתבססת על שירותי צד שלישי כלשהו ו/או שמקורן בצדדים שלישיים.
- (17) בשיחות טלפוניות - הסיכון שרק לאחר השיחה מתברר שנתרו נקודות בלתי ברורות או נפלו טעויות בקליטת (שמיעת) מלים – וכן הסיכון שאיש/אנשים אחרים יציגו/עצמו/כאילו הוא/הם הלקוחות או אחד מהם או מורשה לפעול מטעמם או מטעם מי מהם.
- (18) **בעת שימוש במכשירים ניידים** – כאשר הלקוחות משתמשים במכשיר טלפון נייד – בין בשיחה ובין בשימוש באפליקציית בנק אגוד – לצורך העברת בקשות לביצוע פעולות בנקאיות ולקבלת התראות, קיים סיכון הנובע מאובדן או גניבה של המכשיר, כך שצד שלישי שאינו מורשה לכך עלול לבצע באמצעות המכשיר פעולות בנקאיות בחשבון הלקוחות. על הלקוחות לוודא כי המכשירים הינם בעלי אבטחה פיזית ולוגית מתאימה, לרבות מנגנון לנעילת המכשיר כאשר אינו בשימוש (מומלץ לעשות שימוש במנגנון אבטחה כגון קוד או הזדהות בתבנית לפתיחת המכשיר) ולדווח לבנק על אבדן או גניבה על מנת שהבנק יוכל לחסום שליחת התראות למכשיר הנייד הנ"ל.

הבנק נוקט אמצעים כדי להתגונן מפני סיכונים אלה, ברם אין בהם כדי למנוע באופן מוחלט סיכונים הכרוכים בשימוש במערכת.

הלקוחות פוטרים בזה את הבנק מאחריות לתקלות ולשיבושים במידע המוצג ללקוחות, בהעברה או בקליטת הוראות הביצוע של הלקוחות או בכל דבר אחר הקשור לשירות, זאת כאשר הבנק עשה שימוש סביר באמצעי התקשורת וכאשר השיבוש או התקלה כאמור אינם בשליטת הבנק והבנק עשה מאמץ סביר למנוע אותם.

ב. כפל הוראות/בקשות - לאור העובדה שהמערכות מאפשרות ערוצי תקשורת שונים למתן הוראות ו/או להעברת בקשות, העברת כפל בקשות ו/או הוראות (היינו הגשת אותה בקשה או מתן אותה הוראה בשתי מערכות שונות או באותה מערכת שלא מתוך כוונה כי תבוצענה במצטבר, אלא רק אחת מהן) תביא לחיוב הלקוחות כמספר הבקשות/ההוראות שהועברו בפועל ועשויה, כתוצאה מכך, להביא מעבר למסגרת הפעילות המותרת ולחייבם במספר פעולות בהתאם. הבנק לא ימנע מביצוע כפל פעולות ובאחריות הלקוחות להימנע ממצב שכזה. הלקוחות מתחייבים לנקוט משנה זהירות ממתן כפל הוראות - הן למניעת ביצוע כפול של פעולות כאשר הם לא נתכוונו לכך והן כחלק מחובתם להקפיד על ביצוע פעולות ו/או עסקאות ללא חריגה מהיתרה או ממסגרת הביטחונות המאושרת להם.

ג. אמצעי התקשורת משמשים ככלים נוספים לקבלת שירותים בנקאיים.

היה ומסיבה כלשהי לא ניתן יהיה להשתמש באיזה מהמערכות או לבצע הוראות שנתקבלו עקב שיבושים במערכות הבנק, והכל בשעות הפעילות אותן קבע הבנק בקשר עם אותן מערכות (בין שמדובר במערכות המשמשות לצורך השירותים לפי כתב זה ובין שמדובר במערכות שאינן משמשות לצורך השירותים לפי כתב זה), הרי שלמעט במקרה בו ניתנו הנחיות מפורשות בתנאים הספציפיים (או שנמסרו או פורסמו הודעות בעניין בדרך אחרת) כיצד לפעול באופן חלופי על מנת לקבל השירותים, על הלקוחות לפנות ישירות לסניפם בימי ובשעות פעילות הסניף (או למוקד "אגוד ישר" שלא בימי ובשעות פעילות הסניף).

גם לגבי אותם ימים ו/או מועדים בהם מוצע ומתאפשר שירות כלשהו, הבנק אינו מתחייב ואינו אחראי לכך שהמערכות תפעלנה באופן מלא ורציף בכל שעות היממה או במשך כל ימות השנה, הכל לפי העניין.

א11. עקרונות אבטחת מידע והגנת פרטיות המומלצים ליישום בידי הלקוחות

א. גלישה במכשיר טלפון נייד

- יש להקפיד על שימוש במכשיר בהתאם להגדרות/הנחיות היצרן.
- יש להקפיד על התקנת יישומים מחנויות האפליקציה בלבד, תוך ווידוא מהימנות מפיץ היישום. אפליקציות בנק אגוד תופענה תחת שם "בנק אגוד" בלבד.
- יש להימנע מפריצת המכשירים או שימוש במכשירים פרוצים.
- יש להימנע מהתקנת יישומים ממקורות לא מוכרים.
- יש להקפיד על עדכון מערכת ההפעלה ו/או האפליקציה סמוך ככל הניתן להפצת כל עדכון.

ב. מסרונים במכשיר טלפון נייד

קיימת תופעה של התחזות באמצעות מסרונים – הודעת SMS שעשויה להכיל, בין היתר, קישור לאתר/אפליקציה מתחזה או בקשה לשלוח את פרטי ההזדהות בהודעה חוזרת.

הבנק לא שולח בקשות למסירת פרטי הזדהות לאפליקציה באמצעות דוא"ל, SMS או קישור (LINK) לאתר. במידה ומתקבלת הודעה כזו או כל הודעה שנראית חשודה, אין להשיב לה או ללחוץ על הקישורים המופיעים

בה ויש להודיע על כך מיידית למוקד התמיכה של הבנק או למרכז תפעול אבטחת המידע של הבנק, במייל: abuse@ubi.co.il.

ג. דואר אלקטרוני

- דואר אלקטרוני (דוא"ל) מהווה פלטפורמה מרכזית להחזרת נזקות וגניבת מידע. להלן המלצות מרכזיות לשימוש מאובטח:
- להקפיד על הגדרת התקשרות מאובטחת בין המחשב לשרת הדוא"ל (בגלישה, שימוש ב HTTPS, באמצעות תוכנת דוא"ל ייעודית ושימוש בפרוטוקול מאובטח, כגון TLS).
  - פרטי האימות וההזדהות לאתר הינם אישיים ואין להעבירם לגורם אחר.
  - יש להקפיד על הזדהות חזקה, כגון שימוש בשני גורמים מזהים (מותנה בתמיכת ספק הדוא"ל). במידה והדבר אינו מתאפשר, יש לעשות שימוש בסיסמא באורך 8 תווים לפחות, המורכבת הן מאותיות והן ממספרים.
  - חשוב לבחור בסיסמא ייעודית השונה מזו המשמשת לקבלת השירותים הבנקאיים.
  - קבלת חייווי באמצעות מסרון/דוא"ל בעת ניסיון חיבור ממכשיר חדש.
  - אין לשלוח בדואר אלקטרוני את פרטי הזיהוי לכניסה לחשבון האישי, לרבות מספר כרטיס אשראי.

ד. כניסה למערכות הבנק באמצעות אתר האינטרנט

- יש להקליד באופן עצמאי את כתובת האתר.
- יש להימנע מכניסה למערכת הבנק דרך קישורים הנשלחים אליך בדואר אלקטרוני, גם אם הפניה היא לכאורה בעלת אופי דחוף והשולח מזדהה כנציג הבנק.
- תאריך ושעת ההתקשרות האחרונה מופיעים בעמוד הכניסה לאתר הבנק. מומלץ לוודא כי הם תואמים את תאריך הכניסה האחרון של הלקוחות למערכת. במידה ותאריך הכניסה המופיע אינו תאריך הכניסה האחרון של הלקוחות למערכת, יש לדווח על כך בהקדם למוקד התמיכה של הבנק.
- בגמר השימוש במערכת, יש לבצע ניתוק יזום מהמערכת באמצעות לחצן התנתקות. מומלץ לסגור את תוכנת הדפדפן, על מנת למחוק מזיכרון המחשב נתונים ולמנוע מגורמים לא מורשים לראות מידע שהוצג.

ה. הגנת פרטי ההזדהות והסיסמא

- סיסמת הכניסה למערכות הבנק היא אישית. חשוב להימנע מלחשוף אותה לאדם אחר. נציגי הבנק אינם מורשים לשאול את הלקוחות מה סיסמתם. במידה והלקוחות יתבקשו למסור את סיסמא אישית בטלפון או במייל, אין למסור אותה ויש לדווח על המקרה בהקדם לסניף בו מתנהל חשבון הלקוחות.
- יש להימנע משמירת הסיסמא בקובץ במחשב הלקוחות ומרישומה בקרבת המחשב.
- יש להימנע משמירת הסיסמא בדפדפן, במידה שמוצגת אפשרות כזאת בדפדפן.
- סיסמא ראשונית נמסרת במעטפה חתומה. יש לוודא שהמעטפה אכן חתומה.
- לאחר מספר ניסיונות כניסה כושלים, המערכת תחסום את הכניסה לחשבון. שחרור החסימה מתבצע דרך מוקד התמיכה שבעת הצורך יפנה את הלקוחות לקבלת סיסמא חדשה בסניף.

ו. הגנה על סביבת העבודה

- מומלץ להתקין במחשב תוכנת firewall, תוכנת אנטי-וירוס מעודכנת ותוכנת anti-spyware.
- יש להימנע מכניסה לאתר הבנק ממחשבים ציבוריים.
- אין לאפשר לגורמים זרים לעבוד מתוך חשבון הלקוחות - גם לא לזמן קצר.
- מומלץ להימנע משימוש בתוכנות שיתוף קבצים. במידה והלקוחות בוחרים להשתמש בתוכנות אלה, יש להקפיד שלא לשתף ספריות או קבצים המכילים מידע רגיש.

12. התקנת הפעלת ותחזוקת המכשיר

- האחריות להתקנת, הפעלת ותחזוקת המכשיר חלה על הלקוחות בלבד. במקרה שהלקוחות יבקשו זאת, יהיה הבנק רשאי, אך לא חייב, בהתאם לשיקול דעתו, לשלוח טכנאים מטעמו על מנת לסייע בכך.
  - אם הבנק ייעתר לבקשת הלקוחות למתן סיוע כאמור, מובהר ומוסכם בזאת כי לא יהא בכך כדי ליצור כלפי הלקוחות כל מצג, ולא יהא בכך כדי להטיל על הבנק כל אחריות לגבי טיב המכשיר המותקן אצל הלקוחות, מידת התאמתו לשימושו ו/או לגבי עבודתו ו/או פעולות הטכנאים שישלחו/ו לפי בקשת הלקוחות.
- ציוד הבנק**
- הבעלות על ציוד הבנק הינה ותהיה בכל עת של הבנק וללקוחות תהיה אך ורק רשות אישית להשתמש בו לצורך עצמי. הלקוחות מתחייבים שלא להתיר לצד שלישי כלשהו להשתמש בציוד הבנק ללא הסכמת הבנק מראש ובכתב. הלקוחות מתחייבים לנקוט בכל הצעדים הסבירים על מנת להגן על ציוד הבנק מפני שימוש לרעה.
  - הלקוחות מתחייבים להחזיק את ציוד הבנק במצב תקין ובין היתר לפעול לשם כך לפי הוראות הבנק.
  - במקרה של הפסקת השירותים על פי סעיף 14 להלן, יהיה על הלקוחות להחזיר את ציוד הבנק לסניף הבנק, תוך 14 יום מיום הפסקת השירותים, כשהוא שלם ובמצב תקין. התוכנה תוחזר לבנק והלקוחות ישמידו את כל עותקי התוכנה שברשותם. לא תוחזר ציוד הבנק לבנק תוך פרק

זמן זה, או הוחזר כשהוא אינו שלם ו/או אינו תקין, מתחייבים הלקוחות לשפות את הבנק (מבלי לגרוע מזכות הבנק לקיזוז) בתוך שבעה ימים מיום קבלת דרישת הבנק בכתב בגין שווי הציוד או עלויות תיקונו, לפי התעריף הנהוג לכך בבנק והבנק יהיה רשאי לחייב את חשבון הלקוחות בסכום הנ"ל.

הלקוחות יהיו אחראים לכל תקלה שאינה תוצאה של שימוש סביר ולכל פגיעה ו/או נזק שנגרם לציוד או חלקו וכן לכל אבדן של הציוד או חלק ממנו, ומתחייבים לשפות את הבנק (מבלי לגרוע מזכות הבנק לקיזוז) בתוך שבעה ימים מיום קבלת דרישת הבנק בכתב בגין נזקים, ו/או אובדן כאמור, בהתאם למחיר שיקבע על פי שיקול דעתו הבלעדי של הבנק, והבנק יהיה רשאי לחייב את חשבון הלקוחות בסכום הנ"ל.

13. תוכנת המערכות

- א. מלוא הזכויות מכל מין וסוג שהם, לרבות ומבלי לפגוע בכלליות האמור, זכויות היוצרים, כל פטנט, סוד מסחרי, סימן מסחרי וכל זכות קניינית בכל תוכנה, הקיימת ו/או שתפותח ו/או תוכן ע"י או עבור הבנק במסגרת ו/או בקשר עם המערכות (לעיל ולהלן: "התוכנה"), תהינה בבעלות הייחודית, המלאה והמוחלטת של הבנק, או של צד שלישי ממנו רכש הבנק את הזכות להשתמש באותה תוכנה.
- ב. הלקוחות מתחייבים שלא להפר את זכויות הבנק ו/או צד שלישי כאמור בסעיף קטן א' לעיל בכל תוכנה שתימסר להם ע"י הבנק (לרבות בדרך של הורדה בתקשורת – DOWNLOAD), ולנקוט בכל מאמץ ואמצעים למנוע הפרה כאמור ע"י לקוחותיהם, עובדיהם, סוכניהם וכל הבאים מכוחם. התחייבות הלקוחות עפ"י סעיף קטן זה אינה מוגבלת בזמן.
- ג. הלקוחות מתחייבים בזה שלא לבצע כל העתקה של התוכנה אלא לצרכי גיבוי ולא לאפשר לכל אדם ו/או גוף זולתם לעשות שימוש כלשהו בתוכנה או בחלק ממנה.

14. פעולות על פי פניות טלפוניות

הלקוחות מבקשים לבצע פעולות בנקאיות בחשבונות המפורטים בכתב זה גם על פי פניות טלפוניות, לגבי כל השירותים הבנקאיים המפורטים להלן, ובכפופות לאמור לעיל ולהלן. לבקשות, הוראות והודעות שונות באמצעות הטלפון יקרא להלן: "בקשה טלפונית", ובלשון רבים: "בקשות טלפוניות";

הלקוחות רשאים לפנות לבנק מפעם לפעם בבקשה טלפונית בקשר עם תחומי הפעילות המפורטים להלן:

- א. לקנות ניירות ערך, זכויות או נכסים אחרים שמקובל לרכוש מהבנק או באמצעותו (ניירות הערך, הזכויות והנכסים האחרים כאמור ייקראו להלן: "ניירות הערך"), לזכות פיקדון ני"ע ולמכור ניירות ערך לחובת הפיקדון האמור ובתמורת המכירה, או בסכום הדרוש לקנייה, לפי המקרה, לחייב או לזכות את חשבון העו"ש או החח"ד (להלן: "חשבון מט"י") או חשבון המט"ח הנזכרים בפרקים ב, ג, ו-ד בכתב זה.
- ב. לקנות מטבע חוץ מכל סוג שהוא ולהפקידו לזכות חשבון המט"ח, למכור כל מטבע חוץ לחובת חשבון המט"ח, ובתמורת המכירה או בסכום הדרוש לקניה, לפי המקרה, לחייב או לזכות את חשבון המט"י.
- ג. לבצע עסקאות שונות במט"ח, לרבות פרוורוד, ספוט, אופציות, קומודיטיס, הבטחת ריבית וכדומה לפי התנאים שעליהם יוסכם בין הבנק והלקוחות ובתמורת העסקות לחייב או לזכות את חשבון המט"ח.
- ד. להפקיד כספים בפיקדונות שונים, בין פיקדונות צמודים ובין פיקדונות בלתי צמודים, לתקופה ובתנאים שייקבעו בין הבנק והלקוחות, ולמשוך כספים אלה ובתמורת ההפקדה או המשכיה, לפי המקרה, לחייב או לזכות את חשבון המט"י.
- ה. להעביר הכספים מחשבון המט"י או מחשבון המט"ח לחשבון אחר, על שם הלקוחות, לרבות חשבונות המשותפים להם ולאחרים.
- ו. להעביר הכספים מחשבון המט"י או מחשבון המט"ח לחשבון או חשבונות על שם אחרים.*
- ז. לבקש ולקבל אשראי מכל הסוגים, לרבות אשראי דוקומנטרי, אשראי מכוון במטבע חוץ ואשראי בחח"ד בריבית משתנית, ולרבות הוצאת ערבויות בנקאיות ומכתבי אשראי.
- ח. לקבל ייעוץ בקשר להשקעה ו/או מימוש השקעה ו/או שלא לעשות כן, בנכסים פיננסיים לסוגיהם לרבות: ניירות ערך, פיקדונות לתקופה קצובה, פיקדונות במטבע חוץ, קופות גמל, תכניות חסכון, עסקאות עתידיות, זהב או זכות לאחד מאלה ולרבות עסקאות בעלות סיכון מיוחד ועסקאות בני"ע שהבנק בעל עניין בהן, כהגדרתן בכללי הבנקאות (שרות ללקוח – ייעוץ בהשקעות) התשמ"ו – 1986.
- ט. לקנות, למכור או לכתוב אופציות.
- י. להזמין פנקסי שיקים.
- יא. להפקיד כספים לקופות גמל.
- יב. לקבל מידע על מצב חשבון ויתרות בחשבונות ופיקדונות המפורטים בכתב זה.
- יג. לבצע כל פעולה בנקאית אחרת המותרת על פי דין.

בכל מקרה שהבנק יענה לאיזו בקשה טלפונית של הלקוחות כאמור, יחול האמור להלן:

1. כל הרישומים או אמצעי תיעוד אחרים של הבנק בדבר תוכנה של בקשה טלפונית כנ"ל, והמועד בו נעשתה ישמשו הוכחה לכאורה הן לכך שאכן הלקוחות פנו לבנק באמצעות הטלפון בבקשה כנ"ל, הן לתוכנה של אותה בקשה, הן לפרטים שסוכם באותה שיחה טלפונית והן למועד בו היא התקיימה.
2. הבנק יהיה פטור מכל אחריות לכל נזק, הפסד או הוצאה כלשהם העלולים להיגרם ללקוחות, במישרין או בעקיפין, כתוצאה מפעולה כלשהי של הבנק בהתאם לאיזו בקשה טלפונית, לרבות ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב או הפרת חובת סודיות בנקאית, ובמיוחד ומבלי לגרוע מכלליות האמור, במקרה שיתברר כי הבקשה הטלפונית נחזתה להיות מופנית לבנק בשם הלקוחות, ובלבד שהבנק נקט באמצעי הזהירות

- הדרושים כדי לנסות ולמנוע התחזות ושימוש לרעה כאמור בהוראות טלפונית, כנדרש מהבנק על פי הוראות ניהול בנקאי תקין, והכל אלא אם ייקבע כי הנזק, ההפסד או ההוצאה נגרמו כתוצאה מרשלנות הבנק.
- כמו כן, יהיה הבנק פטור מכל אחריות לכל נזק, הפסד או הוצאה כלשהם העלולים להיגרם, במישרין או בעקיפין, כתוצאה ממניעה חוקית כלשהי לביצוע של איזו בקשה טלפונית.
3. על פניה לבנק באמצעות טלפון בבקשה או הוראה לבצע פעולה כלשהי, יחולו גם התנאים המקובלים בבנק והכלולים בטפסים הסטנדרטיים שיהיו מקובלים בבנק לגבי פעולות מהסוג המנוי במבוא לסעיף זה.
4. במקרה של ייעוץ טלפוני כאמור בסעיף קטן ח' לעיל, יהיה הבנק פטור מלהחתים אותם על טופס מיוחד בכל הנוגע לעסקה בעלת סיכון מיוחד או נייר ערך אשר הבנק בעל עניין בו.
5. במקרה שהלקוחות הודיעו או יודיעו לבנק כי נתנו רשות למי מהם או לאחרים לפעול בחשבון המט"י/בפיקדון נ"ע/בחשבון המט"ח מטעמם, יהיה כל מי שנתנו ויתנו לו רשות כאמור רשאי לפנות לבנק בבקשות טלפונית כנ"ל, והאמור בכתב זה יחול גם ביחס לכל בקשה טלפונית של מורשה כנ"ל, אף אם בקשות שתוכנן זהה היו טעונות חתימות נוספות אילו ניתנו לבנק בכתב.
6. כל בקשה טלפונית שתימסר לבנק ע"י אדם שיציג עצמו במהלכה של השיחה כאילו הוא אחד מיחידים הלקוחות, או כמורשה לפעול בשם או מטעם הלקוחות, יראוה כבקשה טלפונית של הלקוחות או של המורשה, ובלבד שהבנק נקט באמצעי הזהירות הדרושים כדי לנסות ולמנוע התחזות ושימוש לרעה כאמור בהוראות טלפונית, כנדרש על פי דין.
7. בכל מקרה שיימסר מידע באמצעות הטלפון על מצב החשבונות והפיקדונות של הלקוחות לאדם שיציג עצמו במהלך השיחה כאמור בסעיף קטן 6 לעיל, פוטרים הלקוחות את הבנק מאחריות לכל נזק שיגרם להם עקב מסירת המידע למי שלא היה מוסמך או מורשה לפנות לבנק בשם הלקוחות, לרבות מטעמים של חובת הסודיות הבנקאית, ובלבד שהבנק נקט באמצעי הזהירות הדרושים כדי לנסות ולמנוע התחזות ושימוש לרעה כאמור בהוראות טלפונית, כנדרש מהבנק על פי דין.
8. במקרה שהלקוחות החותמים על כתב זה, או אחד מהם, הם תאגיד כלשהו, לרבות חברה, אגודה שיתופית, שותפות או עמותה, הרי:
- (1) אם הלקוחות מסרו לבנק הודעה בכתב מי מטעם הלקוחות מורשה למסור לבנק בקשות טלפונית, הרי כל בקשה טלפונית של אחד המורשים הנ"ל יראוה כבקשה שניתנה על ידי הלקוחות.
- (2) אם הלקוחות לא מסרו לבנק הודעה כאמור בפסקה 1 לעיל – יראו כבקשה טלפונית של הלקוחות כל בקשה טלפונית שתימסר על ידי אחד המורשים לחתום בשם הלקוחות או מטעמם בחשבון מט"י/בפיקדון נ"ע/בחשבון המט"ח של הלקוחות בבנק.
- (3) כל בקשה טלפונית של המורשה של הלקוחות תחייב את הלקוחות אף אם בקשה זהה בתוכנה של הלקוחות, אילו ניתנה לבנק בכתב, היתה טעונה חתימה/חתימות ו/או חותמת.
9. הבנק יהיה רשאי להקליט את ההוראות הטלפונית שיינתנו על-ידי הלקוחות.
10. בכל מקרה שבו, לפי שיקול דעת הבנק, תהיה מניעה לביצועה של איזו בקשה או הוראה שניתנה באמצעות טלפון, וזאת – בהעדר הסכם רלוונטי לגבי השרות הבנקאי המבוקש או עקב כל סיבה חוקית או אחרת למניעה האמורה, תחשב הבקשה כמבוטלת. הבנק יודיע ללקוחות על אי ביצוע, ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב של בקשה או הוראה כלשהי. אין באמור לעיל כדי לגרוע מחובת הלקוחות לוודא ביצוע, אי ביצוע, ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב של בקשה או הוראה כלשהי.
11. בכל מקרה שהבנק יהיה סבור כי ביצועה של איזו הוראה עלול לחשוף את הבנק בפני סיכון ניכר או בלתי סביר, הבנק יהיה רשאי לסרב לקבל את ההוראה, כולה או מקצתה, באמצעות הטלפון, והוא הדין בכל מקרה שביצועה של הפעולה עלול להצריך חיוב הלקוחות בסכום שייקבע ע"י הבנק מפעם לפעם, ויהיה ניתן לשינוי ע"י הבנק לפי שיקול דעתו. הבנק יהיה רשאי להודיע ללקוחות על הסכום האמור, בין בהודעה כללית ובין בהודעה ספציפית, בסמוך לאחר קבלת ההוראה כאמור.
12. הבנק יהיה רשאי שלא לבצע הוראה או בקשה שניתנה ע"י הלקוחות באמצעות טלפון או לבצעה באופן חלקי בלבד, בכל מקרה שבו, לפי שיקול דעת הבנק, תהיה מניעה כלשהי כאמור לביצועה של אותה בקשה או הוראה בשלמותה או שיתרת החשבון או הפיקדון הרלבנטי, ביחד עם סכום האשראי/משיכת היתר שהבנק במפורש אישר ללקוחות והלקוחות טרם ניצלו, אינם מספיקים לשם ביצועה של הבקשה בשלמותה או בחלקה, וכשמדובר בבקשה טלפונית, אף אם הדברים הנ"ל יתבררו לבנק אחרי סיום השיחה שבמהלכה מסרו הלקוחות לבנק אותה בקשה טלפונית.
13. בכל מקרה שהבנק יקבל מהלקוחות הוראה או בקשה באמצעות טלפון מתוך הנחה שהלקוחות חתומים על מסמך/טופס יסוד או כללי אשר לפי הנהוג בבנק יש לחתום עליו לפני מתן הוראה זהה בתוכנה בכתב, ולאחר מכן יתברר לבנק כי הלקוחות אינם חתומים כאמור, וכמו כן, בכל מקרה שלאחר סיום שיחה טלפונית יגיע הבנק למסקנה כי הבקשה או ההוראה שנמסרה לבנק איננה ברורה במידה מספקת או שלדעת הבנק אין זה מן הראוי לבצעה בשלמותה בלא לקבל מהלקוחות פרטים, מידע או הסברים נוספים, יהיה הבנק רשאי, לפי בחירתו, שלא לבצע כלל את הבקשה או ההוראה האמורה או לבצעה באופן חלקי בלבד או לנהוג בדרך אחרת שיהיה בה, לפי שיקול דעת הבנק ובנסיבות המקרה, משום מילוי אותה בקשה או הוראה בקירוב. הוא הדין בכל מקרה שיראה לבנק כי השיחה הטלפונית, שבמהלכה מסרו הלקוחות לבנק בקשה טלפונית, נקטעה או נפסקה לפני סיומה.
14. על אף האמור בסעיף קטן 12 לעיל, הבנק יהיה רשאי לבצע את הבקשה או ההוראה שניתנה באמצעות טלפון בשלמותה או בחלקה למרות שיתרת החשבון/פיקדון/ות הרלוונטיים לא הספיקה כאמור, ובכל מקרה שהבנק יעשה כן, הדבר יחייב את הלקוחות.

15. הבנק יודיע ללקוחות על אי ביצוע, ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב של הוראה או בקשה כלשהי כאמור לעיל בפרק זה. אין באמור לעיל כדי לגרוע מחובת הלקוחות לוודא ביצוע, אי ביצוע, ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב של הוראה או בקשה כלשהי.
16. בכל מקרה שהבנק יבצע איזו בקשה או הוראה שניתנה באמצעות טלפון – לרבות ביצוע חלקי או ביצוע בקירוב – יחולו כל התנאים שהיו חלים אילו היו הלקוחות מוסרים לבנק בקשה זהה בתוכנה בכתב. ואם באותה העת נהוג בבנק שבקשה או הוראה כנ"ל בכתב נמסרת לבנק על פי טופס או נוסח שנקבעים על ידי הבנק, יחול על כל בקשה או הוראה כנ"ל שניתנה באמצעות טלפון כל האמור בטופס/נוסח כאמור חתום על ידי הלקוחות.
17. הבנק יהיה רשאי, בכל עת, לסרב לכל בקשה טלפונית נוספת של הלקוחות, בכלל או לגבי נושאים מסוימים. כמו כן, רשאי הבנק להתנות את היענותו להוראה טלפונית בכל אמצעי אימות לזהות הלקוחות, על פי שיקול דעתו.

15. הוראות טלפוניות באמצעות "אגוד ישיר"

האמור להלן יחול בכל מקרה שבו הבנק יסכים לתת ללקוחות שירותים בנקאיים באמצעות הטלפון דרך מוקד קבלת הוראות לקוחות שמפעיל הבנק שלא במסגרת הסניף בו מתנהל חשבון הלקוחות (להלן: "אגוד ישיר").

1. הוראות סעיף 14 לעיל (פעולות על פי הוראות טלפוניות) יחולו בשינויים המחויבים אף לגבי מתן שירותי "אגוד ישיר".
  2. הלקוחות חשופים לסיכון שפרטי הקוד ופרטי הזיהוי יגיעו לידי מי שאינו מוסמך לכך על ידם ויעשה בהם שימוש לרעה, ומתחייבים כי כל שימוש בקוד ובפרטי הזיהוי לצורך קבלת שירות באמצעות "אגוד ישיר", יחייב אותם לכל דבר ועניין כאילו נעשה על ידם.
  3. הלקוחות מתחייבים שלא להעביר לאחר ולשמור באופן בטוח וללא סימני זיהוי את פרטי הקוד ופרטי הזיהוי והפעולה באמצעות "אגוד ישיר". הלקוחות משחררים בזה את הבנק מכל אחריות לנזק שיגרם עקב שימוש בקוד ובפרטי הזיהוי שלא על ידם ו/או שלא בהרשאתם.
  4. **ההוראות והבקשות שיופנו לבנק במסגרת שירותי "אגוד ישיר" עשויים לכלול גם פעולות שיש בהן זיכוי או העברה לחשבונות שאינם על שם הלקוחות** – כמפורט בנספח ערוצי השירות.
  5. שירותי "אגוד ישיר" יינתנו ללקוחות אך ורק ביחס לשירותים ופעולות שהבנק יאפשר מעת לעת לתת לגביהם הוראות באמצעות "אגוד ישיר", וללקוחות לא תהיינה טענות על סירוב הבנק לקבל הוראות כלשהן, בשל כל טעם שהוא, לפי שקול דעת הבנק, לרבות בשל אי מתן שירותים ואי קבלת הוראות בתחום כלשהו באמצעות "אגוד ישיר".
  6. הלקוחות לא יתנו הוראות זהות וכפולות, המתייחסות לבקשה לבצע פעולה אחת (להלן: "הוראות כפולות") לסניף בו מתנהל חשבונם ולמוקד "אגוד ישיר". מתן הוראות כפולות כאמור עלול לגרום לביצוע אותה פעולה שהתבקשה יותר מפעם אחת. האחריות למתן הוראות כפולות כאמור ולכל נזק, הוצאה או הפסד שייגרם ללקוחות בשל כך, יחולו על הלקוחות בלבד והבנק יהיה פטור מכל אחריות בקשר לכך.
- מועד ביצוע פעולות עבור הלקוחות, בהתאם להוראות שמסרו באמצעות "אגוד ישיר", ובכפוף להיעדר מניעה כלשהי לבצען, יהיה בשעות המקובלות בבנק לביצוע אותן הוראות. הוראה שתימסר על ידי הלקוחות באמצעות "אגוד ישיר" לא תבוצע בהכרח במועד מסירתה ל"אגוד ישיר" אלא במועד המקובל לביצוע הוראות מאותו סוג בבנק, וללקוחות לא תהיה כל טענה, דרישה או תביעה בקשר לכך.
- הבנק יוכל להפסיק את מתן שירותי "אגוד ישיר", חלקם או כולם, בכל עת, וזאת אף ללא הודעה מראש, בכפוף לכל דין.

16. אמצעי התקשרות חילופיים

טלפון (לרבות "אגוד ישיר") משמש ככלי נוסף לקבלת שירותים בנקאיים. היה ומסיבה כלשהי לא ניתן יהיה לבצע הוראות שנתקבלו באמצעים אלה עקב שיבושים במערכות הבנק, על הלקוחות לפנות ישירות לסניפים בימי ובשעות פעילות הסניף או להשתמש באמצעי התקשרות חילופיים אחרים.

17. הפסקת השירותים

- א. הבנק רשאי בכל עת, לפי שיקול דעתו, להפסיק באופן סופי או זמני, מלא או חלקי, את מתן השירותים ללקוחות באמצעות המערכות, בהודעה ללקוחות 14 ימים מראש.
- ב. למרות האמור לעיל, הבנק יהיה רשאי להפסיק לאלתר את מתן השירותים ללקוחות, ללא הודעה מראש, בכל אחד מהמקרים הבאים:
  - (1) בכל מקרה שהבנק קיבל הודעה מהלקוחות כאמור בסעיף 10 לעיל.
  - (2) בכל מקרה של תקלה, שיבוש, או קלקול במערכות.
  - (3) בכל מקרה של הפרה של התחייבות הלקוחות המפורטת בכתב זה או של הוראה המפורטת במדריך למשתמש או של הוראה שתימסר ללקוחות על ידי הבנק במועד מאוחר יותר.
- ג. הלקוחות יהיו רשאים, בכל עת, להודיע לבנק בכתב על רצונם להפסיק את השימוש על ידם במערכות, כולן או חלקן, וההפסקה תכנס לתוקפה תוך שני ימי עסקים לאחר קבלת הודעת הלקוחות בבנק.
- ד. סיום ההתקשרות כאמור לא ישפיע על זכויות וחובות הלקוחות והבנק על פי כתב זה ועל פי ההוראות/הבקשות שהתקבלו עד לאותו מועד.

18. קבלת השירותים על ידי מורשים

- א. במידה ועל פי תנאי ניהול החשבון ניתנה זכות פעולה לכל אחד מבעלי החשבון בנפרד אזי כל אחד מבעלי החשבון המשותף, בנפרד, רשאי לקבל בשם כל הלקוחות את כל סוגי השרות המפורטים בכתב זה, בכפוף לרמות השירות ולערוצי התקשורת שנבחרו על ידי הלקוחות והמסומנים בנספחים.
- ב. בכל מקרה בו חתמו הלקוחות על טופס/י הרשאה לפעול בחשבוניתיהם, יהיו המורשים הנקובים באותו/ם טופס/ים רשאים, כל אחד לחוד, לקבל בשם הלקוחות את כל סוגי השרות המסומנים בנספחים אם על פי טפסי ההרשאה רשאי כל אחד מהמורשים לפעול לחוד בחשבון. היו המורשים תאגידים, יורשו לפעול כאמור כל אחד לחוד מהמורשים מטעמם. היו הלקוחות תאגיד ולא מסרו לבנק הודעה אודות אדם/אנשים מסוימים המורשים לפעול מטעמם במערכת/ות הנ"ל, יהיה הבנק רשאי לקבל הוראות/בקשות מכל אחד לחוד מהמורשים לחתום בשם התאגיד בחשבוניות הקשורים למערכת/ות הנ"ל, על פי סוגי השרות אותם בחרו הלקוחות בהצטרפות למערכת/ות הנ"ל.
- ג. מובהר בזאת כי עסקה שתבוצע על ידי המורשים תחייב את הלקוחות אף אם עסקה זהה בתכנה, אילו ניתנה לבנק בכתב, הייתה טעונה חתימות נוספות ו/או חותמת.
- ד. למרות האמור בטפסי ההרשאה, תסתיים ההרשאה עד יום עסקים אחד לאחר שהתקבלה בבנק בקשה לחסימת אמצעי אבטחת המידע כאמור בסעיף 9 ז' לעיל, או לאחר שהבנק קיבל הודעה על קרות אחד האירועים אשר על פי טפסי ההרשאה, בקרותם מסתיימת אותה הרשאה.
- ה. הלקוחות מתחייבים להביא את תוכנו של כתב זה (על כל נספחיו) לידיעת המורשים, ולוודא כי המורשים יפעלו לצורך קבלת השירותים, ובשימוש באמצעי אבטחת המידע, בהתאם לכל התחייבויות הלקוחות הכלולות בכתב זה.
- ו. האמור בכתב זה יחייב את הלקוחות לכל דבר ועניין לגבי כל פעולות המורשים, כאילו בוצעו מלכתחילה על ידי הלקוחות.

19. זכות הלקוח לשימוש באמצעים חלופיים

הלקוחות יהיו רשאים לקבל את השירותים מהבנק גם שלא באמצעות המערכות.

20. רישומי הבנק ומשלוח הודעות

- א. האמור בסעיף זה להלן יחול לגבי קבלת שירותים באמצעות המערכות, כהגדרתן במבוא לפרק זה.
- ב. כל הרישומים של הבנק (אשר ייעשו בכל אמצעי שהוא, לרבות ידני, מגנטי, אופטי או אלקטרוני) ביחס לקיומה של הוראה/בקשה לביצוע פעולה/עסקה ו/או לקבלת או העברת מידע באמצעות המערכות, מועדה, תוכנה וביחס לשידור מידע על ידי הבנק ללקוחות ו/או לתיבת הדואר האלקטרונית שלהם (במידה והבנק ישדר מידע לתיבות הדואר האלקטרוני של לקוחות) ישמשו כראייה קבילה להוכחת אמיתות תוכנם.
- ג. העתק מהרישום הנ"ל או מכל קטע של הרישומים הנ"ל או מהדף האחרון של הרישומים הנ"ל שיאושר ע"י הבנק על גבי העתקו, או במסמך נפרד, ישמש ראיה קבילה להוכחת אמיתות קיומם של הרישומים הנ"ל, ולנכונות כל הפרטים הנקובים בהעתק האמור.
- ד. במקרה של סתירה בין הנתונים המצויים במחשב הבנק לבין הנתונים המצויים במחשב הלקוח, או במחשב צד שלישי כלשהו, יקבעו הנתונים המופיעים במחשב הבנק.
- ה. דפי חשבון, הודעה או מכתב שנמסרו ללקוחות באמצעות המערכות, יראו אותם כאילו נמסרו ללקוחות ע"י הבנק.
- ו. הבנק יהיה רשאי לשלוח ו/או למסור ללקוחות דפי חשבון ו/או הודעות ו/או מכתבים בין באמצעות המערכות, בין באמצעות מכשיר אוטומטי, בין בדואר רגיל ובין בדואר רשום, או בכל אופן אחר, לפי בחירתו, ורישומי הבנק (לרבות אשורים בכתב שבידיו) אודות משלוח כאמור או מסירה ומועדם ישמשו הוכחה לכאורה לעצם המשלוח או המסירה ומועדם.
- ז. הלקוחות יבדקו את דפי החשבון, כל הודעה וכל מכתב שישלחו או ימסרו להם באופן כלשהו, על ידי הבנק ויוציאו לבנק את הערותיהם לגביהם, אם תהיינה כאלה, בכתב, תוך 45 יום מתאריך המשלוח על ידי הבנק. למרות האמור לעיל או בכל מסמך אחר שנחתם על ידי הלקוחות כלפי הבנק, מידע אשר שודר על ידי הבנק לתיבות דואר אלקטרוניות, במידה והבנק ישדר מידע לתיבות דואר אלקטרוניות, ייחשב כאילו הגיע לידי הלקוחות בפועל יום עסקים אחד לאחר מועד השידור (להלן: "מועד קבלת המידע") והלקוחות יבדקו אותו ויוציאו לבנק את הערותיהם לגביו, אם תהיינה כאלה, תוך 30 יום ממועד קבלת המידע.
- ח. נכונותו של כל פרט הרשום בכל דף חשבון, הודעה או מכתב כאמור, שלגביו לא הגיעו לידי הבנק הערותיהם בכתב של הלקוחות תוך המועדים הנזכרים לעיל תחשב מאושרת ע"י הלקוחות לבנק.
- ט. במקרה של מחלוקת, סכסוך או דיון משפטי בין הלקוחות לבין הבנק, לא תועלה טענה כנגד תוקף הוראה/בקשה לביצוע פעולה/עסקה אך ורק משום שנעשו באמצעות מערכת תקשורת ולא בהסכם בכתב. כמו כן, לא תועלה טענה כנגד קבילותם של תדפיסי מחשב כראיה, אך ורק משום שהינם תדפיסים של מחשב או מערכת תקשורת ולא מסמכים ערוכים וחתומים בכתב.
- י. מובהר בזאת כי בהתאם לדיון, הבנק נדרש לקיים נתיב ביקורת המבוסס על רישום ממוכן (log) של עצם הגישה ושל פעולות ושאלות המבוצעות במערכות המידע של הבנק, הכולל, בין היתר, זיהוי של מורשה הגישה, המקום והזמן בו התבצעו הגישה ו/או הפעולות השונות וכן פרטים על נשוא הגישה.

פרק ט' - תנאי הצטרפות להסדר כרטיס אשראי ו/או כרטיס כספומט "ויזה"/"דיינרס"

במידה והלקוחות יבקשו מהבנק להנפיק להם ולמסור להם כרטיס אשראי, כרטיס כספומט או כרטיס הכולל הן את התכונות של כרטיס אשראי והן של כרטיס כספומט, מסוג ויזה ו/או מסוג דיינרס, או כרטיס לחיוב מיידי (כרטיס דביט) במסגרת החשבון המתנהל על שמם, על כל כרטיס כנ"ל שהבנק יסכים להוציא להם (או לאחד מהם) יחולו התנאים וההוראות שבפרק זה כדלקמן, וזאת מבלי לגרוע מתנאי כתב זה;

1. הגדרות

א. "כרטיס":

לוחית או חפץ אחר לשימוש חוזר, המיועדים למשיכת כסף באמצעות מכשירי בנק ממוכנים או לרכישת נכסים בדרך של חיוב חשבון הלקוח בבנק, ובכלל זה כרטיס אשראי וכרטיס כספומט, כהגדרתם בסעיף זה.

"כרטיס הכספומט":

כרטיס המאפשר ביצוע פעולות שונות באמצעות מכשירי כספומט ומכשירים דומים אחרים, לרבות משיכת כספים וקבלת מידע לגבי חשבונות בבנק.

"כרטיס אשראי":

כרטיס, כהגדרתו בסעיף זה, המיועד לרכישת נכסים מאת ספק ללא תשלום מיידי של התמורה ולרבות כרטיס אשראי מקומי, כרטיס אשראי בינלאומי וכרטיס הכולל את התכונות של כרטיס אשראי מקומי או של כרטיס אשראי בינלאומי ושל כרטיס כספומט.

"כרטיס אשראי מקומי":

כרטיס אשראי המיועד לשימוש בישראל בלבד, אינו מותר לביצוע רכישות מספקים בחו"ל וכן כרטיס הכולל את התכונות של כרטיס אשראי מקומי וכרטיס כספומט.

"כרטיס אשראי בינלאומי":

כרטיס אשראי המיועד לשימוש בישראל ומחוץ לישראל, וכן כרטיס הכולל את התכונות של כרטיס אשראי בינלאומי וכרטיס כספומט.

"נכס/ים": מקרקעין, מטלטלין, כסף, שירותים או זכויות.

"נותן שירות":

בתי עסק, בנקים שונים, לרבות הבנק, ונותני שירותים הנוהגים לספק למחזיקים בכרטיס נכסים כהגדרתם בסעיף זה - כל אלה בין בישראל ובין מחוץ לישראל.

"שובר":

מסמך כלשהו או כל אמצעי אחר לרישום נתונים המוצא על ידי נותן שירות והמתייחס לרכישת נכסים ע"י מחזיק בכרטיס ושעליו הוטבע או נרשם מספר הכרטיס.

"דרישה לתשלום שובר":

מסירת שובר לגביה באמצעות בנק או מסירת שובר לגביה באופן אחר, כפי שמוסכם בין הבנק לבין נותן השירות, לרבות העברה בדרך אלקטרונית כלשהי, שדינה כדין דרישה מהבנק לשלם את אותו שובר.

"סוכני הבנק":

כל אדם או גוף משפטי, בין בישראל ובין מחוצה לה, שהבנק ו/או דיינרס ו/או כ.א.ל. ימסרו לו ביצוע פעולות, דרושות או רצויות, בקשר לכרטיס האשראי, כולן או מקצתן, בין אם הבנק העסיק אותו בעניינים בנקאיים או אחרים לפני כן ובין אם לאו, ולרבות כל סניף או נציגות של הבנק בחו"ל.

"מחזיק בכרטיס":

מי שכרטיס הונפק לשימוש ע"י הבנק.

"הסכום הנקוב של שובר":

כל סכום במטבע ישראלי או בדולרים של ארה"ב כנקוב באיזה שובר, לפי המקרה, או - אם בשובר נקוב סכום במטבע חוץ אחר - תמורתו של הסכום הנ"ל בדולרים של ארה"ב או במטבע ישראלי - בשערים שלפיהם יחויב הבנק לפי הנהוג בארגון ויזה/ דיינרס.

"החוק":

חוק כרטיסי חיוב, תשמ"ו-1986, כפי שיתוקן מפעם לפעם, לרבות התקנות שהוצאו ויוצאו על פיו וכן כל חוק שיבוא במקומו או שיחליף או יתקן אותו.

"דיינרס":

חברת דיינרס קלוב ישראל בע"מ.

"כ.א.ל.":

חברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ.

"ארגון ויזה":

Visa Europe Limited

ב. כל מונח שלא הוגדר ספציפית לעניין פרק זה יתפרש כהגדרתו בתנאי כתב זה.

ג. הסדר זה כפוף להוראות החוק ובכל מקרה אין באמור בהסדר זה כדי להטיל על הבנק חיובים מעבר לקבוע בחוק ו/או כדי לגרוע מזכויות הצדדים ו/או מי מהם על פי החוק.

2. הכרטיס

א.

- (1) הכרטיס הינו רכוש הבנק המיועד לשימוש הבלעדי של המחזיק בו, אשר רק הוא רשאי להחזיק בו ולעשות בו שימוש ואין הוא רשאי למסרו לאחר בכל תנאי שהוא, למעט מסירה למשמרת בנסיבות סבירות, כהגדרתה בסעיף 5 ב (4) (א) לפרק זה.
מבלי לגרוע מהאמור לעיל, מתחייבים הלקוחות כי השימוש בכרטיס ייעשה בכפוף להוראות כתב זה ובכפוף להוראות כל דין.
- (2) אפשרויות השימוש בכרטיס כפופות למגבלות ו/או להוראות הקיימות בבנק, מעת לעת, בנוגע לאפשרויות אלה בכלל, ובנוגע לחשבון הלקוח בפרט.

ב. ביטול הכרטיס/ההסדר

- תוקפו של הסדר זה לגבי כל כרטיס שיונפק על פיו הינו לתקופה כמקובל בבנק ו/או בכ.א.ל./דיינרס ויתחדש מאליה לתקופות נוספות כמקובל בבנק ו/או בכ.א.ל./דיינרס. סיום כתב זה לא יגרע מזכויות והתחייבויות הצדדים על פיו שנוצרו קודם סיומו. מבלי לגרוע מן האמור לעיל-
- (1) הבנק ו/או דיינרס ו/או כ.א.ל. יהיו רשאים, בכל עת, על ידי מתן הודעה בכתב, לבטל את כרטיס האשראי, להפסיק להרשות ללקוחות את השימוש בשירותים באמצעות כרטיס כספומט, לא לחדש את כרטיס האשראי, לסרב להוציא כרטיס נוסף וכן להביא לידי סיום את ההסדר על פי כתב זה בכללותו. עם קבלת הודעה כאמור, יחזירו הלקוחות לבנק את הכרטיס. מועד סיום תוקפו של ההסדר על פי פרק זה יהיה המועד שבו נמסרה ההודעה על כך למחזיק.
  - (2) למרות האמור בפסקה (1) לעיל, יהיה הבנק רשאי, אף בלי להודיע על כך ללקוחות מראש, להשעות את זכותם להשתמש בכרטיס, אם יהיה לבנק חשש סביר שלא יוכלו לשלם במועד המוסכם את תמורת הנכסים שנרכשו על ידם באמצעות הכרטיס. במקרה כזה, יודיע הבנק למחזיק על כך בו זמנית עם תחילת ההשעה.
  - (3) הלקוחות רשאים, בכל עת, לסיים את ההסדר על פי פרק זה על ידי מתן הודעה בכתב (שלחם או של מי מהם), ביחד עם החזרת הכרטיס לבנק, ובלבד שהסיום ייכנס לתוקפו רק עם מסירת ההודעה הנ"ל בצירוף הכרטיס לבנק. במקרה שהכרטיס אבד, נגנב או הושמד, יהיה מועד סיום ההסדר, המועד בו נמסרה הודעת הלקוחות לבנק על סיום ההסדר, בציון העובדה שהכרטיס אבד/נגנב/הושמד.

ג. חשבון משותף

במקרה שהחשבון הנ"ל הינו משותף, הרי שבכפיפות לאמור בסעיף ב' לעיל:

- (1) כל אחד מבעלי החשבון, רשאי לבקש מהבנק כרטיס אשראי על שמו או כרטיס כספומט (בצרוף מספר סודי בגינו). במקרה שלפי זכויות החתימה בחשבון רשאים בעלי החשבון לפעול רק ביחד, תהיה הנפקת כרטיס נפרד לבעלי החשבון, או למי מהם, כפופה להסכמת כל בעלי החשבון.
- (2) הכרטיס מאפשר קבלת מידע על ידי שימוש במכשירים אוטומטיים שונים לגבי החשבון ולגבי פקדונות הקשורים לחשבון, גם אם הם מתנהלים על שם אחד מבעלי החשבון בלבד.
- (3) המען למשלוח הודעות הבנק יהיה המען המצוין בפתיח לכתב זה או כל מען אחר עליו הודיעו הלקוחות לבנק בכתב והבנק אישר קבלת הודעה כאמור.
- (4) כל אחד מבעלי החשבון יוכל לעשות באמצעות הכרטיס את כל השימושים, הפעולות והעסקאות שהכרטיס מאפשר.
- (5) הלקוחות מתחייבים כי מיד כשיוודע להם על ביטול או פקיעת זכותו של מי מהם לפעול בחשבון בנפרד באמצעות הכרטיס, לרבות במקרה של פטירת בעלים משותף בחשבון, הם יפסיקו לעשות שימוש בכל כרטיס שהונפק לשימושם בחשבון ויחזירוהו לבנק. בכל מקרה, בנסיבות אלה יחול האמור בסעיפים 3 יב' ו-4 ח' לפרק זה – לפי העניין.

ד. הנפקת כרטיס למורשה שאינו בעל החשבון

- במידה והלקוחות יבקשו מהבנק להנפיק כרטיס אשראי ישא את שמו של מורשה מטעמם (להלן: "המורשה") ולמסור לידיה את הכרטיס, יחולו על פעולותיו של המורשה באמצעות הכרטיס כל הוראות הסדר זה, לרבות הוראות סעיף 2 ג' לעיל, וכל ההוראות המפורטות בסעיף זה להלן:
- (1) הלקוחות מתחייבים לחתום על עניין זה על כל מסמך שיידרשו ע"י הבנק וכן ליידע את המורשה בהוראות הסדר זה ובדבר כל ההתחייבויות החלות בקשר עם השימוש בכרטיס לפי כתב זה.
  - (2) המורשה יוכל לעשות באמצעות הכרטיס את כל השימושים, הפעולות והעסקאות שהכרטיס מאפשר.
  - (3) הלקוחות יהיו אחראים כלפי הבנק לכך שהמורשה יפעל בהתאם לאמור בהסדר זה וכן לכל פעולה ו/או הימנעות מפעולה של המורשה שלא בהתאם לאמור בהסדר זה.
  - (4) החשבון יחויב בגין כל שימוש שיעשה המורשה בכרטיס, באופן ובתנאים כאילו הלקוחות עצמם עשו שימוש כאמור והלקוחות מתחייבים לשאת בכל ההתחייבויות והחובות הקשורים בכרטיס שהונפק למורשה ובשימושים שנעשו בו, כאילו הוצא הכרטיס לשימושם וכאילו נעשו השימושים בו על ידם.
  - (5) הלקוחות יהיו חייבים להודיע למורשה, בד בבד עם הודעתם לבנק, על ביטול זכותו של המורשה לחייבם באמצעות הכרטיס ולדאוג להחזיר את הכרטיס לבנק. כל עוד לא הודיעו הלקוחות לבנק על ביטול זכותו של המורשה והחזירו את הכרטיס לבנק, יהיה הבנק רשאי להמשיך ולחייב את החשבון בגין כל הפעולות והעסקאות שבוצעו על ידי המורשה באמצעות הכרטיס, ובכל מקרה יחול האמור בסעיפים 3 יב' ו-4 ח' לפרק זה – לפי העניין.

- (6) הלקוחות יהיו מנועים מלטעון כלפי הבנק, ביחס לפעולות המורשה שנעשו באמצעות הכרטיס ו/או בקשר אליו, כל טענה הבאה לשלול מתוקף הפעולות, לרבות טענות בדבר שימוש לרעה בכרטיס על ידי המורשה ו/או בדבר העדר הרשאה ו/או בדבר חריגה מהרשאה, ולרבות כל טענה בדבר שימוש בכרטיס החורג מהוראות כתב זה או מהוראת כל דין, והם מוותרים בזה על כל טענה כזאת.
- (7) הלקוחות פוטרם את הבנק מאחריות בגין כל הנזקים שייגרמו למורשה כתוצאה מכך שנותן שרות כלשהו יסרב לכבד את הכרטיס ולאפשר ביצוע עסקאות באמצעותו ו/או כתוצאה משימוש או אי שימוש בכרטיס, וכן מכל אחריות לכל נזק ו/או הפסד שייגרם להם כתוצאה משימוש שיעשה בכרטיס על ידי המורשה, ובלבד שהנזק אינו נובע ממעשה או מחדל של הבנק בניגוד להוראות כתב זה ו/או בניגוד להוראות החוק.
- (8) הלקוחות מתחייבים לשפות את הבנק על כל נזק שייגרם לו כתוצאה משימוש או אי שימוש של המורשה בכרטיס ו/או כתוצאה מכל פעולה שלו בקשר לכרטיס, והבנק יהיה רשאי לחייב את החשבון בגין כל נזק ו/או הפסד כאמור.

ה. ריבוי כרטיסים

אם, לפי בקשת הלקוחות (או בקשת אחד מהם), הבנק יוציא יותר מכרטיס אחד - יחול האמור בפרק זה לגבי כל כרטיס כנ"ל ויראו את הביטוי "הכרטיס" מתייחס לכל כרטיס כנ"ל.

ו. עמלות והוצאות

- (1) מידי כל תקופה, כפי שייקבע בבנק מעת לעת, הבנק יחייב את החשבון במטבע ישראלי, בגין כל כרטיס, בתשלום שגובהו ומועד תשלומו יקבעו על ידי דיינרס ו/או ע"י כ.א.ל. ו/או על ידי הבנק מפעם לפעם (להלן: "דמי כרטיס").
- (2) בנוסף לעמלת דמי כרטיס, יהיה הבנק רשאי לזקוף לחובת החשבון עמלות, במועדים ובשעורים שהיו נהוגים בבנק מעת לעת, בגין פעולות שונות הקשורות בכרטיס ו/או בהסדר זה.
- (3) מבלי לגרוע מהאמור לעיל, יהיה הבנק רשאי לחייב את החשבון בהוצאות שיגרמו לו בכל הקשור להנפקת כרטיס האשראי והשימוש בו.
- (4) דיינרס ו/או כ.א.ל. רשאיות לחייב את החשבון בעלויותיהן בגין שירותים מיוחדים, כמפורט בתעריף העמלות.
- (5) כל העמלות תתפרסמנה בתעריף העמלות, שיהיה נהוג בבנק מעת לעת, ויעמוד בסניפי הבנק לעיון הלקוחות. כמו כן, מפורסם תעריף העמלות באתר האינטרנט של הבנק.
- (6) מובהר כי תשלומים אלה יחולו על הלקוחות החל ממועד הנפקת הכרטיס לבקשתם ולמשך כל התקופה בגינה נגבו, גם אם לא נעשה שימוש בפועל בכרטיס וגם במקרה של ביטול הכרטיס או חסימתו לפני תום תקופת תוקפו ובהתאם לתנאים שיחולו בדיינרס ו/או כ.א.ל. ו/או בבנק מפעם לפעם.

ז. החזרת כרטיס

החזרת הכרטיס בפרק זה, משמעה – מסירתו בפועל לבנק או שליחתו כשהוא גזור, בדואר רשום.

3. כרטיס אשראי

א. תשלום על ידי הבנק וחיוב הלקוחות

- (1) הוצאת כרטיס האשראי על ידי הבנק נעשית על פי הסכמים בין הבנק לבין דיינרס ו/או בין הבנק לבין כ.א.ל. ובמסגרת חברותו של הבנק בארגון ויזה.
- (2) על פי הסדרי ארגון ויזה/דיינרס שבמסגרתם מתבצעות הנפקות כרטיסי האשראי, הבנק חייב לשלם בעד כל שובר את הסכום הנקוב של השובר, כהגדרתו בפרק זה.
- (3) החל מחתימת הלקוחות על פרק זה, תיחשב ההתחייבות של הבנק לשלם בעד כל שובר להתחייבות שהבנק קיבל על עצמו על פי בקשתם, ובהתאם, רשאי הבנק לחייב את החשבון, כמפורט בפרק זה, בין אם יתרתו תהיה קרדיטורית ובין שתהיה דביטורית או שתעשה דביטורית כתוצאה מהחיוב כאמור. אין בכך כדי לגרוע מזכותו של הבנק לחייב כל חשבון אחר של הלקוחות בהתאם לזכויות הקיזוז והעכבון הנתונות לבנק.

ב. שימוש מוגבל לאדם נקוב

השימוש בכרטיס האשראי מוגבל לאדם ששמו נקוב בו ולו בלבד;

ג. תוקף הכרטיס

כרטיס האשראי בתוקף עד למועד הנקוב בו כמועד שבו פג תוקפו. בסמוך למועד שבו יפוג תוקפו של הכרטיס, הבנק מתבקש בזאת להמציא ללקוחות כרטיס חדש לתקופה שתהיה מקובלת באותה עת בבנק ובכ.א.ל./דיינרס והוא הדין בתום כל תקופה נוספת כנ"ל ואולם הבנק לא יהא חייב להמציא ללקוחות כרטיס חדש כאמור.

עם קבלת הכרטיס החדש, יחזירו הלקוחות לבנק את הכרטיס שפג תוקפו, או, אם הבנק יבקשם לעשות כן, ישמידוהו, ועם מסירת הכרטיס החדש, יכנס לתוקפו חידוש ההסדר הקיים באותם תנאים.

ד. מועדי החיוב

נדרשו הבנק או סוכנו לשלם, או שילמו הבנק או סוכנו בעד שובר כלשהו, הרי:

(1) אם השובר הוצא על ידי נותן שירות בחו"ל - יחייב הבנק את החשבון בסכום הנקוב של השובר : כשמדובר בכרטיס ויזה - מיד עם תשלומו של אותו הסכום על ידי הבנק או סוכנו, אלא אם הודיעו הלקוחות לבנק על בחירה במועד החיוב, כהגדרתו בסעיף קטן (2) להלן, בצרוף ריבית בשיעור שיקבע על ידי הבנק מפעם לפעם לענין זה, בגין התקופה שהחלה ממועד התשלום על ידי הבנק או סוכנו ועד ליום החיוב בחשבון (להלן : "יום התשלום"); כשמדובר בכרטיס דיינרס - במועד החיוב כהגדרתו בסעיף קטן (2) להלן.

(2) אם השובר הוצא על ידי נותן שירות בישראל - יחייב הבנק את החשבון בסכום הנקוב של אותו השובר במועד/י חיוב על פי בחירת הלקוחות מתוך מועדי חיוב כפי שיקבע/ו מפעם לפעם על ידי הבנק ו/או ע"י דיינרס או כ.א.ל. (להלן : "מועד החיוב"). הבנק ו/או דיינרס או כ.א.ל. יהיו רשאים מפעם לפעם לשנות את מועד החיוב וכן להוסיף מועד/י חיוב נוסף/ים על ידי מתן הודעה מוקדמת, כפי שיידרש מעת לעת ע"י בנק ישראל או לפי הוראות כל דין. הבנק ו/או דיינרס או כ.א.ל. יהיו רשאים לקבוע מועדי חיוב שונים לגבי שוברים של בית/בתי עסק מסויים/ים. במקרה שהבנק לא יחייב את החשבון בסכום הנקוב של שובר כלשהו במועד החיוב, יהיה הבנק רשאי לחייב את החשבון במועד מאוחר יותר לפי ערך יום מועד החיוב.

ה. מטבע ואופן החיוב

חיוב החשבון על פי סעיף ד' לעיל ייעשה כדלקמן :

(1) אם המטבע הנקוב בשובר הוא מטבע חוץ - יחוייב החשבון המתנהל בבנק בתמורה במטבע ישראלי של הסכום הנקוב באותו שובר, בהתאם לשערים ואופן החישוב המקובלים בכ.א.ל./דיינרס בעת הרלבנטית, בהתאם להוראות בנק ישראל כפי שתהיינה מעת לעת וכמצוין בדף הפירוט החודשי שישלח ללקוחות. אם צוין על ידי הלקוחות חשבון המתנהל בבנק בדולרים של ארה"ב/יורו - יחוייב חשבון זה, בהתאמה.

(2) אם המטבע הנקוב בשובר הוא מטבע ישראלי - יחוייב החשבון המתנהל במטבע ישראלי.

ו. הוראות לחיוב דחוי או בתשלומים

(1) למרות האמור בסעיף ד' (2) לעיל, בכל מקרה שעל פי ההסכם בין הלקוחות לבין נותן שרות כלשהו יפורטו על פני השובר מועדי חיוב דחויים (להלן : "מועדי חיוב דחויים"), יחייב הבנק את החשבון בסכום הנקוב של אותו שובר, או בחלקים של סכום השובר, כמפורט על פניו, במועדים המפורטים על פי השובר.

(2) למרות האמור בפסקה (1) לעיל, אם הבנק יקבל מאת הלקוחות הודעה בכתב כי הנכסים נשוא השובר הנ"ל לא סופקו להם אף שחלף מועד ההספקה שעליו הוסכם, או שנותן השירות הפסיק דרך קבע לספק נכסים מסוגו של הנכס שנרכש בעסקה, והם ביטלו את העסקה עם נותן השירות, הבנק לא יהיה רשאי לחייב את החשבון בסכום כלשהו שעליו לשלם על פי השובר הנ"ל לאחר קבלת ההודעה.

(3) אין בהוראות פסקה (2) דלעיל כדי לגרוע מזכותו של הבנק לחזור ולחייב את הלקוחות בשל אותה עסקה, אם נוכחו הבנק ו/או דיינרס או כ.א.ל. שהנכסים שנרכשו באותה עסקה סופקו להם במועד ההספקה שהוסכם, שנותן השירות לא הפסיק דרך קבע לספק נכסים מסוגו של הנכס שנרכש בעסקה או כי לא ביטלו את העסקה. הבנק ו/או דיינרס או כ.א.ל. ימסרו ללקוחות הודעה המפרטת את הנימוקים לחיוב לפי הוראות כל דין וימסרו להם לפי דרישתם עותקי מסמכים שבידם לעניין זה.

ז. העמדה לפרעון מיידי

(1) למרות האמור בפרק זה, הרי שבכל אחד מן המקרים המפורטים בסעיף 17 לפרק ב' בכתב זה, יהיה הבנק רשאי לחייב את החשבון בסכום הנקוב של כל שובר, מיד לאחר שהבנק או סוכנו שילם או נדרש לשלם את אותו שובר, אף לפני מועד החיוב ו/או מועדי החיוב הדחויים, וזאת בכפיפות לזכויות הלקוחות עפ"י החוק.

(2) האמור בסעיף זה יחול גם אם בעת חיוב איזה חשבון כנ"ל תהיה יתרתו דביטורית או שתיעשה דביטורית כתוצאה מאותו חיוב, אך אין בכך כדי לגרוע מחובתו של כל מחזיק בכרטיס לנהוג בהתאם לאמור בסעיף (ט) להלן.

ח. הודעות והשגות

(1) הבנק או כ.א.ל./דיינרס ישלחו או ימסרו ללקוחות, לפחות אחת לחודש, באופן כלשהו או באמצעות מכשיר אוטומטי, הודעה ובה פירוט העסקאות שנעשו באמצעות כרטיס אשראי ושביגין חיוב החשבון וכל הודעה כאמור שתימסר ללקוחות באמצעות מכשיר אוטומטי ו/או על ידי כ.א.ל./דיינרס תחשב כאילו נמסרה להם על ידי הבנק.

(2) הלקוחות מתחייבים לבדוק את הפרטים הרשומים בהודעות כאמור ובכל דף חשבון ולהודיע על השגותיהם, אם יש כאלה, לבנק או לכ.א.ל./דיינרס תוך 30 יום מתאריך המסירה או המשלוח על ידי הבנק. אם לא יודיעו על השגותיהם לבנק או לכ.א.ל./דיינרס תוך המועד הנ"ל וירצו לחלוק על כך שביצעו את העסקאות המפורטות בהודעה או על סכומן או פרטיהן האחרים, יהיה עליהם להוכיח את טענותיהם על ידי המצאת ראיות כפי שתידרשנה על ידי הבנק ו/או כ.א.ל./דיינרס. האמור לעיל אינו בא לפגוע באחריות הצדדים עפ"י חוק.

(3) אם יהיו בידי הבנק מסמכים עליהם הלקוחות יוכלו לבסס את טענותיהם כאמור לעיל, ימציא להם הבנק עותקיהם, לפי דרישתם בכתב וכנגד תשלום שיהיה נהוג בבנק לעניינים אלה באותה עת. האמור לעיל אינו מטיל על הבנק חובה לשמור מסמכים כאמור, אלא בכפוף לכלל דין.

ט. סכום מירבי לביצוע עסקאות

כל מחזיק בכרטיס אשראי יהיה רשאי להשתמש בו לרכישת נכסים בסכום כולל שלא יעלה על הסכום שייקבע על ידי הבנק, מפעם לפעם, כסכום המירבי הכולל של עסקאות שהלקוחות יהיו רשאים לבצע בפרק זמן מסוים; אך גם זאת רק בגבול היתרה הקרדיטורית שתעמוד לזכות הלקוחות בחשבון שהבנק אמור לחייבו בהתאם לסעיף ד' לעיל או בגבול משיכת היתר שהבנק אישר ללקוחות בחשבון (אם אישר). הבנק יהיה רשאי (אך לא חייב) לחייב את החשבון בגין שוברים שסכומם חורג מהגבולות הנזכרים לעיל.

י. עסקאות במסמך חסר או ללא הרשאה

מובהר בזה במפורש שזכותו של הבנק לחייב החשבון כאמור בסעיף ד' לעיל אינה ולא תהיה מותנית בכך שהשובר שבגינו חויבו הלקוחות יהיה חתום על ידי המחזיק בכרטיס אשראי או שהשובר ישא חתימה כלשהי.

אולם, בכל מקרה שתוך 30 יום מיום שנמסרה ללקוחות הודעה על חיוב:

- (1) יתברר כי החיוב הוא בגין שובר שאינו נושא חתימה של המחזיק בכרטיס האשראי או מבחינה אחרת השובר הוא מסמך חסר, כהגדרתו בחוק, וכי המחזיק בכרטיס האשראי הודיע בכתב תוך 30 יום מהמועד בו נמסרה לו ההודעה על החיוב לבנק ו/או ל.א.ל./דיינרס כי העסקה או חלקה לא נעשתה על ידו או באישורו, כי אז הבנק ו/או ל.א.ל./דיינרס, לפי העניין, יבטלו את אותו החיוב בהתאם תוך 10 ימי עסקים מקבלת הודעת המחזיק בכרטיס האשראי, לפי ערכו ביום החיוב.
- (2) הודיע המחזיק בכרטיס האשראי, בכתב, בתוך המועד האמור בסעיף (1) לעיל, לבנק ו/או ל.א.ל./דיינרס כי הסכום בעסקה הוגדל ללא הרשאתו (להלן: "סכום ההפרש"), כי אז הבנק ו/או ל.א.ל./דיינרס, לפי העניין, יבטלו את החיוב בגין סכום ההפרש תוך 10 ימי עסקים מקבלת ההודעה, לפי ערכו ביום החיוב.

האמור לעיל אינו גורע מזכות הבנק לחזור ולחייב את החשבון בסכום החיוב, בערכו ביום החיוב, בכל עת, אם נוכחו הבנק ו/או ל.א.ל./דיינרס שהעסקה נעשתה ע"י המחזיק בכרטיס האשראי או באישורו. הבנק ו/או ל.א.ל./דיינרס יודיעו ללקוחות את נימוקיהם לחיוב, לפי הוראות כל דין, ולפי בקשת הלקוחות, ימציאו להם את עותקי המסמכים שבידם לעניין זה.

יא. פטור מאחריות לנכסים

הבנק ו/או דיינרס ו/או ל.א.ל. לא ישאו באחריות כלשהי במקרה שנותן שירות כלשהו יסרב לכבד את כרטיס האשראי או יתנה את כיבודו בתנאים כלשהם. כמו כן, לא תחול אחריות כלשהי על הבנק או על ל.א.ל./דיינרס בקשר לאספקתם, כמותם, טיבם או איכותם של נכסים כלשהם שהוזמנו או נרכשו על ידי מחזיק בכרטיס האשראי או שסופקו לו על ידי נותן שירות, וכל טענה של המחזיק בכרטיס האשראי או של הלקוחות בגין או בקשר לאיזה עניין כנ"ל לא תעמוד לו/לקוחות כלפי הבנק ו/או ל.א.ל./דיינרס, גם אם טענה או תביעה כנ"ל הייתה עומדת לו/לקוחות כלפי איזה נותן שירות. בכפוף לאמור בפרק זה, הלקוחות יהיו חייבים בפרעון כל חיוב בגין שימוש בכרטיס, במלואו ובמועדו, באופן בלתי תלוי בעסקת הרכישה של הנכס. כמו כן, לא תחול על הבנק ו/או ל.א.ל./דיינרס חובה כלשהי לנקוט צעדים כלשהם נגד איזה נותן שירות בגין או בקשר לטענות או תביעות של המחזיק בכרטיס האשראי או הלקוחות. אולם, בכל מקרה שנותן שירות כלשהו יעביר או יחזיר לבנק סכום כלשהו בקשר לנכסים שהתקבלו על ידי המחזיק בכרטיס האשראי – הבנק יזקוף את אותו סכום לזכות החשבון, בניכוי הוצאות.

יב. חיובים בגין עסקאות שבוצעו לפני החזרת הכרטיס

- (1) בכפוף לאמור בסעיף 5 לפרק זה, כל עוד לא הוחזר כרטיס האשראי לבנק, יהיה הבנק רשאי לחייב את החשבון בגין כל שובר שיתייחס לעסקה שנעשתה לפני החזרת כרטיס האשראי. כמו כן, החזרת כרטיס האשראי לבנק לא תגרע מזכותו של הבנק לחייב את החשבון בגין שוברים שיתייחסו לעסקאות שנעשו קודם להחזרת הכרטיס.
- (2) מבלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף זה, האמור בו יחול בו גם במקרים הנזכרים בסעיף 2 ב' לעיל וגם במקרה שהבנק קיבל הודעה בכתב על ביטול או סיום רשות/סמכותו של אחד (או יותר) מהלקוחות, בעלי החשבון (לרבות של המחזיק בכרטיס אשראי), לפעול בחשבון מסיבה כלשהי.

יג. מרכזי אישורים בחו"ל

כדי לתת שירותים למחזיק בכרטיס האשראי הנמצא בחו"ל, נזקק הבנק להיעזר במרכזי אישורים של ארגון ויזה/דיינרס בחו"ל. בשל הנסיבות הכרוכות בכך, לא יהיה הבנק אחראי לכל טעות או מחדל של מרכז כזה.

יד. הפסקת תשלום בשל חדלות פירעון של נותן השירות

מבלי לגרוע מן האמור בסעיף 3 ו' לפרק זה, אם יתברר כי הוגשה לבית המשפט בקשה למתן צו לכינוס נכסים, צו פירוק או צו פשיטת רגל נגד נותן השירות עמו התקשר אחד הלקוחות או המחזיק בכרטיס בעסקה, ובהתקיים יתר התנאים הקבועים בחוק לעניין זה, יפעלו הבנק ו/או ל.א.ל./דיינרס, לפי העניין, בהתאם להוראות החוק בנוגע לביטול חיובים בשל אותה עסקה ו/או ביצועם.

4. שירותים שונים באמצעות מכשירים אוטומטיים

א. שימושים

- (1) הכרטיס מאפשר לבצע פעולות שונות באמצעות מכשירי כספומט, מכשירים אוטומטיים דומים אחרים המותקנים או שיותקנו בסניפים שונים של הבנק או של בנקים אחרים או של שרותי בנק אוטומטיים בע"מ (מכשירי כספומט ומכשירי אוטומטיים שונים אחרים כנ"ל וכל מכשיר עליו יודיע הבנק באמצעי התקשורת או בכל אופן אחר – שניתן להשתמש בו באמצעות הכרטיס, ייקראו להלן: "המכשירים", וכל מכשיר כספומט או מכשיר אוטומטי אחר כנ"ל ייקרא להלן: "המכשיר").
- (2) חלק מהמכשירים יופעלו בעבור הבנק ובנקים אחרים (להלן: "הבנקים האחרים") ע"י שירותי בנק אוטומטיים בע"מ או על ידי גורם אחר כלשהו ויעמדו גם לרשותם של הבנקים האחרים וחלק מהמכשירים יופעלו גם באמצעותם של הבנקים האחרים.
- (3) כל אימת שהבנק יסכים ליתן ללקוחות כרטיס, הוא גם ימסור להם מעטפה סגורה ובה מספר סודי (להלן: "מספר סודי").
- (4) "הוראות השימוש" לצורכי סעיף זה - ההוראות המופיעות על גבי המכשירים או לצידם או על גבי המסך של המכשירים.

ב. שמירת הכרטיס ושימוש נכון בו

- (1) הלקוחות רשאים לבצע, באמצעות המכשירים, את הפעולות המפורטות בהוראות השימוש ופעולות נוספות שהבנק יודיע להם עליהן, מפעם לפעם, וזאת אך ורק בהתאם להוראות המפורטות בהוראות השימוש ובהודעות כאמור ובפרק זה.
- (2) הכרטיס אינו ניתן למסירה לאחר, למעט מסירה למשמרת בנסיבות סבירות, כהגדרתה בסעיף 5 ב' (4) (א) לפרק זה. הלקוחות ישמרו על הכרטיס כדי למנוע שימוש בו על ידי אחרים. כמו-כן, הלקוחות מתחייבים לא לרשום על הכרטיס או על מסמך או חפץ כלשהו שבקרבת הכרטיס את המספר הסודי ולא יגלו לאחרים את המספר הסודי, מאחר שידוע להם כי הדבר יכול לגרום לנזקים לבנק ולהם.
- (3) הלקוחות אחראים כלפי הבנק לכל נזק שייגרם לו עקב שימוש רשלני או בלתי נכון במכשירים על ידם.

ג. יום ערך ביצוע הוראות

ההוראות הלקוחות לביצוע פעולות, שהוכנסו למכשיר עד לשעה 18:30 של יום עסקים או בכל שעה אחרת שתהא נהוגה במועד מתן ההוראות – ינהג בהן הבנק כאילו נמסרו לסניף הנוגע בדבר באותו יום עסקים, לפי ערך יום מתן ההוראות, ואילו ההוראות שהוכנסו על ידם לאחר השעה הנ"ל וכן הוראות שלהם שהוכנסו למכשיר ביום שאינו יום עסקים (בשעה כלשהי) - ינהג בהן הבנק כאילו נמסרו לסניף הנוגע בדבר ביום העסקים הראשון שלאחר יום הכנסתן כאמור. אולם, הבנק יהיה רשאי (אך לא חייב) לנהוג בכל הוראה כנ"ל כאילו נמסרה לו ביום הכנסתה למכשיר, אם יודיע ללקוחות על כך מראש.

ד. הפתקית כראיה

בכל מקרה שהפתקית שיקבלו הלקוחות מהמכשיר (כאמור בהוראות השימוש) תתייחס להפקדת שיקים/שטרות, חשבונות לתשלום והוראות אחרות, תיחשב הפתקית הנ"ל ראייה קבילה על קבלתם, אלא אם תוך 24 שעות (בהן הבנק פתוח לקהל) לאחר מועד הכנסתם למכשיר, הבנק יודיע להם אחרת.

ה. סכום מירבי למשיכות

הלקוחות רשאים למשוך, באמצעות המכשירים, רק כספים שאינם עולים על הסכומים הנזכרים בהוראות השימוש או בהודעות שהבנק ימסור להם, מפעם לפעם, לגבי סכום מירבי שיהיו רשאים למשוך בפרק זמן מסוים, אך גם זאת רק בגבול היתרה הקרדיטורית שתעמוד לזכותם בחשבון במטבע ישראלי או בגבול משיכת היתר שהבנק אישר להם בחשבון (אם אישר). ציון סכום מירבי כאמור על גבי המכשירים או לצידם או על גבי המסך של המכשירים ייחשב גם הוא כמסירת הודעה כאמור על ידי הבנק.

ו. פטור מאחריות

הלקוחות פוטרים את הבנק מכל אחריות בגין כל נזק או הפסד, הוצאות ותשלומים העלולים להיגרם להם, במישרין או בעקיפין, אם כתוצאה מתקלה כלשהי במכשירים או באמצעי תקשורת כלשהם או מפאת חוסר כסף במכשירים, לא יוכלו לבצע פעולה או פעולות באמצעות המכשירים או שלא יוכלו לקבל מידע כלשהו או שיקבלו מידע בלתי מעודכן ליום קבלת המידע. אולם, הלקוחות לא יהיו מנועים מלטעון ולהוכיח כי לא קיבלו את הסכום הרשום או חלק ממנו.

ז. אי ביצוע הוראות

בכל אחד מן המקרים הבאים, ומבלי לגרוע מן האמור בסעיף 14 לפרק א' בכתב זה, יהיה הבנק רשאי, לפי שיקול דעתו, שלא לבצע הוראה כלשהי של הלקוחות או לדחות את ביצועה או לבצעה באופן חלקי בלבד:

- (1) אם גילה הבנק אי התאמה בין הסכום שהקישו במכשיר לבין הסכום שבמסמך אליו מתייחסת ההוראה או בכל מקרה אחר שההוראה ניתנה על ידם שלא בהתאם להוראות השימוש.
- (2) אם ההוראה היא בעניין פעולה שלא כאמור בסעיף 4(ב) לעיל.

ח. חיובים בגין משיכות שבוצעו לפני החזרת הכרטיס

- (1) בכפוף לאמור בסעיף 5 לפרק זה, כל עוד לא הוחזר הכרטיס לבנק, יהיה הבנק רשאי לחייב את החשבון במשיכות על פי הכרטיס.
- (2) מבלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף זה, האמור בו יחול גם במקרים הנזכרים בסעיף 2 ב' לעיל וגם במקרה שהבנק קיבל הודעה בכתב על ביטול או סיום רשות/סמכותו של אחד (או יותר) מהלקוחות, בעלי החשבון (לרבות של המחזיק בכרטיס) לפעול בחשבון מסיבה כלשהי (גם אם המשיכות נעשו על ידי מי שאינו מורשה לכך, וגם אם המשיכות עלו על הסכומים שהלקוחות רשאים למשוך באמצעות המכשירים).

ט. אופן החיוב בגין משיכות במט"ח

חיוב החשבון במט"ח בגין משיכות כספים במט"ח באמצעות המכשיר ייעשה בהתאם לשער המקובל בבנק ואם נעשתה המשיכה בחו"ל, ייעשה חיוב החשבון בהתאם לשער המקובל בכ.א.ל./ דיינרס בעת הרלוונטית.

5. גניבה או אבדן או שימוש לרעה בכרטיס

במקרה של גניבת הכרטיס או אבדו או שימוש לרעה בכרטיס על ידי אדם אחר שאינו זכאי להשתמש בו (להלן: "האבדן"), יחולו הכללים הבאים:

א. הודעה

- (1) המחזיק בכרטיס או אחד מהלקוחות יודיע על האבדן, מיד לאחר שנודע לו על כך, בין בארץ ובין בחו"ל, בעל פה או טלפונית, בכתב, בפקס, במברק או בכל דרך אחרת עליה יודיע להם הבנק מעת לעת (להלן: "ההודעה"), לסניף הבנק או לכ.א.ל./דיינרס.
- (2) הלקוחות מתחייבים לנקוט בצעדים סבירים כדי לסייע לבנק ולהחזיר לידי את הכרטיס וכן מתחייבים למסור לבנק, בעל פה, ולפי דרישתו גם בכתב, את הפרטים לפי מיטב ידיעתם על אבדן הכרטיס כמפורט להלן:
- (א) מקום משוער, מועד משוער, לרבות שעת אבדן הכרטיס.
- (ב) מתי והיכן נעשה לאחרונה שימוש בכרטיס.
- (ג) תאור של חפצים אחרים שנגנבו או אבדו העשויים לסייע בהחזרת הכרטיס.

ב. הגבלת אחריות בגין שימוש לרעה

- (1) לאחר שנמסרה הודעה כאמור, לא יהיו הלקוחות אחראים בשום מקרה לשימוש לרעה בכרטיס שנעשה לאחר מסירת ההודעה.
- (2) הבנק יהיה רשאי לחייב את החשבון בגין כל שובר שיתייחס לעסקה שנעשתה לפני מועד מסירת ההודעה לפי הסכום הנמוך מבין שני אלה:
- (א) סכום קבוע של 75 שקלים חדשים, בתוספת של 30 שקלים חדשים לכל יום שעבר בין המועד שבו נודע ללקוחות או המחזיק בכרטיס על אבדן הכרטיס לבין מועד מסירת ההודעה. יום ההודעה לא ייכלל במנין הימים באם ההודעה נמסרה באותו יום שבו נודע ללקוחות על האובדן. על אף האמור לעיל, אם נמסרה ההודעה תוך 30 יום מיום שנעשה לראשונה שימוש לרעה בכרטיס, לא יעלה סכום החיוב על 450 שקלים חדשים; א
- (ב) סכום העסקאות או המשיכות שבוצעו בפועל.
- (3) הסכומים המפורטים בפיסקה (2) לעיל ניתנים לשינוי על פי צו של שר המשפטים, שיתפרסם ברשומות.
- (4) בכל אחד מהמקרים הבאים, לא תחול הגבלת האחריות האמורה לעיל והבנק יחייב את החשבון בגין כל שובר שיתייחס לעסקה שנעשתה, בין לפני קבלת ההודעה ובין לאחריה:
- (א) הכרטיס נמסר על ידי אחד הלקוחות או המחזיק בכרטיס לאדם אחר, למעט מסירה בנסיבות סבירות למטרת שמירה בלבד, ואולם הגבלת האחריות תחול גם ביחס לשימוש לרעה שנעשה אחרי שהכרטיס שנמסר לאדם אחר בנסיבות סבירות כאמור, אם אבד לאותו אדם או נגנב ממנו; לעניין זה, ומבלי לגרוע מנסיבות אחרות שתיחשבה בלתי סבירות, מסירת הכרטיס יחד עם המספר הסודי לא תיחשב כמסירה בנסיבות סבירות;
- (ב) השימוש בכרטיס נעשה בידיעת אחד מהלקוחות או בידיעת המחזיק בכרטיס.
- (ג) אחד מהלקוחות או המחזיק בכרטיס פעל בכוונת מרמה.

ג. השבת סכומי החיוב
הודיע המחזיק בכרטיס בכתב לבנק ו/או ל.א.ל./דיינרס כי חויב בשל עסקאות או פעולות שנעשו תוך כדי שימוש לרעה בכרטיס, כי אז הבנק ו/או ל.א.ל./דיינרס, לפי העניין, יבטלו את אותם חיובים תוך 10 ימי עסקים מקבלת הודעת המחזיק, לפי ערכו ביום החיוב, למעט הסכום שבו חייבים הלקוחות לפי סעיף ב' (2) לעיל.
האמור לעיל אינו גורע מזכות הבנק לחזור ולחייב את החשבון בסכום החיוב, בערכו ביום החיוב, בכל עת, אם נוכחו הבנק ו/או ל.א.ל./דיינרס שהשימוש בכרטיס נעשה בניסבות המפורטות בסעיף ב' (4) לעיל. הבנק ו/או ל.א.ל./דיינרס יודיעו ללקוחות את נימוקיהם לחיוב לפי הוראות כל דין.

6. עיכוב וקיזוז
זכויות העיכוב והקיזוז של הבנק על פי תנאי כתב זה או על פי כל דין, מבלי לגרוע מהם, יחולו גם עד לפרעונם ע"י הלקוחות של כל החיובים בגין השוברים שיימסרו לבנק לתשלום.

7. דיינרס ו-כ.א.ל.
דיינרס ו/או כ.א.ל. אחראיות מטעם הבנק לתפעול וניהול תוכנית הכרטיסים. לפיכך, הלקוחות נותנים בזה הרשאה לבנק למסור, בכל עת, לדיינרס ו/או כ.א.ל., לפי בקשתו, ודיינרס ו/או כ.א.ל. יהיו רשאים, בכל עת, למסור לבנק, לפי בקשתו, כל מידע או מסמך הנוגע לחשבון וכל מידע אחר שהגיע או שיגיע לידי הבנק או לידי החברות אודות הלקוחות ו/או המחזיק;
כמו כן, הבנק יהיה רשאי להעביר את כל זכויותיו על פי פרק זה ועל פי פרק י' ל.א.ל. ו/או לדיינרס.

8. הודעות טלפונית
בכל מקרה שהלקוחות או המחזיק בכרטיס יפנו לבנק טלפונית או שהבנק יפנה אליהם או אל המחזיק בכרטיס טלפונית, הרי כל הרישומים של הבנק בדבר תוכנה של השיחה הטלפונית ישמשו ראיה קבילה הן לכך שהלקוחות אכן פנו או שהמחזיק בכרטיס פנה אל הבנק טלפונית או שהבנק פנה אליהם או אל המחזיק בכרטיס טלפונית, לפי המקרה, והן לתוכנה של השיחה הטלפונית, לדברים שסוכמו בה ולמועד בו התקיימה.
האמור בפסקה זו יחול גם על כל הרישומים של דיינרס ו/או כ.א.ל. בדבר שיחות טלפוניות שלהן עם המחזיק בכרטיס או עם הלקוחות.

9. משלוח הודעות ופניות
על אף האמור בסעיף 17 לפרק א' שבכתב זה, הרי שמען הבנק לעניין פרק זה יהיה סניף הבנק ששמו רשום בתחילת כתב זה וכן מענו של כל סניף אחר של הבנק. הודעה שתימסר לפי פרק זה יראו אותה כנמסרת במועד שבו הגיעה אל הנמען או אל מענו ואם נשלחה באמצעות הדואר, רואים אותה כמבוצעת בתוך 10 ימים ממועד המשלוח, אלא אם יוכח אחרת, והכל בכפוף לתנאי החוק.

10. חשבון צעיר
הנפקת כרטיס אשראי/כרטיס דביט לצעיר והפעלתו כפופים להוראות חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962, וכן להוראות בנק ישראל, כפי שתהיינה מעת לעת.

א. ההגדרות לענין סעיף זה תהיינה כדלקמן -
"צעיר" - נערה בגילאים 14-18.

"כרטיס אשראי" - כרטיס אשראי המיועד לשימוש בישראל בלבד וכן כרטיס הכולל את התכונות של כרטיס אשראי מקומי וכרטיס כספומט. לגבי צעיר שטרם מלאו לו 16 שנים, הכרטיס מיועד לחיוב מייד.

ב. חריגה מהסכום המירבי לביצוע עסקאות
ידוע ללקוחות כי חריגה מהסכום המירבי הכולל של העסקאות, כמפורט בסעיף 3 ט' לעיל, שרשאי בעל החשבון הצעיר לבצע באמצעות כרטיס האשראי, עלולה לגרור ביטול הכרטיס שהונפק לו ע"י הבנק.

ג. הסכמת האפוטרופוסים
האפוטרופוסים, כולם יחד וכל אחד לחוד, נותנים בזאת הסכמתם מראש להתקשרות בעל החשבון הצעיר בהסדר כרטיס כספומט ו/או כרטיס אשראי ולשימוש בכרטיס לשם משיכת כספים ורכישת נכסים באשראי בבתי עסק, ובלבד שסכום כל רכישה או משיכה כאמור במעמד אחד לא יעלה על סכום שייקבע על ידי הבנק מפעם לפעם.

ד. הבנק יהיה רשאי, בכל עת, לפי שיקול דעתו:
(א) להגדיל, לחדש, להקטין, להפסיק (ולשנות בכל אופן אחר) את התנאים של משיכת היתר או כל אשראי שיינתן על ידי הבנק לבעל החשבון הצעיר.
(ב) להתפשר, לוותר או לעשות הסדר אחר כלשהו עם בעל החשבון הצעיר או עם אחרים.
(ג) להחליף, לחדש, לשנות, לתקן, לבטל, לשחרר או להימנע מלממש או מלאכוף בטוחות או ערובות או זכויות כלשהן שניתנו או שיינתנו לטובת הבנק להבטחת הסכומים המובטחים, כולם או מקצתם.

ה. האפוטרופוסים מאשרים בזאת כי חתימתם על הנספח לתנאי הצטרפות לכרטיס אשראי/כרטיס כספומט המצורף בסוף חוברת זו מהווה חתימת כל האפוטרופוסים של בעל החשבון הצעיר והם מתחייבים להודיע לבנק על כל מקרה של שינוי בהרכב האפוטרופוסים.

פרק י' - תנאים כלליים לקבלת אשראים באמצעות כרטיס אשראי מסוג "ויזה" ו/או "דיינרס"

במידה ומידי פעם בפעם יבקשו הלקוחות מהבנק לקבל אשראי מיוחד לרכישת נכסים באמצעות כרטיס אשראי מסוג "ויזה" ו/או "דיינרס" אשר הונפק להם (להלן: "הכרטיס"), בתנאים המפורטים להלן, מסכימים ומאשרים בזה הלקוחות כי יחולו ההוראות המפורטות להלן אשר תהווה חלק בלתי נפרד מהסדר תנאי ההצטרפות המפורט בפרק ט' של כתב זה, אשר נחתם ע"י הלקוחות (להלן: "תנאי ההצטרפות"); כל אשראי שיועמד ללקוחות כאמור בפרק זה ייקרא להלן: "אשראי/האשראי";

1. בקשת אשראי

הלקוחות מסכימים ומאשרים בזה כי -

- א. בכל פעם שיוצג לבנק שובר הנושא את פרטי הכרטיס שלהם שלפיו תסומן העסקה כעסקת אשראי, יחשב הדבר כבקשה של הלקוחות מהבנק לקבלת אשראי בסכום הנקוב בשובר כסכום הרכישה (להלן: "הסכום הנקוב בשובר") והשובר הנ"ל ייקרא להלן: "שובר אשראי" או "עסקת אשראי".
  - ב. בכל פעם שיבקשו להצטרף לתכניות האשראי השונות הנהוגות או שתהיינה נהוגות מפעם לפעם בבנק ו/או כ.א.ל./בדיינרס בגין הלוואות ו/או עסקאות שבוצעו בישראל ו/או בחו"ל (להלן: "תכנית/תכניות אשראי"), ייחשב הדבר כבקשה של הלקוחות לקבלת אשראי בהתאם לבקשה שהוגשה על ידם ו/או בהתאם לתנאים המקובלים בבנק ו/או כ.א.ל./בדיינרס - לפי העניין.
  - ג. אשראי שיועמד על פי שובר חו"ל ייקרא להלן "אשראי לחיובי חו"ל" ויחולו לגביו תנאי תכנית האשראי שנתבקשה על ידי הלקוחות.
  - ד. אופן ההצטרפות לתכניות האשראי ייקבע ע"י הבנק ו/או כ.א.ל./בדיינרס מפעם לפעם והלקוחות יחתמו לשם כך על המסמכים שיידרשו, ככל שיידרשו.
  - ה. במידה ונעשתה על ידי הלקוחות עסקת אשראי או תכנית אשראי ולא נחתמו על ידם תנאים מיוחדים לקבלת אשראי מהסוג הרלבנטי (ככל שהדבר נדרש), תחשב עשיית שובר או תכנית כאמור כבקשה לאשראי בהתאם לתנאים החלים על אותו סוג אשראי והלקוחות מתחייבים לפרעו, בצירוף הריבית החלה על אותו סוג אשראי, במועדים הקבועים לכך.
- כמו כן, יתחשב פעולה כאמור כהרשאה בלתי חוזרת לבנק ו/או כ.א.ל. ו/או לדיינרס לחייב את החשבון שצוין על ידי הלקוחות בתנאי ההצטרפות כחשבון לחיוב (להלן: "החשבון לחיוב") וכהוראה בלתי חוזרת לבנק אצלו מתנהל החשבון לחיוב לכבד חיובים כאמור.

2. סכום האשראי

סכום האשראי, לגבי כל בקשה כאמור, הינו הסכום הנקוב בשובר האשראי, אשר הבנק הסכים, בכפוף לאמור להלן, להעמידו כאשראי.

3. תחילת תקופת האשראי

תקופת האשראי תתחיל ביום שבו היה מחויב החשבון לחיוב בגין אותו שובר אשראי אילו היה זה שובר רגיל, לגבי עסקאות המבוצעות בארץ (להלן: "מועד החיוב הרגיל"). לגבי אשראי לחיובי חו"ל, תתחיל תקופת האשראי מיד עם תשלום הסכום הנקוב בשובר חו"ל ע"י הבנק או סוכנו (להלן: "מועד חיוב חו"ל"), אלא אם נקבע אחרת באיזו מתכניות האשראי.

שובר רגיל לצורך כתב זה משמעו - כל שובר כמשמעותו בתנאי ההצטרפות שאינו שובר אשראי.

4. מסגרת האשראי

- א. הסכום הכולל של האשראים הבלתי מסולקים שהועמדו ללקוחות על ידי הבנק באמצעות הכרטיס, יחד עם הסכום הכולל של האשראים הבלתי מסולקים שהועמדו להם על ידי בתי העסק השונים לצרכי רכישת נכסים באמצעות הכרטיס לפירעון בתשלומים, לא יעלה בעת כלשהי על מסגרת האשראי אשר הבנק יקבע מעת לעת ויודיע עליה באמצעות כ.א.ל. או דיינרס, לפי העניין, בדפי הפירוט החודשיים (להלן: "מסגרת האשראי").
  - ב. תוקפה של מסגרת האשראי יהיה עד תום הרבעון הקלנדרי בו נקבעה מסגרת האשראי, אלא אם בוטלה או הופחתה קודם לכן. הבנק מתבקש בזה על ידי הלקוחות להאריך את תוקף מסגרת האשראי בתום תוקפה לתקופה נוספת שתיקבע על ידי הבנק ובכל מקרה לא תעלה על רבעון קלנדרי, וחוזר חלילה.
- כל הארכה של מסגרת האשראי, לרבות סכומה, נתונה לשיקול דעתו של הבנק והבנק אינו חייב ולא יהיה חייב להאריך את מסגרת האשראי לתקופה נוספת כלשהי.
- כל הארכה תיכנס לתוקף מיד עם תום תוקפה של מסגרת האשראי שקדמה לה, אלא אם הבנק יודיע ללקוחות בכתב לפני תום תוקף מסגרת האשראי, על אי חידוש מסגרת האשראי.
- ג. הבנק רשאי לבטל או לשנות את מסגרת האשראי, בין ללקוחות בנפרד ובין לכלל מחזיקי הכרטיסים או לסוגים או לקבוצות מסוימות של מחזיקי הכרטיסים, והודעה על כך תינתן בדרך הקבועה ע"פ דין.
  - ד. למרות האמור לעיל, הבנק רשאי, אך לא חייב, להעמיד ללקוחות אשראי מעל למסגרת האשראי.

5. העמדת/אי העמדת האשראי

- א. בכל אחד מהמקרים המפורטים להלן, יהיה הבנק רשאי שלא להעמיד ללקוחות את האשראי - למרות שהתבקש להעמידו - באמצעות שובר אשראי:
  - (1) סכום האשראי המבוקש, או סכום האשראי המבוקש ביחד עם יתרת האשראי שכבר קיבלו הלקוחות באמצעות הכרטיס, בין מהבנק ובין מאחרים, עולה על מסגרת האשראי.

- (2) בקשת האשראי איננה עומדת בתנאים שנקבעו לה, כגון שיעורי/סכומי מינימום/מקסימום לאשראי/לחיוב חודשי.
- (3) בקשת האשראי הוגשה לבנק לאחר שהבנק או כ.א.ל. או דיינרס, לפי העניין, הודיעו ללקוחות או לכלל מחזיקי הכרטיסים או לסוגים או קבוצות מסוימות של מחזיקי כרטיסים כי בוטלה או שונתה מסגרת האשראי או כי בוטלה תכנית אשראי מסוג מסוים, או כי בוטלה זכות הלקוחות להשתמש בכרטיס - לפי המקרה.
- (4) באחד מהמקרים המפורטים בסעיף 17 לפרק ב' לתנאי כתב זה.

ב. האשראי יועמד ללקוחות, לפי שיקול דעת הבנק, כל עוד ההסדר בדבר כרטיס האשראי יהיה תקף. אם יפקע תוקפו של ההסדר, מכל סיבה שהיא, תפקע מיד זכותם של הלקוחות לאשראי, ויהיה עליהם לסלק את חובם בהתאם לדרישת הבנק.

6. אופן ומועד העמדת האשראי

- א.** באם הבנק יסכים להעמיד ללקוחות אשראי, הרי שהלקוחות מבקשים מהבנק להעביר את סכום האשראי לצורך תשלום מלוא סכום השובר.
- ב.** מועד העמדת האשראי יהיה מועד החיוב הרגיל בגין אותו שובר או מועד חיוב חו"ל – לפי המקרה.
- ג.** הבנק ו/או כ.א.ל./דיינרס רשאים לקבוע שיעורי/סכומי מינימום/מקסימום לאשראי ו/או לחיוב חודשי וכן לקבוע על אלו עסקאות או סוגי עסקאות תחול תכנית אשראי מסוימת, את מספר התשלומים החודשיים האפשריים וכן כל מרכיב או תנאי אחר בקשר עם פירעון האשראי.

7. הריבית

- א.** היתרה הבלתי מסולקת של כל אשראי תשא ריבית בשיעור שייקבע על ידי הבנק מפעם לפעם לגבי כל תכנית אשראי או עסקת אשראי בגין התקופה שהחלה ממועד בו הועמד האשראי לרשות הלקוחות.
- ב.** שיעור הריבית לגבי האשראי יהיה קבוע למשך כל תקופת האשראי או משתנה, הכל בהתאם לשיעור שהבנק יקבע מפעם לפעם לעניין תנאי עסקת אשראי או תכנית האשראי.
- ג.** הבנק יהיה רשאי בכל עת לשנות את שיעורי הריבית, על כל מרכיביה, והודעות בדבר שיעורי הריבית ושינויים שיחולו בהם יינתנו בדרך הקבועה על פי דין.
- ד.** למניעת ספק, מובהר בזה כי כל שינוי כאמור יחול גם לגבי אשראי שכבר ניתן ללקוחות אך רק בגין התקופה שתחל במועד השינוי הנקוב בהודעת הבנק.
- ה.** הריבית תחושב על ידי הבנק על היתרות היומיות ותשולם על ידי הלקוחות או תצורף לקרן בסוף כל חודש או כל תקופה אחרת שתיקבע על ידי הבנק לפי שיקול דעתו.
- בכל מקרה שבו הריבית בגין האשראי מבוססת על הריבית בחשבונות חוזרים דביטוריים בבנק (להלן: "הריבית הבסיסית") בתוספת מרווח, אזי כל שינוי בריבית הבסיסית יגרום לשינוי בריבית בגין האשראי, וזאת במספר אחוזים זהה לזה שבו שונתה הריבית הבסיסית. כן מובהר בזה כי הודעה של הבנק על שינוי הריבית הבסיסית תחשב כהודעה על שינוי הריבית למחזיקי הכרטיסים גם אם ההודעה לא התייחסה במיוחד למחזיקי הכרטיסים.

8. אופן הפירעון

אופן פירעון האשראי יהיה כמקובל מפעם לפעם בבנק ו/או כ.א.ל./דיינרס, בהתאם לתנאי עסקת האשראי או תכנית האשראי הרלוונטית, והלקוחות מתחייבים לסלק לבנק את האשראי שהועמד להם בהתאם לתנאים אלה.

9. אשראי מסוג ויזה/דיינרס קרדיט, ויזה פלוס וויזה עדיף

מבלי לגרוע מכלליותם של תנאים אלה, הרי שלגבי אשראי מסוג ויזה/דיינרס קרדיט, ויזה + 30 וויזה עדיף, יחולו גם התנאים הבאים:

- א. קרדיט**
- מספר התשלומים יהיה כפי שצוין בשובר ובלבד שיתאים לאמור להלן –
- (1) 18-3 תשלומים כאשר קרן כל תשלום לא תפחת מ- 25 ₪ או כל סכום אחר עליו יודיע הבנק או כ.א.ל./דיינרס. (קרדיט).
- (2) 19-36 תשלומים כאשר קרן כל תשלום לא תפחת מ- 50 ₪ או כל סכום אחר עליו יודיע הבנק או כ.א.ל./דיינרס. (סופר קרדיט).
- (3) שיעור הריבית לגבי אשראי זה יהיה קבוע למשך כל תקופת האשראי, בכפוף לס"ק (4) להלן.
- (4) לגבי אשראי המאפשר להיפרע במספר תשלומים העולה על 18 (או מספר תשלומים קטן יותר עליו יודיע הבנק), יהיה הבנק רשאי לשנות את שיעור הריבית לגבי יתרת התקופה שתתחיל בתום מספר התשלומים הנ"ל (להלן: "מועד השינוי"). במקרה כזה, אלא אם כן תשלח הודעה אחרת, יהיה שיעור הריבית בגין יתרת האשראי הבלתי מסולקת לתקופת האשראי שתתחיל במועד שינוי – השעור שהיה חל על היתרה הנ"ל אילו הועמדה כאשראי חדש במועד השינוי. החל ממועד השינוי ישתנה סכומם של התשלומים באופן שיהיה כלול בהם שיעור הריבית החדש כאמור לעיל.
- (5) הבנק יהיה רשאי לשנות את מספרי התשלומים וכן את הסכומים בהודעה שתפורסם על ידו או על ידי כ.א.ל./דיינרס. אם צוין בשובר מספר תשלומים שאינו תואם את האמור לעיל, יהיה הבנק רשאי לקבוע מספר תשלומים תואם את האמור לעיל ואשר יתאים, ככל האפשר, למספר התשלומים שביקשו הלקוחות.
- התשלום הראשון יסולק על ידי הלקוחות במועד החיוב הסמוך שלאחר מועד החיוב הרגיל.

לוח סילוקין לפירעון האשראי יופיע בדף הפירוט שישלח אל הלקוחות סמוך לאחר מועד העמדתו. מוסכם בזה כי חתימה על שובר האשראי תתפרש כהרשאה בלתי חוזרת לבנק לכ.א.ל. ולדיינרס, לפי העניין, לזקוף את החיובים בגין האשראי בהתאם ללוח הסילוקין הנ"ל לחובת החשבון לחיוב וכהוראה בלתי חוזרת לבנק אצלו מתנהל החשבון לכבד חיובים כאמור.

ויזה פלוס

ג.

- (1) מועד חיוב האשראי שהועמד ללקוחות על פי שובר האשראי יידחה בחודש אחד בלבד שתחילתו במועד החיוב הרגיל והלקוחות מתחייבים לפרעו, בצירוף הריבית, במועד החיוב הסמוך שלאחר מועד החיוב הרגיל.
- (2) שעור הריבית לגבי אשראי זה יהיה השיעור שהבנק יקבע מפעם לפעם לעניין אשראים מסוג ויזה פלוס.

ויזה עדיף

ג.

- (1) הלקוחות מתחייבים לסלק לבנק את האשראי שהועמד על פי תכנית אשראי זו ע"י תשלום הסכום הקבוע או השיעור הקבוע מתוך יתרתו הבלתי מסולקת של האשראי ולא פחות מסכום או שיעור שייקבע על ידי הבנק או כ.א.ל. מפעם לפעם ובצירוף הריבית וזאת בהתאם לבקשה שהוגשה ע"י הלקוחות ולתנאים שסוכמו עמם.
  - (2) סילוק קרן האשראי יתבצע בתשלומים חודשיים ורצופים בכל מועד חיוב רגיל, החל ממועד החיוב הסמוך שלאחר מועד החיוב הרגיל בגין כל שובר.
  - (3) הריבית בתוכנית זו הינה ריבית משתנה ושיעורה יקבע מעת לעת ע"י הבנק. הריבית המשתנה חלה על יתרתו הבלתי מסולקת של האשראי שנצברה בתכנית, אף אם היא נובעת מעסקאות שונות שבוצעו בתאריכים שונים.
- הריבית תסולק בכל מועד חיוב רגיל, החל בכל אחד מהחודשים ינואר, אפריל, יולי, ואוקטובר של כל שנה (להלן: "מועד חיוב ריבית לאשראי ויזה עדיף").
- הבנק רשאי בכל עת, לשנות את מועד חיוב ריבית לאשראי ויזה עדיף, לרבות את תדירותם של החיובים, על ידי מתן הודעה מוקדמת לפי דין.
- התשלום הראשון של הריבית יהיה בגין התקופה שחלפה מתחילת תקופת האשראי ועד מועד חיוב ריבית לאשראי ויזה עדיף החל בסמוך לאחר מועד החיוב הרגיל בגין כל שובר. בכל מועד תשלום ריבית שלאחר מכן תשלום ריבית בגין התקופה שחלפה ממועד תשלום הריבית שקדם לו ועד לאותו מועד תשלום ריבית.

10. פירעון מוקדם

הלקוחות רשאים להורות לבנק ו/או לכ.א.ל./דיינרס לחייב את החשבון לחיוב בסך כל היתרה הבלתי מסולקת של האשראי במועד החיוב החודשי הקרוב שיחול לאחר קבלת ההוראה, ובלבד שהוראותיהם יגיעו לבנק לפחות 5 ימי עסקים לפני מועד החיוב החודשי הקרוב.

לגבי אשראי מסוים, הבנק או כ.א.ל. או דיינרס, לפי העניין, רשאים שלא להסכים לביצוע הוראה כנ"ל אם ניתנה לפני שנפרע מספר מינימום של תשלומים ו/או להתנותה בתשלום עמלת פירעון מוקדם.

במקרה של פירעון מוקדם כאמור לעיל, יחייב הבנק את החשבון לחיוב בריבית המגיעה בגין אותו חלק מקרן האשראי שנפרע בפירעון מוקדם כאמור במועד חיוב הריבית הקרוב שלאחר הפירעון המוקדם.

11. חיוב החשבון

- א. במועד כל תשלום על חשבון קרן ו/או ריבית ו/או סכומים נוספים המגיעים ו/או שיגיעו לבנק על פי פרק זה ו/או על פי שובר האשראי ו/או תכנית אשראי (להלן, בסעיף זה: "התשלום הנ"ל"), הבנק יהיה רשאי, אך לא חייב, לחייב בגינם את החשבון לחיוב, בין במטבע ישראלי ובין במט"ח, בין אם יתרתו תהיה קרדיטורית ובין שתהיה דביטורית או שתעשה דביטורית כתוצאה מהחיוב האמור.
- ב. אין באמור בסעיף זה כדי לגרוע מזכותו של הבנק לחייב כל חשבון אחר של הלקוחות בהתאם לזכויות הקיזוז והעיכובן הנתונות לבנק.

12. פרסום הודעות

הבנק ו/או כ.א.ל. ו/או דיינרס רשאים לפרסם הודעות בקשר עם האמור בפרק זה בעיתונים ו/או בדפי הפירוט החודשיים ו/או באמצעי פרסום אחרים, והכל בדרך הקבועה על פי כל דין.

13. כללי

מבלי לגרוע מן האמור בפרק זה לעיל, הרי שתנאי כתב זה, לרבות פרק ב' שבו, יחולו בשינויים המחויבים גם על אשראי על פי פרק זה, כשכל אזכור של הבנק יחשב כאזכור של הבנק ו/או כ.א.ל. ו/או דיינרס, לפי העניין.

נספח א' לתנאים כלליים לניהול חשבון

זכות הפעולה בחשבון משותף*

(סעיפים 33-34 לפרק א' לתנאים הכלליים)

א. במקרה שנחתמו תנאי כתב זה על ידי שני אנשים או יותר, תחול הוראת סעיף 2 לפרק א' שבכתב זה ובנוסף, בכפיפות לכל הרשאה מאת החותמים (בין שניתנה לפי סעיף ב' להלן ובין שניתנה או תינתן על פי מסמך נפרד שהבנק הסכים או יסכים לקבלו), הזכות לפעול בחשבון תהיה נתונה רק לכל החותמים ביחד.

ב.

1. הלקוחות מודיעים בזה לבנק שהם נתנו רשות לכל אחד מביניהם לפעול בחשבון ולעשות בו או בקשר אליו כל פעולה שכל הלקוחות ביחד היו רשאים לפעול בחשבונו הנ"ל וזאת בין אם החשבון יהיה קרדיטורי, בין אם יהיה דביטורי ובין אם יעשה דביטורי כתוצאה מפעולות כאמור.
2. מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל יהיה כל אחד מבעלי החשבון רשאי גם לבצע את הפעולות הבאות:
  - (א) למשוך שיקים על החשבון ולמשוך מהחשבון כספים, בין ע"י העברה לחשבון אחר, בין במזומן ובין בכל אופן שהוא.
  - (ב) למסור לבנק לזכות החשבון שיקים, שטרות, משיכות, פקודות או מסמכים אחרים ולצורך זה לחתום או להסב את המסמכים הנ"ל או לבצע כל פעולה אחרת לשם מסירת המסמכים לבנק ו/או זקיפת תמורתם לזכות החשבון.
  - (ג) לקנות, למכור, לקבל, להפקיד ולהעביר כל נייר ערך, לרבות ניירות ערך הנסחרים ו/או הרשומים בחו"ל, מטבע חוץ או כל מסמך אחר (בין אם סחיר ובין אם לאו), ובכלל זאת כל ריבית, דיווידנד וכל תמורה אחרת בין בגין מכירת ניירות הערך, מטבע החוץ או כל מסמך אחר כאמור ובין בגין פדיונם.
  - (ד) לבקש ולקבל אשראי, הלוואות (לרבות באמצעות כרטיס אשראי) ושירותים בנקאיים אחרים ולשם כך לפתוח חשבונו אשראי ולקבל מסגרות אשראי, בין במטבע ישראלי ובין במטבע חוץ.
  - (ה) ליצור לטובת הבנק בטוחות ושעבודים המתייחסים לכספים, ניירות ערך, זכויות, מסמכים ולכל נכס אחר המצויים או מופקדים או עומדים או שיעמדו בעתיד בחשבון.
  - (ו) לערוב כלפי הבנק לסילוק כל הסכומים שיגיעו לבנק מהלקוחות או מאת אחד או אחדים מהם או מאת צד שלישי כלשהו על פי הלוואות, אשראים, משיכות יתר או שירותים בנקאיים אחרים שניתנו ע"י הבנק, ובלבד שהבנק יוכל להיפרע מהלקוחות על פי ערבות כאמור אך ורק מהכספים, ניירות ערך, זכויות, מסמכים ונכסים אחרים שיעמדו מפעם לפעם לזכות החשבון.
  - (ז) לעשות פעולות באופציות וחוזים עתידיים במעו"ף, לרבות כתיבת, קניית ומכירת אופציות, קניית ומכירת חוזים עתידיים ומתן הוראות הנדרשות לביצוע האמור לעיל, לרבות פעולות בחשבון.
  - (ח) לחתום על כל הסכם, התחייבות או מסמך אחר כלפי הבנק אשר יידרש לדעת הבנק לשם ביצוע או בקשר עם ביצוע הפעולות דלעיל כולן או בחלקן.
3. כל אחד מהלקוחות המורשים כאמור יהיה רשאי לבצע את כל הפעולות דלעיל, בין לטובת עצמו או עם עצמו או לטובת או עם כל אחד מהם, ובין לטובת אחרים.
4. האמור בפסקה ב'1 לעיל לא יתפרש כאילו מי מהלקוחות רשאי להרשות לכל אדם אחר לעשות איזו פעולה כאמור בפסקה הנ"ל.
5. הלקוחות פוטרם בזה את הבנק מכל אחריות בגין ההוצאות והנזקים שיגרמו ללקוחות כתוצאה מפעולה כלשהי של מי מהלקוחות שהורשו כאמור או כתוצאה מפעולה כלשהי שתעשה על ידי הבנק על יסוד הוראתו או בקשתו של מי מהלקוחות שהורשו כאמור.
6. חרף מתן ההרשאה ההדדית הקבועה בסעיף זה, רשאי הבנק לפנות לכל בעלי החשבון ולדרוש קבלת הסכמתם המשותפת לצורך ביצוע פעולה חריגה כלשהי, אשר תיחשב ככזו על פי שיקול דעתו, וללקוחות או מי מהם לא תהא כל טענה או תביעה כלפי הבנק בשל כך.

* על הלקוחות לחתום במקום שהוקצה לחתימתם בסוף סעיף ב' על פי החלופה המועדפת על ידם.
במידה והלקוחות לא חתמו במקום שהוקצה לחתימתם כאמור, אזי סעיף ב' לא יחול והסעיף שיחול יהיה א'.

7. הרשאתו של כל אחד מבעלי החשבון לחוד תסתיים בקרות כל אחד מהמקרים הבאים:

1. אם הבנק יקבל הודעה על מאורע כלשהו אשר לפי דיני מדינת ישראל בקרותו תסתיים אותה הרשאה.
2. אם הבנק יקבל הודעה מהלקוחות או מאת אחד או אחדים מהלקוחות על ביטול אותה הרשאה ובתנאי כי מוסר ההודעה יאשר את הודעתו בכתב - לרבות באמצעות פקסימיליה - מיד לכשיתאפשר לו לשלוח הודעה בכתב ואולם הבנק יהיה רשאי, לפי שיקול דעתו, לכבד הודעה כאמור בטרם, או גם אם לא, התקבלה הודעה בכתב כאמור.
3. במקרה ותסתיים ההרשאה של אחד מהלקוחות, כאמור לעיל, תבוטלה ותסתיימנה כל ההרשאות בחשבון והזכות לפעול בחשבון ובפיקדון הנ"ל תהיה נתונה לכל הלקוחות הנ"ל ביחד.

חלופה א' (חתימת כל בעלי החשבון יחדיו):

_____

או:

חלופה ב' (ביצוע פעולות כל אחד לחוד):

_____

הוראות הלקוחות בדבר זכות חתימה

כל ההוראות בדבר זכויות חתימה בחשבון שנמסרו לבנק עם פתיחת החשבון או במועד מאוחר יותר, אם נמסרו, תעמודנה בעינם כל עוד לא קיבל הבנק הודעה בכתב מאת הלקוחות או מאת מי מהלקוחות על שינוי בזכויות החתימה.

נספח ב' לתנאים כלליים לניהול חשבון

אריכות ימים בחשבון משותף** (סעיף 35 לתנאים הכלליים)

- א.** כל אימת שיקטן מספרם של בעלי החשבון מחמת פטירה, יהיה/יהיו בעלי החשבון שנותרו/ו בחיים לאחר אותה הפטירה זכאים להמשיך לעשות פעולות שגרתיות שוטפות בחשבון וכן בכל השיקים, השטרות והמסמכים האחרים שנמסרו לבנק על מנת שתמורתם תיזקף לזכות החשבון, ולירשיו או מנהלי עזבונו של כל נפטר כאמור לא תהא זכות כלשהי לפעול בחשבון או זכות אחרת כלפי הבנק ביחס החשבון וביחס לכספים לשיקים, שטרות ומסמכים אחרים עד אשר יימסר לבנק צו ירושה/צו קיום צוואה המעיד על זכויותיהם.
- ב.** כל אימת שיקטן מספרם של בעלי החשבון מחמת פטירה, יהיה/יהיו בעלי החשבון שנותרו/ו בחיים לאחר אותה הפטירה, ביחד עם היורשים או מנהלי העיזבון או מבצעי הצוואה, זכאים להמשיך לעשות פעולות בחשבון וביחס לשיקים, לשטרות ולמסמכים האחרים שנמסרו לבנק על מנת שתמורתם תיזקף לזכות החשבון.

אין בהוראות אלו, כשלעצמן, משום קביעה ביחס לבעלות בכספים, בשיקים, בשטרות ובמסמכים אחרים כאמור שהיו בעת אותה הפטירה בחשבון או בידי הבנק.

אין בהוראות אלו, כשלעצמן, משום קביעה ביחס לבעלות בכספים, בשיקים, בשטרות ובמסמכים אחרים כאמור שהיו בעת אותה הפטירה בחשבון או בידי הבנק.

חתימות

_____
_____

חתימות

_____
_____

החלופה הנ"ל שנבחרה על ידי הלקוחות תחול על כל חשבונות הלקוחות שתנאיהם מפורטים בכתב זה, אלא אם כן ינקבו על ידי הלקוחות במפורש שמות חשבונות שלגביהם תחול החלופה האחרת.

** על הלקוחות לחתום בתחתית הסעיף המועדף על ידם _ 'א' או ב'.

כל בעלי החשבון יחתמו. הסעיף שתחתיו לא יחתמו הלקוחות יהיה מיותר, ובמקרה שלא יחתמו אחד משני הסעיפים, מסיבה כלשהי, יחול רק סעיף ב'.

נספח לתנאים הכלליים לשימוש בשירותי בנקאות בתקשורת

סוגי שירותים ורמות שירות

הואיל והלקוחות החתומים מטה מבקשים לקבל מהבנק שירותים הניתנים באמצעות מערכות בנקאות בתקשורת של הבנק, בכפוף ובהתאם לאמור בפרק ח' של כתב הבקשה לפתיחת חשבון ותנאי אשראי כלליים שנחתמה על ידי הלקוחות (להלן: "השירותים").

והואיל והלקוחות מבקשים לקבוע את סוגי ורמות השירות כמפורט בנספח זה להלן.

לפיכך, הלקוחות מסכימים ומאשרים בזאת כדלהלן:

1. הלקוחות יהיו רשאים לקבל את השירותים ביחס לחשבונות, על פי סוגי ורמות השרות שיאושרו בחתימת הלקוחות להלן, ובכפוף להבהרות הבאות:

סוג השירות (ערוץ תקשורת)	קבלת והעברת מידע	ביצוע פעולות בחשבונות הלקוחות וביניהם	ביצוע פעולות מכל סוג לטובת צד ג' הכלול ברשימת מוטבים שתימסר לבנק ע"י הלקוח	** ביצוע פעולות מכל סוג לטובת כל חשבון (לרבות כל חשבון צד ג' שהוא)	*** הצטרפות לשירותים חדשים באמצעות המערכת
טלפון					
"אגוד ישיר"					
גישה ישירה					
אינטרנט					
IGUD TO GO (שירות SMS)					
מייל מוצפן					
ערוצי תקשורת דיגיטליים אחרים, ככל שיפותחו או יוכנסו לשימוש בבנק					

* כל רמת שירות כוללת הרשאה לביצוע כל הפעולות המופיעות ברמות השירות הקודמות לה.

** כולל קבלת והעברת מידע וביצוע פעולות מכל סוג בין חשבונות הלקוחות או מי מהם וכן ביצוע פעולות מכל סוג לטובת חשבונות שאינם כלולים באחת מרמות השירות הקודמות.

*** סימון סוג שירות זה משמעו כי הלקוחות מסמיכים את המורשים לצרף את הלקוחות או מי מהם, באמצעות מערכות הבנקאות בתקשורת (להלן: "המערכת"), למערכות ושירותים חדשים או נוספים אשר הבנק יאפשר מפעם לפעם הצטרפות אליהם באמצעות המערכת. צרוף כאמור יחייב את כל הלקוחות לכל דבר וענין ויראו אותם כמי שחתמו על המסמכים המקובלים בבנק לצורך כך.

2. המורשים יהיו רשאים לבצע את הפעולות המפורטות לעיל בכפוף ובהתאם לתנאי הבקשה לפתיחת חשבון ותנאי אשראי כלליים בכלל ופרק ח' לכתב זה – תנאים כלליים לשימוש בשירותי בנקאות בתקשורת - בפרט.

3. האמור בנספח זה יחול גם אם הלקוחות או מי מהם לא חתמו, מסיבה כלשהי, במקום המיועד לחתימה בגין תנאים כלליים לשירותי בנקאות בתקשורת בסוף חוברת הבקשה לפתיחת חשבון, ויראו את הלקוחות כאילו חתמו במקום האמור.

חתימת הלקוח

חתימת הלקוח

חתימת הלקוח

חתימת הלקוח

נספח – משלוח הודעות ללקוחות בערוצי תקשורת

הלקוחות בוחרים להתעדכן בהודעות הבנק באחת מהדרכים הבאות * :

באמצעים אלקטרוניים בלבד (ללא דיוור ע"י דואר ישראל)

באמצעים אלקטרוניים, ובנוסף ע"י קבלת דיוור בדואר ישראל

חתימת הלקוח

חתימת הלקוח

חתימת הלקוח

חתימת הלקוח

הלקוחות יהיו רשאים, בכל עת, לבקש כי הודעה מסויימת תימסר להם בסניף, בנוסף לשליחתה בערוצי תקשורת.

* יש לסמן אחת מהחלופות.
במקרה של אי מילוי החלופה המבוקשת בסעיף זה, ברירת המחדל הינה החלופה השנייה -
קבלת מידע גם באמצעות דיוור בדואר ישראל:

נספח לתנאי הצטרפות לכרטיס אשראי בחשבון צעיר

אנו הח"מ, אפוטרופסיו של הקטין החתום על כתב זה, מאשרים בזאת הנפקת כרטיס אשראי לקטין, בהתאם לתנאים המפורטים בכתב זה ובכל מסמך אחר עליו יחתום הקטין בקשר עם הנפקת כרטיס אשראי כאמור.

שם האפוטרופוס _____

מענו _____ מס' ת.ז. _____

חתימה _____

שם האפוטרופוס _____

מענו _____ מס' ת.ז. _____

חתימה _____

השירותים המתבקשים ע"י הלקוחות

תאריך	חתימת הלקוח/ות	תאריך	חתימת הלקוח/ות	הפרק בתאכ"ל	שם הפרק	השירות
				א'	תנאים כלליים לניהול חשבון	ניהול חשבון
				ב'	תנאים מיוחדים שיחולו על אשראי בחשבון	ניהול אשראי
				ג'	תנאי ניהול חשבון במט"ח	ניהול חשבון במט"ח
				ד'	תנאי ניהול פיקדון ניירות ערך	ניהול פיקדון ניירות ערך
				ה'	תנאי ניהול פיקדונות וחסכונות	ניהול פיקדונות וחסכונות
				ו'	כתב התחייבות לכתבי ערבביות/שיפוי למיניהם	כתבי ערבביות/ שיפוי למיניהם
				ז'	הוראות ובקשות באמצעות פקסימיליה	הוראות ובקשות באמצעות פקסימיליה
				ח'	תנאי ניהול בנקאות בתקשורת	ניהול בנקאות בתקשורת
				ט'	תנאי הצטרפות להסדר כרטיס אשראי/כרטיס כספומט	הצטרפות להסדר כרטיס אשראי/ כרטיס כספומט - "ויזה"/"דינרס"
				י'	תנאים כלליים לקבלת אשראים באמצעות כרטיס אשראי	קבלת אשראים באמצעות כרטיס אשראי - "ויזה" ו/או "דינרס"

אישור הלקוחות בדבר קבלת העתק

אנו החתומים מטה מאשרים כי ניתנה לנו האפשרות לעיין במסמך זה טרם חתימתנו עליו וכי קיבלנו העתק ממסמך זה.

_____ חתימת הלקוחות

_____ תאריך

אישור פקיד/מו"ח

אני הח"מ _____ מאשר כי כתב זה נחתם בפני לאחר שזיהיתי את החותמים עליו.

_____ חתימת הפקיד/המו"ח

_____ תאריך

				עברית		דוגמת חתימה
				לועזית		
						דוגמת חותמת
						שם משפחה
						שם קודם
	ז		ז		ז	שם פרטי
	נ		נ		נ	
						תאריך לידה / יסוד
						מס' זהות/ מס' דרכון מס' הרישום
						אזרחות
						שמות ההורים
						מען רשום
						הערות

אני הח"מ, _____, מורשה חתימה, מאשר כי בדקתי את מסמכי פתיחת החשבון ואני מאשר את תקינותם. תאריך הבדיקה וחתימה: _____.

נמסר ללקוח טופס 318/32 : פתיחת חשבון עובר ושב – רשימת שירותים¹.

¹ יש לסמן X ברובריקה אם נמסר הטופס כנדרש.

נספח מספר 2

**העתק פנייתו של המבקש מיום
12.5.19**

12 במאי 2019
מספרנו: 175536

בפקס מס' 09-8635801
ובדואר רשום עם אישור
מסירה

לכבוד
מנהל/ת סניף פולג
בנק אגוד לישראל בע"מ
גיבורי ישראל 24
נתניה

ג.א.נ.,

הנדון: קבלת כספים ממכירת מטבעות ביטקוין

בשם מרשנו, מר ניר דגן (ת"ז [REDACTED]), אנו מתכבדים לפנות אליכם כדלהלן:

1. מר דגן הוא לקוח ותיק של בנק אגוד ומחזיק בסניפכם חשבון עו"ש מספר [REDACTED] ("החשבון").
2. מר דגן מחזיק במטבעות ביטקוין, וברצונו למכור מטבעות ולהפקיד את התמורה ממכירתם בשקלים חדשים בחשבונו אצלכם. יצויין כי מקור הכספים אשר שימשו לרכישת המטבעות הוא הכנסותיו של מר דגן כשכיר, וכי מר דגן הסדיר כבר את תשלום המס בגין אחזקת המטבעות.
3. מר דגן מתעתד למכור את המטבעות באמצעות חברת ביטוסי בע"מ ("ביטוסי") והתמורה צפויה לעבור לחשבונו מחשבון הבנק של ביטוסי המתנהל בבנק דיסקונט. ביטוסי פועלת בכפוף לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), תשע"ו-2016, והיא מחזיקה באישור המשך עיסוק מאת המפקח על נותני שירותים פיננסיים. יצויין, כי המטבעות אשר מתעתד מר דגן למכור גם נרכשו באמצעות ביטוסי.
4. בעבר סירבתם לקבל לחשבונו של מר דגן כספים שהתקבלו מביטוסי בעקבות מכירת מטבעות ביטקוין.
5. נבקש את הנחייתכם אילו מסמכים נדרשים על-מנת שתמורת המכירה תתקבל כאמור בחשבונו של מר דגן אצלכם ללא עיכובים.
6. נודה לקבלת תשובתכם בדחיפות.

בכבוד רב,

אמיר ונג, עו"ד
רון גזית, רוטנברג ושות'

בנימין רוטנברג *
שירין הרצוג *
אריאל יונגר
מוטי ארד
נילי פלג שפולנסקי *
יגאל קווה
+ אמיר ונג
* חיים ישר
* שלמה מנחם
דניאל גלבנדורף
* בועז סיטי
עדי עדני
אלון טיטלבוים
* איה שחר
עופר ולך
אסי מורבצייק
אופיר סלומון
טלי בר-לב
ניצן בורג
עידן ענתבי
נוי מצליח
מעין ברונטטיין
בר הולנדר
עידו בלוך
יגאל וילשנסיקי
אסי דורשוילי

* מוסמך במשפטים
* בעל רישיון לעריכת
דין בניו יורק
+ Solicitor (לא פעיל) באנגליה
+ וויילס

מגדל אלרוב, קומה 12
שדרות רוטשילד 46
תל-אביב 66883

Ron Gazit, Rotenberg & Co.
Law Offices
46 Rothschild Blvd.
Tel Aviv 66883 Israel

טלפון: 03-7111711
פקס: 03-7111700
mail@rgr.co.il
www.rgrlaw.co.il

נספח מספר 3

**העתק תשובתו של הבנק מיום
19.5.19**

UNION BANK **בנק אגוד**

Date: 19/05/2019 תאריך:
Ref: 95-34-19 סימוכין:

לכבוד
ג'ר דגן

הנדון: מכתבכם מיום 12.5.19 בנוגע לקבלת כספים שמקורם ממכירת ביטקוין

במענה למכתבכם מיום 12.3.19, חרינו מתבבאים לפנות אליכם כדלקמן:

בהתאם לניהול הסיכונים ומדיניות חבנק, לא ניתן לאשר את בקשתכם לקבלת כספים שמקורם במכירת ביטקוין בחעברה מחשבון חבנק של חברת ביטוסי המתנהל בבנק דיסקונט.

לכבוד דגן
בנק אגוד לישראל בע"מ
סניף מרכז ביטו
ג'רן יבנול

נספח מספר 4

דוח מסכס של בנק ישראל

הצוות ללימוד ובחינה של
מטבעות דיגיטליים בהנפקת
בנקים מרכזיים

דוח מסכם

נובמבר 2018

הצוות ללימוד ובחינה של מטבעות דיגיטליים בהנפקת בנקים מרכזיים¹

דוח מסכם

תקציר מנהלים

בסוף נובמבר 2017 מינתה נגידת בנק ישראל צוות ללימוד ובחינה של נושא המטבעות הדיגיטליים בהנפקת בנקים מרכזיים (CBDC – Central Bank Digital Currency)². הצוות שמח מאוד על ההזדמנות לעסוק בנושא שניצב במוקד ההתעניינות הן בבנקים מרכזיים והן בגופים עסקיים וטכנולוגיים בעולם כולו, ומסמך זה מסכם את עבודתו. פרסום המסמך נועד להביא לידיעת הציבור את העבודה שנעשתה בבנק ישראל ולאפשר דיון ציבורי בתכנון.

עבודת הצוות העלתה כמה מסקנות וממצאים מרכזיים:

- בנקים מרכזיים רבים בוחנים את האפשרות להנפיק מטבע דיגיטלי ו/ או להשתמש בטכנולוגיות מבוזרות במערכות התשלומים.
- אף בנק מרכזי במדינה מפותחת לא הנפיק עד כה מטבע דיגיטלי לשימוש נרחב. בנקים אחדים, ובראשם הבנק המרכזי בשוודיה, בוחנים בחיוב את הנושא; מנגד, בנקים אחרים, למשל בדנמרק ובאוסטרליה, הצהירו כי הם אינם מתכננים להנפיק מטבע דיגיטלי בעתיד הקרוב מפני שמערך התשלומים במדינותיהם יעיל ומספק לו חלופות טובות.
- אין כיום אפיון אחיד למטבע דיגיטלי בהנפקת בנק מרכזי. ניתן לקבוע את נגישותו – לציבור כולו או רק למוסדות פיננסיים; את אופי ההנפקה – מבוסס על רישום במאזן הבנק (balance based) או על "אסימונים" (token based); את מידת האנונימיות המאפיינת את השימוש בו; ואם יישא או לא יישא ריבית. מסמך זה מציג את היתרונות, החסרונות והסיכונים הגלומים באפיונים שונים.
- מטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי דומה למערכות לתשלום מיידי (immediate payment) – שני האמצעים נוחים וזמינים וסליקתם מיידי – אולם הוא נבדל מהן משלוש בחינות: (א) הוא נכס שמהווה התחייבות של הבנק המרכזי, בדומה למזומן; (ב) ניתן לאפשר לבצע באמצעותו עסקאות offline; ו- (ג) אפשר להגדיר מאפיינים של אנונימיות למשתמשים בו (גם אם באופן מוגבל, לדוגמה: אנונימיות המוגבלת לעסקאות שסכומן מגיע עד תקרה מסוימת).
- התכלית המרכזית של הנפקת שקל דיגיטלי (שק"ד) נעוצה בשימור הגישה להתחייבות של הבנק המרכזי, במידה שהשימוש במזומן יצטמצם במידה ניכרת, כפי שקורה בשבדיה, אולם סוגיה זו אינה רלוונטית כעת למשק הישראלי היות שלא ניכר בו צמצום של השימוש במזומן. ייעול השימוש באמצעי התשלום ותמיכה במערך התשלומים (בכלל זה שיפור היתירות) מהוות גם הן תכליות ראויות להנפקת שק"ד. באפיונים מסוימים השק"ד יכול לשמש כלי מוניטרי נוסף, ובפרט אם יישא ריבית, אולם זו אינה מטרה מרכזית בהנפקתו.
- הנפקת שק"ד יכולה להניב תועלות נוספות, לרבות סיוע במלחמה בכלכלה הבלתי מדווחת, התאמה לסביבה טכנולוגית מתקדמת, וקידום מגזר הפינטק בישראל. התאמה להתקדמות אפשרית שמדינות אחרות יעשו בתחום זה משמשת גם כן שיקול חשוב.

¹ עם הצוות נמנו ברק אטינגר (חטיבת השווקים), דודי בבלי (הפיקוח על הבנקים), אליצור ויזר (הלשכה המשפטית), שירי חדש (מחלקת המטבע) דניאל אחיאשויילי (לשכת הנגידה/ הפיקוח על הבנקים), ניר לוי (מחלקת חות"ם), תומר מזרחי (החטיבה לטכנולוגיית המידע), מיכל סיני-לוי (הלשכה המשפטית), רז נבון (חטיבת המחקר, רכז הצוות), רונית ציטיאט (מחלקת חות"ם), סיגל ריבון (חטיבת המחקר, ראשת הצוות).

² במסמך זה הצירוף "מטבע דיגיטלי" חל על מטבע בהנפקת בנק מרכזי, אלא אם ציינו אחרת.

- צפוי כי להנפקת שק"ד יתלו לא מעט קשיים, מהותיים וטכנולוגיים, וסיכונים שנוגעים בעיקר להשפעה אפשרית על המערכת הפיננסית. נוסף לכך צפוי כי ההנפקה תשפיע על הבנק המרכזי כמנפיק המזומן ומנהלו וכמנהל המדיניות המוניטרית, וכן על מערך התשלומים.

הצוות אינו ממליץ שבנק ישראל ינפיק שק"ד בקרוב. עלינו להמשיך לבחון את התחום ולעקוב אחריו לפני שנוכל לנמק כיאות החלטה אם להמליץ על שק"ד. בהתאם לכך גובשו ההמלצות הבאות:

- הצוות שהוקם בבנק ישראל ימשיך לפעול לצורך לימוד הנושא ומעקב אחריו, וזאת בתיאום עם הגורמים העוסקים בבנק בנושאים משיקים, לרבות מערך התשלומים, טכנולוגיות מבוזרות ומטבעות קריפטוגרפיים. הצוות ידווח להנהלת הבנק מדי חצי שנה על פעילותו ועל התפתחויות משמעותיות שחלו בתחום בעולם.
- כדי לקבל החלטות לגבי שק"ד יבחן הצוות באופן שוטף את הסוגיות הבאות:
  - ✓ ההתפתחויות בעולם, בעיקר בבנקים מרכזיים אחרים – יש להתייחס למצב שבו מדינות מפותחות ינפיקו מטבע דיגיטלי ולהשלכות הדבר על שוק המט"ח בישראל.
  - ✓ התרחישים השונים הנוגעים להשפעת המטבע הדיגיטלי בתחומים השונים, בהתאם למידה שבה הוא יהפוך לתחליף למזומן ולאמצעי תשלום אחרים בארץ ובחו"ל.
  - ✓ עמדות הציבור כלפי שק"ד (אפשר ללמוד עליהן למשל באמצעות שילוב הנושא בסקרי השימוש במזומן).
  - ✓ ההתפתחויות הטכנולוגיות הקשורות למטבע דיגיטלי. הצוות ימשיך לעקוב במיוחד אחר יוזמות רלוונטיות של חברות מקומיות וישאף ליצור עימן דיאלוג במטרה ללמוד על ההתפתחויות בתחום.
- בהמשך לפרסום הדוח מתכוון הצוות לקיים מפגשים בהשתתפות גורמים רלוונטיים במגזרים הפרטי והציבורי, לשם דיון בסוגיות העולות ממנו ומעקב אחריהן.
- בנק ישראל בודק ומעודד הקמת מערכת לתשלומים מיידיים. חשוב לבחון באיזו מידה השק"ד משלים את המערכת או מחליף אותה, ואם ההחלטות המתקבלות לגביה צריכות להביא בחשבון כבר כעת שיקולים שנוגעים לשק"ד. בתוך כך יש להתייחס גם לאופן שבו התשלומים הדיגיטליים המיידיים ישפיעו על הביקוש למזומן ועל יעדי השירות של בנק ישראל בתחום המזומן.
- אנו ממליצים לשקול לקיים בעתיד סדנה בין-לאומית בהשתתפות הגורמים העוסקים בנושא בבנקים המרכזיים העיקריים, כדי ליצור פורום ללימוד ולשיתוף ידע. בפרט כדאי לבחון שיתוף פעולה עם הגופים הבין-לאומיים הרלוונטיים, ביניהם ה-BIS, ה-OECD וה-IMF, היות שגם הם החלו לעסוק בנושא.

תוכן העניינים

1	מבוא	5
2	מושגים בסיסיים	7
7	א. הגדרה בסיסית למטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי (CBDC)	7
8	ב. הטכנולוגיה : הסבר תמציתי	8
9	3. שק"ד : המטרות המרכזיות בהנפקתו והתועלות הנוספות	9
9	א. השק"ד והמטרות והתפקידים המרכזיים שהחוק קובע לבנק ישראל	9
11	ב. תועלות נוספות	11
12	4. המצב בעולם	12
14	5. התכונות האפשריות של מטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי	14
17	6. ההשלכות האפשריות של הנפקת שק"ד	17
17	א. השימוש במזומן	17
21	ב. מערך התשלומים והסליקה ואמצעי התשלום	21
23	ג. ההשפעה על המאזן של הבנק המרכזי	23
24	ד. ההשפעה על המערכת הבנקאית	24
25	ה. ההשפעה על שוק המט"ח ותנועות ההון	25
26	ו. ההשפעה על המדיניות המוניטרית	26
27	7. הטכנולוגיה	27
29	8. לוחות	29
34	9. רשימת מקורות	34
34	א. מאמרים וניירות לדיון	34
37	ב. נאומים, הודעות לעיתונות וכתבות בתקשורת	37
40	נספח : סקירה מורחבת על הנעשה בעולם בתחום ה-CBDC	40

1. מבוא

האמצעים האלקטרוניים המבוזרים³ תופסים בשנים האחרונות נתח גדל בשיח הציבורי. ההתקדמות בתחום – לרבות הפעילות באמצעי תשלום מבוזרים פריטיים⁴ כדוגמת הביטקוין – מעוררת דיון באפשרות ליישם את הטכנולוגיה גם במטבעות הלאומיים שבנקים מרכזיים מנפיקים (CBDC – Central Bank Digital Currency).

הדיון במטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי נושק לנושאים קרובים שנמצאים בדיונים מקצועיים וציבוריים, אולם הוא נבדל מהם בהיבטים שונים. בפרט חשוב להדגיש כי קיים הבדל בסיסי בין מטבע של בנק מרכזי לבין אמצעים אלקטרוניים מבוזרים הנמצאים בשוק הפרטי כמו טוקנים או הביטקוין ודומיו, הן מבחינת הסיכונים והן מבחינת המשמעות הפיננסית והמוניטרית.

אף בנק מרכזי במדינה מפותחת לא הנפיק עד כה מטבע דיגיטלי שהוא הילך חוקי, ולמטבע אין עדיין אפיון ברור ומוסכם. מדינות רבות לומדות ובוחנות את הנושא (סקירה מופיעה בהמשך ובנספח), והן הגיעו לשלבים שונים בתהליך ארוך ומורכב זה. חשוב ביותר שגם בנק ישראל ייקח חלק בלמידה ובחשיבה, אף אם אין לצפות שהכרעה לגבי שקל דיגיטלי (שק"ד) תתקבל בעתיד הקרוב, כדי שבעתיד נוכל לקבל החלטות מושכלות, ובפרט כדי להתכונן למצב שבו בנקים מרכזיים במדינות מפותחות יחליטו להנפיק מטבע דיגיטלי. לכן הנגיחה מינתה בנובמבר 2017 צוות עבודה במטרה להתחיל לבחון את אמצעי התשלום החדש, ובפרט את יתרונותיו וחסרונותיו, ולסקור את הנעשה בתחום בעולם תוך התייחסות לשיקולים אסטרטגיים ארוכי טווח. זהו צעד ראשון במסע ארוך שסופו – לאן נגיע ומתי – אינו ידוע עדיין.

הסוגיות שיש לעסוק בהן כוללות בין השאר :

- מהי המשמעות של שמירה על גישה ישירה של הציבור לאמצעי תשלום של הבנק המרכזי, הן בימים כתיקונם והן בעיתות משבר, ללא תלות בהתפתחויות הטכנולוגיות⁵? כבר כיום רוב אמצעי התשלום הם דיגיטליים/אלקטרוניים – הפיקדונות הבנקאיים והאחרים של הציבור. אולם מדובר ב"כסף פנימי" שהבנקים יוצרים ולא בבסיס הכסף (high powered money), כלומר לא בהתחייבות של הבנק המרכזי. פיקדונות הבנקים המסחריים בבנק ישראל הם דיגיטליים גם כן, אולם האפשרות לפעול מול בנק ישראל באופן דיגיטלי שמורה רק להם. השק"ד ייבדל משני אלו כיוון שאם יונפק ישמש התחייבות של הבנק המרכזי, ולא של המגזר העסקי, כלפי הציבור הרחב.
- מהם מאפייניו העיקריים של מטבע דיגיטלי ומהם יתרונותיהם וחסרונותיהם? המסמך יעסוק בשאלה זו ויבחן אילו מאפיינים יאפשרו למטבע להחליף את המזומן (באופן מלא או חלקי) וכיצד הוא עשוי להשפיע על מערך התשלומים, המדיניות המוניטרית, מערכת הבנקאות והמערכת

³ אמצעי אלקטרוני מבוזר (אל"ם) – יחידה דיגיטלית ממוחשבת ששייכותה לאדם מסוים מאובטחת באמצעות טכנולוגיית הצפנה (קריפטוגרפיה) מבוזרת, כלומר כזו שאינה תלויה בגוף מרכזי אחד. הגדרה זו מבוססת על הגדרת רשות המיסים בחוזר 05/2018 ומשמשת רק לצורך הדיון במסמך זה.

⁴ אמצעי תשלום מבוזר (את"ם) – יחידת אל"ם שיכולה לשמש לסחר חליפין. שימוש זה הקנה לה בציבור את הכינויים "מטבע וירטואלי", "מטבע דיגיטלי", "אסימון מבוזר" ועוד. הביטקוין הוא הנפוץ באת"מים. הגדרה זו מבוססת על הגדרת רשות המיסים בחוזר 05/2018 ומשמשת רק לצורך הדיון במסמך זה.

⁵ ראו למשל את הנאום שנגיד הבנק השוודי נשא בפברואר 2018. <https://www.riksbank.se/en-gb/press-and-published/notices-and-press-releases/debate-articles/payments-in-the-future-and-legal-protection-for-the-swedish-krona/>

הפיננסית בכללותה, ומשקי הבית והעסקים. בדיונו נזכיר רק בקצרה ובאופן כללי את ההיבטים הטכנולוגיים הקשורים למטבע הדיגיטלי.

○ האם מערכת לתשלומים מיידיים וסופיים (faster payments) מייצרת מטבע דיגיטלי? מערכת כזו כבר קיימת במדינות אחדות – ביניהן שוודיה, דנמרק, אנגליה, סינגפור, תאילנד ואוסטרליה – וישראל החלה לפעול להקמתה. לכן עלינו לשאול אם בהינתן מערכת כזו גלומה בשק"ד תועלת; בהנחה שהתשובה חיובית עלינו לשאול באיזו מידה יש לאפיין את המערכת תוך התחשבות בשק"ד.

○ מהי הטכנולוגיה המתאימה לשק"ד? האם היא יכולה לשרת יעדים נוספים? הטכנולוגיה המבוססת (DLT – Distributed Ledger Technology) הופיעה תחילה בצורת הבלוקצ'יין בביטקוין, אך היא הפכה לתחום משמעותי בפני עצמו וכבר אינה משרתת רק ייצור של אמצעי תשלום מבוססים ושימוש בהם אלא יעדים רחבים יותר. חלק מהמדינות אינן מתמקדות רק בהנפקת מטבע אלא גם ביעדים הנוספים, לרבות שימוש במערך התשלומים: בבריטניה למשל הוקמה ועדה פרלמנטרית לבחינת אמצעי תשלום מבוססים וטכנולוגיה מבוססת⁶. אולם דיונו שלנו ב-DLT ובטכנולוגיות אחרות יתרכז בשק"ד.

הנפקת שק"ד נוגעת לכל תחומי העבודה של בנק ישראל. לכן הצוות כלל נציגים ממחלקות רבות בבנק – המחלקה לחשבות ולמערכות התשלומים והסליקה (חות"ם), הפיקוח על הבנקים, חטיבת טכנולוגיית המידע, מחלקת המטבע, חטיבת השווקים, המחלקה המשפטית וחטיבת המחקר. הצוות נפגש עם גורמים במגזר העסקי שעוסקים בתחומים קרובים, שוחח עם נציגים מבנקים מרכזיים אחרים ומהמגזר הפרטי, וקרא מתוך החומר הרב שמפרסמים בנקים מרכזיים וגופים בין-לאומיים, עסקיים ואקדמיים.

המסמך הנוכחי מסכם את עבודת הצוות, ובעיקרו הוא מתאר את המצב בעולם ובישראל ומציג את הסוגיות המרכזיות שיש לבחון בדיון על מטבע דיגיטלי בהנפקת בנק מרכזי.

המסמך כולל 8 פרקים. פרק 2 מציג מושגים בסיסיים. פרק 3 מתאר את המטרות המרכזיות של הנפקת שק"ד ואת התועלות שאפשר להפיק מכך. פרק 4 מסכם בקצרה את הדיון המתקיים בנושא בעולם. פרק 5 מציג תכונות שהשק"ד יכול להתאפיין בהן. פרק 6 עוסק בהשלכות אפשריות של הנפקתו. פרק 7 דן בסוגיות טכנולוגיות. פרק 8 מציג לוחות מסכמים. נוסף לכך המסמך כולל רשימת מקורות מפורטת, לרבות התייחסויות של בנקים מרכזיים לנושא הנידון; מקורות אלה משמשים בסיס לדיון בנושא בעולם ובישראל.

⁶ <https://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/commons-select/treasury-committee/news-parliament-2017/digital-currencies-17-19/>

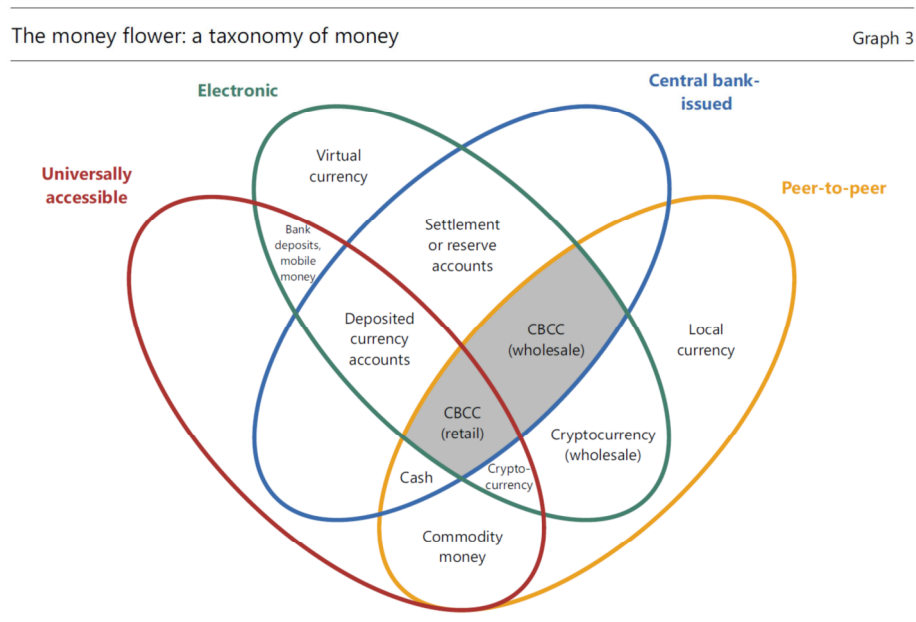
2. מושגים בסיסיים

א. הגדרה בסיסית למטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי (CBDC)

CBDC (Central Bank Digital Currency) הוא התחייבות אלקטרונית של הבנק המרכזי שיכולה לשמש לביצוע עסקאות ולשמירת ערך⁷. אם ישראל תחליט להנפיק את המטבע הלאומי באופן דיגיטלי, היא תגבה את ערכו ואת עצם היותו כסף, והוא ישמש הילך חוקי של המדינה; המדינה תוכל להחליט כמה כסף דיגיטלי להנפיק, כשם שהיא מחליטה כמה כסף מזומן להדפיס.

המטבע הדיגיטלי אמור לשמש אמצעי תשלום ותחליף נאות למזומן. לכן סביר להניח כי **נרצה שהוא יתאפיין בתכונות הבסיסיות הנדרשות מכסף – ישמש יחידת מדידה, אמצעי לשמירת ערך ואמצעי לביצוע עסקאות**. שלא כמו ה-CBDC, אמצעי התשלום המבוזרים הפרטיים הנסחרים בשווקים שונים אינם מקבלים גיבוי מגוף ריבוני וברוב המדינות אינם נחשבים למטבע (currency) ובפרט להילך חוקי והם מתאפיינים בערך תנודתי מאוד⁸. (Bech and Garrat (2017) מציעים לאפיין את ה-CBDC⁹ ככסף שמנפיק הבנק המרכזי, אלקטרוני, נגיש לכול, ומאפשר תשלום ללא תיווך (P2P). הם ממחישים את הצעתם בעזרת "פרח הכסף" המוצג באיור 1.

איור 1: מיון צורות הכסף

המקור: Bech M. and R. Garrat (2017)

מקובל לדרוש כי בין ה-CBDC למזומן במטבע הלאומי יתקיים יחס המרה קבוע של 1:1, אף שניתן לקבוע אחרת.

⁷ ראו למשל (Meaning, Dyson, Barker and Calyton (2018).

⁸ כיום מתפתחים אמצעי תשלום מבוזרים פרטיים שנקראים "מטבעות יציבים" (stable coins), ועם תכונותיהם המרכזיות נמנית שמירה על יציבות הערך. לשם המחשה, יוזמי הדוגמה הבולטת, ה-Tether, מתחייבים לשמור על יחס המרה קבוע מול הדולר; דוגמה אחרת מספקת יוזמת Saga. מטבעות אלו אינם אמורים להחליף את המטבעות הלאומיים אלא להוות אמצעי משלים לביצוע עסקאות מסוגים שונים.

⁹ המחברים משתמשים במושג CBCC – Central Bank Crypto Currency.

מעבר לכך אין עדיין אפיון מוסכם ל-CBDC, ובחינה של תכונותיו הרצויות – על יתרונותיהן וחסרונותיהן – תופסת נתח נכבד בדיון המתקיים בבנקים מרכזיים ובמוסדות אחרים. בהמשך נציג חלופות שונות להגדרת ה-CBDC ונדון בהן.

ב. הטכנולוגיה: הסבר תמציתי

אף שאין הכרח להשתמש בטכנולוגיות מתקדמות כדי להנפיק מטבע דיגיטלי, הדיון בו כרוך בבחינה של הטכנולוגיות שמאפשרות לעשות זאת באופן מתקדם ויעיל¹⁰. להלן נציג מושגים טכנולוגיים בסיסיים.

DLT – Distributed Ledger Technology, ספר חשבונות מבוזר: ארכיטקטורה שמאפשרת לנהל מידע בצורה מוגנת מפני זיופים, מוצפנת, מבוזרת (על פני כמה אתרים, מוסדות או מדינות) ונגישה לכל משתמש מורשה ללא מעורבות גורם מרכזי. כך ישויות שאינן סומכות זו על זו יכולות להסכים לבצע עסקה. קיים פרוטוקול קשיח שתפקידו לסנכרן את המידע המבוזר כדי להבטיח כי כל מופעי הספר זהים. במערכת מבוזרת סגורה (permissioned) יכולים לעדכן את ספר החשבונות רק משתתפים מוכרים ומהימנים שקיבלו אישור מרשות מרכזית כלשהי. במערכת מבוזרת פתוחה (permissionless) כל אחד יכול להשתתף, ואפשר לעדכן את הספר רק באמצעות קונצנזוס בין המשתתפים¹¹.

Blockchain: טכנולוגיה שממשת DLT. המידע בספר החשבונות (ledger) נשמר בצורת בלוקים שנחתמים דיגיטלית, וכל בלוק מאגד בתוכו אוסף עסקאות שביצוען אושר והן עברו תהליך אימות. כל בלוק מזוהה באמצעות חתימה דיגיטלית ומחובר לבלוקים הקודמים דרך שמירת חתימותיהם הדיגיטליות. כך מתקבלים לספר הרבה מאוד עותקים זהים, ואי-אפשר לזייף את המידע. זוהי הטכנולוגיה שמאפשרת את הביטקוין.

אמצעי אלקטרוני מבוזר (אל"ם): יחידה דיגיטלית ממוחשבת ששייכותה לאדם מסוים מאובטחת באמצעות טכנולוגיית הצפנה (קריפטוגרפיה) מבוזרת, כלומר כזו שאינה תלויה בגוף מרכזי אחד¹².

אמצעי תשלום מבוזר (את"ם; Digital Currency או Crypto Currency): יחידת אל"מ שיכולה לשמש לסחר חליפין¹³. כל תהליך היצירה והאימות שלו נעשה באמצעים קריפטוגרפיים (מתמטיים), ואין לו קיום פיזי. כיום האת"מים נסחרים לרוב על גבי רשת מבוזרת, ומאחסנים אותם בארנק דיגיטלי. אמצעי תשלום זה אינו מצריך מערכת סליקה מרכזית¹⁴, כי מרגע שהבעלות על מטבע נרשמת בספר החשבונות הוא עובר מארנק אחד לאחר.

ארנק קריפטוגרפי (Crypto Wallet): תוכנה בעלת ממשק משתמש נוח שמאפשרת שימוש מעשי ומסודר באמצעי תשלום מבוזרים; אפשר להתקינה על המחשב האישי או על הטלפון הנייד. לכל ארנק יש כתובת שאליה מקושרים שני מפתחות, ציבורי ופרטי. המפתחות אחראים להצפין את הארנק ולזהותו באופן חד-חד-ערכי. מהמפתח הפרטי גוזרים את כתובת הארנק, וזו משמשת להעברת האת"ם.

¹⁰ ראו למשל Simon Scorer (2017) בבלוג Bank Underground שמפרסם הבנק של אנגליה.

¹¹ ראו פרק 5 ב-BIS Annual Economic Report, 2018.

¹² הגדרה זו מבוססת על הגדרת רשות המיסים בחוזר 05/2018 ומשמשת רק לצורך הדיון במסמך זה.

¹³ הגדרה זו מבוססת על הגדרת רשות המיסים בחוזר 05/2018 ומשמשת רק לצורך הדיון במסמך זה.

¹⁴ כמו מערכת RTGS (Real Time Gross Settlement). בישראל המערכת קרויה "זה"ב" – זיכויים והעברות בזמן אמת.

ארנק דיגיטלי: בשעה שארנק קריפטוגרפי מאפשר לאחסן רק אמצעי תשלום מבוזרים, ארנק דיגיטלי מאפשר לאחסן או לצבור את כלל אמצעי התשלום והוא מיועד להעברות תשלום ולרכישת שירותים ונכסים בין שני צדדים.

3. שק"ד: המטרות המרכזיות בהנפקתו והתועלות הנוספות

את הדיון בשק"ד יש לפתוח בשאלה מהן מטרות ההנפקה של מטבע דיגיטלי בישראל וכיצד הוא עשוי לשרת את התפקידים העיקריים שהחוק קובע לבנק ישראל; יתרונות המטבע הדיגיטלי אמורים לסייע בכך. בשלב שני נבחן אילו תועלות נוספות גלומות בהנפקת שק"ד. דיון נוסף בהשלכות השק"ד ניתן למצוא בפרק 6. לוח 1 בפרק 8 מסכם את המטרות העיקריות בהנפקת השק"ד והתועלות הנוספות הגלומות בו.

א. השק"ד והמטרות והתפקידים המרכזיים שהחוק קובע לבנק ישראל¹⁵

על פי חוק בנק ישראל, התש"ע-2010, לבנק ישראל שלוש מטרות: (1) לשמור על יציבות המחירים, וזאת כיעד מרכזי; (2) לתמוך במטרות אחרות של הממשלה – במיוחד צמיחה, תעסוקה וצמצום פערים חברתיים – בתנאי שהדבר לא יפגע ביציבות המחירים; ו-(3) לתמוך ביציבותה של המערכת הפיננסית ובפעילותה הסדירה.

חוק בנק ישראל קובע גם את תפקידי הבנק, ועם אלה נמנים ניהול המדיניות המוניטרית, הסדרת מערכות התשלומים והסליקה, הנפקת המטבע והסדרה של מערכת המזומנים, תמיכה בפעילות הסדירה של שוק המט"ח, ופיקוח על המערכת הבנקאית והסדרתה.

החלטה בנוגע לשק"ד צריכה להתייחס לשאלה אם הנפקתו תומכת ביכולת הבנק להשיג את מטרותיו ולמלא את תפקידיו או מכבידה עליה.

מבין תפקידיו של בנק ישראל להנפקת המטבע ולאחריות על מערכת המזומנים ועל מערכות התשלומים והסליקה יש מקום מרכזי בדיון במטרות השק"ד. גם לניהול המדיניות המוניטרית ולאחריות ליציבות הפיננסית מקום חשוב.

הנפקת המטבע

לפי החוק יש לבנק ישראל סמכות בלעדית להנפיק את המטבע המשמש הילך חוקי, ולכן עליו לבצע תפקיד זה באופן היעיל ביותר, לטובת הציבור. האם הנפקת שק"ד משרתת מטרה זו? במצב שבו השימוש במזומן הולך ופוחת, וקיים חשש שבעתיד אי-אפשר יהיה לשלם במזומן כי עסקים לא יסכימו לקבלו (כפי שקורה בשוודיה)¹⁶, על הבנק המרכזי לבחון דרכים לאפשר לציבור לבצע עסקאות תוך שימוש ישיר בהתחייבות שלו. חשש זה אינו קיים בישראל (ובמדינות רבות אחרות), ולכן אינו מהווה כעת שיקול מרכזי לטובת שק"ד.

אולם גם כשהמזומן מוסיף לשמש אמצעי מקובל לביצוע עסקאות ניתן לשקול לייעל את הדרך שבה הבנק המרכזי מאפשר להשתמש בהתחייבות שלו. תחומים אחרים עברו דיגיטציה מנימוקי התייעלות – ביניהם הדואר, הספרים והצ'קים – והמזומן יכול להצטרף אליהם. בהקשר זה יש לבחון את העלות הכרוכה בכך

¹⁵ גם פרק 6 דן בהשלכות השק"ד על הנושאים הנדונים כאן.

¹⁶ בישראל השקל משמש הילך חוקי, כלומר אסור לסרב לקבל תשלום באמצעותו.

ואם השינוי יצמצם או יגדיל את העלויות, בפרט בטווח הקצר. בשלב זה קשה מאוד להעריך את העלויות הכרוכות בהקמה ותפעול של מערכת מטבע דיגיטלית. יתר על כן, קשה גם להעריך את החיסכון שייווצר בעלויות ההנפקה של מטבעות ושטרות, שכן ניתן לצפות כי המזומן לא ייעלם וכי בנק ישראל יצטרך להמשיך להנפיק גם לצורכי גיבוי. מאידך גיסא, ייעול האופן שבו ניתן לבצע עסקאות צפוי לתרום לרווחת הפרטים ולרמת התוצר, ותועלת זו עשויה להכריע את תוספת העלות לבנק המרכזי, במידה שתיווצר.

חשוב להזכיר כי **בנק ישראל אינו פועל מתוך כוונת רווח, ואם שיקולים אחרים מובילים אותו למסקנה שכדי להשיג את מטרותיו ולמלא את תפקידיו עליו להמשיך להנפיק את המזומן, או להנפיק מטבע דיגיטלי, הוא יכול לבחור לעשות זאת גם אם העלות הכרוכה בכך גבוהה מעלות החלופה.**

מערכות התשלומים והסליקה

בנק ישראל פועל לקידום מערכות תשלומים ואמצעי תשלום אפקטיביים ואמינים, בכלל זה אמצעי תשלום חלופיים למזומן. הבנק החל לבדוק ולעודד הקמת מערכת לתשלומים מהירים (Faster Payments) מהסוג הקיים במדינות רבות. מערכת זו תאפשר עסקאות בין פרטים (P2P), בין לקוח לעסק (P2B) ולהיפך, בין עסקים (B2B), ובין לקוח לממשלה (P2G) ולהיפך, וזאת במהירות וביעילות שכן הסליקה מיידית וסופית. אימוץ המערכת מלווה בבניית תשתית לסליקה מתקדמת.

בהינתן מערכת לתשלומים מיידיים, אין זה ברור אם יש צורך במטבע דיגיטלי. הצוות מצא שחלק מהמדינות, ביניהן דנמרק ואוסטרליה, החליטו כי אין להן צורך לקדם מטבע דיגיטלי שכן מערך התשלומים שלהן כולל מערכת לתשלומים מיידיים, וזו עונה על הצורך שמטבע דיגיטלי אמור לספק – אמצעי תשלום נוח וזמין שמאפשר למוטב להשתמש מייד בכספים שהועברו לחשבוננו.

נוסף לכך יש לבחון באיזו מערכת תשלומים ייסלק השק"ד:

1. האם אפשר לסלוק אותו במערכת קיימת או שיש להקים לו מערכת סליקה ייעודית?
2. במידה שצריך להקים מערכת ייעודית, האם היא תאפשר לבצע תשלומים באמצעי תשלום מתקדמים שונים ולקשר ביניהם? כלומר האם מבצע התשלום ומקבלו יוכלו להשתמש באמצעי תשלום מתקדמים שונים? האם המערכת תוכל לתרום להגברת התחרות במערך התשלומים ולהגביר את היתירות בו בכך שתשמש גיבוי למערכות הקיימות.

ניהול המדיניות המוניטרית

כיצד ישפיע מטבע דיגיטלי על יכולתו של בנק ישראל לנהל את המדיניות המוניטרית? כדי שהמטבע יהווה תחליף לכלים המוניטריים המשמשים את הבנק כיום – פיקדונות (הלוואות) נושאי ריבית בבנק המרכזי (מהבנק המרכזי) או פעולות בשוק הפתוח – סביר להניח שיהיה צורך לאפשר לו לשאת ריבית. באופן כללי הכלים הקיימים כיום מאפשרים לנהל באופן מיטבי את המדיניות. אומנם למזומן אי-אפשר לקבוע ריבית שלילית בשעה שלמטבע הדיגיטלי אפשר, אולם כל עוד יוסיף המזומן להתקיים לצד המטבע הדיגיטלי יוכלו המשתמשים לעבור למזומן וכך להימנע מ(תשלום) ריבית שלילית (כלומר תשלום ריבית על המטבע). סוגיה זו דורשת דיון מעמיק, אך נראה כי **העובדה שמטבע דיגיטלי יכול לשמש כלי מוניטרי נוסף אינה צריכה למלא תפקיד מרכזי בהחלטה אם להנפיקו.**

יציבות המערכת הפיננסית

עם תפקידיו של בנק ישראל נמנית גם שמירה על יציבות המערכת הפיננסית. **צפוי כי מטבע דיגיטלי ישפיע משמעותית על המערכת הפיננסית, בפרט על המערכת הבנקאית.** מצד אחד הוא יכול לתרום להגברת התחרות, אולם הוא גם עלול ליצור השפעות שליליות על יציבות המערכת, למשל לצמצם את מקורות האשראי של המערכת הבנקאית. זהו שיקול חשוב ומרכזי שיש להביא בחשבון בדיון על הסיכונים והחסרונות שהמהלך עשוי לסבול מהם.

ב. תועלות נוספות

נוסף למטרות המרכזיות שהשק"ד יכול לשרת נציג תועלות למשק בכללותו, שכן החוק קובע כי על בנק ישראל לתמוך גם במטרות כלכליות אחרות שהממשלה מציבה.

מאבק בכלכלת הצללים

הממשלה החליטה להיאבק בכלכלת הצללים. קידום אמצעי תשלום מתקדמים בישראל עשוי לסייע לצמצם את כלכלת הצללים, בעיקר לנוכח חוק צמצום השימוש במזומן¹⁷ שנחקק במרץ 2018: חוק זה מגביל את השימוש באמצעי תשלום מבוססי נייר, וקידום אמצעי תשלום מתקדמים משלים אותו. **השק"ד יסייע להיאבק בכלכלת הצללים במידה שיצמצם את האפשרות לבצע עסקאות בלתי מדווחות,** כלומר אם לא יתאפיין באנונימיות מוחלטת. ניתן לקבוע לשק"ד מידות אנונימיות שונות, וכל בחירה כזו מתאפיינת ביתרונות וחסרונות ואינה תלויה בשיקולים שנוגעים רק לבנק ישראל אלא גם לכלל המשק ולטובת הפרטים שבו.

בהקשר זה יש להעיר כי גם אימוץ של אמצעי תשלום מתקדמים אחרים, למשל תשלום קמעונאי מיידי, יתרמו למאבק בכלכלת הצללים.

תמיכה במגזר ההיי-טק

מגזר ההיי-טק בישראל מפותח ומתפתח. **מטבע דיגיטלי יכול לתרום למגזר ההיי-טק (הפינטק) וכך לתרום לצמיחת המשק בטווח הקצר וכן בטווח הארוך,** כתוצאה מהתמחות בתחומים בעלי פרויקט גבוה יחסית.

התאמה לנעשה בעולם

חשוב להתייחס להתקדמות שבנקים מרכזיים אחרים עושים בתחום המטבע הדיגיטלי. לא מעט בנקים מרכזיים במדינות מפותחות בוחנים את הנושא, ובולט ביניהם הבנק המרכזי בשוודיה¹⁸. אומנם אף אחד מהם לא הנפיק עד כה מטבע דיגיטלי לשימוש כללי, וחלקם הצהירו שאין להם עניין בכך (למשל הבנק המרכזי בדנמרק). אולם אם מדינות מסוימות יחליטו להתקדם, החלטתן עשויה להשפיע גם על מטבעות של מדינות אחרות. אומנם סביר להניח שהחלטה כזו תשפיע בעיקר על המטבעות המרכזיים בעולם ופחות על השקל, אולם סביר גם שתיווצר דינמיקה חדשה בהתייחסות שבנקים מרכזיים אחרים מעניקים לנושא,

¹⁷

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Legislation/Laws/Pages/LawBill.aspx?t=lawsuggestionssearch&lawitemid=568297>

¹⁸ ראו Sveriges Riksbank (2017) וכן Sveriges Riksbank (2018a).

בפרט אם יתברר שההנפקה מניבה תוצאות חיוביות. מעקב מתמיד אחר ההתפתחויות בתחום יקל על בנק ישראל להגיב בעת הצורך לשינויים שיחולו בעולם.

4. המצב בעולם¹⁹

אף מדינה מפותחות לא הנפיקה עד כה מטבע דיגיטלי לשימוש נרחב. אולם כמה מדינות נמצאות בשלבי מחקר וניסוי מתקדמים. להלן נציג את תמונת המצב בכמה מדינות בולטות מבחינה זו. **הנספח מסכם כיצד מדינות שונות מתייחסות למטבע דיגיטלי ומפנה למסמכים שהן פרסמו.**

שוודיה נמנית עם המדינות הראשונות שגילו עניין במטבע דיגיטלי, אך היא טרם הגיעה לשלב היישום. הפרויקט השוודי נקרא e-Krona Project והוא החל ב-2017. בסוף השלב הראשון גובשה הצעה כללית למבנה המטבע והמערכת כולה. באוקטובר 2018 פרסם הבנק המרכזי סיכום של השלב השני ובו המלצה להתחיל לבחון פתרונות טכנולוגיים ושינויי חקיקה נחוצים. להבדיל מישראל, בשוודיה השימוש במזומן הולך ופוחת ואף צפוי כי הוא ייעלם לחלוטין בעוד שנים אחדות. על כן המטבע הדיגיטלי בשוודיה יוכל להיות תחליף למזומן – מטרה שהבנק השוודי מייחס לה חשיבות. הבנק ימשיך לבחון את הנושא תוך שיתוף הציבור והמוסדות הרלוונטיים.

אורוגוואי נמצאת בשלבי בחינה מתקדמים, ואף השלימה בהצלחה מחקר חלוץ (פיילוט) בפסו דיגיטלי. זהו מחקר החלוץ הראשון בעולם שבחן באופן מעשי את השימוש ב-CBDC; השתתפו בו 10,000 אזרחים, וכ-20 מיליוני פסו (כ-700 אלף דולר) הומרו למטבעות דיגיטליים. בדוח הראשוני שהפיץ הבנק המרכזי נכתב כי המחקר עבר ללא תקלות טכנולוגיות, אולם חשוב לציין שהיקפו קטן מאוד. הפרויקט נערך בשיתוף חברות שעוסקות במערכות תשלומים, טכנולוגיה ותקשורת. גם הבנקים המסחריים ביקשו להשתתף בפרויקט, אולם הבנק המרכזי הותיר אותם מחוץ לו בשלב זה והצהיר כי ישקול לשתפם בשלבים מאוחרים יותר.

סינגפור החלה בפרויקט שמטרתו לבחון את ההיתכנות של CBDC מבוסס DLT. בשלב זה הפרויקט מתמקד באפיון תשתיות מבוססות בלוקצ'יין במערכת הבנקאית. בשלב הראשון נבחנה טכנולוגיית DLT בהעברה בין בנקים, ובשלב השני נבדקו כמה גרסאות של מערכת RTGS מבוססת DLT. שני הניסויים נחשבים למוצלחים, אך הם אינם מעידים שסינגפור תנפיק בקרוב CBDC.

ארה"ב, בדומה לסינגפור, מתעניינת באפשרות ליישם את טכנולוגיית הבלוקצ'יין בשווקים שונים יותר מאשר באפשרות להנפיק מטבע דיגיטלי שישלים או יחליף את הדולר ("FedCoin"). ה-Fed אינו רואה כרגע צורך בהנפקת מטבע דיגיטלי שכן הוא מעריך כי המערכת הבנקאית יעילה וחדשנית דיה, וכי הביקוש לכסף מזומן אינו פוחת, בניגוד למצב בשוודיה.

מפרסומי ה-ECB עולה כי בנוגע למטבע דיגיטלי הבנק המרכזי האירופי אוהז בעמדה דומה לזו של ארה"ב. הוא אינו רואה כרגע צורך ב-CBDC מכיוון שהשימוש במזומן אינו מצטמצם, הבנק עתיד להפעיל השנה מערכת לתשלומים מהירים, והצורך בצמצום הכלכלה השחורה אינו מהווה יעד עיקרי. עם זאת ה-ECB חוקר כמה חלופות ל-CBDC ובוחן את השלכותיהן. המחקר מתמקד כעת באפיון המטבע ובבחינת הצורך בהנפקתו, ולא בפן הטכנולוגי-יישומי.

¹⁹ ראו פירוט נוסף והפניות בנספח.

אנגליה פתחה במחקר רב-שנתי על מנת לבחון את ההשלכות של הנפקת לירה שטרלינג דיגיטלית, בעיקר מתוך רצון לספק לציבור נכס (א) חסר סיכון כמו מזומן ו-(ב) נוח ומהיר כמו אמצעי תשלום אלקטרוני. הבנק המרכזי של אנגליה סבור כי מטבע דיגיטלי עשוי להקל על התמסורת מהשינויים בריבית של הבנק המרכזי לכלכלה ואף להגדיל את התמ"ג בעקבות הגדלת היצע הנכסים חסרי הסיכון. אולם הוא בוחן גם חסרונות אפשריים, כגון ערעור היציבות הפיננסית בעקבות צמצום הנזילות של הבנקים. לנוכח מורכבות הנושא הבנק צופה כי לא ינפיק CBDC בשנים הקרובות, אך הוא ממשיך לערוך מחקר מעמיק ומקיף בתחום.

קנדה בוחנת את ההשלכות של הנפקת CBDC. הבנק המרכזי סבור כי יש להמשיך לחקור גם חלופות שונות ל-CBDC. במקביל קנדה בוחנת את ההיתכנות של מערכת תשלומים סיטונאית מבוססת DLT ("Project Jasper"). הקנדים מעריכים שהטכנולוגיה עדיין אינה בשלה דיה על מנת להוות תשתית למערכת תשלומים, אך הם טוענים שהיא התקדמה ותתקדם משמעותית.

הבנק המרכזי של דנמרק ניתח את המשק הדני והסיק שאין לו צורך במטבע דיגיטלי. ראשית וחשוב מכול, בדנמרק קיימת מערכת לתשלומים מיידיים מפיקדונות העו"ש, וזו נותנת מענה לצורך בתשלום מהיר: המערכת מאפשרת העברת כספים בין-בנקאית מיידית, מחשבון עו"ש אחד לאחר. זאת ועוד, בדנמרק יש לכל אזרח גישה לחשבון תשלומים, ולכן אוכלוסיות חלשות אינן מודרות ממערכת התשלומים המקוונים. לבסוף, הבנק המרכזי של דנמרק אינו מעוניין להתחרות בכסף של הבנקים המסחריים.

באוסטרליה הכריז הנגיד כי הבנק המרכזי אינו מתכוון להנפיק מטבע דיגיטלי ("e-AUD") בעתיד הנראה לעין, אך ציין כי הבנק החל לבחון את היתרונות והחסרונות בהנפקתו. באוסטרליה מעדיפים אמצעי תשלום דיגיטליים על פני מזומן, ומכיוון שאמצעים אלו מבוססים על שירותים שהמוסדות הפיננסיים המסורתיים מספקים, הבנקים המסחריים יוסיפו למלא תפקיד חשוב במערכת התשלומים גם בעתיד. הנגיד האוסטרלי הדגיש שבאוסטרליה פועלת מערכת תשלומים מהירה, והיות שהיא משמשת את האזרחים היטב אין תמריץ כלכלי להנפקת מטבע דיגיטלי.

נורווגיה הקימה צוות לבחינת מטבעות דיגיטליים ובמקביל החל לבחון מהי צורתו האידאלית של הכסף העתידי. בנורווגיה מעריכים שהמזומן לא ייעלם בשנים הקרובות, ומניחים כי פיקדונות הציבור בבנקים המסחריים יוסיפו לשמש אמצעי תשלום הנפוץ במדינה. הבנק הנורווגי אינו מתכוון לקבל החלטה בנוגע ל-CBDC בעתיד הקרוב.

ונצואלה היא המדינה היחידה שהנפיקה מטבע דיגיטלי קריפטוגרפי בגיבוי הממשלה. הנשיא הכריז כי כל מטבע מגובה בחבית נפט מרזרבות הנפט של ונצואלה. המטבע מהווה משלים לבוליבר, המטבע הרשמי, ומשמש הילך חוקי במדינה. ונצואלה הזדרזה להנפיק מטבע דיגיטלי בעיקר עקב הסנקציות הפיננסיות שארה"ב מטילה עליה. המטבע אמור היה למשוך למדינה משקיעים זרים וכך להזרים אליה הון תוך עקיפת ממשלות, אך בשלב זה הפרויקט אינו נושא פרי והמטבע אינו משרת את המטרות שלשמן הונפק. נציין שהמדינה סובלת מקשיים כלכליים ופיננסיים הולכים ומחריפים.

גם איי מרשל מקדמת מטבע דיגיטלי קריפטוגרפי בהנפקת המדינה, וזאת בעזרת החברה הישראלית הפרטית Neema. המטבע הרשמי של המדינה הוא הדולר האמריקאי, והנפקת המטבע פירושה בין השאר ריבונות מוניטרית – לכן הוא מכונה SOV, קיצור ל"סוברני". המטבע יוצמד לדולר. המדינה מתכוונת להנפיק 24 מיליון אסימונים (tokens), מחציתם לממשלה (מתוכם 6 מיליונים למשקיעים זרים ו-2.4 לציבור) ומחציתם ל-Neema. אולם בשעה שהמדינה הקטנה חותרת לריבונות מוניטרית שתוביל

לעצמאות כלכלית, קרן המטבע הבין-לאומית דווקא ממליצה לה להימנע מהנפקת מטבע דיגיטלי עצמאי. בדוח הדו-שנתי שהקרן מפרסמת על כלכלת המדינה נכתב באופן חד משמעי כי אם היא תנפיק במקביל לדולר מטבע דיגיטלי שמהווה הילך חוקי, הדבר עלול לגרור חוסר יציבות פיננסית ואף לפגוע בשיתוף הפעולה עם הבנקים האמריקאיים הגדולים.

נוסף למדינות מתעניינים ב-CBDC גם גופים בין-לאומיים. ה-BIS למשל חיבר דוח המציין בין השאר כי ייתכן שמטבע דיגיטלי סיטונאי (wholesale) יניב תועלת בתחום התשלומים, אך הטכנולוגיה אינה בשלה דיה ודורשת מחקר ופיתוח נוספים. בנוגע למטבע קמעונאי (retail) עמדת ה-BIS שמרנית אף יותר: הוא טוען כי מדינה שמעוניינת להנפיק מטבע צריכה לשקול בכובד ראש את השלכותיו הכלכליות של המהלך. עוד עולה מהדוח כי יש לבחון היטב אם CBDC יכול להניב תועלת במדינות שמפעילות מערכת לתשלומים מהירים. למרות זהירותם מחברי הדוח קוראים לבנקים מרכזיים בעולם לחקור את המטבע הדיגיטלי לעומק ולבחון כיצד תשפיע הנפקתו על היציבות הפיננסית והמדיניות המוניטרית.

קרן המטבע הבין-לאומית הצהירה בכינוסה השנתי האחרון (אוקטובר 2018) כי סדר יומה בשנה הקרובה יכלול נושאי פינטק, לרבות מטבע דיגיטלי בהנפקת בנק מרכזי.

5. התכונות האפשריות של מטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי

מטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי יכול להשלים או להחליף את המטבע הפיזי – שטרות ומעות – כאמצעי תשלום שהוא התחייבות של הבנק המרכזי. אפשר לאפיין את ה-CBDC בתכונות שיהפכו אותו לתחליף דומה ככל האפשר למזומן הנוכחי, אולם אפשר לאפיין גם בתכונות אחרות. לבחירה באפיון כלשהו יתרונות, חסרונות והשלכות על השימוש במטבע ועל השפעתו בתחומים מוניטריים, פיננסיים ואחרים.

מכיוון שאף מדינה מפותחת לא הנפיקה CBDC לשימוש הציבור, לא הצטבר בעולם המפותח ניסיון, ולכן הדיון המתקיים בו תאורטי ברובו ומלווה באי-ודאות גדולה לגבי השלכותיהם של האפיונים האפשריים. זאת ועוד, הטכנולוגיה הרלוונטית צעירה ומתפתחת, ולכן הניתוח נעשה בזהירות ומתוך הבנה שהאפשרויות הטכנולוגיות משתנות בהתמדה. מכאן שרצוי כי המאפיינים שייבחרו יאפשרו להתאימם לניסיון שיצטבר (במידה שיצטבר) בעתיד, וישמרו יכולת להגיב לשינויים טכנולוגיים ואחרים.

להלן נציג את אפשרויות האפיון המרכזיות. **לוח 2 בפרק 8 מסכם את היתרונות והחסרונות הגלומים בכל אחד ממאפייניו האפשריים של השק"ד.**

א. שיטת ההנפקה

1) מבוסס ערך ("אסימון") (value based, token) – הבנק המרכזי ינפיק קוד במקום להדפיס שטר. לאחר ההפקדה בארנק של האזרח לא יצטרך הבנק המרכזי לנהל חשבון, וחברות פרטיות יוכלו לספק שירותי ארנק לשמירת המטבע. בחלופה זו הקוד מקביל לשטר והארנק הדיגיטלי – לארנק פיזי. הבנק המרכזי יודע כמה כסף הנפיק אך אינו יודע בהכרח מי מחזיק בו בכל עת ולאלו עסקאות הוא משמש. אף על פי כן ניתן לעקוב אחר כל מטבע באמצעות התחקות אחר היסטוריית ההעברות בדף הרשומות המבוזר.

2) חשבון עו"ש בבנק המרכזי (balance based) – הבנק המרכזי ירשום את מחזיקי הכסף הדיגיטלי במאזן שלו, כלומר ינהל חשבון נפרד לכל מחזיק. הוא יוכל לעשות זאת באופן ישיר, אולם ניהול חשבונות כרוך בעלויות גבוהות ובפעילות שבנקים מרכזיים לא התנסו בה עד כה והיא אינה מצויה בליבת עיסוקם. לחלופין אפשר להקים לשכות שינהלו את החשבונות הפרטיים בשם הבנק המרכזי ויספקו שירותים נוספים, ורק הן יחזיקו חשבונות בבנק המרכזי; כלומר הבנק המרכזי ינהל מעט חשבונות. לשכות אלו יידרשו להחזיק 100% נזילות, והכסף הדיגיטלי לא יירשם בבעלותן אלא בבעלות הפרטים, להבדיל מהאופן שבו בנקים מנהלים את היצע הכסף²⁰.

ב. מנגנון הסליקה ושמירת הערך

- 1) מבזר – מנגנון העברה מבוסס DLT ללא מעורבות גוף מרכזי. מנגנון זה עמיד יותר לפגיעה ומאפשר תיאום בין גופים שונים.
- 2) מבזר חלקית – מנגנון מבוסס DLT ובו מספר מוגבל של נקודות קצה בעלות "זכויות יתר". ייתכן למשל שהבנקים המסחריים ישמשו נקודות קצה והבנק המרכזי ישמש נקודת קצה בעלת זכויות יתר. זכויות היתר כוללות יכולת לבטל עסקאות ולבצע פעולות נוספות בהתאם לצרכים ולכללים שהבנק ירצה לאכוף.
- 3) מרכזי – הבנק המרכזי ינהל את רשימת ההעברות, כפי שהבנקים המסחריים עושים כיום בקשר להעברות בין אזרחים, ויקיים סליקה מרכזית במערכת תשלומים אחת.

ג. אנונימיות

- 1) אנונימיות מלאה – המשלם ומקבל התשלום ישמרו על אנונימיות זה מול זה ומול הבנק המרכזי (בדומה למצב הקיים במזומן).
- 2) אנונימיות חלקית 1 – המשלם והמקבל ישמרו על אנונימיות זה מול זה, אך הבנק המרכזי (או רשויות אחרות) יוכל לזהות את שניהם. הדבר יאפשר לשחזר מטבעות שהקוד שלהם אבד וכך למנוע אובדן כסף.
- 3) אנונימיות חלקית 2 – המשלם והמקבל יידרשו להזדהות רק כששכום העסקה גבוה מסף מסוים (בדומה למצב הקיים כיום במזומן), או בהתקיים תנאים אחרים.
- 4) היעדר אנונימיות – המשלם והמקבל לא ישמרו על אנונימיות זה מול זה ומול הבנק המרכזי (בדומה לתשלום בכרטיס אשראי או בהעברה בנקאית).

ד. ריבית

- 1) נושא ריבית – יתאפשר לזכות את יתרת המטבע הדיגיטלי בריבית. במקרה כזה מחזיק הכסף לא יוכל לשמור על אנונימיות, כיוון שיש לזכות את חשבוננו בריבית והתשואה חייבת במס. ניתן ליצור CBDC שמאפשר לשאת ריבית כדי לעשות בכך שימוש במקרה הצורך, ובפועל לקבוע לו ריבית בגובה אפס.
- 2) אינו נושא ריבית – בדומה למזומן. מאפשר להגדירו כיחידה חשבונאית.

²⁰ דיון מפורט בהצעה להקים Digital Currency Account Providers מופיע אצל (Dyson and Hodgeson 2016).

3) נושא רק ריבית שלילית – במקרה זה ה-CBDC יישא ריבית אפס כל עוד הריבית חיובית, ויישא ריבית שלילית כשהבנק המרכזי יקבע ריבית כזו²¹. יש לזכור כי סביר שהמזומן ימשיך להתקיים לצד ה-CBDC ולכן הפרטים יוכלו להתחמק מהריבית השלילית על ידי מעבר למזומן.

ה. נגישות

1) נגיש לכל (קמעונאי) – כל פרט ומוסד פיננסי יוכל להחזיק מטבע דיגיטלי (בדומה למזומן); יש לקבוע אם רק אזרחים יוכלו להחזיקו או גם תושבי חוץ/ תיירים וכו'. זוהי האופציה הסבירה ביותר.

2) נגישות מוגבלת (סיטונאי)²² – רק מוסדות פיננסיים יוכלו להחזיק במטבע. היות שהבנקים כבר יכולים להחזיק כסף דיגיטלי נושא ריבית של הבנק המרכזי, בצורת פיקדונות או הלוואות, ה-CBDC למעשה אמור להרחיב את האפשרות גם למשקי הבית ולפירמות. לכן אופציה זו אינה סבירה במידה שה-CBDC אמור לשמש תחליף למזומן, אולם היא יכולה להוות שלב ביניים לשם בחינת הטכנולוגיה.

ו. סכום ההעברה

1) בלתי מוגבל – מחזיקי ה-CBDC יוכלו להעביר ביניהם כל סכום (בדומה למצב במזומן לפני שנחקק החוק לצמצום השימוש במזומן).

2) מוגבל – מחזיקי ה-CBDC יוכלו להעביר ביניהם רק סכום מוגבל (למשל בדומה למגבלה שיצר החוק לצמצום השימוש במזומן). מגבלה כזו עשויה לתמרץ אותם להפקיד את הכסף בבנקים המסחריים, משום שההעברות בין פיקדונות לא יוגבלו.

ז. סכום ההחזקה

1) בלתי מוגבל – ניתן יהיה להחזיק במטבע דיגיטלי כל סכום.

2) מוגבל – ניתן יהיה להחזיק סכום מוגבל. הגבלה כזו תמתן את הצמצום בפיקדונות בבנקים ותתרום לצמצום הסיכונים במקרה של משבר בנקאי.

ח. אפשרויות ההמרה

1) חופשית – יתאפשר להמיר את המטבע הדיגיטלי לכסף המסורתי (מזומן או יתרות עו"ש) באופן חופשי וללא הגבלת סכום או זמן.

2) מוגבלת – ההמרה תוגבל לסכומים/ זמנים מסוימים או למגבלות אחרות.

ט. שער החליפין

1) קבוע – יישמר יחס של 1:1 בין המטבע הדיגיטלי לכסף המזומן. זו האופציה הסבירה והמקובלת בדיון בנושא זה.

2) משתנה – הביקוש ל-CBDC יווסת באמצעות שינוי בשער החליפין שלו. במקרה זה ידמה ה-CBDC לנכס פיננסי שערכו נקבע על פי ההיצע והביקוש, כמו נייר ערך, ואפשרות זו אינה סבירה.

²¹ הצעה כזו מופיעה אצל Mersch (2017)

²² נהוג לכנות אפשרות זו WCBDC: Wholesale CBDC

6. ההשלכות האפשריות של הנפקת שק"ד

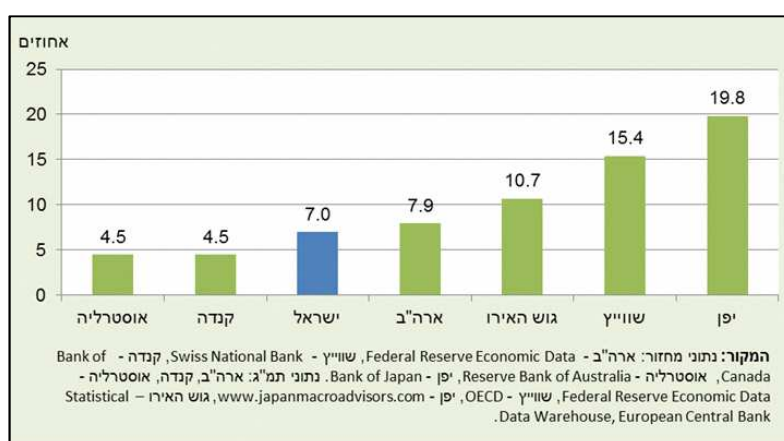
א. השימוש במזומן

הנפקת שק"ד פירושה שהציבור יוכל להחזיק כסף דיגיטלי של הבנק המרכזי במקום מזומן. הדיון צריך להתקיים תוך התייחסות לחוק לצמצום השימוש במזומן, שייכנס לתוקף בינואר 2019, וכן תוך הנחה שהמזומן לא יבוטל אלא יתקיים לצד השק"ד, לפחות לפרק זמן כלשהו.

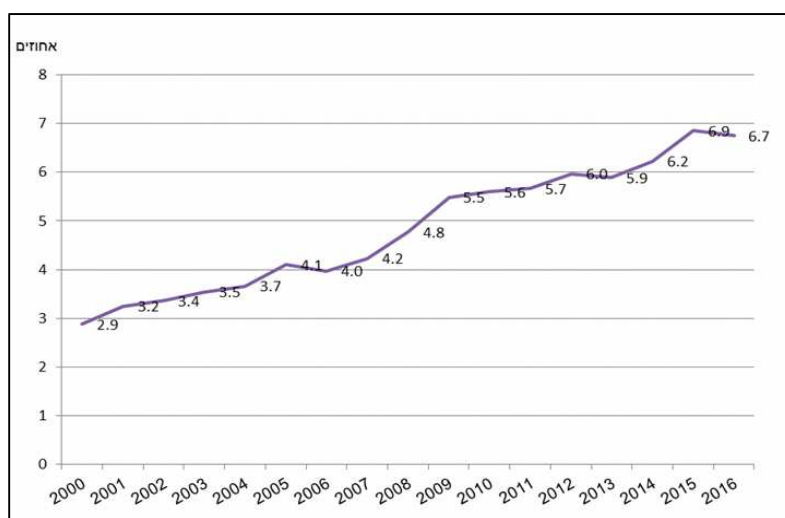
1. המגמות בשימוש במזומן בישראל ובעולם

מחזור המזומן בישראל עומד כיום על כ-86 מיליארדי ש"ח. השימוש בו – בישראל ובמרבית המדינות בעולם – מוסיף להציג מגמת גידול. הדבר משתקף גם בכך שהיחס בין מחזור המזומן לתמ"ג מוסיף להתרחב: בישראל הוא עלה מ-3% ב-2000 ל-7% ב-2017, וישראל אינה חריגה (איור 2א'). בעשור האחרון שיעור הגידול במזומן גבוה משיעור הגידול בתמ"ג בכל המדינות הנסקרות, למעט שוודיה. ישראל נמצאת במקום ה-14 מתוך 16 המדינות הנסקרות והמשתייכות ל-OECD²³.

איור 2א': מחזור המזומן ביחס לתוצר המקומי, 2016

איור 2ב': מחזור המזומן ביחס לתמ"ג, ישראל, 2000 עד 2016

המקור: בנק ישראל

²³ Federal Reserve Bank of San Francisco(2017)

2. השימוש במזומן לביצוע עסקאות ולהחזקת שווי כספי :

המזומן משמש הן אמצעי תשלום לביצוע עסקאות/ תשלומים והן אמצעי להחזקת שווי כספי. הדיון במטבע דיגיטלי מתייחס אף הוא לשני ממדים אלו.

2.1 החזקת שווי כספי במזומן :

שווי הכספי של המזומן המוחזק במחזור (בידי הבנקים ובידי הציבור) תלוי במשתנים מקרו-כלכליים ובהעדפות הציבור. נמצא כי עם הגורמים שמסבירים את הגידול בביקוש למזומן נמנים גידול בתמ"ג, אינפלציה נמוכה וריבית נמוכה.

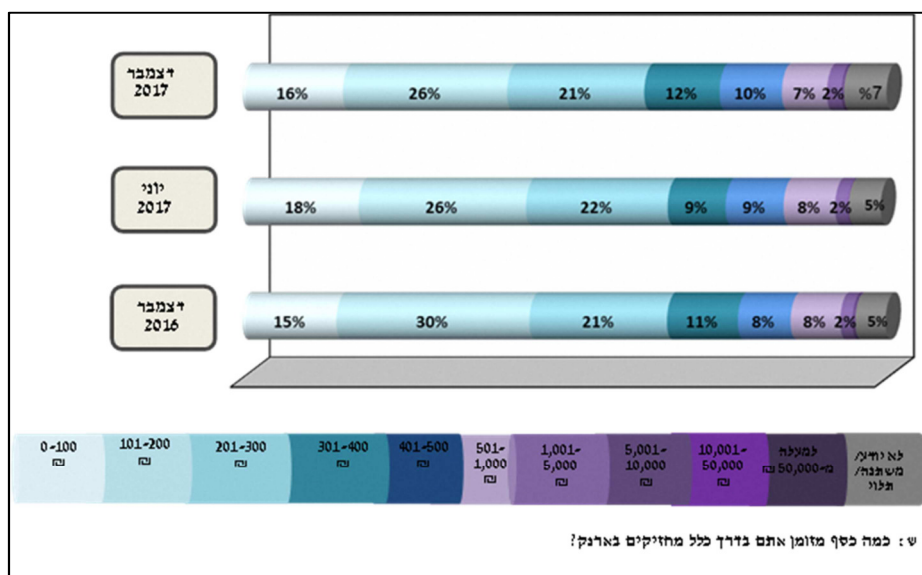
מידת האמון שהציבור נותן במערכת הבנקאית היא דוגמה לגורם שיש לו פוטנציאל משמעותי להשפיע על כמות המזומן שבידי הציבור : במקרה של חשש הציבור עשוי להעביר את פיקדונותיו מבנק מסוכן לגופים פיננסיים אחרים, ובמקרים מסוימים, בפרט כאשר נפגע האמון במערכת הבנקאית כולה, הוא אף עלול להגדיל משמעותית את החזקת המזומנים ולצמצם את פיקדונותיו במערכת הבנקאית.

סך הביקוש למזומן בציבור מושפע גם מתדירות משיכת המזומנים – המזומן שבידי הציבור משמש אותו לביצוע העסקאות בפרק הזמן שחולף עד למשיכה הבאה. בהקשר זה יש משמעות לנגישותם של אמצעי ההפצה והמשיכה ולעלותם, שכן אלה משפיעים על תדירות המשיכות ולכן על השווי שהציבור מחזיק בארנק. ככל שהנגישות עולה כך קטנה כמות המזומן הממוצעת שהציבור מעוניין להחזיק בארנק.

סקר שערך בנק ישראל העלה את הממצאים הבאים לגבי השווי הכספי שהציבור מחזיק בארנק :

- 90% מהאוכלוסייה נוהגים להחזיק בארנק פחות מ-500 ש"ח (איור 3).
- הסכום הממוצע המוחזק בארנק עלה מכ-260 ש"ח באמצע 2016 לכ-340 ש"ח בסוף 2017.

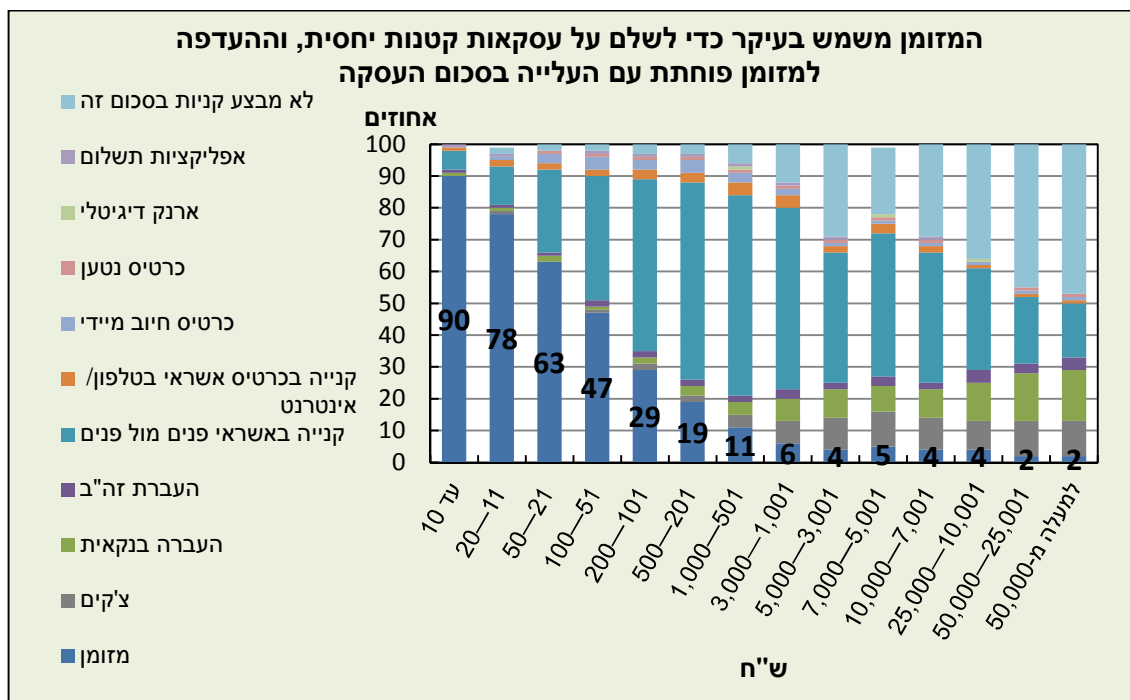
איור 3: סכום המזומן הממוצע בארנק

המקור: בנק ישראל

הנתונים מראים כי המזומן ממלא בישראל תפקיד מרכזי כאמצעי לביצוע עסקאות. סקר שנערך מטעם בנק ישראל מעלה כי המזומן משמש לרוב לתשלומים יום-יומיים שסכומיהם אינם גבוהים. רוב הציבור מעדיף להשתמש במזומן בעסקאות שסכומן מגיע עד 100 ש"ח; הציבור מעדיף לשלם במזומן בשוק, בין אדם לאדם, במוניות ובתחבורה הציבורית. כשסכום העסקה גבוה מ-500 ש"ח שיעור השימוש במזומן עומד על כ-10% בלבד, והוא פוחת עם העלייה בשווי העסקה; על עסקאות כאלה בדרך כלל משלמים בכרטיס אשראי, וכשהסכום גבוה מאוד נוטים להשתמש בהעברה בנקאית. עוד מראים הנתונים כי אמצעי תשלום מתקדמים – תשלום מרחוק בכרטיס אשראי (למשל דרך האינטרנט) וארנק דיגיטלי – מצויים בשימוש מועט יחסית. התפלגות אמצעי התשלום על פי שווי העסקה מוצגת באיור 4.

איור 4: התפלגות אמצעי התשלום על פי היקף העסקה

המקור: בנק ישראל

3. מה מייחד את המזומן מהשק"ד

מטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי דומה למזומן מבחינות אחדות. ראשית, שניהם מהווים התחייבות של הבנק המרכזי ולכן אמצעי תשלום אמינים ובטוחים. שנית, שניהם אינם מהווים רק אמצעי תשלום אלא גם אמצעים להחזקת שווי כספי; מבחינה זו הם דומים לפיקדונות האלקטרוניים שהבנקים המסחריים מחזיקים כיום בבנק ישראל ונבדלים מאמצעי התשלום הדיגיטליים הקיימים, כמו כרטיסי חיוב, שכן אלה אינם יכולים לשמש להחזקת שווי כספי.

המזומן ניוון בכמה תכונות ייחודיות (את חלקן אפשר להקנות, באופן מלא או חלקי, גם למטבע הדיגיטלי):

- **התשלום במזומן אינו תלוי בגורם טכנולוגי:** בשטר/ במעה מצוי כל המידע הנחוץ כדי לאמת את האותנטיות שלהם לצורך הסליקה. במילים אחרות, ברגע שהתשלום התקבל ווידאנו כי השטר/ המעה אותנטיים, העסקה התבצעה – בלי כל תלות בטכנולוגיה. לחוסר התלות בטכנולוגיה חשיבות במקרה שהמערכות הטכנולוגיות נקלעות לכשל (למשל עקב התקפת סייבר) או למשל במקרה שנמצאים באזור ללא קליטה סלולרית.
  - **התשלום במזומן מיידי וסופי:** כאמור, ברגע שהתשלום התקבל ווידאנו כי השטר/ המעה אותנטיים, העסקה התבצעה ובאופן סופי. היות שאפשר לסלוק מטבע דיגיטלי מרכזי תוך שניות, הוא יכול לדמות למזומן מבחינת המיידיות. החשיבות של סופיות העסקה נעוצה במזעור הסיכונים לצדדים בה.
  - **המשתמשים במזומן אינם צריכים לעמוד בדרישות סף:** אפשר להשתמש במזומן בכל גיל (גם בילדות), ואין צורך בחשבון בנק או באזרחות (המזומן זמין גם לתיירים ועובדים זרים).
  - **השימוש במזומן אנונימי:** במקרים רבים אין צורך או חשיבות בהזדהות של מבצעי העסקה. תכונה זו מגלמת יתרונות בולטים: ראשית, היא מאפשרת למשתמשים לשמור על פרטיות מלאה; שנית, היות שאין מוסרים פרטים אישיים ופרטים על אמצעי התשלום, אי-אפשר לנצל את המידע להונאה. מנגד, יש באנונימיות חסרונות הקשורים לפעילות בלתי חוקית או בלתי מדווחת.
  - **המזומן מניב תועלת רגשית:** קבוצת מיקוד של בני 20–24 העלתה כמה תועלות רגשיות שהמזומן מניב: (1) בניגוד לאמצעים דיגיטליים המזומן מוחשי, והדבר מעורר תחושה שערכו גבוה יותר; (2) המזומן מעניק תחושה של ביטחון כלכלי הן באופן כללי והן משום שהוא מאפשר להתמודד עם מצבים בלתי צפויים; (3) כשמתקבלת הכנסה במזומן בסכומים גבוהים מהרגיל, נוצרת תחושת גאווה בהישג.
  - **המזומן מניב תועלת לניהול ההוצאות:** סקרים שערכנו בקרב הציבור העלו כי המזומן מסייע לשלוט בהוצאות. הסקרים מראים כי זהו גורם מרכזי לכך שהציבור מעדיף את המזומן והיתרון העיקרי שלו בעיניו.
  - **תפיסת נוחות השימוש במזומן:** בסקר על הרגלי השימוש במזומן דירג הציבור את המזומן במקום השלישי מבחינת נוחות השימוש והעניק לו ציון גבוה במדד זה, דבר שמעיד על יחס חיובי כלפיו. הסקר הראה כי נוחות/ מהירות התשלום והזמינות נחשבות ליתרונות בולטים של המזומן.
- לוחות 3א' ו-3ב' בפרק 8 מסכמים את מאפייני המזומן בהשוואה לאמצעי תשלום אחרים.**

4. העלות: מזומן ומטבע דיגיטלי

להלן נציג את העלויות העיקריות שהשימוש במזומן מטיל על בנק ישראל, הבנקים המסחריים, העסקים ומשקי הבית:

בנק ישראל

- עלויות ההנפקה של השטרות והמעות במענה לבלאי ולגידול בביקוש;
- עלויות אחסון המלאי בכספות;
- עלויות התפעול – היינו קליטת המזומן והנפקתו לבנקים ולציבור, תהליך הספירה והמיון, והשינוע.
- עלויות הסברה – הסברה לציבור על סימני הביטחון.

העלות העיקרית הכרוכה במזומן נובעת מהדפסתו. אומדן לשנת 2018 מעיד כי עלותה השנתית עומדת על 81.4 מיליוני ש"ח – כ-0.0065% מהתמ"ג ב-2017. איננו מתייחסים כאן לעלות של החלפת סדרה היות שישראל החליפה סדרה רק לאחרונה, ולכן הצורך בהחלפה נוספת יתעורר רק כעבור שנים לא מעטות. בהקשר זה נציין רק שכל עוד אין מבטלים את המזומן לחלוטין, יש להחליף את השטרות מדי פעם כדי לשדרג את סימני הביטחון במטרה לוודא שהשטרות מהווים אמצעי תשלום בטוח, ופעולה זו כרוכה בעלות נוספת.

הבנקים המסחריים

- עלויות שינוע – שינוע מאת ואל בנק ישראל, מרכזי המזומנים, הסניפים ומכשירי המשיכה האוטומטיים;
- עלויות תפעול – מיון וספירה, ציוד (מכונות ספירה ומיון), ביטוח ואבטחה של המלאי, הפצת המזומן לציבור.

העסקים

אחסון המזומן בכספות (כולל עלויות אבטחה וביטוח) ושינוע אל ומאת הבנקים.

משקי הבית

מדובר בעיקר ב-shoe leather cost, כלומר הזמן והטרחה הכרוכים בהליכה לנקודת משיכה (פעולה ששוחקת את הנעליים – המקור לשם העלות).

מטבע דיגיטלי יחסוך חלק מעלויות אלו, אולם חלקן ייוותרו בעינן שכן סביר להניח כי המזומן יוסיף להתקיים לצידו. זאת ועוד, גם הנפקת מטבע דיגיטלי כרוכה בעלויות – הקמת המערכת (עלות עיקרית אך חד-פעמית), תחזוקתה, הספקת השירותים הטכנולוגיים הנחוצים לה, הגנה עליה מפני התקפות קיברנטיות, וכדומה. אומנם העלות התפעולית הכרוכה בהספקת הכסף של הבנק המרכזי אינה השיקול המרכזי בהחלטה על אופן ההנפקה, אך אם יוחלט להנפיק שק"ד יהיה צורך לבחון את העלויות באופן מעמיק.

ב. מערך התשלומים והסליקה ואמצעי התשלום²⁴

1. רקע: מערכות התשלומים והסליקה בישראל

במערך התשלומים בישראל פועלות כמה מערכות תשלומים וסליקה: (א) **מערכת זה"ב** (זיכויים והעברות בזמן אמת, מערכת מסוג RTGS), המופעלת על ידי בנק ישראל. מערכת זו משמשת סולק סופי של כל מערכות התשלומים והסליקה בישראל; (ב) **מסלוקת הנייר** (מסלוקת הצ'קים), המופעלת גם כן על ידי בנק ישראל. במסלוקה נסלקים צ'קים ושוברי גבייה; (ג) **מערכת "זיכויים, חיובים והעברות תשלומים"**, המופעלת על ידי מס"ב (מרכז סליקה בנקאי). זוהי מערכת אלקטרונית שמעבירה תנועות ש"ח בין-בנקאיות שאינן סופיות, כגון הרשאות לחיוב חשבון, תשלומי משכורות, תשלומי מיסים ועוד; (ד) **מערכת "שירותים בכרטיסי חיוב"**, המופעלת בידי חברת שב"א (שירותי בנק אוטומטיים). מערכת זו עוסקת באישור, איסוף ועיבוד העסקאות המתבצעות בישראל בכרטיסי חיוב; (ה) **מערכת "מכשירי בנק**

²⁴ סקירה עדכנית ומקיפה על מערך התשלומים והסליקה בישראל ניתן למצוא בקישור הבא: <http://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/PressReleases/Pages/22-1-17.aspx>

אוטומטיים, המופעלת אף היא על ידי חברת שב"א. מערכת זו עוסקת במיתוג הרשתות של מכשירי הבנק האוטומטיים למשיכת מזומנים; (ו) **מסלקות הבורסה** (מסלקת ניירות הערך ומסלקת מעו"ף). אלה סולקות את תוצאות המסחר בבורסה; ו-ז) **המסלקה הבין-לאומית לעסקאות המרה (CLS)**. מערכת זו מספקת שירות סליקה רב-מטבעי במנגנון המבטיח תשלום במטבע אחד כנגד תשלום במטבע אחר. השקל הצטרף אליה בשנת 2008, וכיום היא סולקת 18 מטבעות. (איור 5).

איור 5: מערכות התשלומים והסליקה

המקור: בנק ישראל

2. אמצעי התשלום האחרים

הדיון בשק"ד צריך להתקיים תוך התייחסות לכלל אמצעי התשלום הקיימים והמתוכננים: יש לבחון אם אחד מהם ניחן במאפיינים שמייצרים את השק"ד. הצרכנים ובתי העסק נבדלים ביניהם מבחינת המאפיינים החשובים להם באמצעי התשלום. לבית העסק חשוב שאמצעי התשלום יאפשר תשלום בטוח, יוחזק בידי צרכנים רבים ככל האפשר, יאפשר זיכוי מיידי, ויאפשר לעסק נזילות גבוהה ורישום מסודר בספרים. למשקי הבית חשוב בין השאר שאמצעי התשלום יאפשר שימוש נוח וקל ויתאפיין בנגישות, עלות עסקה נמוכה וסיכון נמוך לאובדן.

לוחות 3א ו-3ב בפרק 8 מסכמים את יתרונותיהם של אמצעי התשלום השונים – מזומן, מטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי (שק"ד), תשלום מיידי, צ'קים וכרטיסי חיוב מסוגים שונים – מנקודת ראותם של הצרכנים ובעלי העסקים, בהתאמה.

3. הנפקת שק"ד בהינתן תשתית לסליקת תשלומים מיידיים

כאמור, מדינות אחדות מפעילות תשתית לסליקת תשלומים מיידיים (Faster Payments), ובנק ישראל החל לבחון ולקדם הקמה של תשתית כזו בישראל: בנובמבר 2017 הוא פרסם קול קורא לקבלת מידע מהציבור על כך²⁵, ובמקביל הקים צוות פנימי בין-חטיבתי במטרה לבחון את עמדתם של גופים שונים כלפי הנושא.

תשלום מיידי הוא אמצעי תשלום חדש יחסית. נתנו מחויב מיידיית ומקבלו מזוכה מיידיית ולכן יכול להשתמש בכסף מיידי. מבחינה זו התשלום המיידי דומה למזומן ונבדל ממרבית אמצעי התשלום הנפוצים האחרים, שכן בהם הזיכוי אינו מיידי.

²⁵ <http://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/PressReleases/Pages/15-11-17.aspx>

התשלום המידי יכול לספק נתח נכבד מהצרכים הקיימים בשוק התשלומים הישראלי ויתרונותיו רבים :

1. הוא דומה למזומן :

○ מהיר

○ זמין 24/7.

○ קל ונוח – הוא מבוסס על אפליקציית תשלומים מתקדמת, ומאפשר למשל להשתמש במספרי טלפון מתוך רשימת אנשי הקשר במקום להקליד את פרטי חשבון הבנק של המוטב ;

2. הוא יגדיל את הנזילות בבתי העסק ויצמצם להם את עלויות האשראי ;

3. תשתית התשלומים תוכל לשמש את כל אפליקציות התשלום – מעין "כביש מהיר" אחד שכל אפליקציות התשלום ייסעו בו יחד בבטחה. כך נוכל להעביר תשלומים בין האפליקציות השונות ולהחזיק על גבי הטלפון אפליקציה אחת.

4. הוא יאפשר לאפליקציות התשלומים הקיימות כיום לשדרג את פעילותן, שכן המוטב יזוכה בסכום ההעברה באופן מידי ולא למחרת.

5. הוא יפחית את עלויות העסקה.

6. התחרות במערך התשלומים צפויה להתגבר משום ששחקנים חדשים ייכנסו ויציעו פתרונות לביצוע תשלומים מידיים לאורך כל שרשרת ביצוע העסקה.

7. תעלה היתירות במערך התשלומים בישראל שכן יקודם מתג לעסקאות באמצעי תשלום מתקדמים (שאינם מבוססי כרטיסי חיוב).

צפוי כי הטמעת התשלום המידי בישראל תשפיע על ההיקפים והמגמות של השימוש בכלל אמצעי התשלום הנפוצים בישראל, מבוססי נייר ואחרים. מגמה כזו נראתה במדינות שהטמיעו אותו: ניכרו עלייה בשיעור העסקאות שבוצעו באמצעי תשלום דיגיטליים וירידה בהיקפי העסקאות שבוצעו באמצעי תשלום מבוססי נייר, בפרט בעסקאות קטנות. צפוי כי נראה השפעה מתונה יותר על אמצעי התשלום המיועדים בעיקר לעסקאות גדולות או לעסקאות שנקבעו מראש (וחוזרות מדי תקופה) – כמו הוראת זיכוי אלקטרונית, הוראת חיוב אלקטרונית והעברת זה"ב.

ג. ההשפעה על המאזן של הבנק המרכזי

הנפקת מטבע דיגיטלי עשויה להשפיע גם על המאזן של הבנק המרכזי. הבנק המרכזי אינו פועל למטרות רווח אלא כדי להשיג את היעדים הכלכליים שהוא אחראי להם. אולם אם יתרחשו במאזנו שינויים משמעותיים, הם עשויים להשפיע על יכולתו לבצע את תפקידיו. המזומן שהבנק מנפיק מופיע בצד ההתחייבויות של מאזן הבנק. אם הנפקת המטבע הדיגיטלי תגדיל את סך הביקוש לכסף בהנפקת הבנק המרכזי, הדבר יתבטא בגידול בהתחייבויותיו ובגידול מתאים בצד הנכסים – במטבע חוץ או במטבע מקומי²⁶.

סביר להניח שאם בנק ישראל יחליט להנפיק שק"ד, הוא יוסיף לנהל את המדיניות המוניטרית בדומה לאופן שהוא מנהל אותה כיום, וימשיך לספוג את הנזילות העודפת במערכת הבנקאית באמצעות הכלים המוניטריים. לכן בהקשר זה הנפקת שק"ד אינה צפויה להשפיע משמעותית על מאזן הבנק.

בתרחיש הסביר פחות, שבו יחליט בנק ישראל לנהל אצלו חשבון שק"ד לכל תושב מעוניין, ייתכנו שינויים משמעותיים במאזן הבנק. חשבונות התושבים יהוו בפועל תחליף, לפחות חלקי, לחשבונות העו"ש הבנקאיים, שכן ההבדל בין כסף בהנפקת הבנק המרכזי לחשבון עו"ש יצטמצם מאוד, והדבר יקטין כנראה

²⁶ ראו גם את סעיף ו', הדן בהשפעות על המדיניות המוניטרית.

את הביקוש להחזקת חשבונות עו"ש בבנקים המסחריים. ההשפעה על הביקוש לחשבונות עו"ש בבנקים המסחריים תלויה במיוחד בהחלטה אם המטבע הדיגיטלי יישא ריבית ובאילו תנאים. הנפקת שק"ד צפויה להשפיע גם על ההוצאות וההכנסות של הבנק המרכזי ולכן גם על דוח הרווח וההפסד שלו. זה יושפע בסעיפים אחדים:

עלות ניהול כסף ומעות – בצד החיסכון בעלויות ניתן למנות את ההוצאות הכרוכות בכסף פיזי – הנפקה, החזקה, אבטחה והובלה (ההוצאות רק יפחתו, ולא ייחסכו לגמרי, במקרה שהכסף הפיזי ימשיך להתקיים לצד המטבע הדיגיטלי); בצד העלויות יופיע מחיר הקמתה של המערכת הממוחשבת החדשה (הוצאה חד-פעמית) ותחזוקתה השוטפת.

בדוח ההכנסות וההוצאות של בנק ישראל לשנת 2017 הגיעו ההוצאות על הדפסת כסף ומעות לכ-200 מיליוני ש"ח (כולל ההוצאה על סדרת השטרות החדשה), ובשנים האחרונות הוצאות אלה נמוכות מ-100 מיליוני ש"ח לשנה. אם אפוא נבטל כליל את המזומן נחסוך פחות מ-100 מיליוני ש"ח לשנה, ואם נבטלו חלקית נחסוך עוד פחות. אלה אינם סכומים משמעותיים יחסית לסך ההוצאות של בנק ישראל ומבחינה משקית.

עלות ההקמה והתחזוקה של מערך הכסף הדיגיטלי – יש להבחין בין שני מצבים: (1) הכסף הדיגיטלי ינוהל דרך חשבונות בבנקים המסחריים או בגופים פיננסיים אחרים. במצב שכזה יתנהל בנק ישראל מול המערכת הבנקאית בדומה לאופן שהוא מתנהל כיום, והעלות היחידה תנבע מהקמת המערכת ומתחזוקתה השוטפת. (2) כל אזרח יחזיק חשבון בבנק המרכזי. במקרה זה מדובר במערכת שהקמתה וניהולה מורכבים, וקשה לאמוד את העלויות הצפויות.

רווחי סניוראז' – סך המאזן של בנק ישראל הגיע בשנת 2017 לכ-400 מיליארדי ש"ח. הסעיף "שטרי כסף ומעות שבמחזור" עמד על כ-80 מיליארדי ש"ח, כ-20% מהמאזן. הכסף שבמחזור מהווה למעשה מעין איגרת חוב שהבנק המרכזי מנפיק והיא אינה נושאת כל ריבית. אפשר לומר כי רווחי הסניוראז' שקולים לריבית שהיה על הבנק לשלם כדי לספוג את הסכום הזה. בריביות הנוכחיות (0.1%) מדובר אומנם על כ-80 מיליוני ש"ח בשנה בלבד, אולם הסכום יגדל בסביבת ריביות גבוהה יותר. במידה שהמטבע הדיגיטלי לא ישנה את סך הביקוש לכסף בהנפקת הבנק המרכזי – אם בצורת מזומן ואם בצורת מטבע דיגיטלי – לא יחול שינוי גם ברווחי הסניוראז'. במידה שהוא יגדיל את הביקוש צפויים רווחי הסניוראז' לגדול. הטמעת אמצעי תשלום מתקדמים שתצמצם את הביקוש לכסף של הבנק המרכזי צפויה להקטין את רווחי הסניוראז'.

ד. ההשפעה על המערכת הבנקאית

אחת הסוגיות המרכזיות בדיון על מטבע דיגיטלי מתמקדת בהשפעתו האפשרית על המערכת הפיננסית, ובפרט על המערכת הבנקאית. היות שאין בעולם ניסיון בתחום, קשה מאוד להעריך את היקף ההשפעה ואת משמעותה המקרו-כלכלית והיציבותית.

בדיון זה אנו מניחים כי כל הפרטים יוכלו לעשות בשק"ד שימוש קמעונאי²⁷. מטבע דיגיטלי נגיש לכול צפוי להשפיע משמעותית על מערכת הבנקאות, והשפעה זו תלויה במידה רבה באפיונו הספיציפי, ובפרט בשאלות אם הוא יישא ריבית ואם יתאפיין באנונימיות.

²⁷ מטבע סיטונאי נגיש למוסדות פיננסיים בלבד צפוי להשפיע במידה מתונה על מערכת הבנקאות, שכן לבנקים כבר יש גישה דיגיטלית לבנק המרכזי. צפוי כי מטבע כזה ישפר את יעילותה של מערכת התשלומים ואולי גם יגביר את התחרות עם המוסדות הלא-בנקאיים שהמטבע יונגש להם.

מבחינת המשתמשים מטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי קרוב לפיקדונות בנקאיים יותר מאשר למזומן, ולכן הנפקתו תגביר את התחרות בין הבנק המרכזי לבנקים. אם הוא לא יישא ריבית הוא ידמה יותר לאמצעי תשלום ולכן צפוי לשמש תחליף לשירות התשלומים שהבנקים מספקים. אם הוא יישא ריבית הוא יהווה תחליף קרוב יותר לפיקדונות נושאי ריבית ולכן צפוי להשפיע במידה רבה יותר על היצע הפיקדונות לבנקים. מטבע כזה ייקר לבנקים את עלות המקורות, כיוון שהם יצטרכו לגייס פיקדונות בריבית גבוהה יותר או להחזיק נכסים אחרים, יקרים יותר, כמקור למתן אשראי, ולכן עשוי להעלות את הריבית על האשראי²⁸. הבנקים לא יוכלו להציע על הפיקדונות ריבית נמוכה מהריבית שתתקבל על המטבע הדיגיטלי, ואולי הם אף יצטרכו להציע ריבית גבוהה יותר מפני שבפיקדון בנקאי גלום סיכון גבוה יותר מאשר במטבע בהנפקת הבנק המרכזי. אם המטבע יישא ריבית, הדבר יגביר את מעורבות הבנק המרכזי בתיווך הפיננסי ועשוי להקטין את מעורבות הבנקים בכך.

אם המטבע לא יישא ריבית אך יתאפיין באנונימיות, גם אם מוגבלת, הוא יהווה גם כן תחליף חלקי לפיקדון בנקאי ויוכל לצמצם את היצע הפיקדונות לבנקים ולכן את מקורות המימון שלהם. מטבע דיגיטלי ישפיע אפוא על פעילות הבנקים בעיתות שגרה, אולם הוא גם ישפיע על הדינמיקה בעת משבר. הוא יאפשר "לרוץ אל הבנקים" מהר יותר כדי להמיר את הפיקדונות לכסף בהנפקת הבנק המרכזי, ולכן עלול להעצים את המשבר²⁹.

ראוי להזכיר שהנפקת שק"ד תדרוש לתקן את החקיקה במטרה להתאים את המערכת הפיננסית למאפייניו הייחודיים.

ה. ההשפעה על שוק המט"ח ותנועות ההון

על פי ההערכה הרווחת השימוש בטכנולוגיית DLT, לרבות עבור CBDC, צפוי ליעל תנועות הון חוצות גבולות. השיפור צפוי להתבטא הן במשך העברת הכסף והן בעלויותיה. נראה שהמגזר העסקי סבור כי מטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי ישמש במידה רבה אמצעי ביניים, מעין token שיאפשר לבצע עסקאות בגישה מבוזרת וישמש כלי חסר סיכון להמרה בין מטבעות (לאומיים) שונים. אומנם נראה כי היכולת ליעל עסקאות אינה תופסת מקום מרכזי במכלול השיקולים לטובת השקעה במטבע מסוים, אולם במידה שמטבע דיגיטלי בהנפקת מדינה כלשהי ישמש token בעסקאות בין-לאומיות רבות, הדבר עשוי להשפיע על ערכו.

עצם המעבר ממזומן למטבע דיגיטלי אינו צפוי להשפיע משמעותית על שוק המט"ח, מכיוון שרוב הפעילות (החוקית) ממילא מתבצע כבר באמצעים דיגיטליים ולא במזומן. אולם הנפקת CBDC, לצד שימוש בטכנולוגיות חדשות, עשויה לקצר משמעותית את משך הזמן הנחוץ לאישור וסליקה של עסקאות בין מטבעות ולכן להזילן משמעותית. יש לבחון בנפרד כיצד CBDC עשוי להשפיע על עסקאות בלתי חוקיות בין מטבעות.

בסך הכול נראה כי הנפקת שק"ד אינה צפויה להשפיע באופן משמעותי על שער החליפין ו/או על פתיחות שוק המט"ח. הערכה דומה שמענו גם בשיחות שקיימנו עם בנקים מרכזיים אחרים ועם פעילי שוק.

²⁸ Koomhof and Noon (2018) מראים שמטבע דיגיטלי לא יפגע ביכולת הבנקים להעמיד אשראי אם הוא יתאפיין בתכונות מסוימות, למשל: תשלום ריבית משתנה, היעדר אפשרות להמירו ברזרבות, והיעדר התחייבות להמיר אליו פיקדונות בנקים. ²⁹ כדי לצמצם את הסיכון הזה אפשר למשל לקבוע מגבלה על משיכת מזומן דיגיטלי.

1. ההשפעה על המדיניות המוניטרית

בנק ישראל מנהל את המדיניות המוניטרית במסגרת יעד אינפלציה: הוא משתמש בכלים העומדים לרשותו, בעיקר הריבית, כדי להשיג את יעד האינפלציה. כדי לשמור על הריבית שהוא קבע הבנק מתאים את היצע הנזילות באמצעות הזרמת (ספיגת) נזילות אל (מאת) המערכת הבנקאית ובאמצעות פעולות בשוק הפתוח (הנפקת מק"ם).

בסיס הכסף מורכב מהמזומן שבידי הציבור והבנקים ומהפיקדונות שהבנקים מחזיקים כדי לעמוד בחובת הנזילות. כבר כיום הבנק המרכזי מאפשר לבנקים להחזיק אצלו את הפיקדונות האלה באופן דיגיטלי (והוא הדין בפיקדונות נושאי הריבית). לכן הנפקת שק"ד פירושה שחלק נוסף מבסיס הכסף יהפוך לדיגיטלי. כיוון שסביר להניח כי המזומן בצורתו הנוכחית לא ייעלם לחלוטין בשנים הקרובות, גם הוא ימשיך להיות חלק מבסיס הכסף.

באופן כללי ניתן לומר כי השינוי בהרכב בסיס הכסף או בהיקפו כתוצאה מהנפקת שק"ד אינו צפוי להשפיע משמעותית על מנגנוני התמסורת של המדיניות המוניטרית, כיוון שבנק ישראל ינפיק אותו על פי דרישה, כפי שהוא מנפיק את המזומן כיום. כלומר הבנק המרכזי יספק כל כמות מבוקשת שלו או של המזומן. זאת ועוד, בסיס הכסף אינו אינדיקטור משמעותי לניהול המדיניות; זו נקבעת על פי ההערכה לגבי השפעת הריבית שהבנק המרכזי קובע על הביקושים, הציפיות לאינפלציה ושער החליפין, וכתוצאה מכך – על האפשרות להשיג את יעד האינפלציה ולשמור עליו.

יחד עם זאת, אם יצטמצם חלקו של התיווך הבנקאי והציבור יגדיל את ההחזקה באמצעי התשלום המהווים התחייבות ישירה של הבנק המרכזי, ייתכן שהדבר יחזק את התמסורת של המדיניות המוניטרית: היא תשפיע ישירות, ללא תלות (או עם תלות קטנה יותר) בתגובתם של הבנקים למדיניות.

ההשפעה על הביקוש לכסף: השק"ד יאפשר לשלם באופן אלקטרוני, בדומה לאמצעי תשלום אלקטרוניים מתקדמים אחרים, ביניהם כרטיס חיוב או אפליקציית תשלומים שמחייבת את חשבון העו"ש בבנק מסחרי. לעומת חשבון הבנק, מטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי אינו כרוך בסיכון – התחייבות הבנק המרכזי תכובד תמיד – ולכן יש למטבע הדיגיטלי יתרון על פני פיקדון עו"ש בבנק מסחרי. מנגד, בהשוואה למזומן יספק המטבע הדיגיטלי פחות אנונימיות אם בכלל – תלוי באפיון הספציפי – והדבר יתרום להקטנת הביקוש יחסית לביקוש היום. בסך הכול אין זה ברור מה תהיה ההשפעה נטו על הביקוש לכסף של הבנק המרכזי – מזומן ושק"ד.

ההשלכות של תשלום ריבית: עם השאלות המרכזיות בקשר למאפייני השק"ד נמנית כזכור השאלה אם הוא יישא ריבית. כיוון שהשק"ד יהווה תחליף טוב לפיקדונות בבנקים, הבנקים יצטרכו לשלם על הפיקדונות (כולל פיקדונות העו"ש) את הריבית המתקבלת על השק"ד, אף שכנגד הפיקדונות יש להחזיק נזילות והדבר מגדיל את עלותם (ראו סעיף 3.3 אצל Dyson and Hodgson, 2016). שק"ד נושא ריבית ישנה את מבנה הריביות בשוק ועשוי לחזק את התמסורת מהמדיניות לריביות הקמעונאיות, גם כיוון שהוא עשוי לשפר את יכולתם של מוסדות חוץ-בנקאיים להציע אשראי³⁰.

יש הטוענים שהשק"ד יאפשר לפתור את בעיית ה-ELB, Effective Lower Bound, כיוון שהבנק המרכזי יוכל לקבוע לו ריבית שלילית וכך לאפשר מדיניות מוניטרית מרחיבה יותר בשעת הצורך. אולם כיוון שסביר להניח כי המזומן יוסיף להתקיים לצד השק"ד, מחזיקיו יוכלו להמירו במזומן כשתיקבע לו ריבית

³⁰ ראו גם Meaning, Dyson, Barker and Clayton (2018).

שלילית, והבעיה הנידונה תיוותר בעינה. אם השק"ד לא יישא ריבית בעיית ה-ELB דווקא תחריף: מחזיקיו יוכלו, בקלות רבה יותר ובעלות "אחסון" נמוכה יותר, להתחמק מהריבית השלילית באמצעות מעבר מפיקדונות בנקים, שעליהם תיקבע ריבית שלילית, לשק"ד.

"כסף הליקופטר": הספרות המוניטרית התאורטית דנה באפשרות לבצע הרחבה כמותית באמצעות "כסף מהליקופטר"; במצב זה הבנק המרכזי מגדיל את היצע הכסף ישירות לציבור, ללא תיווך של המוסדות הפיננסיים. ההרחבה המוניטרית כיום פועלת באמצעות המוסדות הפיננסיים, ולכן בשעת משבר, כמו ראשית המשבר הפיננסי העולמי, ההרחבה המוניטרית אינה מגיעה לציבור והתמסורת של המדיניות נפגעת.

שק"ד ישפר את ישימותה של "הרחבת הליקופטר" – היינו חלוקת נזילות ישירות למשקי הבית – אם כי מובן שבפועל יהיה צורך להתמודד לפני כן עם בעיות תפעוליות רבות. (Dyson and Hodgson (2016) דנים באפשרות לחלק את הכסף הדיגיטלי לציבור וכך לתמרץ אותו להשתמש באמצעי התשלום החדשני. אפשרות זו מולידה סדרת שאלות נוספות, כגון למי לחלק את הכסף וכמה ממנו ואם ניתן לעשות זאת לפני שכל אזרחי המדינה מחזיקים בארנק דיגיטלי. אולם מוקדם עדיין לדון בשאלות אלה.

לוח 4 בפרק 8 מסכם את ההשפעות האפשריות של השק"ד – היתרונות והחסרונות/ הקשיים.

7. הטכנולוגיה

תפעול שק"ד בבנק ישראל יצריך טכנולוגיות שיאפשרו להנפיק את המטבע, לסחור בו, לשמור את הנתונים במאגר מאובטח, לנהל רשת תקשורת מאובטחת, ולהבטיח קישוריות בין הרשת והגופים הפיננסיים השונים.

המטבעות הדיגיטליים יונפקו באמצעות מנגנון שרק הבנק המרכזי יפעיל. מנגנון זה יעשה שימוש באמצעים קריפטוגרפיים שייצרו קוד חד-חד-ערכי לכל מטבע. כל מטבע ישויד תחילה לארנק הקריפטוגרפי של המחזיק בו, כדי למנוע שכפול או זיוף מטבעות.

הטכנולוגיה שתאפשר את המסחר תיגזר מתוך חלופות (ארכיטקטורות) שנבדלות ביניהן במידת הביזור של המאגר, האנונימיות שהן מספקות ומספר העסקאות שניתן לבצע בזמן נתון.

ניתן לאפשר מסחר במטבע דיגיטלי על גבי פלטפורמה בלתי מבוזרת (מרכזית): הבנק המרכזי יתפעל מאגר נתונים מרכזי, ויעניק גישה אליו לגורמים הפיננסיים השונים לצורך אימות ותיעוד של העסקאות. את החלופה הזו פשוט לנהל וליישם אך היא מייצרת נקודת כשל בפלטפורמה שצריכה להיות פעילה כל הזמן, ללא זמני השבתה.

לחלופין אפשר לבזר את הנתונים בין בנק ישראל לגורמים שונים במערכת הפיננסית ברשת פרטית, כלומר רשת שמספר משתתפיה וזהותם מוגבלים. מבנה זה מכונה "פדרציית משתתפים", ולמעשה מדובר בקבוצת משתתפים סגורה. ביזור הנתונים יעניק למערכת חסינות בפני זיופים באמצעות אימות כל תנועה, זמן השבתה שואף לאפס, ורמת אבטחה גבוהה הודות לשימוש במפתחות קריפטוגרפיים. ניתן לבחור ולהגדיר לפעילות ברשת רמות אנונימיות שונות.

לחלופין ניתן לשקול שימוש בפלטפורמה מבוזרת פתוחה, אם כי אפשרות זו סבירה פחות בהקשר של מטבע בהנפקת הבנק המרכזי. דוגמה לפלטפורמה כזו מצויה ברשת ה"בלוקצ'יין" (Blockchain),

המשמשת למסחר בביטקוין. הבלוקצ'יין שביסוד הביטקוין היא רשת ציבורית ללא מנגנון הרשאות מיוחד: כל אחד יכול להשתתף בה ולאמת עסקאות.

יש פלטפורמות מבוזרות שמסוגלות להריץ חוזים "חכמים", כלומר הסכמים וירטואליים שמגדירים את הלוגיקה העסקית שתרוץ ברשת המבוזרת, את בעלי התפקידים ואת הפונקציות המותרות להם. לדוגמה, ברשת שה-CBDC ייסחר בה יוגדר כי רק הבנק המרכזי רשאי לייצר עוד מטבעות, ויוגדרו השחקנים השונים שיוכלו לסחור בהם וכל הכללים השונים שהבנק המרכזי ירצה לאכוף.

קיימים סוגים שונים של פלטפורמות מבוזרות, והם נבדלים ביניהם בבשלות הטכנולוגית, ביכולת לעבוד ברשת פרטית (חלקן עובדות רק על גבי האינטרנט), במספר העסקאות שניתן לעבד בזמן נתון, באופי שמירת הנתונים, ביכולת להריץ חוזים חכמים, באלגוריתם לאישור ואימות העסקאות (קונצנזוס), ובשפת הפיתוח.

הפתרון הטכנולוגי למטבע הדיגיטלי יצטרך לאפשר מסחר בשני מצבים: (1) online – כלומר כאשר יתאפשר חיבור לאינטרנט ויתאפשר מסחר בין גורמים שונים ואימות עסקאות; (2) offline – כלומר כאשר לא יתאפשר להתחבר לרשת מסיבות שונות (למשל כשל ברשת). כדי לאפשר זאת ניתן למשל לבנות מנגנון לניהול זהויות שיבטיח את קיום העסקאות.

לוח 1: מטרות אפשריות למטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי

המטרה	הסבר	הערות
המטרות המרכזיות		
שמירה על גישה להתחייבות של הבנק המרכזי	ביסוד מטרה זו ניצב העיקרון שיש לאפשר לאזרחים גישה ישירה, ללא מתווכים, לאמצעי תשלום חסר סיכון שמהווה התחייבות של הבנק המרכזי. הצטמצמות השימוש במזומן עשויה לפגוע בעיקרון זה.	בישראל השימוש במזומן אינו מצטמצם במידה שיוצרת קושי.
שמירה על היציבות והיעילות של מערך התשלומים	הנפקת מטבע דיגיטלי פירושה תוספת אמצעי תשלום מתקדם, יעיל ונוח; הגברת התחרות במערך התשלומים; והגברת היתירות במערך התשלומים באמצעות הקמה של מערכת תשלומים נוספת.	ישראל החלה לבחון ולקדם הקמה של מערכת תשלומים לתשלום קמעונאי מיידי. מערכת זו יכולה ליצור פלטפורמה לשימושים נוספים, כגון מטבע דיגיטלי.
כלי מוניטרי נוסף	כסף דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי ישפר את התמסורת בין המדיניות המוניטרית לשווקים הפיננסיים.	כל עוד יתקיים גם המזומן יתקשה הבנק המרכזי לקבוע ריבית שלילית, שכן הציבור יוכל לעבור למזומן בקלות.
התאמה לסביבה טכנולוגית מתקדמת וצמצום העלויות של הנפקת המזומן	ההתקדמות הטכנולוגית מאפשרת לבנק המרכזי להנפיק את הכסף שלו בדרך מתקדמת ויעילה יותר.	יש אי-ודאות רבה בנוגע לעלויות ההקמה, האבטחה, הגיבוי, והתחזוקה של מערכת מטבע דיגיטלי. בטווח הנראה לעין יצטרך הבנק המרכזי להמשיך להנפיק גם את המזומן בהיקף כלשהו. יש להביא בחשבון את סיכוני הסייבר שייווצרו עם המעבר למטבע דיגיטלי.
תועלות נוספות		
המערכת הפיננסית	מטבע דיגיטלי יכול לתרום להגברת התחרות במערכת הפיננסית.	לצד היתרונות מהגברת התחרות יש להביא בחשבון את הסיכון ליציבות המערכת.
תמיכה במגזר הפינטק וקידומו	ישראל מצטיינת במגזר פינטק פעיל ומתקדם, ומטבע דיגיטלי יכול לתמוך בו ולקדם אותו.	אין זה תפקיד עיקרי של הבנק המרכזי.
מלחמה בכלכלת הצללים	מעבר ממזומן לאמצעי תשלום אלקטרוני יצמצם את היכולת להעלים הכנסות ויתמוך במאבק בכלכלת הצללים.	ניתן לטעון שתשתיות מתקדמות אחרות, כמו מערכת תשלומים מיידיים, יכולות להשיג אותה מטרה. בהקשר זה אפשר להפיק תועלת ממטבע דיגיטלי רק אם יוחלט כי הוא לא יתאפיין באנונימיות מוחלטת. גם במקרה זה ייתכן שהוא יניב רק תועלת זניחה, שכן הגורמים המעוניינים בתשלומים אנונימיים ובלתי חוקיים ימשיכו להשתמש במזומן שיוסיף להתקיים לצד השקל הדיגיטלי.
התאמה להתקדמות במדינות מפותחות אחרות	אם מדינות אחרות יחליטו להנפיק מטבע דיגיטלי, הדבר עשוי להשפיע על המערכת הפיננסית הגלובלית וגם על ישראל.	חשוב לעקוב אחר הדיון שמקיימים בנקים מרכזיים אחרים. הצוות מצא כי כאשר מדינה מפעילה תשתית לתשלומים מיידיים, הדבר משמש שיקול נגד מטבע דיגיטלי.

לוח 2: מאפיינים אפשריים – יתרונותיהם וחסרונותיהם

היתרונות	החסרונות/ הקשיים
<u>אנונימיות מלאה</u>	
שומרת על הפרטיות ומבחינה זו דומה למזומן. מאפשרת הנפקה ללא שמירת מידע מפורט בבנק המרכזי.	מציבה אתגרים טכנולוגיים וגם משפטיים שכן היא אינה עולה בקנה אחד עם המאמץ לצמצם את ההון השחור והלבנת ההון.
<u>לא אנונימי</u>	
מסייע בצמצום כלכלת הצללים. יאפשר לאסוף מידע סטטיסטי לצורך ההחלטות שמקבלים בנק ישראל וגופי הממשלה השונים.	פוגע בפרטיות. מצריך שמירת מידע מפורט בבנק המרכזי או בגופים מטעמו.
<u>ללא ריבית</u>	
דומה למזומן. משמש אמצעי תשלום ומשמר יכולת לשמש יחידת חשבונאות.	יקשה לקבוע ריבית שלילית על פיקדונות כיוון שקל יותר לעבור אליו מאשר למזומן. הסיכון בו נמוך מהסיכון בפיקדון ללא ריבית בבנקים מסחריים, ולכן הוא יוצר להם תחרות מסוימת.
<u>נושא ריבית</u>	
יכול לשמש לקובעי המדיניות המוניטרית כלי נוסף, בפרט כדי לקבוע ריבית שלילית (בתנאי שאין לצידו מזומן).	ייצור לבנקים תחרות משמעותית יותר בתחום הפיקדונות, ולכן עלול לפגוע ביציבות המערכת הפיננסית. הבנק המרכזי הופך למתווך. יש לבחון אם גם יציע אשראי. אם יציע הוא יצטרך לבנות מנגנונים מורכבים להערכת סיכון ולניטור. מאבד את התכונה הבסיסית של מזומן – ערך (נומינלי) קבוע. כל עוד קיים מזומן, לא ניתן לקבוע ריבית שלילית על השק"ד.
<u>Balance-based</u>	
מאפשר זיהוי מלא של מחזיקים ועסקאות.	דורש לשמור מידע מפורט בבנק המרכזי. ניתן לעשות זאת באמצעות סוכנים/ מתווכים. יהיה צורך לבחון מי יתווך – המגזר הציבורי או הפרטי, הבנקים או גופים אחרים?
<u>Value-based</u>	
מאפשר להגדיר מידת אנונימיות גבוהה יותר.	אינו מאפשר תשלום ריבית ואינו יכול לשמש כלי מוניטרי. ייתכן שיהיה בטוח פחות לשמירת ערך.
<u>מערכת מבזרת DLT (רשת סגורה עם תפקיד לבנק המרכזי):</u>	
מערכת עמידה יותר לפגיעה. מקלה על תיאום בין הגופים השונים.	הטכנולוגיה עדיין אינה בשלה ויציבה דיה. ייתכן שהטכנולוגיה תשתנה בעתיד ותצריך התאמה משמעותית במערכות.
<u>מערכת ריכוזית (Central ledger)</u>	
זוהי טכנולוגיה מוכרת. ייתכן שכיום יש לה יתרון בביצוע עסקאות והעברות.	הטכנולוגיה עשויה להתיישן. מקשה על תיאום בין הגופים השונים. קל לתקוף את המערכת כיוון שמספיקה נקודת כשל יחידה.
מידת האנונימיות (אפשרית גם מידה חלקית)	
האם נושא ריבית?	
שיטת ההנפקה	
הטכנולוגיה	

לוח 3א: מאפייניהם של אמצעי התשלום מנקודת ראותו של הצרכן

התכונה	שק"ד	מזומן	תשלום מיידי (Immediate payment)	כרטיס חיוב מיידי / (debit) נדחה	כרטיס נטען	צ'ק סחיר
התחייבות של המדינה	כן	כן	לא	לא	לא	לא
אמצעי להחזקת שווי כספי	כן	כן	לא	לא	כן	כן
אמצעי להגדלת כמות הכסף בעת חירום או משבר פיננסי	כן אך לא כשנוצר כשל טכנולוגי/ אנרגטי	כן ייתכנו מגבלות תפעוליות בעת משבר	לא	לא	לא	לא
תלות בטכנולוגיה להגדלת כמות הכסף	תלוי במודל – ניתן להשתמש בטכנולוגיה המאפשרת גם פעילות בלתי מקוונת.	לא אפשר להפיץ ללא תלות בטכנולוגיה.	--	--	--	--
אמצעי הפצה	דיגיטליים	פיזיים	דיגיטליים	--	--	--
תלות במערכת הבנקאית	תלוי במודל	ההפצה – כן ; ביצוע עסקאות – לא	כן	כן	תלוי בסוג הכרטיס	כן
תלות בטכנולוגיה	כן	לא	כן	כן	כן	לא
קל לשימוש	כן לבעלי אוריינות דיגיטלית	כן	כן	כן	כן	כן
נגיש	כן לבעלי גישה לאמצעים טכנולוגיים תומכים	כן	כן	חלקית לבעלי חשבון בנק. חיוב נדחה אינו נגיש לכול.	כן	חלקית לבעלי חשבון בנק
אנונימי	אפשרי חלקית	כן	לא	לא	תלוי בסוג הכרטיס ובסכום	חלקית – תלוי בסכום
מיידי וסופי	כן	כן	כן	כרטיס חיוב מיידי – כן כרטיס נדחה – לא.	לא	לא
תלות בחשבון בנק?	לא	לא	כן	כן	תלוי בסכום	כן

לוח ב3: מאפייניהם של אמצעי התשלום מנקודת ראותו של העסק

צ'ק סחיר	כרטיס נטען	כרטיס חיוב מיידי / (debit) נדחה	תשלום מיידי (Immediate payment)	מזומן	שק"ד	התכונה
כן	כן	כן	חלקית	כן	?	קל להטמעה
לא	כן	כן	כן	כן	כן	הפדיון בטוח
לא	לא	לא	כן	כן	כן	התשלום מיידי וסופי
כן	לא	לא	לא	כן	לא	דורש אחסון פיזי
לא	לא	לא	לא	כן	לא	דורש שינוע
כן	ייתכן	ייתכן	ייתכן	כן	תלוי טכנולוגיה	מאפשר שימוש בעת חירום

לוח 4: השק"ד – יתרונות וחסרונות

החסרונות/ הקשיים	היתרונות	ההיבט
<p>כרוך בעלויות – אם עקב הקמת תשתית סליקה ייעודית ואם עקב הסבת מערכת קיימת. כמו כן ייווצרו עלויות עקב הטמעת מערכות אצל המתווכים ובבתי העסק.</p> <p>ייתכן שאין צורך במטבע דיגיטלי כאשר קיימת במשק מערכת לתשלומים מיידיים.</p> <p>ייווצרו עלויות למערכת הבנקאות ולמגזר העסקי, ובשלב זה קשה לאמוד את היקפן.</p>	<p>הטמעת שק"ד במערך התשלומים נמנית עם תפקידי בנק ישראל, שכן מוטל עליו לייצל את מערכות התשלומים ולקדם אמצעי תשלום אפקטיביים ואמינים, לרבות תחליפים למזומן.</p> <p>הקמת מערכת תשלומים ייעודית לסליקת השק"ד תוסיף ליתירות במערך התשלומים בישראל.</p> <p>הקמת המערכת תפחית את הריכוזיות במערך התשלומים ותאפשר לייצל אותו ולהגביר את התחרות בו.</p>	<p>מערכות התשלומים</p>
<p>ייווצרו עלויות (בלתי ידועות בשלב זה) בגין הקמת המערכת, תחזוקתה, הגנה מפני התקפות סייבר, ואימוץ ושדרוג טכנולוגיות.</p> <p>ייתכנו עלויות גם אם מדינה אחרת תחליט להנפיק מטבע דיגיטלי שהוא הילך חוקי.</p> <p>אם יתרחב הביקוש לכסף בהנפקת הבנק המרכזי, הדבר יגדיל את המאזן שלו.</p> <p>כשל בשק"ד עלול לפגוע במוניטין של הבנק המרכזי.</p>	<p>השק"ד עשוי להפחית את העלויות הכרוכות בהנפקת הכסף של הבנק המרכזי.</p> <p>הנפקת שק"ד תצמצם את הסיכון הנשקף ליכולת לנהל את המדיניות המוניטרית כתוצאה מצמצום השימוש במזומן (פחות רלוונטי לישראל).</p> <p>שק"ד יפחית את הפגיעה בסניוראז' כתוצאה מצמצום השימוש במזומן (פחות רלוונטי לישראל).</p> <p>ייתכן שהשק"ד יוכל לשמש כלי מוניטרי נוסף (תלוי בהגדרתו, בפרט בשאלה אם יישא ריבית).</p> <p>מטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק המרכזי יוצר אפשרות תאורטית ליישום "כסף הליקופטר".</p>	<p>ההשפעה על הבנק המרכזי</p>
<p>מטבע דיגיטלי דורש מעורבות טכנולוגית.</p> <p>מטבע כזה עלול ליצור קושי לקבוצות מסוימות או אף להדיר אותן מאוכלוסיית המשתמשים במטבע של הבנק המרכזי.</p> <p>אין בשק"ד צורך מיידי כיוון שנראה שהמזומן לא ייעלם בעתיד הנראה לעין.</p>	<p>שק"ד ישמור על גישת הציבור לכסף חסר סיכון שמהווה התחייבות של הבנק המרכזי, במידה שהביקוש למזומן יצמצם או ייעלם.</p>	<p>גישה לכסף של הבנק המרכזי</p>
<p>שק"ד לא יוכל לשמש גיבוי במקרה שהמשק ייקלע לכשל תקשורת רחב היקף (במקרה אסון).</p>	<p>מטבע דיגיטלי יוכל לסייע בצמצום כלכלת הצללים. המטבע יוכל לתרום להתפתחות הפינטק בישראל.</p> <p>ייעול אמצעי התשלום צפוי לתרום לגידול בתוצר וברוחה.</p> <p>שק"ד יוכל לשמש גיבוי למזומן אם אי-אפשר להפיצו עקב מצב חירום (ייתכנו טכנולוגיות שמאפשרות עסקאות offline).</p>	<p>ההשפעה על המשק – בכלל ובשעת חירום</p>
<p>שק"ד עלול להקשות על הבנקים לגייס מקורות ולייקר אותם.</p> <p>הנפקת מטבע דיגיטלי תרחיב את היכולת לרוץ אל הבנקים (run on the banks) ולמשוך כספים במהירות. אולם ניתן להתגבר על הקושי באמצעות מגבלה על סכום המשיכה.</p> <p>מטבע דיגיטלי עלול לפגוע ביציבותה של מערכת הבנקאות.</p> <p>הנפקת שק"ד תיצור צורך להתאים לו את החקיקה הפיננסית.</p>	<p>תגבר התחרות במערכת הפיננסית כתוצאה מכניסת שחקנים נוספים.</p> <p>תיווצר הזדמנות להטמעת טכנולוגיות מתקדמות.</p>	<p>ההשפעה על מערכת הבנקאות והמערכת הפיננסית</p>
<p>מטבע דיגיטלי עלול לגרור השפעות בלתי רצויות בחלקים מהציבור (חשש ש"האח הגדול עינו פקוחה", פחד מטכנולוגיה, חשש מגניבת הכסף ומאירועי סייבר, וכדומה).</p> <p>תיפגע היכולת לבצע עסקאות בקרב אוכלוסיות שאינן מאמצות את הטכנולוגיה.</p>	<p>הצמיחה ורווחת הפרטים יגדלו משום שמדובר באמצעי תשלום דיגיטלי מיידי, נוח, זמין ומהיר ומשום שהעלויות הכרוכות בביצוע עסקה יצטמצמו הן למשקי הבית והן לעסקים.</p>	<p>ההשפעה על משקי הבית והעסקים</p>

- Ali, R., Barrdear, J., Clews, R. and Southgate, J. (2014a), "*Innovations in Payment Technologies and the Emergence of Digital Currencies*", Bank of England Quarterly Bulletin, 54(3), 262-275.
- Ali, R., Barrdear, J., Clews, R. and Southgate, J. (2014b), "*The Economics of Digital Currencies*", Bank of England Quarterly Bulletin, 54(3), 276-286.
- Bank of Canada (2017), "*Digital Currencies and Fintech*". Retrieved from: <http://www.bankofcanada.ca/research/digital-currencies-and-fintech/>
- Bank of Finland (2017), "*Central bank digital currency*", BoF Economics Review.
- Barrdear, J. and M. Kumhof. (2016), "*The Macroeconomics of Central Bank Issued Digital Currencies*", Bank of England Staff Working Paper No. 605.
- Bech, M. L., Sz Garratt, R. (2017), "*Central Bank Cryptocurrencies*", Quarterly Review, Sep. 2017, 55-70.
- Benos, E., Garratt, R., Sz Gurrola-Perez, P. (2017), "*The Economics of Distributed Ledger Technology for Securities Settlement*", Bank of England, Staff Working Paper No 670.
- Berentsen, A. (2018), "The Case for Central Bank Electronic Money and the Non-case for Central Bank Cryptocurrencies", St. Louis Fed Review.
- BIS (2016), "*Digital currencies*", Committee on Payments and Market Infrastructure, November 2015.
- BIS (2018), "*Central Bank Digital currencies*", Committee on Payments and Market Infrastructure, March 2018.
- BIS (2018), "*Sound Practices: Implications of fintech developments for banks and bank supervisors*", Basel Committee on Banking Supervision, March 2018.
- Bohme, R., Christin, N., Edelman, B. and Moore, T. (2015), "*Bitcoin: Economics, Technology, and Governance*", Journal of Economic Perspectives, 29(2), 213-238.
- Bjerg, O. (2017), "*Designing New Money: the policy trilemma of central bank digital currency*", Copenhagen Business School.
- Bolt, W. and M. R. C. van Oordt. (2016), "*On the Value of Virtual Currencies*", Bank of Canada Staff Working Paper No. 2016-42.

³¹ כל המקורות המופיעים ברשימה שימשו אותנו בעבודתנו, אם כי חלקם אינם נזכרים מפורשות בדוח.

Bordo, M. And Levin, A (2017), "*Central Bank Digital Currency and the Future of Monetary Policy*", Economic working paper 17104, Hoover Institution, Stanford University.

Camera, G. (2017), "*A perspective on electronic alternatives to traditional currencies*", Sveriges Riksbank Economic Review 2017:1, p. 127-144.

Central Bank of Venezuela (2018), "*Petro White Paper*":
<http://www.bcv.org.ve/billetes-y-monedas/criptomonedas/actos-administrativos/whitepaper-del-petro>

Chakravorti, B., Chaturvedi, R. and Mazzotta, B. (2016), "*The Countries That Would Profit Most from a Cashless World*", Harvard Business Review July 2016.

Champan, J., Garratt, R., Hendry, S., McCormack, A. and McMahon, W. (2017), "*Project Jasper: Are Distributed Wholesale Payment System Feasible Yet*", Bank of Canada Financial System Review, June-2017.

Danezis, G. and Meiklejohn, S. (2016), "*Centrally Banked Cryptocurrencies*", Working Paper University College London, available at:
<http://www.cs.ucl.ac.uk/staff/G.Danezis/papers/ndss16currencies.pdf>.

Deetman, S. (2016), "*Bitcoin Could Consume as Much Electricity as Denmark by 2020*", Opinion Article, Leiden University, available at: <http://motherboard.vice.com/read/bitcoin-could-consume-as-much-electricity-as-denmark-by-2020>.

Denmark Nationalbank (2017), "*Central Bank Digital Currency in Denmark?*":
<http://www.nationalbanken.dk/en/publications/Documents/2017/12/Analysis%20-%20Central%20bank%20digital%20currency%20in%20Denmark.pdf>

Denmark Nationalbank (2017), "*Danish households opt out of cash payments*", Denmark Nationalbank Analysis, December 2017 No.24.

Dyson, B., Sz Hodgson, G. (2016), "*Digital Cash: Why Central Banks Should Start Issuing Electronic Money*", Positive Money.

ECB and BOJ. (2017), "*Payment systems: liquidity saving mechanisms in a distributed ledger environment*", Project Stella, September 2017.

Fish, T. and Whymark, R. (2015), "*How Has Cash Usage Evolved in Recent Decades? What Might Drive Demand in the Future*", Bank of England Quarterly Bulletin, 55(3), 216-227.

Fung, B. And Halaburda, H (2016), "*Central Bank Digital Currencies: A Framework for Assessing Why and How*", Bank of Canada Staff Discussion Paper 2016-22.

Fung, B. And Engert, W (2017), "*Central Bank Digital Currencies: Motivations and implications*", Bank of Canada Staff Discussion Paper 2017-16.

- Gouveia, O., Dos Santos, E., Fernandez de Lis, S., Neut, A. and Sebastian, J. (2017), "*Central Bank Digital Currencies: assessing implementation possibilities and impacts*", BBVA Working paper no.17/04.
- IMF (2018), "*Box 1.4 Central Bank Digital Currency*", IMF Global Financial Stability Report, p.52. April 2018.
- Koning, J. (2014). "*Fedcoin*": <http://jpkoning.blogspot.com/2014/10/fedcoin.html>
- Kumhof M. and C. Noone (2018), "*Central bank digital currencies – design principles and balance sheet implications*", Bank of England Staff Working Paper no. 725, May 2018.
- Meaning J., B. Dyson, J. Barker and E. Clayton (2018), "*Broadening narrow money: monetary policy with a central bank digital currency*", Bank of England Staff Working Paper no. 724, May 2018.
- Mills, D., Wang, K (2016), "*Distributed ledger technology in payments, clearing, and settlement*", Federal Reserve.
- Milne, A. (2018), "*State issued digital currencies: minor alteration or radical reform?*",¹ Loughborough University, March 2018.
- Monetary Authority of Singapore (2017), "*Project Ubin Phase 2*", Monetary Authority of Singapore.
- Nakamoto, S.(2008), "*Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*", Working Paper available at: <http://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.
- O'Dwyer, K. and Malone, D. (2014), "*Bitcoin Mining and Its Energy Footprint*", Proceedings of Irish Signals and Systems Conference 2014, 280-285.
- Pfister, C. (2017), "*Monetary Policy and Digital Currencies: Much Ado about Nothing?*", Bank of France Working paper No.642.
- The People's Bank of China (2016), "*Annual Report 2016*", p.77.
- Prasad, E. (2018), "Central Banking in a Digital Age: Stock-Taking and Preliminary Thoughts", Hutchins Center, April 2018.
- Rogoff, K. (2015), "*Costs and Benefits to Phasing Out Paper Currency*", NBER Macroeconomic Annual 2014, 29, 445-456.
- Scorer, S. (2017), "*Central Bank Digital Currency: DLT, or not DLT? That is the question*", Bank Underground blog: <http://bankunderground.co.uk/2017/06/05/central-bank-digital-currency-dlt-or-not-dlt-that-is-the-question>.
- Segendorf, Bjorn (2013), "*What is Bitcoin?*" Economic Review, no. 2014:2, pp. 71-87, Sveriges Riksbank.

South Africa Reserve Bank (2018), " *Project Khoka Fintech report*":
https://www.resbank.co.za/Lists/News%20and%20Publications/Attachments/8491/SARB_ProjectKhokha%2020180605.pdf

Sveriges Riksbank (2016), the Riksbank's interview survey "*The Swedish people's payment habits 2016*". <http://www.riksbank.se/sv/Statistik/Betalningsstatistik/>

Sveriges Riksbank (2017), " *The Riksbank's e-krona project*", Report 1.

Sveriges Riksbank. (2017a), "*Does Sweden need the e-krona?*" Retrieved from:
<https://www.riksbank.se/en-gb/financial-stability/payments/e-krona/>

Sveriges Riksbank. (2017b), Governor Stefan Ingves "*Do we need an e –krona*"
<https://www.bis.org/review/r180123c.pdf>

Sveriges Riksbank (2018), "*Payment patterns in Sweden 2018*", May 2018.

Sveriges Riksbank (2018a), " *The Riksbank's e-krona project*", Report 2.

Wadsworth, A (2018), "*The pros and cons of issuing a central bank digital currency*",
Bulletin vol.81, no.7, Reserve Bank Of New Zealand. Retrieved from:
<https://www.rbnz.govt.nz/research-and-publications/reserve-bank-bulletin>

Williamson, S. (2018), "*Is Bitcoin a Waste of Resources?*", St. Louis Fed Review.

ב. נאומים, הודעות לעיתונות וכתבות בתקשורת

The Asian Banker (2018), "*Bank of Korea launches study on virtual currency*":
<http://www.theasianbanker.com/press-releases/bank-of-korea-launches-study-on-virtual-currency>

Brainard, I (2018), "*Cryptocurrencies, Digital Currencies, and Distributed Ledger Technologies: What Are We Learning?*", Federal Reserve (Speech):
<https://www.federalreserve.gov/newsevents/speech/brainard20180515a.htm>

Bank of Lithuania (2018), "*Lithuania's central bank to issue the world's first digital collector coin*", News:
<https://www.lb.lt/en/news/lithuania-s-central-bank-to-issue-the-world-s-first-digital-collector-coin>

BIS (2018), "*Central bank digital currencies*", CPMI Papers:
<https://www.bis.org/cpmi/publ/d174.htm>

Carney, M. (2018), "*The Future of Money*", Bank of England (Speech):
<https://www.bankofengland.co.uk/speech/2018/mark-carney-speech-to-the-inaugural-scottish-economics-conference>

Central bank of Ecuador (2014), Press Releases:

https://www.bce.fin.ec/images/respondiendo_medios/respuesta_bloomberg2.pdf

Central Bank of Uruguay (2017), "*The BCU presented a pilot plan for issuance of digital bills*", Press Releases:

http://www.bcu.gub.uy/Comunicaciones/Paginas/Billete_Digital_Piloto.aspx

CoinTelegraph (2018), "*Is CryptoRuble Back? Launch Set for Mid-2019, Says Russian Blockchain Association*":

<https://cointelegraph.com/news/is-cryptoruble-back-launch-set-for-mid-2019-says-russian-blockchain-association>

Federal News Radio (2018), "*Marshall Islands creates its own virtual money to pay bills*"

<https://federalnewsradio.com/government-news/2018/03/marshall-islands-creates-virtual-money-to-raise-hard-cash/>

Federal Reserve Bank of San Francisco blog (2017), "*Reports of the death of cash are greatly exaggerated*", <https://www.frbsf.org/our-district/about/sf-fed-blog/reports-death-of-cash-greatly-exaggerated/>

The Government of Hong-Kong Special Administrative Region, "Issuance of cryptocurrency", Press Releases:

<https://www.info.gov.hk/gia/general/201805/30/P2018053000387.htm?fontSize=1>

Kuroda, H (2018), "*Digital Innovations, Finance and Central Banking*", Bank of Japan (Speech):

https://www.boj.or.jp/en/announcements/press/koen_2017/ko171004a.htm/

Lowe, P (2017), "*Address to the 2017 Australian Payment Summit*", Reserve Bank of Australia (speech):

<http://www.rba.gov.au/speeches/2017/sp-gov-2017-12-13.html>

Maechler, A (2018), "*The financial markets in changing times - Changes today and tomorrow: the digital future*", Swiss National Bank, "Money Market Event":

https://www.snb.ch/en/mmr/speeches/id/ref_20180405_amr

Mersch, Y (2017), "*Digital Base Money: an assessment from the ECB's perspective*", European Central Bank (Speech):

<https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2017/html/sp170116.en.html>

Nicolaisen, J (2017), "*What Should the Future Form of Our Money Be?*", Norges Bank (Speech):

<https://www.norges-bank.no/en/Published/Speeches/2017/2017-04-25-dnva/>

Panetta, F (2018), "*21st century cash: Central banking, technological innovation and digital currencies*", Bank Of Italy (Speech):

<https://www.bancaditalia.it/media/notizia/fabio-panetta-speaks-on-21st-century-cash-central-banking-technological-innovation-and-digital-currencies>

PressTV (2018), "*Iran announce bid to create own digital currency*":

<http://www.presstv.com/Detail/2018/02/21/553160/Iran-announce-bid-to-create-own-digital-currency>

Reserve Bank of India (2018), "*Statement on Developmental and Regulatory Policies*", Press Releases:

https://rbi.org.in/scripts/BS_PressReleaseDisplay.aspx?prid=43574

Santiprabhob, V (2018), "*Thai economy - the current state and the way forward*", Bank of Thailand (Speech):

<https://www.bis.org/review/r180606g.htm>

UK parliament (2018), "*Digital currency inquiry launched*", Press Releases:

<https://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/commons-select/treasury-committee/news-parliament-2017/digital-currencies-17-19/>

Yifei, F (2018), "*Some Considerations Concerning the Central Bank's Digital Currency*", Yicai (Speech):

<http://www.yicai.com/news/5395409.html>

נספח: סקירה מורחבת על הנעשה בעולם בתחום ה-CBDC

המדינה	השלב שהמדינה נמצאת בו בתחום המטבע דיגיטלי	תאריך קבלת המידע	הפניה
אוסטרליה	הבנק המרכזי אינו מתכוון להנפיק מטבע דיגיטלי (e-AUD) בעתיד הנראה לעין, אך הוא החל במחקר במטרה לבחון את היתרונות והחסרונות הגלומים בכך.	01/2018	הפניה 1 הפניה 2
אורוגוואי	סיימה בהצלחה מחקר חלוץ (פיילוט) בפסו דיגיטלי. במחקר השתתפו 10,000 אזרחים, ו-20 מיליון פסו (כ-700,000\$) הומרו למטבעות דיגיטליים.	16/09/2018	³² הפניה 1 ³³ הפניה 2
איטליה	האיטלקים רואים ב-CBDC נושא חשוב למחקר, אך כרגע סבורים כי מעבר אליו ישפר את היעילות במשק במידה זניחה. עוד הם טוענים כי הנפקת CBDC תקרב את המשק ל"בנקאות צרה". יש לציין כי סביר להניח שבגוש האירו ה-ECB ינפיק את המטבע, ולא הבנק המרכזי במדינה מסוימת.	07/06/2018	הפניה 1
איי מרשל	איי מרשל קרובה מאוד להנפקת מטבע דיגיטלי (SOV) שיהווה הילך חוקי, לצד הדולר האמריקאי, וערכו יוצמד לדולר. המטבע לא יתאפיין באנונימיות כדי שאיי מרשל לא תהפוך למקלט מס. המדינה מעוניינת בעצמאות מוניטרית, אך קרן המטבע המליצה לה להימנע מהנפקת המטבע שכן המהלך עלול דווקא לפגוע ביציבותה הפיננסית.	16/09/2018	הפניה 1 הפניה 2 הפניה 3
איראן	הצהירה כי תחל במחקר ופיתוח במטרה להנפיק מטבע דיגיטלי בחסות המדינה. המוטיבציה למהלך נעוצה ברצון לעקוף סנקציות פיננסיות עתידיות.	21/02/2018	הפניה 1
אנגליה	פתחה במחקר רב-שנתי שנועד לבחון את השלכותיה של הנפקת ליש"ט דיגיטלית, והקימה צוות לבחינת הנושא. המוטיבציה העיקרית נעוצה בצורך לספק לציבור נכס חסר סיכון כמו המזומן אך נוח ומהיר כמו אמצעי תשלום אלקטרוני. לנוכח מורכבות הנושא בבנק המרכזי מעריכים כי הוא לא ינפיק CBDC בשנים הקרובות, אך ממשיכים במחקר מעמיק ומקיף.	25/02/2018	הפניה 1 הפניה 2 הפניה 3
אקוודור	בשנת 2015 הנפיקה המדינה מטבע דיגיטלי שאינו מבוסס על DLT, והצמידה אותו למטבע הרשמי – הדולר. המוטיבציה העיקרית נעוצה ברצון לחסוך בעלויות התפעול של הדולר הפיזי. אולם הציבור לא האמין במטבע והעדיף להמשיך להשתמש בדולר, ועל כן הפרויקט נכשל.	13/03/2018	הפניה 1 הפניה 2 הפניה 3
ארה"ב	מתעניינת באפשרות ליישם את טכנולוגיית הבלוקצ'יין בשווקים שונים יותר מאשר בהנפקת מטבע דיגיטלי שישלים או יחליף את הדולר (FedCoin). ה-Fed אינו רואה כרגע צורך בהנפקת מטבע דיגיטלי שכן הוא מעריך כי המערכת הבנקאית יעילה וחדשנית דיה, וכי הביקוש לכסף מזומן אינו פוחת, בניגוד למצב בשוודיה.	15/05/2018	הפניה 1 הפניה 2 הפניה 3
גוש האירו	בגוש האירו אין רואים כרגע צורך בהנפקת CBDC מכיוון שהשימוש במזומן אינו מצטמצם ומכיוון שהוא עתיד להפעיל השנה מערכת לתשלומים מהירים. זאת ועוד, הגוש אינו רואה בטכנולוגיית ה-DLT חלופה אמינה לניהול דף הרשומות. עם זאת ה-ECB חוקר כמה חלופות ל-CBDC ובוחן את השלכותיהן. המחקר מתמקד באפיון המטבע ובבחינת הצורך בהנפקתו, ואינו מתמקד בשלב זה בפן הטכנולוגי-יישומי.	12/09/2018	הפניה 1 הפניה 2

המשך בעמוד הבא

³² זהו קישור להודעה בספרדית; ניתן לתרגמה באמצעות google translate.
³³ זהו קישור למצגת בספרדית; ניתן לתרגמה באמצעות google translate.

המדינה	השלב שהמדינה נמצאת בו בתחום המטבע הדיגיטלי	תאריך קבלת המידע	הפניה
דובאי	החלה בשיתוף פעולה עם חברת PUNDI-X, חברת בלוקצ'יין פרטית, על מנת להנפיק מטבע דיגיטלי המאפשר לאזרחים לבצע עסקאות קמעונאיות ואף תשלום מיסים בצורה מקוונת על תשתית הבלוקצ'יין.	01/08/2018	הפניה 1 הפניה 2
דנמרק	הבנק המרכזי ניתח את הכלכלה הדנית והסיק שאין צורך במטבע דיגיטלי. ראשית וחשוב מכול, בדנמרק יש מערכת לתשלומים מיידיים מפיקדונות העו"ש, וזו מאפשרת לבצע עסקאות במהירות ובנוחות. שנית, לכל אזרח בדנמרק יש גישה לחשבון תשלומים. לבסוף, הבנק המרכזי אינו מעוניין להתחרות בבנקים המסחריים.	15/12/2017	הפניה 1
דרום אפריקה	סיימה בהצלחה את Khokha, פרויקט לבחינת מערכת מבוססת DLT לתשלומים סיטונאיים. במסגרת הסימולציה הצליחה המערכת לנהל נפח עסקאות יומי על תשתית DLT. דרום אפריקה מראה נכונות להמשיך לבדוק את הנושא.	05/06/2018	הפניה 1
דרום קוריאה	הקימה צוות לבחינת CBDC	10/01/2018	הפניה 1
הודו	הבנק המרכזי הקים צוות שמטרתו ללמוד ולספק הכוונה בנוגע להיתכנות CBDC. הבנק מתכוון להשתתף בפורומים הבין-לאומיים שה-BIS מקיים בתחום.	05/04/2018	הפניה 1
הונג קונג	בהונג קונג סבורים כי המדינה נהנית ממערכת תשלומים יעילה ו-CBDC לא ישפר את יעילותה באופן משמעותי. עם זאת הם הצהירו כי בכוונתם להמשיך לחקור את הנושא.	30/05/2018	הפניה 1
ונצואלה	ונצואלה הפכה למדינה הראשונה שמנפיקה מטבע דיגיטלי מבוזר בגיבוי הממשלה. הנשיא הכריז כי כל מטבע מגובה בחבית נפט מרזרבות הנפט של ונצואלה. המטבע מהווה משלים לבוליבר, המטבע הרשמי של המדינה, והוא אף משמש הילך חוקי במדינה. המוטיבציה העיקרית להנפקתו נעוצה ברצון להיאבק בסנקציות הפיננסיות שארה"ב מטילה על ונצואלה.	20/02/2018	הפניה 1 הפניה 2 הפניה 3
יפן	הבנק המרכזי חוקר את המטבע הדיגיטלי אך כרגע אינו רואה בו צורך שכן אין במדינה ביקוש למטבע שאינו פיזי. בנקים פרטיים יוזמים מטבע כדי ליצור תחרות למטבע שהנפיקה ענקית הקניות המקוונת עליבאבא.	04/10/2017	הפניה 1 הפניה 2
ליטא	הבנק של ליטא הצהיר כי ינפיק עוד השנה מטבע דיגיטלי מבוסס בלוקצ'יין או טכנולוגיה מקבילה, אך הוא טרם עשה זאת.	06/03/2018	הפניה 1
נורווגיה	החלה במחקר שמטרתו לבחון מהי צורתו האידיאלית של הכסף העתידי. הנורווגים צופים כי המזומן לא ייעלם בשנים הקרובות ומניחים כי פיקדונות הציבור בבנקים המסחריים יוסיפו להיות אמצעי התשלום הנפוץ במדינה.	01/2018	הפניה 1 הפניה 2
ניו זילנד	בדומה למצב ברוב המדינות המפותחות גם בניו זילנד טוענים שנדרש עוד מחקר על מנת להעריך נכונה את היתרונות והחסרונות הגלומים בהנפקת CBDC.	06/2018	הפניה 1
סין	סיימה בהצלחה סימולציה שבוחנת שימוש במטבע דיגיטלי מבוסס DLT בהעברות בין הבנק המרכזי לבין בנקים מסחריים. סגן הנגיד הסיני העריך כי אם ארצו תנפיק CBDC, הוא יהיה ריכוזי ולא מבוזר ובהתאם לכך לא יושתת על DLT.	25/01/2018	The הפניה 1 : People's Bank of China, "Annual Report, 2016", p.77. הפניה 2 הפניה 3 ³⁴

המשך בעמוד הבא

³⁴ קישור לריאיון בסינית, ניתן לתרגמו באמצעות google translate.

המדינה	השלב שהמדינה נמצאת בו בתחום המטבע הדיגיטלי	תאריך קבלת המידע	הפניה
סינגפור	החלה בפרויקט שמטרתו לבחון את ההיתכנות של CBDC ולהעריך את ההשלכות של CBDC מבוסס DLT. בשלב זה הפרויקט מתמקד באפיון תשתיות מבוססות בלוקצ'יין במערכת הבנקאית. הסינגפורים אינם רואים כרגע צורך בהנפקת CBDC.	17/01/2018	הפניה 1 הפניה 2 הפניה 3
פינלנד	נמצאת בשלבי מחקר התחלתיים. הפינים רואים צורך לבחון כיצד ישפיע מטבע דיגיטלי על השוק הפרטי, היציבות הפיננסית וכו'. הבנק המרכזי מניח שלא ייעשה שימוש ב-DLT, וטוען כי סביר להניח שכיום יעיל יותר לנהל את הרישום באמצעות גוף מרכזי.	05/2017	הפניה 1
קנדה	בוחנת במקביל הן את ההשלכות של הנפקת CBDC והן את ההיתכנות של מערכת תשלומים סיטונאית מבוססת DLT (Project Jasper). הבנק המרכזי סבור כי עליו להמשיך לחקור את השלכות ההנפקה ואת החלופות השונות ל-CBDC, וכי ה-DLT אינה בשלה דיה כדי לשמש תשתית למערכת התשלומים.	04/2018	הפניה 1 הפניה 2 הפניה 3
רוסיה	מעוניינת להנפיק מטבע אלקטרוני במקביל לרובל. ההחלפה לרובל תבצע דרך הרשויות הרוסיות באופן חופשי ובלתי מוגבל. במידה שהאזרח לא יוכל להסביר את מקור הכסף, הוא יידרש לשלם מס ששיעורו 13%.	13/03/2018	הפניה 1
שוודיה	נחשבת לחלוצה בתחום המחקר אך טרם הגיעה לשלב היישום. הפרויקט השוודי, e-Krona Project, נחלק לשלושה שלבים: בסוף השלב הראשון גובשה הצעה כללית למבנה המטבע והמערכת כולה. באוקטובר 2018 פרסם הבנק דוח שני שבו המלצה לבחון בפתרונות טכניים להטמעת e-Krona.	1/05/2018	הפניה 1 הפניה 2 הפניה 3
שווייץ	הבנק המרכזי סבור כי CBDC אינו נחוץ לכלכלה השווייצרית: מטבע דיגיטלי בהנפקת הבנק השווייצרי אינו הכרחי למערכת יעילה של כלכלה נטולת מזומן, וייתכן שהמגזר הפרטי יוכל לספק את הביקוש.	5/04/2018	הפניה 1
תאילנד	הנגיד התאילנדי הצהיר על Project Inthanon – פרויקט עתידי בשיתוף בנקים מסחריים שתכליתו לבחון העברות בין-בנקאיות באמצעות CBDC סיטונאי.	05/06/2018	הפניה 1
BIS	חיבר דוח שמציג עמדה זהירה בנוגע ל-CBDC. למרות זהירותם המחברים קוראים לבנקים מרכזיים בעולם לחקור את ה-CBDC לעומק ולעמוד על השלכותיו על היציבות הפיננסית והמדיניות המוניטרית.	12/03/2018	הפניה 1
IMF	בכינוס השנתי שהארגון קיים באוקטובר 2018 הועלה לדיון נושא המטבעות הדיגיטליים בהנפקת בנקים מרכזיים. נוסף לכך גובשה תוכנית מחקר אפשרית, הכוללת התייחסות ל-CBDC.	11/10/2018	הפניה 1

נספח מספר 5

עמודים רלוונטיים מתוך דוח
הרשות לניירות ערך

נספחים

נספח א' – רשת הביטקוין

רשת התשלום (Payment network)

כאשר מתבצעת עסקה במזומן, כלומר באמצעות מטבעות או שטרות שאינם דיגיטליים, קל יחסית לוודא שהכסף עבר מהצד הקונה לצד המוכר. הצד המקבל יכול לדעת שקיבל לידיו שטרות, ויש לו אפשרות לבדוק שהשטרות את אמיתותם באמצעות סימנים מזהים כלשהם. כשמתבצעת עסקה ממוחשבת, גורם שלישי הנהנה מאמון הצדדים, כמו בנק או חברת אשראי, מאשר את העברת הכספים. הביטקוין שואף לאפשר ביצוע עסקאות ללא מעורבות של גורם שלישי מרכזי וללא העברה של שטרות מיד ליד²⁰⁰.

עסקה בביטקוין מתבצעת כאשר נותן הביטקוין משתמש באפליקציה ממוחשבת כדי לשדר מסר פומבי לקהילת הכורים (miners; מונח שיוסבר בהמשך) שכמות מסוימת של ביטקוין מועברת מחשבונו לחשבון אחר²⁰¹. כעת על קהילת הכורים לוודא שהביטקוין שמועברים לחשבון המקבל אינם מועברים במקביל לחשבון נוסף. זוהי בעיה שנקראת העברה כפולה (Double Spending), והיא המכשול המרכזי העומד בפני ביצוע עסקאות באמצעי תשלום דיגיטליים ללא גורם שלישי הנהנה מאמון הצדדים. בעיה זו נובעת מהעובדה שבניגוד לאמצעי תשלום פיזיים, העברה של אמצעי תשלום דיגיטלי לגורם אחר אינה מסירה את המידע אודות אמצעי התשלום ממחשבו של המעביר, והדבר מאפשר לו להעביר את אמצעי התשלום לגורם נוסף. ביטקוין משתמש בפרוטוקול ייחודי כדי למזער את הסיכוי שמצב זה יתרחש. הפרוטוקול מסתמך על משתמשים מיוחדים הנקראים "כורים". משתמשים אלה מקצים מכוח המיחשוב העומד לרשותם על מנת להפעיל את תהליך הווידוא, והם מתוגמלים על כך באמצעות עמלות מהעסקאות ובאמצעות מטבעות חדשים שמונפקים. לתהליך הווידוא יש שני מרכיבים.

1. במרכיב הראשון כורים מנסים ליצור בלוקים (blocks). בלוק הוא קובץ בעל שני חלקים עיקריים:

- א. החלק הראשון הוא קבוצה של עסקאות שלא נכללו באחד מן הבלוקים הקודמים. כלומר, בבלוק מתועדות עסקאות שהתבצעו ברשת. לכן אם נצרף את כל הבלוקים לשרשרת אחת, נקבל תיעוד של כל העסקאות שהתבצעו אי פעם ברשת.
- ב. החלק השני הוא פיתרון לבעיה מתמטית קשה²⁰². כורה שמוצא את הפיתרון הנדרש יכול ליצור קובץ של עסקאות ולהוסיף אותו לשרשרת הבלוקים

200

http://www.chicagofed.org/digital_assets/publications/chicago_fed_letter/2013/cfldecember2013_317.pdf

²⁰¹ ההודעה נשלחת לכלל המחשבים המקושרים ברשת (Nodes) כאשר כל אלה השומרים את כלל ההיסטוריה של העסקאות (Full Nodes) יכולים לוודא את תקינותה. הכורים הם אלה שמבצעים את הסליקה.

²⁰² למידע נוסף ראו נספח 2: פונקציית הגיבוב (Hash Function).

(blockchain) – רשימה מאוחדת פומבית של כל העסקאות שאושרו עד כה. הבעיה המתמטית הקשה נועדה להבטיח שישנה עלות ליצירה של בלוקים לא תקינים²⁰³.

2. המרכיב השני של התהליך הוא שכחלק מתהליך צירוף הבלוק לשרשרת הבלוקים נדרש כל כורה לאשר את כל הבלוקים הקיימים בשרשרת שאליה הוא רוצה לצרף את הבלוק שלו. האישיור כרוך בבדיקה שכל הבלוקים בשרשרת תקינים. בלוק תקין הוא בלוק שאין בו עסקאות סותרות, וישבו לכל ביטקוין יש היסטוריה תקינה²⁰⁴.

הנפקת ביטקוין חדשים מתבצעת באמצעות מתן תגמול לביטקוין לכורה שפטר ראשון את הבעיה שאפשרה לצרף את קבוצת העסקאות החדשה (או הבלוק החדש) לרשימת העסקאות הקיימת²⁰⁵. גודלו של תגמול זה התחיל מ-50 ביטקוין, והוא יורד בחצי כל 210,000 בלוקים (כל ארבע שנים בערך, בהינתן קצב של שישה בלוקים לשעה). לפיכך סכום הביטקוין שיונפקו לעולם לא יעבור את ה-21 מיליון.²⁰⁶

אחסון

על מנת לעשות שימוש בביטקוין, אדם צריך להוריד אפליקציה הקרויה "ארנק ביטקוין" (Bitcoin wallet). אפליקציה זו מאפשרת לעשות שימוש בסיסי בביטקוין. ראשית, היא מאפשרת הפקה של מפתחות. על מנת להשתמש בביטקוין יש צורך בצמד מפתחות – מפתח פרטי ומפתח פומבי. המפתח הפומבי הוא למעשה כתובת הביטקוין של האדם שאליה הוא מקבל וממנה הוא שולח ביטקוין. הבעלות על ביטקוין משויכת למפתחות פומביים. לכל מפתח פומבי יש מפתח פרטי משלו, ומפתח זה מתפקד כחתימה אלקטרונית ייחודית. על מנת לשלוח ביטקוין ממפתח פומבי מסוים, נדרשת חתימה של המפתח הפרטי התואם.

שליחת ביטקוין היא כאמור בקשה לעדכן את הרשת שכמות מסוימת של ביטקוין שייכת כעת למפתח פומבי אחר. אם כן, למעשה הארנק אינו מאחסן את הביטקוין שנמצאים בבעלות המשתמש אלא את המפתח הפרטי של המשתמש, ומאפשר לו לבצע פעולות כמו גישה פשוטה לשרשרת הבלוקים על מנת לדעת את היתרה שלו, שליחה של ביטקוין וכו'.

גניבת ביטקוין מתבצעת כאשר נגנב המפתח הפרטי. במקרה כזה, הגנב יכול לשלוח את כל הביטקוין המשויכים למפתח הפומבי של הקורבן לחשבונו שלו ולהשתמש בהם כראות עיניו. אירועי גניבה של

---

²⁰³ http://en.wikipedia.org/wiki/Proof-of-work_system

²⁰⁴ היסטוריה תקינה של ביטקוין היא שורת עסקאות שמתחילה בהנפקה של ביטקוין לכורה, ממשיכה בשורה של עסקאות תקינות (שנחתמו באמצעות המפתחות הפרטיים המתאימים למפתחות הפומביים של בעליהם), שבהן הביטקוין הועבר לבעל הביטקוין הנוכחי, ומסתיימת בבקשת אותו בעל ביטקוין להעביר את המטבע למישהו אחר.

²⁰⁵ למעשה, כל מי שמצרף בלוק כלשהו, גם אם הבלוק ריק, מקבל את התגמול הנקוב. ניתן לנמק את ההיגיון שבמרכיב זה בשיטה במספר אופנים: ראשית, מורכבות הבעיה מושפעת באופן זניח בלבד מכמות העסקאות הכלולות בה, ולכן כורים לא יעדיפו תמיד לצרף בלוקים ריקים. שנית, גם בלוק ריק מאשר את שרשרת הבלוקים הקיימת, כך שגם הוא תורם להבטחת אמינות השרשרת. שלישית, עמלות המחושבות לפי גודל העסקה מבטיחות שלכורה תמיד ישתלם יותר להוסיף את העסקאות שנושאות עמלה לבלוק שלו מאשר לצרף אותו ריק (זה כמובן כל עוד ישנן עסקאות הממתינות לאישור שכוללות עמלה).

²⁰⁶ $21,000,000 = 210,000 \times 250$

ביטקוין הפכו בחודשים האחרונים לדבר המדווח באמצעי התקשורת חדשות לבקרים. נדמה כי אמצעי האבטחה של הביטקוין מתקשים להתמודד עם המאמצים הרבים של האקרים ברחבי העולם לבצע שוד ביטקוין.

על מנת להתמודד עם בעיות אבטחה אלו, פותחו אמצעים לאחסן את המפתח הפרטי במקום שאליו אין גישה דרך הרשת. לשם כך קיימים ארנקי נייר וארנקי חומרה. ארנקים אלה אינם מחליפים לחלוטין את ארנק התוכנה, שרק דרכו ניתן לשלוח ביטקוין. ארנקי נייר מאפשרים אחסון של מפתח פרטי על דפים מודפסים, ונדרש ארנק תוכנה ייעודי שסורק מהדף המודפס את קוד הזיהוי המהיר (QR) המקדד את המפתח הפרטי לפני ביצוע של כל עסקה. ארנקי חומרה פועלים בצורה דומה. אלה מהווים התקן חיצוני שאינו מאפשר גישה ישירה לאינטרנט, ואת הסריקה מחליף מנגנון גישה מאובטח לארנקים אלה.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ה"פ 30476-08-19 דגן נ' בנק אגוד לישראל בע"מ יום רביעי 14 אוגוסט 2019

אישור פתיחת תיק

مصادقة على تسجيل قضية

ניתן אישור כי ביום (נִצְאָדֻק בְּהַזָּא בְּאִנֵּהּ בְּיוֹם) 14/08/2019 בשעה (الساعة) 10:01 נפתח בבית משפט זה (سجلت في المحكمة قضية تحمل الرقم) ה"פ 30476-08-19 דגן נ' בנק אגוד לישראל בע"מ

יש להמציא את כתב הטענות הפותח לבעלי הדין שכנגד, בתוך 5 ימים, בדואר רשום עם אישור מסירה, אלא אם כן הורה בית המשפט אחרת.

عليك تسليم لائحة الأدعاء للطرف الآخر خلال 5 ايام بالبريد المُسجل مع وصل تبليغ إلا إذا أمرت المحكمة غير ذلك.

פסקי דין והחלטות מתפרסמים באתר האינטרנט של מערכת בתי המשפט בכתובת www.court.gov.il
(https://www.gov.il/he/Departments/the_judicial_authority)